

400 puķes LATVIJĀ

*no pavasara
līdz rudenim*

Šī grāmata ir pirmais pašu mājās tapušais krājums ar tik lielu puķu kultūru aprakstu skaitu saistībā ar fotoattēliem, patiesības labad gan piebilstot, ka tas veidots, izmantojot vairākas AS "Lauku Avīze" izdevniecības Tematiskās avīzes, kas savukārt ir Latvijā labi pazīstamu zinātnieku, puķkopju un selekcionāru oriģināldarbi. Tai pašā laikā krājuma saturs ne tuvu nav minēto izdevumu pārcēlums. Daudzi teksti, it īpaši daudzgadīgo puķu apraksti, ir tapuši no jauna, vasaras puķu uzziņas materiāls ir ievērojami papildināts ar jaunākajām šķirņu grupām un šķirnēm, izveidots jauns, labi uztverams augu sakārtojums nosacītās grupās, daudzviet ir jauni attēli.

Novēlam sirsnīgas attiecības ar jūsu puķudārza skaistulēm!

ISBN 978-9984-542-24-9

9 789984 542249

3 5.4

400 puķes LATVIJĀ

*no pavasara
līdz rudenim*

Noskannējis grāmatu un failu izveidojis Imants Ločmelis

2007

UDK 635.9 (474.3)

Če 925

**400 PUĶES LATVIJĀ
no pavasara līdz rudenim**

Sastādītājs
Ilmārs Birulis

ISBN 978-9984-542-24-9

© AS "Lauku Avīze", 2007

Labrīt pavasarī! Labdien vasarā! Labvakar rudenī! Arlabunakt ziemā! Tā vai ar tādu noskaņu mēs uzrunājam savas mīlās dārza puķes. Un ļoti iespējams, ka tā viņas mums arī atbild. Kaut mazu drusciņu no šā dialoga, kas patiesībā, protams, ir daudz plašāks, bagātīgāks, niansētāks, centāties ielikt jūsu priekšā tagad esošajā krājumā. Šis izdevums ir visai savdabīgs. No vienas puses, tas, šķiet, ir pirmais un pagaidām vienīgais pašu mājās tapušais krājums ar tik lielu puķu kultūru aprakstu skaitu saistībā ar fotoattēliem, no otras puses, tas nav gluži oriģināldarbs, jo bāzēts uz virknes AS "Lauku Avīze" izdevniecības izdoto Tematisko avīžu saturu, kas gan savukārt ir Latvijā labi pazīstamu zinātnieku, puķkopju un selekcionāru oriģināldarbi. Tai pašā laikā krājuma saturs ne tuvu nav burtisks minēto izdevumu pārcēlums. Daudzi teksti, it īpaši daudzgadīgo puķu apraksti, ir tapuši praktiski no jauna, vasaras puķu uzziņas materiāls ir papildināts ar jaunākajām šķirņu grupām un šķirnēm, daudzviet ir jauni attēli. Ne gluži parasts ir arī krājuma sakārtojums: it kā visvienkāršākais – alfabēta secībā, taču vienlaikus atsevišķie šķirķļi ir visai brīvi interpretēti, kas būtībā ir atkāpes no bioloģijas zinātnes principiem, bet, domājams, palīdz vieglāk orientēties dažādās augu grupās pēc ziemcietības, piedāvātā stādmateriāla veida, izmantošanas apstākļiem utt. Turklāt jāņem vērā, ka puķu raksturojumus snieguši dažādi autori, kam katram ir vairāk vai mazāk atšķirīga pieeja, rakstības stils, izklāsta veids. Bet par to visu precizāk skatiet nodaļā "Paskaidrojumi" 18. lpp.

Krājuma saturu, pavisam īsi raksturojot, veido apraksti par visdažādākajām Latvijā audzētajām puķēm, un aptvērums ir visai plašs, praktiski visi krāšņumaugi, kas pēdējā desmitgadē apskatīti vai pieminēti "Lauku Avīzes" Tematiskajās avīzēs – gan viengadīgie un divgadīgie, gan daudzgadīgie, gan sīpolaugi, gan vēl mazākām nosacītām grupām piederīgie. Kā jau tas šādos autoru kolektīva darbos dažkārt mēdz gadīties, var būt piemirsts kāds populārs augs, bet apskatīts diezgan liels retums, tomēr kopumā izdevums sniedz vispārēju pārskatu par Latvijas dārzos sastopamajām puķēm.

Bet jāsāk katram dārzkopim ir ar "puķuprieku" – taisnības labad piebilstot, ka šis jēdziens nāk līdzī vasaras puķēm no Bulduru dārzkopības vidusskolas, no jaunajiem, topošajiem puķu profesionāļiem un viņu skolotājas Anitas Onkeles. Tāpat šis izdevums it kā nāk ar sveicieniem arī no abiem Latvijas botāniskajiem dārziem – Nacionālā un Universitātes. Puķuprieks dažkārt ir vēl svarīgāks nekā zināšanas, vismaz dārza tapšanas sākumā, bet vislabāk, ja ir gan pirmais, gan otrs. Šis grāmatas tekstu autori un sastādītāji vēlējušies veicināt abas minētās izpausmes ikvienā lasītājā un skatītājā. Krājums, kas tagad ir jūsu priekšā, nav zinātniskā literatūra un nav arī krāšņs albums, tā ir grāmata nevis labam grāmatplauktam, bet līdzņemšanai uz dārzu. Lai tā vairo jūsu prieku un aizrautību!

Viengadīgās jeb vasaras puķes

Viengadīgās jeb vasaras puķes ir lakstaugi, kas savu dekoratīvātāti sasniedz vienā veģetācijas periodā, un daudzas no tām iziet visas attīstības stadijas: no sēklas līdz sēklai. Ar jēdzienu "dekoratīvātate" sapratīsim auga augšanu, krāšņu uzziēdēšanu vai krāsaina, krāšņa lapojuma veidošanu (pelēkā krustaine, slotīņu kohija), vai interesantu floristikas speciālistiem izmantojamu augļu veidošanos pēc pavīsam necīliem zīdiem (austrumu nigella).

To puķu, kuras mēs saucam par viengadīgajām, pamatsugas savvaļā aug dažādās pases dalēs – asteres aug Ķīnā, lefkojas – Vidusjūras apgalā, lauvmutītes – Dienvidēropā un Ziemeļāfrikā, petūnijas un samtenes – Amerikā. Daudzu viengadīgo puķu dzimtene ir tropu un subtropu josla, kur tās ir viengadīgas vai daudzgadīgas. Latvijā, mērenā klimata joslā, tās audzē tikai kā viengadīgas un daudzām no tām ir visai garš attīstības periods. Mūsu vasaras ir par īsu, lai tās krāšņi uzziēdētu, tāpēc jāizaudzē dēsti un dārzā jāstāda siltās aizvēja vietās. Mēreno joslu izcelsmes puķes temperatūras ziņā ir pieticīgākas, tās pie mums labi aug un zied pat vēsākās vasarās, ko nepavisam nevar teikt par "dienvidniecēm", tādēļ daļu viengadīgo puķu sēklu izsējam puķu dobē – audzēšanas vietā.

Viengadīgo puķu sortimenta un šķirņu dažādība šobrīd var apmierināt daudzus puķu cīnītājus. Sevišķi tagad, kad tik daudz sēklu firmu piedāvā lielu puķu sēklu daudzveidību. Jāspēj un jāprot orientēties.

Jāapsver arī iespējas pagarināt veģetācijas periodu – izaudzēt dēstus segtajās platībās.

Visas viengadīgās puķes daļa divās grupās: īsa veģetācijas perioda augi, ko sēj paliekošā vietā – puķu dobē – aprīļa beigās, maija sākumā, kad augsne vēl mitra un jau iesilusi; gara veģetācijas perioda augi, ko sēj dēstu audzēšanai janvārī, februārī, martā, aprīli un izaudzētus, norūdītus dēstus izstāda jūnija sākumā (pēc naktssalnu izbeigšanās) dobēs, balkona kastēs, apstādījumos. Ja pratīsiet izaudzēt dēstus, tas būtiski ietekmētu nākamās puķu dobes krāšņumu un daudzveidību.

Dēstu audzēšana. Dēstus parasti audzē gara veģetācijas perioda viengadīgām puķēm.

Dažādām puķu kultūrām ir atšķirīgas prasības substrāta reakcijas ziņā. Lai katrai puķu kultūrai nevajadzētu gatavot savu substrātu, tās var iedalīt četrās grupās atbilstoši reakcijas (pH) prasībām: neitrāla, vāji skāba, skāba un izteikti skāba.

Dažādu veidu kūdras substrātus ražo akciju sabiedrība "Seda". Bet vai substrātu nevar sagatavot paši? Kādreiz puķkopji ieteica: lapu trūdžeme + velēnu trūdžeme + nedaudz grants vai lapu zemes (caur sietu izberztas) un neitralizētas, bagātinātas kūdras maisījums, kur vēlams pārbaudīt reakciju un barības elementu daudzumu. Sēklu izsējai tomēr nebūtu vēlams izmantot "zemes", jo pastāv lielas iespējas jaunajiem dīgštiem inficēties (ar puvēm, pelējumiem u. c.), šāda augsne ir arī smaga, sablīvējas, saknes neelpo. Ja nu tomēr dēstu audzēšanai ņemsiet vienkāršu dārza augsni, iepildiet to podiņā vai kastītē jau agri pavasarī, istabā iesildiet un piejauciet vismaz vienu trešdaļu neitralizētas, bagātinātas kūdras, rupju smilti vai smalku granti.

Sēklu iegāde. Nav problēma nopirkt puķu sēklas visplašākajā sortimentā. Svarīgi ir atbilstoši savām finansiālajām iespējām iegādāties kvalitatīvāku sēklu, kas atbilst jūsu vēlmēm gan puķu šķirņu kvalitātes, gan sēklas materiāla dīgšspējas kvalitātes ziņā.

Puķu sēklas firmas piedāvā ne tikai tradicionālajā paciņu iesaiņojumā. Ļoti sīkas sēklas varat iegādāties granulētās (lobēlijām, petūnijām, begonijām, portulakām, kalceolārijām), jo lielražošana izsējot lielās partijās ar īpašām sējmašīnām, tas ir nepieciešams. Sējot ar rokām, arī varam precizāk savā kastītē katrai sēkliņai atvēlēt vietu (lobēlijām vienā granulā ir pat 5–9 sēkliņas). Kāpēc? Dēstu audzētājiem nebūs jāpiķē 5–9 smalki dīgstiņi vienā kasetē vai podiņā: granulū sēklām dīgstot, jau veidojas "pušķītis". Šie augi ievērojami atšķiras, līdz pašam rudenim tie ir kuplāki, krāšņāki.

Begonijām (kamolbegonijām, ilgziedīgajām begonijām jeb leduspuķēm) sēklas firmā fasē stikla ampuliņās – kā injekciju zāles. Neatverot ampuliņas, dīgtpēja šim dārgajām F1 (heterozajiem hibrīdiem) sēklām saglabājas līdz 5 gadiem. Mēs tās bieži vairs nepērkam gramos, bet gabalos. Jūs teiksiet: begonijai 1 g ir 60 000 sēklu – tik smalkas! Un tomēr – firmas cenšas fasēt 250, 1000, 5000 sēklu vienā ampulā.

Mēs esam jau raduši strādāt ar sēklām, kuru dīgtpēja ir 80–90%, pat 98% un, pērkot krāsainās paciņas, esam pārliecināti, ka attēlam uz tās vasaras otrajā pusē mūsu puķu dobē būs analogs.

Lielākajai daļai no piedāvāto sēklu dažādības sēklas ir vakuumsasējumā, kas ļauj pat asteru sēklas labi dīgstošas saglabāt 3–4 gadus.

Skatieties, lai uz paciņām, kuras vēlaties iegādāties, būtu norāde par vēlamo sēklu izsējas pēdējo sezonu. Jo tuvāk šim kritiskajam brīdim, jo sēklas varētu būt lētākas.

Augstas klases firmas savu sēklas materiālu pasaules puķu audzētājiem piegādā neinficētu. Daļa sēklas materiāla tiek papildus attīrīta: sēklām saisinot vai atdalot pūkas, sariņus, matiņus u. c. veidojumus (gazānijām, samtenēm, skabiozām, trīsenēm, kraspēdijām, lietuspukēm, gailardijām, gomfrēnām, helipterām, krēpju miežiem, zaķastēm, limonijām). Tas sadārdzina sēklu, bet dod zināmas garantijas un atvieglo sēklu izsēju un iestrādāšanu.

Ne vienmēr pat augstas klases firmu sēklas labi sadīgst. Vai esam meklējuši kļūdas arī savā darbībā? Substrāts, iesēšanas dziļums, temperatūra, mitrums...

Sēklas varam ievākt arī paši: samtenēm, asterēm, puķzirniņiem, minjondālijām u. c. Tikai atcerēsimies, ka ir pašapputes augi un svešapputes augi, tādēļ attālumam (izolācijas joslai) starp vienas sugas divu šķirņu augiem jābūt attiecīgi vai nu 10–20 m, vai 200–500 m, tad būs cerība, ka arī nākamajā gadā būs analogi viengadīgie augi mūsu šīsvasaras puķu dobes sortimentam.

Sēklu izsēja, iestrādāšana. Rūpīgi iepilda mitru, iesilušu, sagatavotu substrātu kasetē vai podiņā, ar pirkstiem piespiež gar kastītes vai podiņa malām (lai vēlāk, kūdrai žūstot, "neatlec"), nolīdzina ar dēliša palīdzību un izsēj sēklas. Rupjākas – rindsējā, smalkākas – izkliedsējā. Rupjākām sēklām uzsiņā caur sietiņu 2–3 sēklu biezumā substrātu, kuram pievienota smiltis. Ar dēlīti nolīdzina, pieblīvē. Norasina ar ūdeni caur smalku lejkannas sietiņu, pievieno etiķeti ar auga nosaukumu un izsējas datumu (lai zinām, cik ilgi gaidīt dīgšanu).

Ja vienā kastītē gatavojamies sēt vairāku puķu sēklas (apjomi nelieli), centīsimies grupēt tās vienkopus pēc sēklu izmēriem un dīgšanas ātruma, tas atvieglinās turpmākos darbus, sevišķi kastīšu atbrīvošanu.

Smalkās sēkliņas (petūnijām, lobēlijām, begonijām) praktiski neiestrādā, bet pieblīvē ar dēlīti, apsmidzina, pieliek etiķeti, uzliek kastīti vai podiņam stikliņu vai agrotiklu un novieto

diedzēt (var arī tumsā) 18–20 °C temperatūrā (begonijas 24 °C). Īpaša saruna par pilētājām (EB Pill) un granulētajām sēklām. Atcerēsimies, ka oriģināli petūniju, begoniju un lobēliju sēklas ir vienas no vissīkākajām puķu sēklām. Speciālists šos puteklišus “ietērpis” pilulās vai granulās – tādējādi mākslīgi palielinot sēklu izmērus, bet pati sēkliņa jau... tur viņā ir sīka – sīka joprojām!

Šos speciālista “veidojumus” izvieto uz substrāta virsmas, piespiež ar dēfīti, rasina regulāri, kausējot apvalciņu, neiekaltēt. Apvalciņam (granulai vai *Pill*) izkūstot, smalkās sēkliņas pašas ieskalosies substrātā un sadīgs.

Dažādām viengadīgajām puķēm dīgšanas periods ir dažāds. Ātri sadīgs floksi, samtenes, minjondālijas, asteres, skabiozas, rudbekijas, sanvītālijas; ilgāk dīgs celozijas, gomfrēnas, kraspēdijas, begonijas, pusdienziedes, neļķes, gazānijas, gailardijas, heliotropi, laumutītes, nemēzijas, perillas, puķu tabaka, petūnijas, portulakas, piretras, verbēnas, limonijas, agerāti, sudrabpodziņas.

Pēc sadīgšanas traukus novieto gaismā. Temperatūra var būt par dažiem grādiem zemāka (lai neizstīd) nekā dīdzēšanas laikā, īpaši ja nav papildapgaismojuma un dienas ir tumšas. Krasas temperatūras svārstības nebūtu vēlamas. Stikliņus paceļ, maina stikliņu puses (lai kondensāts nepil uz dīgstiem), vēdina. Pāri kastītēm, podiņiem lielākās platībās var būt pārklāts agrotīkls vienmērīgākas temperatūras uzturēšanai.

Attīstoties istajām lapiņām, veic dīgstu piķēšanu (īpaši jāuzmana augi, kuri sēti izkļiedsējā). Piķē 2–3 cm attālumā kastītēs vai kasetēs. Novieto gaišā vietā, kad piķējumi ieauguši – rasina, vēdina, ēno, laista. Papildmēslošanu veic ar 0,1% pilnmēslojumu vai kālija nitrāta, vai kalcija nitrāta šķīdumu vienu reizi 10–14 dienās, īpaši ja dīgsti piķēti kūdras substrātā. Temperatūra 12–18 °C.

Augiem ar vijīgu vai kāpelējošu augumu pievieno balstus, galotņo vai iepodo karināmos podos un ļauj augam veidot nenoturīgus dzinumus, tos nebalstot.

Piķējumus laista mazāk nekā sējumus, lai stimulētu spēcīgu sakņu attīstību. Laista priekšpusdienās, kad telpas sasīlušas. Sargā no caurvēja, bet telpas labi vēdina, augus nepārilaista. Pirms izstādīšanas dobē dēstus maijā norūda – pārvieto labi vēdināmās plēves seguma siltumnīcās, lecektīs, dārzā no naktssalnām pasargātās aizvēja vietās. Ieteicams pārvietošanu veikt mākoņainā laikā.

Pēdējā nedēļā pirms izstādīšanas samazina laistīšanu. Dienu pirms izstādīšanas salaista ļoti pamatīgi, lai substrāts labi turētos pie sakņu kamola stādīšanas laikā. Pēdējo papildmēslošanu vēlams veikt trīs dienas pirms izstādīšanas.

Vēlams dēstus izstādīt apmākušās bezvēja dienās vai vismaz vakara stundās. Kārtīgi salaista, ja nepieciešams – ēno! Uzirdina augsni pēc laistīšanas. Izstādīšanas attālumu ietekmē dobes raksturs un stils, kā arī auga maksimālais augums un cerošanas īpatnības.

Bet kā izaudzēt dēstus, ja nav siltumnīcas? Uz palodzes? Tas, protams, nevar būt ļoti nopietni, jo parasti palodze būs vai nu par saulainu un karstu vai pārlieku noēnota – augi izstīdzēs, bet censties jau var. Palodzes “turpinājums” ir plēves seguma neapkurināma siltumnīca, kur jau aprīļa otrajā pusē dažviet var retāk izsēt sēkliņas un paaudzēt dēstus līdz maija beigām, īpaši nepiķējot: asterēm, samtenēm, vasaras dālijām, kohijām, limonijām, skabiozām, salpiglosēm, rīcīniem, rudbekijām u. c.

Ja nav siltumnīcas, bet vēlaties krāšņās dēstu puķes... Var doties uz tirgu vai tuvējo siltumnīcu, kurā audzē un tirgo gan puķu, gan garšaugu, gan dārzenu dēstus. Tirgū tiešām var nopirkt ļoti plašu dēstu sortimentu un daudzreiz pat lēti. Tikai atcerēsimies zināmo patiesību – lēti pērkot, varam samaksāt ļoti dārgi! Ko skatīt? Kā izvēlēties dēstus?

Ja naudas līdzekļi atļauj, pērciet iepodotus dēstus vai no kasetēm, kur augam izveidotā sakņu sistēma necietīs ceļā no tirgus līdz puķu dobei.

Protams, lētāk jau sanāktu pirkt no kastītes ņemtus dēstus, kurā savulaik sapīķēts pat 60–80 digstu, bet... Apskatot varēsiet salīdzināt! Tad gan rūpīgi iesaiņojiet papīrā un novietojiet dēstu paciņas līdzī paņemtā groziņā vai kastītē, nekraujot tās kaudzē.

Izvēlieties druknākus, spēcīgākus, neizstīdējušus, norūditus dēstus.

Stādiet apmākušās dienās vai vismaz vakara stundās nedaudz dziļāk, nekā dēsts audzis. Ja būs iestādīts par seklu – “šūposies vējā”.

Lietīšķās attiecības ar labu dēstu audzētāju (par to pārliecināsimies vasarā) centieties saglabāt!

Veģetatīvi vairotu jaunstādu puķes. Pēdējos gados liela apjoma dēstu audzētāji daudz viengadīgo puķu kultūru sēklas paši vairs nesēj, bet saņem no specializētām firmām izvēlētos puķu **sējeņus (jaunstādus)** dažādās attīstības fāzēs pēc pasūtījuma. Tas ievērojami atvieglo šo komplicēto un daudz enerģijas prasošo diedzēšanas periodu.

Puķu sortiments ir vienmēr mainīgs. Vecmāmiņu puķu nosaukumiem ar katru gadu pievienojas gan jauni nosaukumi, gan šķirnes, gan pavisam jaunas audzēšanas tehnoloģijas un paņēmieni.

Veģetatīvā puķu pavairošanas metode nav nekāds “izcils jaunums”. Jau Dindončēvs, savulaik izcils dārzkopis un puķkopis, savās puķu grāmatās minējis par šo iespēju tādā veidā pavairot petūnijas, verbēnas, salvijas, nelķes, viengadīgās krizantēmas. Kādreiz tas saistījās ar mātesaugu audzēšanu ziemas periodā siltumnīcās, lai agri pavasarī varētu griezt un apskņot spraudņus no jaunajiem dzinumiem.

Praktiķi zina, ka tādējādi ievērojami saīsinās attīstības laiks līdz krāšņam, dekoratīvam augam. Arī izmaksas salīdzinājumā ir zemākas.

Bet ne jau bez problēmām ir arī šis pavairošanas virziens! Mūsu augu un līdz ar to arī kaitēkļu un slimību attīstība liek mums šīs problēmas izzināt un ar tām “cinīties”.

Dažkārt tās var būt dažādas mutācijas, ko augs ir ieguvis no apkārtējās vides faktoriem. Metode (virziens) ir ļoti laba tikai ar vienu nosacījumu – ja mātesaugi ir veselīgi (praktiķi saka – tīri) un aug kultūras prasībām atbilstošos augšanas apstākļos (temperatūra, apgaismojuma intensitāte, spektrālais sastāvs, fotoperiodiskā reakcija jeb dienas garums, substrāta reakcija un barības vielu nodrošinājums). Augs veselīgs arī tajā ziņā, ka tīrs no insektiem utt.

Nelabvēlīgi augšanas apstākļi var izjaukt normālu auga augšanas un attīstības ciklu, t. i., augā izveidojas vai kļūst dominējoši tie hormoni, kas nodrošina augšanu (īpaši veģetatīvo–ģeneratīvo) sliktos apstākļos un, nonākot auga attīstībai labvēlīgos, ir nepieciešams laiks, līdz augs zaudē inerci un piemērojas jaunai (kaut arī labvēlīgai) videi. No šāda mātesauga iegūtie stādi var veidot “brīnumus”, t. i., zied neraksturīgā laikā, zarojas neizprotamā veidā vai “neaug – neattīstās ilgstoši”.

Lai iegūtu labus mātesaugus, kas ražo labus un veselus spraudņus, ir jāievēro vesels pasākumu komplekss: pedantiska tīrība un sterilitāte (substrāts, inventārs, personāls); insektu tīkli un preventīvie augu aizsardzības pasākumi, lai pilnīgi novērstu jebkādu insektu klātbūtni augu pavairošanas un mātesaugu audzēšanas mājās.

Pat viena uts vai baltblusiņa var nodarīt milzīgus un neprognozējamus zaudējumus – sūc sulu gan no veselīgiem, gan slīmiem, gan atkal no ar spraudņiem pavairotu puķu veselīgiem augiem. Pārvietojas un inficē veselos!

Protams, minētais vairāk attiecināms uz lielajiem audzētājiem un pavairotājiem. Bet būtību tas absolūti nemaina! Reālajā dzīvē mazajam audzētājam jau arī izdodas – aug puķes un vairojas puķes. Bet tā nevarētu būt sistēma.

Lai pavairotajā materiālā nodrošinātu kultūraugu šķirnes īpašību izpausmes pilnā apmērā, pastāv tāds jēdziens kā mātesauga produktīvais dzīves cikls. Dažām kultūrām tas ir atšķirīgs, bet vidēji tas ir no 9 līdz 16 nedēļām. Ja mātesaugus tiek audzēts ilgāk, tā kvalitāte un spēja dot labu pavairojamo materiālu ir apšaubāma. Vienīgā iespēja – mātesaugu regulāra nomaiņa.

Vislielākos zaudējumus mūsdienās nodara vīrusi, ar kuriem tik ļoti inficētas petūnijas, nakteņu dzimtas augi u. c., kā arī bakteriālās slimības (pelargonijām).

Pasaules firmas, tādas kā "Fischer", "Danzinger", "Bruno Nebelung", "Agrexco" u. c. mātesaugu pavairošanu veic augu šūnu laboratorijās (meristēmu). No meristēmu audiem tiek iegūts atveseļots, kvalitatīvs augs, kurš ideāli sterilos apstākļos tiek veģetatīvi pavairots tā saukto ražojošo mātesaugu iegūšanai.

Šādi pavairoti mātesaugi ir kvalitatīvi un vitāli, tie pilnībā spēj garantēt kvalitatīvu spraudņu ieguvu, kuri saglabā mātesauga šķirņu raksturīgās īpašības. Lai saglabātu mātesaugu kvalitātes augsto līmeni, ik pēc noteikta perioda (9–16 nedēļām) tie tiek nomainīti (stāda jaunus mātesaugus).

Spraudņu ieguvei katrai kultūrai ir savi kvalitātes standarti (spraudņa svars, lapu skaits, kāta diametrs utt.), kuru pamatojums ir spraudņu spēja apsakņoties pēc garā, tālā ceļa (piemēram, uz Latviju).

Apsakņošanai vēlāmā temperatūra ir 23–25 °C. Sakņošanai vēlami apsildāmi galdi vai kastes.

Ne vienmēr veģetatīvai pavairošanai piemērotās puķes pēc bioloģiskajām īpašībām ir viengadīgas. Savā dzimtenē (izplatības areālā) tās bieži vien ir daudzgadīgi lakstaugi, puskrūmi, krūmi. Latvijas klimats nosaka šo krāšņu augu iespēju izmantot vai nu telpās – interjera veidošanai (kā telpaugus) – vai kā krāšņumaugus vasaras puķu dārzam, stādīšanai puķu traukos arī balkonam, lodžijai.

Vasarai seko rudens un ziema. Pastāv iespēja šos augus miera periodā novietot vēsās telpās, pagrabos, apgriežot auga virszemes daļas, un pārziemināt vismaz auga sakņu sistēmu.

Daļa traukos audzējamo augu iztur dažus grādus zem nulles, ja tie iestādīti vai ar trauku ievietoti neapkurināmā siltumnīcā, tomēr to lielākā daļa nespēj izturēt pat niecīgu salu, ja paliek podā vai kastē. Ja sakņu kamols sasilst, augi parasti iet bojā, tādēļ, iepazīstot šos augus, svarīgi zināt, kādā temperatūrā augi jāziemina.

Tuvojoties pavasarim, augus atkal pārstāda bagātinātā substrātā, laista, mēslo, veido ("apgriež", īpaši puskrūmus un krūmus, lai neveidotos atsevišķi skraji dzinumumi, bet būtu tikams, bagātīgi zarots un pašu veidots augs, kurš krāšņi ziedēs, jūsu kopts un aprūpēts).

Katrs var pārziemināt "savu mātesaugu" spraudēņu iegūšanai pavasarī, katrs var audzēt šānu uzsākt ar jau apsaknotu (nopirktu) spraudeni, katrs var nopirkt jau krāšņi ziedošu vai krāšņi lapotu augu iekaramā podā, piemērotu tikai jūsu dārzam!

Darbi dobē. Dobs vietas izvēle un sēklu sagatavošana sēklu izsējai (īsa veģetācijas perioda viengadīgām puķēm) vai dēstu izstādīšanai (gara veģetācijas perioda viengadīgām puķēm).

Dobei vēlams sameklēt no valdošiem vējiem pasargātu, saulainu un siltu vietu. Sakņu sistēma viengadīgajām puķēm ir samērā sekla, tāpēc augsne jāsgatavo 20–25 cm dziļumā, bet ļoti rūpīgi, jo no augsnes dziļākajiem slāņiem barības vielas augi izmantot nevarēs.

Augsni vēlams sagatavot jau rudenī. Var iestrādāt sadalījušos kūtsmēslus, neitralizētu un bagātinātu kūdru vai kompostu 5 kg/m²; arī kālija un fosfora minerālmēslus smagākās augsnēs iestrādā jau rudenī.

Dobē sēj viengadīgās puķes ar īsu veģetācijas periodu un tādas, kas necieš pārstādīšanu. Šeit nevajadzēs vairāk sēklu, nekā audzējot dēstus un pēc tam apstādot dobes ar dēstiem. Bet jūs jau jūtat, ka dēstu audzēšana ir dārgāka iespēja veidot krāšņu dobi.

Sēklas izsēj iepriekš ievilkās 2–3 cm dziļās vadziņās. Ja jūsu rīcībā lentē iestrādāts sēklas materiāls, to iegulda vadziņā un aizrauš. Sēkliņas dīgs precīzi un nebūs jāretina. Ja augsne pārāk sausa, vadziņu var salaistīt, tad izsēj sēklas, piespiež tās vadziņā augsnei un vadziņu aizrauš. Sēklas izsēj reti, ja iegādātas labas kvalitātes sēklas.

Kad sadīguši jaunie augi, veic retināšanu, vienlaikus varat ar retinātajiem augiem piepalīdzēt kaimiņam apstādīt puķu dobi.

Tikko augi pēc retināšanas ieaugušies, veic pirmo papildmēslošanu ar viegli šķīstošiem minerālmēsliem vai šķidrājiem mēslošanas līdzekļiem, kuru vēlams atkārtot vēl vismaz divas reizes intensīvās augšanas un ziedēšanas laikā dobju puķēm, bet balkonaugiem – pat katru nedēļu!

Kopšana. Atcerieties, ka arī viengadīgās puķes (saulespuķes, asteres u. c.) nemīl, ka tās ik gadus sēj vai stāda vienā un tajā pašā vietā. Asterēm ne agrāk kā pēc 4–5 gadiem būtu vēlams atgriezties tajā pašā dobē.

Viengadīgajām puķēm ir sekla sakņu sistēma, tāpēc tās ir ļoti jutīgas karstos, sausos periodos. Nepieciešama regulāra un pamatīga laistīšana, lai pēc iespējas dziļāk samitrinātu augsni. Reti, bet kārtīgi! Ja iespējams, nerasināt ziedus! (Agerātiem, petūnijām, lobēlijām, lielziedu samteņu šķirnēm strauji mazināsies ziedu dekoratīvitate.)

Regulāri ravējiet un irdiniet augsni starp augiem (elpo visas auga daļas, arī saknes).

Daudzas viengadīgās puķes, veidojot bagātīgu lapojumu un krāšņus ziedus, patērē daudz barības vielu. Regulāra papildmēslošana ar 0,1% pilnmēslojumu vajadzīga divas, trīs reizes sezonā. Neaizmirsīsiet arī balkonu un lodžiju augus!

Ne mūs vien priecē puķu krāšņums un zaļo vai sudrabaino lapu sulīgums. Tāpat kā citiem dārza augiem, arī puķēm ir savi kaitēkļi un slimības, kas īpaši postošas ir sausās, karstās vasarās un nepareizi vai neprecīzi mēslojamiem augiem.

Agerātiem – sarkanā tīklērcē, lauvmutītēm – rūsa, asterēm – sakņu kakliņa puve, vīte, lapu gaišplankumainība, dzeltēšana (stādiet tālāk no tomātiem!).

Laputis un kāpostu balteņa kāpuri īpaši pēdējās vasarās postoši darbojušies arī krešu, kleomju dobēs.

Ko nolasisim ar rokām? Bet varbūt ar augu aizsardzības līdzekļu palīdzību? 3. reģistrācijas klases līdzekļus jūs varat iegādāties ikviens bez īpašu eksāmenu kārtošanas.

Decis – lieto krāšņumaugiem sūcējkaitēkļu un lapgraužu apkaršanai. To izsmidzina, kaitēkļiem parādoties. Maksimālais apstrāžu skaits sezonā – divas. Deva norādīta uz fasējuma.

Fundazols – lieto krāšņumaugiem miltrasas, pelēkās puves, iedegu, plankumainību, fuzariozes apkaršanai. Stādījumus apsmidzina divas reizes sezonā pēc prognozes vai parādoties pirmajām slimības pazīmēm.

Tiovits – lieto miltrasas un tīklērcu apkaršanai krāšņumaugiem un dārzeniem pat trīs reizes sezonā. Stādījumus apsmidzina, parādoties pirmajām slimības pazīmēm.

Gatavojot rudenī augsni plašākiem puķu stādījumiem, izmantojiet herbicīdu – *raundapu*, kuru jums piedāvās 1 l fasējumā. To izmanto vienu reizi ismūža un daudzgadīgo viendīgļlapju un divdīgļlapju klases nezāļu apkaršanai, tās apsmidzinot nezāļu aktīvās augšanas periodā, kad tām ir vismaz 4–5 lapas un tās ir 10–20 cm garas. Pēc trīs nedēļām turpina augsnes apstrādāšanu.

“Ziedēšanas prieks” katrai puķei saistās ar ļoti lielu barības vielu patēriņu. Un nav jāļauj puķēm gatavināt arī sēklas. Tas ievērojami samazina turpmāko ziedēšanu. Regulāra noziedējošo ziedu izgriešana nodrošinās krāšņāku un ilgstošāku puķes ziedēšanu.

Tagad, zinot, ka viengadīgo puķu audzēšana nav nekas neiespējams, katrs, kam rokas jūt zemes dzīvīgu un sēklas vēlēšanos atdzimt krāšņā puķē, meklēsīm savas mīļākās puķes un sāksīm darboties.

Viengadīgie zālaugi, krāšņumzāles

Bieži vien saka arī “graudzāles”. Tas nav tālu no patiesības, tomēr visus šos dekoratīvās zāles neaptver. Daļa zālaugu nāk no citām dzimtām, piemēram, dižmeldri, kuri pieder pie grīšļu dimtas.

Šī ir dekoratīvo augu grupa, kas tik tuva Latvijas dabai, tādēļ ainavu veidošanas speciālistiem un ziedu kārtošanas meistariem ir saistoša šo augu lietošana.

Daudzas no krāšņumzālēm veidojušās gan Eiropā, gan Sibīrijā, tādēļ savā dārzā tās lielākoties sēj paliekošā vietā – puķu dobē.

Tomēr modes tendence – atgriezti dabā dabisko, dabai tik tuvo, saglabāt dabisko – liek arī šo viengadīgo augu pavairošanu saistīt ar dēstu izaudzēšanu, sākot no vismaz aprīļa sākuma. Izaudzētos dēstus maija beigās, jūnija sākumā izstāda dobēs, traukos. Floristikas speciālistu interesi piesaista ar vienkāršajām, tomēr daudzkārt smalkajām, elegantajām ziedkopām, kuras uzzied un dobes daiļo jūnijā, jūlijā, augustā, radot ne tikai formu, bet arī krāsu daudzveidību.

Divgadīgās puķes

Tās ir puķes, kuras savu dekoratīvātī sasniedz un mūsu uzmanību piesaista augšanas otrajā veģetācijas periodā. Dažviet min arī jēdzienu – “divgadīgās ziemcietes”. Parasti šo puķu skaistums izpaužas krāšņos ziedos. Tie var mūs priecēt gan agrā pavasarī – vēsumā (atraitnītes, ilggadīgā mārpuķīte, neaizmirstules, heirantes, kailstublāja magone, divgadīgā mēnesene), gan vasarā (čermurnelķes, dārza nelķes, kāršrozēs, uzpirkstītes, vidējā pulkstenīte, smaržīgā vakarene, deviņviruspēki un fibigijas – ar neparastiem maziem “santīmiņiem” augļkopās).

Divgadīgās puķes sējamas pavasarī, vasaras vidū vai rudenim tuvojoties (dažādām puķēm šie laiki ir atšķirīgi). Vieno gan tas, ka temperatūra dabā sēklu izsējas laikā ir augsta, kas var negatīvi ietekmēt sēklu dīgtspēju, ja diedzēsiet “karstā”, atklātas saules vietā. Tumsā diedzēsīm atraitnītes, kāršrozēs, to sēklām uzsijājot substrātu apmēram divu sēklu biezumā. Diedzēšanas temperatūra vēlāma 20–25 °C.

Ja sējam sēklas sava dārza greznošanai, tad izsēja varētu būt sagatavotā dārza dobē, bet vēsā ēnainā vietā. Labu sēklas materiālu sēsīm reti, lai nebūta jāpiķē, bet līdz rudenim (septembrī) izstādīsīm izaudzētos dēstus paliekošā vietā – puķu dobē, lai līdz augsnes sasāļšanai puķes paspēj ieaugties un sakņu sistēma nostiprināties.

Dobei jābūt sagatavotai ar diezgan ideālu mikroreljefu, jo šeit divgadīgo puķu lapu rozetes ziemos. Bet, ja mikroieplakās krāsies nokrišņu ūdeņi, izsliks mūsu rudens stādījumi. Kas ziedēs pavasarī?

Tuvojoties ziemai, temperatūrai pazeminoties un augsnei sasalstot, divgadīgo puķu stādījumu dobes virskārtu starp lapu rozetēm piesedz ar mulču. Virsū vēlāms uzlikt egļu zarus. Tie pasargās arī no graužējiem (pelēm, žurkām, zaķiem), kuri labprāt ziemā (pat zem sniega) mīl baudīt divgadīgo puķu ziemojošās lapiņas.

Tuvojas pavasaris. Augsne iesilst – egļu zarus noņem un, tikko atkususi augsnes virskārta, mitrā augsnē kaisa un iestrādā apmēram 20–30 g/m² viegli šķīstošu pilnmēslojumu.

Aprīlī pavasara dobē uziedēs atraitnītes, ilggadīgās mārpuķītes, pat neaizmirstulītes.

Ravēsīm, irdināsim, izgriezīsīm noziedējušus ziedus, lai puķes ilgstošāk turpinātu krāšņo ziedēšanu. Vēlāk ziedošo divgadīgo puķu augiem (čermurnelķēm, dārza nelķēm, vidējām pulkstenītēm, kāršrozēm) plānosīm vēl vismaz vienu papildmēslošanas reizi.

Agri ziedošo divgadīgo puķu dobjū un konteineru stādījumu nomaīņu plānosīm ap Jāniem. Bet atraitnītes, liela šķirņu daļa mārpuķīšu, neaizmirstulītes nav siltumu mīlošas puķes vasarai! Tās ir rudenim un pavasarim (vēsumam). Bet cik tās krāšņas un pavasara prieku nesošas mūsu balkonu traukos, puķu dobē!

Arī vasarā ziedošajām divgadīgajām puķēm ir savs greznošanās laiks (jūnijs, jūlijs). Noziedot ziedkopām, tās pakāpeniski sažūst, ziedkāti kļūst sausi un virszemes daļas (stublājus) kopējs apgrīz. Kāršrozēm, čermurnelķēm, mārpuķītēm dažviet saglabājas lapu rozetes vai to sāndzinumi, kuri var arī pārziemot. Augs uzied arī trešajā veģetācijas periodā. Bet ziedu dekoratīvātē (krāšņums) ar katru nākamo gadu var mazināties. Vai ziemināt vēl citus gadus? Tas audzētāja ziņā. Citādi tam būtu jābūt sabiedriskajos stādījumos, kuros divgadīgo puķu pirmā gada ziedējumam vajadzētu tikpat krāšņam būt nākamajos pavasaros!

Daudzgadīgie krāšņumaugi jeb ziemcietes

Ziemcietes ir plaša krāšņumaugu grupa, kurā galveno vietu ieņem mūsu klimatā ziemcietīgi daudzgadīgie lakstaugi, kā arī tiem tuvu stāvošie puskrūmi un atsevišķi sīkkrūmi. Ziemciešu daudzveidība, no vienas puses, paver gandrīz vai neierobežotas iespējas to izmantošanai dārzos (apstādījumos), taču no otras – nepietiekamo zināšanu dēļ gan par šo augu augšanas un attīstības īpatnībām, gan par viņu prasībām un pielāgošanās spējām, ir galvenais šķērslis ziemciešu sugu un šķirņu bioloģiski un ekoloģiski pamatotai lietošanai. Šīs zināšanas apgūt traucē arī vienotas kritēriju un terminoloģijas sistēmas trūkums. Šajā izdevumā dots tikai īss pārskats par dažām ziemciešu sugām, kas izturējušas laika pārbaudi un ar panākumiem var tikt audzētas Latvijas dārzos, ņemot vērā šo atsevišķo sugu un šķirņu iespējas.

Lietojot ziemcietes stādījumos, liela nozīme ir auga uzbūvei jeb habitusam, jo tas nosaka dažādu acīm uztveramo īpašību kā, piemēram, ziedu un lapu lielums, forma un krāsa, izvietojumu telpā. Atšķirībā no kokaugiem, kuru habitusu veido galvenokārt daudzgadīgi, vairāk vai mazāk sazaroiti virszemes stumbri (daudzgadīgu veģetatīvo vasu sakopojums), kas nodrošina tā relatīvu nemainību un izmaiņas notiek lēnām gadu gaitā, ziemcietēm daudz lielāka nozīme ir augšanai un attīstībai vienā veģetācijas periodā. Ziemciešu augšanas formas izveidē piedalās ne tikai veģetatīvas vasas vai to daļas, bet gan tas lielā mērā veidots no viengadīgajām ziednešu vasām. Veģetatīvās vasas lielākajai daļai ziemciešu izvietotas zem augsnes virskārtas, un šādas ziemcietes sauc par apakšzemes veģetatīvo vasu ziemcietēm. Ja daudzgadīgās veģetatīvās vasas izvietotas virs augsnes virskārtas, tādas ziemcietes sauc par klājeniskām. Ja klājeniskās vasas augot apsakņojas, tad šādus augus sauc par ložņvasu klājeniskām ziemcietēm. Ja šīs vasas neapsakņojas – par gulvasu klājeniskām ziemcietēm. Uz veģetatīvajām vasām veidojas atjaunošanās pumpuri – jaunu veģetatīvo vasu aizsākums, bet pašu šo vasu attīstība parasti noslēdzas ar ziedneša vasu veidošanos. Daudzām apakšzemes vasu ziemcietēm veģetatīvo vasu jaunākā daļa ir iverasa – piezemes lapu rozete. Ja ziedneša vasa tām ir neaplapota, tad šādas ziemcietes pieder t. s. rozešaugiem. Ja turpretim lapu rozetes tālākā attīstībā veidojas aplapots ziednesis – par pusrozešaugiem.

Ziemcietēm habitusa raksturu būtiski ietekmē arī izmaiņas gadu gaitā, kas izpaužas galvenokārt kā to aktīvā izplešanās jeb sāniskā augšana. Tās raksturs un intensitāte nosaka lielā mērā kādas ziemcietes bioloģiski pamatotas izmantošanas iespējas stādījumu kompozīcijā. Šīs ziemciešu habitusa dinamikas īpatnības izpaužas ziemcietes aizņemtā laukuma apveida raksturā, un tas ļauj objektīvi novērtēt attiecīgās sugas vai šķirnes piemērotību noteiktam stādījumu tipam konkrētajos apstākļos. Pēc šī kritērija izdalīti 3 ziemciešu pamattipi: cerveida, pudurveida un audžveida ziemcietes. Cerveida ziemciešu aizņemtais laukums ir lielākā vai mazākā mērā apļveida ar noteiktām robežām. Pudurveida ziemciešu aizņemtais laukums palielinās dažādā mērā, saglabājot apļveida raksturu un noteiktu robežu visu izmantošanas laiku. Audžveida ziemciešu aizņemtais laukums pēc to ieaugšanās ātri palielinās, tā konfigurācija ir nenoteikta un bieži vien stipri mainīga, pat sadalīta. Vēl lielākā mērā šīs īpašības izpaužas t. s. ģeneratīvi audžveidīgajām sugām, tas ir, ziemcietēm, kuras

stipri izplatās pašizsējas ceļā. Pareizai ziemciešu izvēlei šajā aspektā vislielākā nozīme ir veidojot arhitektoniskā jeb A tipa stādījumus, kuros katram augam ir iepriekš stingri noteikta vieta. Dabiskā tipa slēgtos (B tips) un vaļējos (C tips) stādījumos daudz svarīgāka ir ziemcietes augšanas, attīstības un vairošanās iespējas, respektīvi, konkurences spējas izvēlētajos apstākļos.

Ziemciešu lietošanas iespējas ir atkarīgas arī no tām katras sugas un šķirnes augšanas un attīstības īpatnībām, kas izpaužas to dekoratīvātes dinamiskā veģetācijas periodā. Salīdzinot kādas sugas (šķirnes) izskatu dažādos veģetācijas perioda posmos savā starpā, to vērtē kā dekoratīvu, vidēji dekoratīvu vai nedekoratīvu. Savukārt novērtējot šo fāžu pastāvēšanas ilgumu un savstarpējās nomainīgas ritmu, ziemcietes sadalītas trīs grupās: dekoratīvi stabilās, ierobežoti stabilās un nestabilās ziemcietēs, kas dod iespēju novērtēt katra konkrētā taksona nozīmi un vietu stādījumos. Atkarībā no to lieluma, uzbūves īpatnībām un efektivitātes dekoratīvi stabilās ziemcietes stādījumos var būt kompozīcijas dominante, akcents dažāda lieluma grupu veidā vai arī stabils fons. Šīs ziemcietes ir vispiemērotākās stādījumiem tuvplānā vietās, kur apstādījumu raksturs prasa ilgstoši saglabāt kārtīgu stādījumu izskatu, tāpēc dekoratīvi stabilās ziemcietes var izvietot stādījumu priekšplānā lielākās grupās. Teiktais attiecas arī uz daudzām dekoratīvi ierobežoti stabilām ziemcietēm, taču tad jāreķinās ar zināmu dekoratīvātes samazināšanos, parasti atmirstot ziednešu vasām. Ja nav iespējams šādas vasas nogriezt, ieteicams reprezentatīvākos apstādījumos šos augus lietot mazākās grupās vai arī izvietot tālākā plānā. Dekoratīvi nestabilās ziemcietes ieteicams lietot kā īslaicīgus krāsu akcentus vai vispār kā aizpildītājaugus. Tā, piemēram, dekoratīvi nestabilās tulpes, kas ātri pēc noziedēšanas zaudē virszemes daļas, parastos ziemciešu stādījumos ieteicams stādīt nelielos puduros vai mazās grupās tā, lai tās dekoratīvātes zaudēšanas laikā aizsegtu citi šai laikā dekoratīvi augi, piemēram, rudenī ziedošās miķelītes.

Konkrētai ziemcietei ieteiktais grupu lielums atkarīgs ne tikai no dekoratīvātes stabilitātes, bet arī no attiecīgās sugas grupēšanās veida dabiskajās augu sabiedrībās. Ievērojot minēto, aprakstītajām ziemcietēm ieteikti sekojoši grupu lielumi: ziemcietes stādīšanai pa vienai vai arī nelielos puduros (1–3 augi), nelielās grupās (3–10 augi), vidēji lielās grupās (10–20 augi), lielās grupās (vairāk nekā 20 augu) un ļoti lielās grupās – lielos laukumos (masīvos). Grupas lieluma samazināšana parasti iespējama, izņemot veģetatīvu un ģeneratīvu kustīgās audzveida ziemcietes. Grupas palielināšana turpretim var prasīt lielākus kopšanas izdevumus.

Lai palīdzētu orientēties sortimentā, ziemcietes, kam galvenā iezīme ir efektīgi ziedi, tiek sauktas par krāšņziedu ziemcietēm, tās, kuru krāšņums izpaužas galvenokārt lapās, – par dekoratīvo lapu ziemcietēm.

Ziemciešu izmantošanas efektivitāte ļoti atkarīga no to lietderīgās ilgmūžības, t. i., no laika posma ilguma, kurā kāda ziemciete saglabā tai piemērotās dekoratīvās īpašības vēlamajā līmenī tai ierādītajā vietā stādījumā. Apstādījumos par vadošām un papildinātajām ziemcietēm ieteicams izvēlēties ilgmūžīgas sugas un šķirnes, kas saglabā tām raksturīgās īpašības vairāk nekā 10–15 gadus. Īsmūžīgās ziemcietes (dekoratīvas vai vispār saglabājas 2–4 gadus) var tad izmantot kā aizpildītājaugus (būtībā starpkultūras), it īpaši pirmajos

gados pēc stādījumu ierīkošanas. Tās nozīmīgas arī stādījumos ātra, islaicīga efekta iegūšanai. Vispār par ziemciešu stādījuma labu mūža ilgumu jāuzskata 10 gadi, kuru laikā tas saglabā izvēlēto dekoratīvātes līmeni bez kādiem atjaunošanas pasākumiem. Stādījumi būs ne tikai ilgmūžīgi, bet arī interesantāki un veģetācijas perioda laikā ilgāk saglabās dekoratīvātāi, ja par pamatu kompozīcijas veidošanai izvēlas ne tikai ziedus, bet arī lapojumu un augumu.

Daudzas ziemcietes labi aug visai plašā dažādu dabas ekoloģisko faktoru diapazonā, tomēr tās vislabāk augs, neprasot papildu darba un materiālo resursu patēriņu to kopšanai, ja vienviet sargrupētā tiks augi ar vienādām prasībām. Veidojot dārzu, iespējams tā teritorijā atrast vai paši radām situācijas, kas lielākā vai mazākā mērā ir līdzīgas daudzos apstādījumos. Šādas situācijas (ekotopus), kas veidojas kombinējoties dažādiem dabas apstākļiem un cilvēka darbībai attiecībā uz krāšņumaugiem, tajā skaitā mērķtiecīgai darbībai, izmantojot to (ziemciešu) dekoratīvātāi, sauc par dārza augtenēm. Dārza augtene ir apstādījumu teritorijas daļa (vai pat viss dārzs), kurā darbojas noteikts dabas faktoru un cilvēka uz augiem virzīts darbības (piemēram, kopšanas darbu) komplekss, ar ko tā atšķiras no pārējām dārza daļām. Lai gan dabas faktori kombinācijā ar cilvēka mērķtiecīgo darbību, izmantojot augu dekoratīvātāi, kādā stādījumu nogabalā ietekmē stādījumus kompleksi, ir lietderīgi atsevišķi izdalīt dažādu ekoloģisko faktoru veidotās dārza augtenes. Tas dod iespēju attiecīgo ekoloģisko situāciju raksturot kā dažādu dārza augtņu kompleksu un pareizāk izvēlēties vispiemērotākās sugas (šķirnes) stādījumu ierīkošanai.

Ļoti svarīgi novērtēt kopšanas iespējas. Teiktais attiecas kā uz platības, tā sortimenta lieluma izvēli. Aprakstos norādītā iespēja audzēt kādu ziemcieti ekstensīvas kopšanas apstākļos nozīmē, ka kopšanas līmenis bieži vien salīdzināms ar šodienas kopšanas iespējām caurmēra sabiedriskos apstādījumos: pamatā vispārējā kopšana ar nelielu kopšanas intensitāti un sašaurinātu tās apjomu. Intensīvais dārzs pamatā atbilst laba individuālā dārza kopšanas apstākļiem, kur iespējama pietiekama apjoma un intensitātes vispārējā un individuālā kopšana (piemēram, ravēšana pēc vajadzības, taču pārraugot stādījumus ne retāk kā reizi divās nedēļās). Kolekciju, pareizāk sakot, kolekcionāra dārzs saistās ar vēlmi audzēt plašu šķirņu vai sugu sortimentu, kas prasa bieži vien visai atšķirīgu audzēšanas apstākļus no caurmēra apstākļiem kādā dārzā. Augiem ar mazām pielāgošanās spējām var būt nepieciešama individuāla kopšana. Laika un līdzekļu patēriņš te parasti netiek rēķināts. Jebkurā gadījumā lietderīgi atcerēties, ka pirmajā, otrajā gadā pēc stādījumu ierīkošanas ir nepieciešama lielāka kopšana, pat pareizu vietu izvēloties un sagatavojot.

Svarīgi ir novērtēt ziemciešu stādījumu apstākļus no apstādījumu vispārējās izmantošanas intensitātes un rakstura. Vislabvēlīgākie tie ir ierobežotas lietošanas apstādījumos, par kādiem parasti apzīmē vienģimenes mājas dārzu. Vispārējās lietošanas jeb publiskos apstādījumos daudz kas atkarīgs no vietējo iedzīvotāju dzīves līmeņa un kulturālības, no attiecīgo speciālistu ieinteresētības un zināšanu līmeņa, kā arī no vietējās pašvaldības atbalsta.

Sīpolpuķes

Sīpolpuķes ir tās, kas pavasarī pašas pirmās mūs priecē ar spilgtajiem un krāšņajiem ziediem pēc garās un drūmās ziemas. Lai gan šajā laikā zied arī dažas ziemcietes, kas pārziemo sakneņu veidā, sīpolpuķes katrā ziņā dominē agra pavasara dārzā. Sīpolaugu sortiments ir ļoti plašs. Šajā izdevumā lasītājs tiek iepazīstināts ar tiem augiem, kas ziemas mēnešus pavada, dusot ar jau gatavu ziedu sīpola, guma, bumbuļa veidā un sāk attīstīties, tikko saulīte nokausē sniegu – proti, ar sīpolaugiem. Arī tie ir ļoti dažādi, dažkārt pat vienā ģintī mēs atradīsim augus, kas zied gan agri pavasarī, gan vēl rudenī. Tādi, piemēram, ir krokusi un vēlziedes. Arī dekoratīvo sīpolu ziedēšanas sezona, kaut arī sākas jau maijā, tomēr kulminācija ir vasarā, bet dažas sugas uzzied tikai rudenī. Galvenā uzmanība šoreiz tiek veltīta pavasara sezonai. Turklāt galvenokārt aplūkotas ziemcietīgās sīpolpuķes, tās, kuras iestādītas dārzā rudenī, sekmīgi (ar vai bez pieseguma) pārziemo un pavasarī vai vasaras sākumā uzzied. Tās puķes, kuru sīpoli pa ziemu jāglabā telpās, ir mazliet atšķirīgs temats.

Botāniski par sīpolpuķēm drīkstētu dēvēt tikai tās, kam zem zemes veidojas īsts sīpols – liels pazemes pumpurs, kura seglapas uzbriedušas un kalpo par barības vielu krātuvi. Tādi ir mūsu pašu ēdamie sīpoli, tulpes, narcises, hiacintes. Taču dārzkopji sīpolpuķu jēdzienu ievērojami paplašina, iekļaujot tajā arī tādas vasas pārveidnes kā bumbuļsīpolus (krokusiem, gladiolām), bumbuļus (cīrulišiem) un saknes pārveidnes – gumus (mazpurenītēm, dālijām), arī dažas tādas, kam principā veidojas tikai sakneņi (vasas pārveidne) – tādas ir maijpuķītes, sangvinārijas, kuras daži puķkopji arīdzan pieskaita sīpolpuķēm. Sastopamas arī kombinētās un pārejas formas (junonām barības vielas uzkrājas gan gumveida saknēs, gan sīpolā). Citi dārzkopji par sīpolpuķi grib dēvēt tikai tādu, kuras apakšzemes barības vielu krātuvi var izrakt un kādu laiku glabāt ārpus augsnes. Kaut arī tas būtībā nav noteicošais – pat vienas ģints robežās ir sīpolaugi, kuru apakšzemes daļas var ilgi glabāt ārpus augsnes, piemēram, stepes tipa cīrulišiem, un tādi, kam pat trīs dienas bez augsnes var būt liktenīgas (meža tipa cīruliši). Šajā apskatā jēdziens “sīpolpuķe” skatīts tā visplašākajā nozīmē.

Sīpolpuķu audzēšanas paņēmieni. Sīpolpuķu ir ārkārtīgi daudz, arī to audzēšanas paņēmieni nav diez ko mazāk. Tomēr visām sīpolpuķēm ir dažas kopīgas prasības. Tādēļ arī šeit vispirms apskatīti dažādo sīpolpuķu vispārējie audzēšanas paņēmieni un tad pie katras ģints vai sugas norādīts tai īpatnējais. Dažādi paņēmieni tiek lietoti, audzējot sīpolus apstādījumos piemājas dārzā paša priekam, un pavisam citi, audzējot tos realizācijai, lielložošanā. Tāpat īpašus audzēšanas paņēmienus lieto arī kolekcionāri, kas cenšas “piemānīt” dabu un savās kolekcijās iemanās audzēt pat tos augus, kas citkārt ātri vien aizietu bojā pēc pirmās bargākās ziemas vai slapjākās vasaras.

Lai sekmīgi audzētu dažādās sīpolpuķes, pats pirmais un galvenais uzdevums ir noskaidrot, kādos ekoloģiskajos apstākļos konkrētais augs atrodams savā dzimtenē. Vai tas aug pilnā saulē vai dziļā ēnā, sausā stepē vai purva malā. Tomēr arī tas nav absolūts rādītājs. Daudzus augus, kas dabā ir izteikti ēnmiļi, sekmīgi var audzēt pilnā saules gaismā. Daudzos gadījumos ēnā šiem augiem vienkārši ir mazāka citu augu konkurence, kas ļauj tiem izdzīvot. Dārzā mēs “nepareizos” augus izravējam, un ēnmiļi saulē burtiski uzplaukst.

Jāatceras, ka ēna, piemēram, Vidusāzijā nereti ir saulaināka nekā atklāts lauks Latvijā. Tomēr purva augs diez vai labi jutīsies smilšu kalniņa dienvidu piesaulē.

Visas sīpolpuķes, izņemot narcises, pēc mūsu pazīstamā sīpolpuķu audzētāja Jāņa Rukšāna ieteikuma, var stādīt tā sauktajā smilšu gultiņā. Vadziņas dibenā iebrauc smilšu kārtu, tad izvietoj sīpolus un tos atkal pārber ar smiltīm un tad aizrauš ar augsni. Tādējādi tiek nodrošināta papildu drenāža, pasargāti sīpoli no tieša kontakta ar augsni, kurā var būt slimību dīgļi, bet galvenokārt tā ievērojami atvieglinās sīpolu norakšanu. Norakšanas temps daudzkārt atsvēr laika zudumus smilšu iebrašanai vadziņā. Pirms norakšanas vienkārši norauš virsējo augsni līdz smilšu kārtai, tad ar sauju izgrābj smiltis kopā ar visiem sīpoliem un sāber kastēs ar sieta dibenu. Pēc tam ar ūdens strūklu smiltis aizskalo un sietā paliek tikai sīpoli un varbūt kāds akmentiņš. Ja nebūtu šis smilšu kārtas, sīko sīpoliņu atrašana tumšajā augsnē būtu ļoti ilgstošs process. Arī noraktie sīpoli ir daudz tirāki, turklāt izvairāties no piemaisījumu (iepriekšējos gados augsnē palikušo sīpolu) izrakšanas, jo savākti tiek tikai iepriekšējā gadā smilts slāni iestādītie sīpoli.

Atkarībā no audzēšanas nolūka un dārza lieluma sīpolpuķes stāda vai nu grupās apstādījumu dobēs, izvietojot aptuveni vienādos attālumos visos virzienos un cenšoties izvairīties no taisnām rindām, vai arī tās stāda dobēs kā kolekcijas stādījumu vai pavairošanai. Mazos dārzos racionālāks ir stādījums dobēs. Parasti veido metru platās dobes, jo tādās ar roku var aizstiepties no katras puses līdz dobes vidum, lai izrautu nezāles, piemaisījumus, slimos augus. Celiņu platums parasti ir 30–40 cm. Dobēs sīpolus izvietoj šķērsvadziņās. Atkarībā no sīpolu lieluma attālumus starp vadziņām var būt 10–20–30 cm. Vadziņā sīpolus liek mazliet biežāk: 5–10–15–20 cm citu no cita. Daži audzētāji stāda ar dēliša palīdzību. Raugās, lai dēliša platums un biežums kopā veidotu attālumu starp šķērsvadziņām (to var ievērot tikai tad, ja šis attālums ir ne mazāks par 20 cm). Dēļiti uzliek uz dobes, piespiež ar kāju un gar tā malu ar lāpstu atrok zemi izvēlētajā stādīšanas dziļumā. Kad izvietoti sīpoli, dēļiti pārveļ pa dobi uz priekšu. Tā biežums + platums pārvieto dēliša malu tieši izvēlētajā rindu attālumā un, ar lāpstu veidojot nākamo vadziņu, aizber iepriekš izvietotos sīpolus.

Var veidot arī dobes ar garenvirziena vadziņām. Lauku samarkē 60 cm platās dobēs, starp kurām atstāj 40 cm platus celiņus. Katrā dobē ar rokas kartupeļu vagotāju garenvirzienā izdzen divas vagas, kurās ar roku pielīdzina vagas dibenu un smilšu gultiņā stāda sīpolus. Šāds stādīšanas veids ļoti paātrina gan stādīšanu, gan stādījumu plāna sagatavošanu, it īpaši lielās kolekcijās, kur ir daudz paraugu ar tikai vienu vai dažiem sīpoliem katrā. Jau noliktavā, gatavojot sīpolus stādīšanai, tos sakārto stādīšanas secībā un ieraksta plānā. Pēc tam uz lauka atliek tikai atzīmēt sīpolu skaitu katrā paraugā un ievilk svītru, kur beidzas vadziņa un sākas nākamā. Sīpolu stādīšanas biežums ir stipri lielāks nekā stādīt dobēs. Sīkos sīpoliņus stāda pamišus divus, tad vienu, tad atkal divus utt., lielākus – divās rindās zigzagā, bet pavisam lielos – pa vienam. Sīkos izvietoj tā, lai starp tiem būtu vismaz tikpat daudz vietas, cik sīpola diametrs, lielākos it kā biežāk, jo tie ir tikai pa vienam, tad skatās, lai starp sīpoliem varētu iebāzt ikšķi.

Lielās sīpolpuķes un narcises stāda vienrindas vagās, kuras izdzen ar traktoru un kartupeļu vagotāju. Narcises liek vagu dibenos un ar grābekli vagu aizrauš no blakus esošajiem skautiem. Augus, kam nepieciešama labāka drenāža (liela auguma dekoratīvos sīpolus,

fritilārijas u. c.), stāda vāgu skaustos, ar to pašu rokas vāgotāju skaustā izdzenot vadziņu, un tālākais neatšķiras no stādīšanas divrindu vāgās.

Sīpolpuķu stādīšanas dziļums atkarīgs no sīpolu izmēra un audzēšanas nolūka. Parasti sīpolus stāda 3 reizes dziļāk nekā to augstums. Pie mums minimālais stādīšanas dziļums parasti ir 5 cm. Stādīšanas dziļums ietekmē vairošanās ātrumu un norokamo sīpolu lielumu. Seklāk stādītie sīpoli vairojas ātrāk, bet sīkāki, dziļāk stādītie turpretī vairojas slīktāk, bet izaug lielāki. Tādēļ apstādījumos tos parasti stāda dziļāk.

Pēc iestādīšanas stādījumus mulčē. Ideāla mulča ir pakaišu kūdra. Ja iespējams, to labāk darīt, kad augsne jau sāk sasalt. Taču lielākās platībās mulčēšana jāsāk tūlīt pēc stādīšanas. Vidēji dobes nosedz ar līdz 10 cm biezu mulčas kārtu. Pirmās sedz sīkās sīpolpuķes un tulpes, tad narcises, pēdējās sedz lilijas. Mulču nedrīkst klāt uz sniega. Tādēļ vispirms nosedz puķes, kam lapas atlokās, piemēram, tulpes, un tās, kas uzdzied ļoti agri, jo pavasarī tās mulčēt nav iespējams. Augus ar stingrām lineārām lapām (narcises) un vēlāku veģetācijas sākumu (lilijas) var mulčēt arī pavasarī. Mulča būtībā pilda vairākas funkcijas. Ja nav sniega, tā pasargā no sala, bet veģetācijas laikā palīdz noturēt vienmērīgāku augsnes mitrumu, pasargā augsni no sablīvēšanās laistot vai lietū, palīdz noturēt vienmērīgāku augsnes temperatūru un aizkavē nezāļu sēkļu dīgšanu. Sadīgušās nezāles arī daudz vieglāk var izravēt, jo zeme zem mulčas saglabājas iirdena.

Stādījumi regulāri jāpārbauda un jāizlasa visi piemaisījumi, slimie augi, jāizrok arī nedīgušie sīpoli. Tos vēlams sadedzināt vai dziļi aprakt. Svarīga ir stādījumu miglošana pret sēņu slimībām, kas jāsāk jau laikus, kad uz lapām vēl nav nekādu slimības pazīmju. Miglošana jāatkārto ik pēc 7–10 dienām, vēlams ikreiz mainīt fungicīdu. Bet izcili palīdz arī vecais parastais Bordo šķidrums, ko pagatavo no vara vitriola un kaļķiem. Taču jāatceras, ka tas tikai pasargā no infekcijas, nevis ārstē, tādēļ miglošana jāatkārto vismaz reizi 10 dienās un pēc katras lietusgāzes.

Norakšanu parasti sāk pēc lapu nokalšanas, tomēr optimālais termiņš var mainīties atkarībā no augu veida. Tulpes jārok, kamēr lapas vēl nav galīgi nodzeltējušas, bet krokusi – tikai pēc pilnīgas lapu nokalšanas. Dažiem augiem saknes atjaunojas, piemēram, narcisēm tas var notikt pat līdz trim reizēm, tiesa, katrs sakņu bojājums novājina sīpolu.

Sīpolpuķu pavairošana. Izšķir veģetatīvo un ģeneratīvo pavairošanu. Vairums plaši audzēto puķu vairāk vai mazāk apmierinoši dabiski vairojas veģetatīvi. Tām, kuras dabiski vairojas lēni, izmanto mākslīgos pavairošanas paņēmienus – sīpolu pamatnes iegriešanu (hiacintēm), sagriešanu daivās, salaušanu gabalos (dažām fritilārijām) sakņu vai piesakņu spraudņus (eremūriem, junonām, peonijām) u. c.

Savvaļas formas un sugas bieži vairo ģeneratīvi – ar sēklām. Audzēšanu no sēklām izmanto arī selekcijā – jaunu šķirņu veidošanā. Vairumam sīpolaugu sēkļu dīgšanai nepieciešams garāks vai īsāks aukstuma periods. Tādēļ daudziem sīpolaugiem sēklas sēj rudenī, tad pavasarī tās strauji dīgst. Taču dažu ģinšu augiem sēklas jāsej nekavējoties pēc to ienākšanās, citādi tās strauji zaudē dīdzību (eritronijas, cīruliši), citas savukārt dīgst tikai pēc diviem aukstuma periodiem (mežlilijas). Katrā zināmajā iecēnsas sēt svaigas sēklas.

Paskaidrojumi

Kā jau teikts ievadā, šā krājuma tekstu autori ir profesionāli dārzkopji, selekcionāri, zinātnieki, taču sakārtojums veikts izdevniecībā, ir brīvi veidots un dažkārt ne gluži atbilst zinātniskiem kritērijiem. Tā, piemēram, kā atsevišķa augu grupa ir apzīmētas viengadīgo puķu kultūras, kuru stādmateriāls tiek piedāvāts sējeņu jeb jaunstādu veidā (sk. 7. lpp.), izdalīti arī zālaugi un divgadīgās puķes. Dažkārt vienas ģints vai pat sugas augi parādās divas reizes, jo, piemēram, jaunstādu kultūrā tiek piedāvātas citas šķirņu grupas, sēkļu formā – citas (tad allaž sniegtas norādes). Citur, respektējot autoru viedokli, kā arī vieglākai sameklēšanai vienas un tās pašas ģints (bet ne sugas vai šķirnes) augi parādās ar vairākiem nosaukumiem (trilijas un mežlilijas, anemones un vizbuļi u. c.), citkārt iekavās pēc ģints nosaukuma sniegts nevis botānikas termins, bet raksturojoša pazīme (piemēram, "Rudbekijas (daudzgadīgās)" atšķirībā no "Lins, daudzgadīgais"), atrodamī arī daži aprakstoši nosaukumi, piemēram, bumbulģerānijas, dažās vietās vienas un tās pašas ģints augi raksturoti gan kā ziemcietes, gan kā sīpolaugi, kas būtību, protams, nemaina, bet sastādītāji uzskata, ka lasītājs par šādām īpatnībām laikus jāinformē – tad nekādām neskaidrībām nevajadzētu rasties.

Galvenie apzīmējumi

Auga nosaukums zaļā krāsā – viengadīgs augs jeb vasaras puķe:

Amarants, astainais – *Amaranthus caudatus*

Amarantu dzimta

Auga nosaukums sārtrūnā krāsā – divgadīgs augs:

Atrairnīte, lielziedu – *Viola x wittrockiana*

Vijolišu dzimta

Auga nosaukums zilā krāsā – daudzgadīgs augs jeb ziemciete:

Arābe, Ārendsa – *Arabis x arendsii*

Krustziežu dzimta

Auga nosaukums sarkanā krāsā – sīpolaugš (arī citas saknes pārveidnes):

Pienpulkstenītes – *Leucojum*

Amarilju dzimta

Papildus ar zīmi ▲ izdalīti zālaugi jeb krāšņumzāles, bet ar zīmi ● jau tikko minētās veģetatīvi vairoto jaunstādu viengadīgās puķes.

Adoniss, pavasara – *Adonis vernalis*

Gundegu dzimta

Zoma auguma pudurveida apakšzemes veģetatīvo vasu ļoti ilgumūzīga vaļas ziemciete. Veido skraju nesazarotu stāvi pacili augošu, aplapotu ziedošu ziednešu ceru, ko papildina tāpat augošas aplapotas neziedošas ziednešu vasas. Aprīļa vidū izveidojas savstarpēji papildinošu ziedošu un neziedošu aplapotu ziednešu puduris. Pēc pārziedēšanas jūnija sākumā abu veidu vasas vizuāli saplūst kopā un, pamazām veldrējoties, veido skraju puduri, kas parasti saglabājas līdz pat oktobra sākumam. Augstums ziednešu neziedošajām vasām 20 cm, ziedošajām – 25 cm. Lapas sīkas, divkārt vai trīskārt plūksnaini saliktas, sulīgi zaļas. Ziedi lieli, 4–8 cm caurmērā, zeltaini dzeltēni, kausveida, augšup vērsti, pa vienam ziednešu galotnē. Zied no aprīļa beigām līdz maija beigām, apmēram 30 dienas. Ziedi atveras tikai saulainā laikā. Sēklas nogatavojas. Audzē saulainā, siltā vietā caurlaidīgā trūdvielām bagātā smilšainā bāziskā mēreni sausā augsnē. Pavairo ar sēklām, sējot tūlīt pēc nogatavošanās. Vecākus augus var arī dalīt vasaras beigās.

Adoniss, vasaras – *Adonis aestivalis*

Gundegu dzimta

Savvaļā sastopams Eiropā, Sibīrijā. Veido 30–50 cm augstu mazzarotu augumu. Lapas sīki šķeltas, tumši zaļas. Ziediņi nelieli – 1,5–2 cm diametrā, piecas sarkanas vainaglapas ar melnu pamatnīti. Pavairo ar sēklām, tās izsējot puķu dobē maija sākumā. Vietu izvēlas atklātu, saulainu. Sarkanajiem ziediņiem noziedot, veidojas interesanti zaļi augliši. Retinot augus atstāj 10–15 cm attālumā citu no cita. Izmanto reti, jo augs nav populārs, bet var stādīt grupu veidošanai, griezt ziedus vasaras pušķu veidošanai, augliši ir labs floristu materiāls gan vasaras, gan sausajiem ziemas augu kārtojumiem.

Pavasara adoniss

Vasaras adoniss

Agerāts, Meksikas – *Ageratum houstonianum* Kurvziežu (asteru) dzimta

Meksikas agerāts 'Ariella'

Izveidotas vairākas šķirnes, kuru augums 12–60 cm. Zemā auguma šķirnes ir bagātīgi zarotas, arī liela auguma dzinumi augšdaļā zarojas un veido daudz ziedkopu. Lapas sirdsveida līdz ovālas, robotām malām, tumši zaļas, bagātīgi matotas. Pavairo gan ar sēklām, tās izsējot februārī, martā dēstu audzēšanai, gan ar spraudņiem. Garās dienas augi. Ziedi čemurveida ziedkopās virs lapojuma, balti, zili, sārti violeti, rozā, zied no maija līdz oktobrim. Vēlama irdena, trūdvielām bagāta, kaļķi saturoša augsne, ļoti siltumprasīgi. Šķirnes pakļājdobēm, dobēm, traukiem: 'Ariella' (šķirņu grupa ar gaišziliem, tumšziliem, baltiem un violetiem ziediem, zema auguma); 'Blue Danube' (augums 12 cm, ziedi spilgti zili); 'Leilani Blue' (30 cm, intensīvi zili); 'Neptune Blue' (15 cm, vidēji zili); 'Royal Hawaii' (12 cm, tumši violeti); 'White Hawaii' (15 cm, balti). Šķirnes floristiem – ziedu griešanai, arī žāvēšanai: 'Blue Horizon' (60 cm, intensīvi zili); 'Florist's Blue' (60 cm, zili); 'Red Sea' (60 cm, violetzili); 'White Bouquet' (50 cm, balti).

Akanti – *Acanthys* Akantu dzimta

Ungārijas akants

Akanti ir dekoratīvi lakstaugi vai puskrūmi, to lapas plūksnaini šķeltas vai dalītas, bet ziedi garās, blīvās, cilindriskās vārpās. Vislavenākie akanti ir ar to, ka ar to lapu atveidiem tika dekorētas korintiešu kolonnas. Ungārijas akants (*Acanthus hungaricus*) dzimtenē, Dienvideiropā, aug kalnu mežos, krūmājos, akmeņainās nogāzēs. Pamatnes lapas plūksnaini dalītas, augšējās stublāja lapas dažkārt ar kātiņu. Ziedi blīvās četrrindu vārpās, seglapas viegli purpurkrāsā, augšējās – ar dzeloniem, vainaglapas baltas, zied no jūnija līdz augustam. Augu augstums plašās robežās – no 30 cm līdz pat metram. Audzē labi drenētās un mēsloātās augsnēs, saulē vai pusēnā. Izmanto lielos akmeņdārzos, jauktās ziemciešu dobēs vai kā solitāru parkos, krūmu grupu apmalēs, var griezt arī ziedus. Pavairo ar sēklām, ceru dališanu pavasarī, sakņu spraudņiem. Mīkstā akanta (*Acanthus mollis*) ziedi atšķirībā no Ungārijas akanta ir sakārtojušies vienmērīgi ap visu ziednesi, nevis rindās. Pazīstama ir platlapu šķirne 'Latifolius'.

Akantolimone, plēvainā – *Acantholimon glumaceum*

Plumbagu (armēriju) dzimta

Spilvunveida daudzgadīgs lakstaugs. Dzimtene – Turcija, Aizkaukāzs, Ziemeļrāna. Miniatūra cerveida klājeniska gulvasu ziemciete ar lēnu izplešanos. Veido blīvu spilvenu, uz kura unaug īsi skrajā izvietojušies ziedneši ar ziedkopām. Blīvu lapu puzēšu spilvenam, kas saglabājas arī ziemā, jūnija sākumā uzraug neaplapotie ziedneši, tie saglabājas līdz oktobrim. Labvēlīgos apstākļos ļoti ilgmūžīga ziemciete. Augstums: spilvenam 8–10 cm, ziednešiem 11–15 cm. Lapas mūžzaļas, sīkas, gludas, vienkāršas adātveida, asas. Sakārtojušās rozetēs sazaroju stumbru zaru galos. Ziedi gaiši purpurrozā, mazi, piltuvveida – zvaigzņveida, augšup vērsti, veido vārpskaras, kas izvietojušās ziednešu zaru galos. Zied no jūnija beigām līdz augusta sākumam, apmēram 40 dienas. Sēklas neveidojas. Vislabāk audzēt ļoti siltā vietā saulgozī, mēreni sausā līdz vidēji mitrā bāziskā smilšainā, akmeņainā caurlaidīgā augsnē. Dekoratīvi ļoti stabila ziedu un lapu ziemciete, kas izceļas galvenokārt ar savu augumu un lapojumu.

Akmenssēkle, Eklona – *Osteospermum ecklonis*

Kurvjiēžu (asteru) dzimta

Puķes vecākie dzinumi ir daļēji pārkoksņējušies ar tumši zaļām iegarenām lancetiskām līdz dalītām lapām. Plakanie ziedu kurviši ir krāšņi, un atsevišķām šķirnēm ļoti interesanti veidoti mēlziedi atgādina neparastu “karotīšu veida” izskatu. Augums 40–60 cm. Ziedu krāsas: balta ar zilu, rozā, lillā līdz violetam, dzeltena, oranža. Zied no jūnija līdz septembrim. Apmākušās dienās ziedi aizvērušies. Nepieciešamas siltas un saulainas audzēšanas vietas. Augsnei jābūt ūdenscaurlaidīgai. Pavairo ar galotņu spraudņiem veģetācijas periodā. 'Bellatrix' – zieda vidus kurvītis ir intensīvi rozā, tālāk pāriet pastelrozā un mēlzieda galiņš – krēmbalts. Vidēji spēcīgs augums. 'Vega' – ļoti kompakts, sazarojšs augums, agri ziedoša, balti karotīšveida mēlziedi. 'Soler' – lieli iegareni zelt dzeltenie mēlziedi ar tādas pašas nokrāsas stobrziedu vidu, viena no vēlu ziedošām. 'Phonix' – zieda kurvīti var saskatīt krāsu pāreju no tumši baltā uz gaišu zieda kurviša vidū. Stobrziedi tumši, tumši lillā.

Plēvainā akantolimone

Eklona akmenssēkle 'Vega'

Akmeņlauzītes – *Saxifraga*

Akmeņlauzišu dzimta

Årendsa akmeņlauzīte

Zied maijā un jūnijā ar baltiem, krēmkrāsas un rozā ziediem uz 10–25 cm augstiem ziednešiem. Lapas sakārtojušās lielās vai mazās rozetēs, un to lapojums ir mūžzaļš un dekoratīvs no agra pavasara līdz vēlam rudenim. Praktiski visas sugas ir samērā sausumizturīgas. Visizplatītākās ir Årendsa akmeņlauzītes, kuras ir vairāku sugu savstarpēju hibrīdu grupa – lapojums koši zaļš, veido blīvu, ap 10 cm augstu paklāju. Līdzīga tai, bet ar smalkāku lapojumu ir trīszaru akmeņlauzīte (*S. trifurcata*). Iecienīta un daudz kapsētās stādīta ir paēnas akmeņlauzīte (*S. umbrosa*), lapas tumši zaļas, ādainas, sakārtojušās ap 8 cm diametra rozetēs. Ir šķirne 'Aureopunctata' – tai lapas zaļas ar dzelteniem plankumiem. Kā norāda sugas nosaukums, tā ir piemērota noēnotiem stādījumiem. Radniecīga tai ir ķīļlapu akmeņlauzīte (*S. cuneifolia*). Savukārt skarainās akmeņlauzītes (*S. paniculata*) lapu rozetes ir sakārtojušās ciešos, blīvos spilventiņos, lapas tai ir cietas, sudrabiņi zaļas, šo krāsojumu rada kalcija sāļu izdalījumi.

Akotaine, Monpeljē – *Polypogon monspeliensis*

Graudzāļu dzimta

Monpeljē akotaine

Dzimtene Eiropa, Ziemeļāfrika, Austrumāzija. Krāšņumzāle ziedēšanas laikā veido 40 cm augstu ceru ar blīvām, stingrām zaļas krāsas ziedvārpām. Atbilstoši auga nosaukumam – ziedvārpām saulē vizoši, īsi akoti. Pavairojot ar sēklām, tās izsēj dobē, un augs uzdziedēs jūlijā, augstā. Ja augsne vidēji mitra, ziedēšana būs ilgstošāka. Sēklu firmas piedāvā īpaši apstrādātas – attīrītas – sēklas. Sēklas ir ļoti sīkas. Tās izsējot dēstu audzēšanai, – uzmanīgi ar sēklu iestrādāšanu! Audzēšanas attālums 15–20 cm. Lieto gan raibajās vasaras puķu dobēs, gan vasaras ziedu pušķos.

Alonsa, dienvidu – *Alonsoa meridionalis*

Cūknātru dzimta

Augšsasniedz 50–70 cm augumu. Kultūraugu sakarā runa šeit ir pamatos par vienu šķirni – 'Fireball'. Audzēšanas uzsākšanas laiks atkarīgs no tā, kādas kvalitātes (lieluma) augus līdz jūnijam, kad izvietosiet tos dārzā, vēlaties iegūt. Lekariņāmiem podiem audzēšanu uzsāk decembrī, janvārī. Vienā 25 cm diametra podā audzē 3–5 spraudeņus. Lai stādītu kastēs vai dobēs, audzēšanu uzsāk no janvāra līdz martam. Temperatūra pēc spraudeņu iepodošanas ieaudzēšanai 16–18 °C, tālāko augu audzēšanu veic 12–14 °C temperatūrā. Ja vēlaties pārziemināt lielos podos augošus augus nākamajai vasarai, – vēlamais temperatūras režīms 8–10 °C. Uzsākot alonsas audzēšanu, vēlams sākuma periodā vismaz vienu reizi to galotņot, lai panāktu auga kuplāka, zarotāka auguma veidošanos. Dienvidu alonsas izceļas ar ļoti spilgtu ziedu krāsu. Ziediņi nelieli, tomēr ļoti uzkrītoši spilgti sarkani. Puķei ir tendence ziedus veidot periodiski, tādēļ vēlams pēc masveida ziedēšanas veikt apgriešanu.

Amānas – *Amana*

Liliju dzimta

Amānas ir nelieli sīpolaudziņi, kas ļoti atgādina miniatūras tulpes, bet savvaļā aug Austrumāzijā, tālu prom no tulpju areāla. Tās ir viegli audzējamas, labi vairojas veģetatīvi, taču, lai to ziedi atvērtos, jābūt siltai un ļoti saulainai dienai. Dārzos praktiski audzē tikai vienu sugu – ēdamo amānu (*A. edulis*), kas zied agri pavasarī. Uz katra 5–10 cm garā kāta ir divas šauras lineāras lapas un vairāki nelieli tulpjveida ziedi ar dzeltenu centru. Sīpolu segzviņņa izoderēta ar vilnveida matiņiem. Prasa sauli un labu drenāžu.

Dienvidu alonsa

Ēdamā amāna

Amarants, astainais – *Amaranthus caudatus*

Amarantu dzimta

Astainais amarants

Astainais amarants jeb kaķaste savvaļā sastopams Vidus-āzijā, Dienvidāzijā. Ātri augoši, trausli 70–100 cm augsti stumbri, krāsains lapojums. Sēj aprīlī dēstu audzēšanai vai maijā puķu dobē, vēlams saulainā vietā. Stādīšanai traukos izaudzē dēstus, sēklas izsējot aprīlī. Jaunos augus izstāda 8–10 cm diametra podiņos. Lapas eliptiskas vai ovāli lance-tiskas, zaļas vai tumši sarkanas. Ziedi sīki, ar sarkanu vai zaļu sausu zieda kausiņu nokarenā vārpskarā, zied no jūlija līdz septembrim ar sīku baltu ziediņu. Audzējami siltā vietā, labi mēslotā, ne pārāk sausā augsnē. Audzēšanas attālums 30–40 cm augam no auga. 'Red Tails' – 90 cm augsti, stingri augi, sarkana nokarena vārpskara, sarkans lapojums. 'Green Tails' – 90 cm augsti, stingri augi, zaļa nokarena vārpskara, zaļš lapojums.

Amarants, skarainais – *Amaranthus paniculatus*

Amarantu dzimta

Skarainais amarants
'Hot Biscuits'

30–100 cm augsts augs, ziedkopa vertikāla, vārpskara. 'Green Thumb' – 30 cm augsti, stingri augi, zaļas vertikālas ziedkopas, zaļš lapojums; 'Pygmy Torch' – 30 cm augsti, stingri augi, sarkanas vertikālas ziedkopas, sarkans lapojums – Latvijā izsenis pazīstamo abu amarantu šķirņu augi ir iecienīti kā vertikāli augi puķu dobēs (modē – viss vienkāršais), zemos – kompakto šķirņu – augus stāda arī traukos. Populārs augs floristikas darbos gan kā zaļais materiāls vasarā–rudenī, gan žāvēts – sauss – ziemas izstrādājumiem. Vai rudenī, kad tiek nokoptas vasaras dārzs, esat ievērojuši, cik skaista sakņu sistēma? Arī to kā "puķu pušķi" ziedu pušķi! Tagad izveidotas arī jaunas šķirnes: 'Fleche Rouge' – 80–100 cm augsts, zaļas lapas, sarkanas blīvas ziedkopas; 'Hot Biscuits' – 120 cm, zaļas lapas, bronzas nokrāsas ziedkopas; 'Oeschbeug' – 50 cm, sārti brūnas lapas, tumši sarkanas stingras vārpskaras.

Ammijas – *Ammi*

Čemurziežu dzimta

Plašāk pazīstama ir lielā ammiija (*Ammi majus*). Šķirnei 'White' ir 80–100 cm augsti dzinumi, balti sīkie ziedi lielos čemuros. Ziedkāti sazaroši, tāpēc ziedkopas augam uzdzied pakāpeniski. Vizuāli atgādina gārsas ziedkopas. Kultūras audzēšanas temperatūra 8–12 °C, sēj aprīlī, maijā dārzā dobē vai janvārī–februārī vēsās siltumnīcās. Iesaka sēklas izsēt atkārtoti pa periodiem, lai floristikas izstrādājumiem būtu ilgstošāk izmantojams materiāls. Izmanto grieztos ziedus svaigām kompozīcijām, pušķiem. Šķirnei 'Queen of Africa' ir ievērojami blīvākas un krāšņākas ziedkopas, augs sasniedz pat 120 cm augumu. Var izmantot uzziadināšanai gan dārzā, gan segtajās platībās. Līdz ziedēšanai 3–4 mēneši. Pēdējā laikā izmanto arī ammiiju sugu *Ammi visnaga* – tai izveidota šķirne 'Green Mist' ar gaišu baltu zaļu, smalku čemurveida ziedkopu. Ļoti noderīga floristu izstrādājumiem, audzējama gan dārzā, gan segtajās platībās – to sēklas izsējot pat jau janvārī.

Anafāles – *Anaphalis*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Augi ir pūkaini, jo viscaur klāti ar pelēkbaltiem matiņiem un veido cerus vai ložņā. Vairogveida ziedkopas sastāv no atsevišķām apaļām ziedu galviņām, kuras aptver sausas seglapas. Anafāles ir pieticīgi augi, kas mīl saulainu vietu, labi jūtas samērā sausās, smilšainās, pat akmeņainās augsnēs. Dobēs tās stāda 30–35 cm attālumā. Parastākais pavairošanas veids ir ceru dalīšana pavasarī, bet var mēģināt arī ar spraudņiem un sēklām. Anafāles ir piemērotas stādīšanai akmeņdārzos. Pērļu anafāles jeb pērļu kaķpēdiņas (*A. margaritacea*) augi atkarībā no augšanas apstākļiem var būt 20–90 cm augsti. Tiem ir ložņājoši sakneņi, izplatās arī ar pašsējību. Stublāji stāvi, lapas apakšpusē ar baltiem matiņiem, lielas ziedkopas, ziedi balti ar sudrabortām seglapām. Zied no jūlija beigām līdz septembra vidum. Spēcīgāk augoša ir šķirne 'New Snow' (sin. 'Neuschnee'). Trīsdzīslu anafāle (*A. triplinervis*) ir īsti piemērota akmeņdārziem, jo veido 30–40 cm augstus cerus. Lapas pelēkzaļas, apakšpusē ar biezu, baltu apmatojumu. Zied augustā, septembrī ar baltiem ziediem.

Lielā ammiija

Trīsdzīslu anafāle
'Green Mist'

Anemones – *Anemone*

Gundegu dzimta

Kātainā anemone

Šai ģintij šajā izdevumā veltīti trīs šķirklji – svešzemju sugas tiek aprakstītas kā anemones, bet mūsu pašu sugas – kā vizbulji (sk. 211. lpp.). Anemonu sugas ir ļoti daudzveidīgas, netrūkst arī pavasarī ziedošu sugu, kam veidojas pazemes bumbulji vai gari paresnināti sakneņi, daļa vasarā ziedošo pie mums nav ziemcietīgas. Apeninu anemone (*A. apennina*) ir izcili piemērota audzēšanai pusēnā starp krūmiem ar humusu bagātā augsnē vai arī zālienā. Sasniedz 15 cm augstumu, ceru nosedz lieli, parasti zili, taču var būt arī balti vai sārti, ziedi 3–3,5 cm diametrā. Jaukā anemone (*A. blanda*) izcili aug un jūtas gan saulē, gan pusēnā, var augt arī zālienā. Ziedi līdz 4,5 cm diametrā. Izveidotas daudzas šķirnes, no kurām visiecienītākā ir 'White Splendour' ar ļoti lieliem, tīri baltiem ziediem. 'Blue Shades' būtībā ir šīs anemones zilo formu sēkl-audzī, tāpēc ziedu krāsa variē dažādos zilos toņos. Kaukāza anemoni (*A. caucasica*) var uzskatīt par miniatūru *A. blanda* variantu, kam ziedu izmērs reti pārsniedz 1,5 cm diametrā. Kātainajai anemonei (*A. petiululosa*) ziedi ir dzeltenī, bet Čerņajeva anemonei (*A. tschernjaewii*) – balti vai maigi sārti.

Anemones (*rudens*) – *Anemone*

Gundegu dzimta

Tūbainā anemone

Latvijā lieliski aug un bagātīgi zied arī divas mazāk pazīstamas rudens anemonu sugas – tūbainā un vinlapu anemone. Tās audzējamas saulē vai pusēnā, vidēji mitrā, ar barības vielām bagātā dārzeņu augsnē. Pavairo ar ceru dalīšanu, sēklām vai sakņu spraudņiem. Anemones izmanto stādīšanai ziemciešu grupās, stādīšanas attālums 40–45 cm. Tūbainā anemone (*A. tomentosa*) savvaļā sastopama Ziemeļķīnā. Augs 100–120 cm augsts. Lapas tumši zaļas, trīsdalīgas, apakšpusē balti tūbainas, bagātīgs lapojums 70 cm augstumā. Ziedi lielās skrajās skarās, gaiši sārti, ārpusē tumšāki, 5–8 cm diametrā, zied no augusta līdz oktobrim, parasti nogatavojas arī sēklas. Vinlapu anemones (*A. vitifolia*) dzimtene ir Himalaju rietumu daļa, augu augstums 50–100 cm, lapas palielas, nedalītas, 3–7 daivainas. Ziedi skrajās skarās, balti, 5–8 cm diametrā, zied no augusta līdz oktobrim.

Apini – *Humulus*

Kaņepju dzimta

Savajā pie mums sastopams parastais apinis (*Humulus lupulus*), bet kā dekoratīvu augu audzē galvenokārt Japānas apini (*Humulus japonicus*). To izmanto kā ātri augošu stīgojošu lapaugu ar ļoti bagātīgu lapojumu. Sasniedz līdz 4 m liolu augumu. Sēklas izsēj martā podiņos. Vēlamā dīdēšanas temperatūra 20 °C. Dīgst sēklas ilgstoši, pat 30 dienas. Pārpiķē podiņā un turpina dēstu audzēšanu. Dēstus audzējot, galotņo, lai veidotos vairāki galvenie dzinumi. Siltās vasarās – brīnišķīgs lapots augs vertikālajai apzaļumošanai – sētu, balstu, pergolu apaudzēšanai. Izstādīšanas attālums 30 x 30 cm. Dažreiz uzied ar neizteismīgiem, nelieliem, zaļiem ziedniem.

Arābe, Ārendsa – *Arabis x arendsii*

Krustziežu dzimta

Spilvenveida lakstaugu starpsugu hibrīdu grupa. Miniatūras cerveida–pudurveida dekoratīvi stabils guļvasu–ložņvasu klājeniskas ziemcietes, kas veido blīvu spilvenveida paklāju ar uz tā uzaugošiem ziednešiem, kuru ziedkopas ziedēšanas laikā paklāju nosedz. Augstums paklājam 5 (10) cm, ziediem – 15 cm. Lapas ziemzaļas, mazas, vienkāršas, rantainas, pelēkzaļas, smalki apmatotas. Ziedi mazi, gaišāk vai tumšāk rozā, kas sakārtojušies blīvos ķekaros ziedneša galā. Zied no aprīļa beigām līdz maija beigām, apmēram 30 dienas. Audzē nelielos puduros līdz nelielās grupās saistībā ar akmeņiem vai bez tiem krauto atbalstsienu terasēs, nelielu laukumu nosegšanai, konteineros saulainā vietā mēreni sausās līdz vidēji mitrās caurlaidīgās vāji skābās līdz kaļķainās, ne pārāk bagātās augsnes. Ziemcietīga. Stādīšanas attālums 20–30 cm. Piemērotā vietā kopšana neliela – vajadzības gadījumā pārziedējušo ziednešu nogriešana līdz augšējo veģetatīvo vasu lapām. Pavairo ar rozešu spraudņiem. Dārzos izplatītākās šķirnes 'Compinkie' ar spilgti rozā ziediem, 'Rosabella' – ar rozā ziediem un raibām lapām.

Japānas apinis

Ārendsa arābe

Arābe, Kaukāza – *Arabis caucasica*

Krustziežu dzimta

Kaukāza arābe

Miniatūra cerveida–pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila gulvasu–ložņvasu klājeniska ziemciete, kas veido blīvu spilvenveida paklāju ar uz tā uzaugošiem ziednešiem, kuru ziedkopas ziedēšanas laikā nosedz paklāju. Augstums paklājam 5 (10) cm, ziediem – 15 cm. Lapas paklājā ziemzaļas, mazas, vienkāršas lāpstveida, rantainas, pelēkzaļas. Ziedi mazi, balti, sakārtojušies blīvos ķekaros īsu ziednešu galā. Zied no maija sākuma līdz maija beigām, apmēram 30 dienas. Ilgmūžīga un ziemciētīga ziemciete. Viens no populārākajiem akmeņdārza augiem. Lietojama nelielās grupās saistībā ar akmeņiem vai bez tiem krauto atbalstsienu terasēs, nelielu laukumu nosegšanai, konteineros saulainā vietā mēreni sausās līdz vidēji mitrās caurlaidīgās vāji skābās līdz kalķainās, ne pārāk bagātās augsnēs. Piemērotā vietā kopšana neliela – vajadzības gadījumā pārziedējušo ziednešu nogriešana līdz augšējo veģetatīvo vasu lapām. Dārzos šķirnes: 'Flore Pleno' ar pildītiem ziediem, 'Variegata' ar raibām lapām, 'Schneehaube' – kompakta augoša u. c. Pavairo šķirnes ar rozešu spraudņiem, pamatsugu – arī ar sēklām.

Argirantēma, krūma – *Argyranthemum frutescens*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Krūma argirantēma 'Vara'

Šos augus tiklab sauc arī par krūmkrizantēmām. Dekoratīvajā dārzkopībā audzē augus gan ar vienkāršiem ziediem, gan pildītiem. Mēlziedu krāsas baltas, rozā, dzeltenas. Stobrziedi vienkāršo ziedu šķirnēm dzelteni. Vidēji lielas produkcijas izaudzēšanai būs nepieciešami 2,5–4 mēneši. Kad ziedpumpuri redzami, var pasteidzināt saziedēšanu, temperatūru paaugstinot līdz 18–20 °C. Nemīl zemu augsnes temperatūru, pārlietu mitrumu. Izmanto iekarināmos podos, krūmveidīgus augus – puķu podos, kastēs, labs augststumbra un pusstumbra augu materiāls. Visām augu daļām piemīt īpašs aromāts. Piemērots audzēšanai saulainās vietās. 'Butterfly' – intensīvi dzelteniem vienkāršiem ziediem ziedoša šķirne. 'Vara' – vispazīstamākā ar baltiem ziediem ziedoša šķirne. 'Sweetie' – vidēji agri, rozā ziediem ziedoša šķirne. 'Henriette' – jauna baltziedu šķirne.

Arizēmas – *Arisaema*

Ārumu (kallu) dzimta

Arizēmas zieds atgādina kallas ziedu, tikai tas ir ļoti neparasti iekrāsojies. Faktiski jau dekoratīvā daļa visiem kallu dzimtas augiem ir gan ziedkopu sedzošā, ļoti attīstītā, iekrāsotā vikal-lupa. Arizēmām parasti tā ir gareniski svītrotā. Daudzas arizē-mas nav pilnīgi ziemcietīgas, tās labāk ziemā uzglabāt vēsā telpā un stādīt pavasarī, tās visas zied vasarā. Taču daudzas puģas ir pietiekami izturīgas un var ziemot atklātā laukā, labāk piesegtas. Arizēmas prasa trūdvielām bagātu, irdenu augsni un izcilu drenāžu. Priekšroku tās dod pusēnai, taču dažas var augt arī pilnā saules gaismā. Arizēmas iedala divās grupās – puvasarī ziedošās un vasarā ziedošās. Amūras arizēma (*A. amurense*) pieder pie pavasarī ziedošajām sugām, bet sniegbaltā arizēma (*A. candidissimum*) – pie vēlu dīgstošajām arizēmām. Pēc Jāņiem veģetāciju sāk asinsradniecīgā arizē-ma (*A. consanguineum*), tai ļoti līdzīgā skropstainā arizēma (*A. ciliatum*) un dzeltenā arizēma (*A. flavum*). Japānas arizē-ma (*A. japonicum*) pieder pie agri pavasarī ziedošajām arizē-mām. Sikokimas arizēma (*A. sikkokianum*) zied vasaras vidū. Pilnīgi ziemcietīga ir trejlapu arizēma (*A. triphyllum*).

Arktote, kauslapu – *Arctotis stoechadifolia*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Savvaļā sastopama Dienvidāfrikā. Lapas dziļi dalītas, pārklā-tas ar pelēkiem matiņiem. Ziedoši augi 50–70 cm augsti, maz zuroti ziedkāti, lapojums – dzinumu lejasdaļā. Ziedkopa – kur-vītis. Ziedi pa vienam ziedkāta galā 5–8 cm diametrā, baltā, brīnišķīgi dzeltenā, oranžā, violetā, sārtā krāsā. Kā lielākajai daļai Āfrikas izcelsmes puķu vakaros un apmākušās dienās ziedi aizvērušies. Zied no jūlija līdz septembrim. Krāšņi zied tikai siltās vasarās. Audzēšanas vieta vēlama silta, vēja aiz-sargāta, saulaina. Pavairo ar sēklām, tās izsējot martā, aprīlī rēstu audzēšanai. Izstāda 25 cm attālumā augu no auga. Vairāk piemērotas mazdārziņu puķu dobēm. Var arī izmantot grieztos ziedus, bet atcerēsimies, ka ziedi vakarā aizveras. 'Harlequin' – 30 cm augsti augi, krāšņi ziedi.

Drukņa arizēma

Kauslapu arktote

Armērijas – *Armeria*

Plumbagu (armēriju) dzimta

Jūrmalas armērija

Armērijas savvaļā pasaulē ir visai izplatīts augs, tomēr lielākoties ziemēlu puslodē. Jūrmalas armērija (*Armeria maritima*) retumis sastopama arī Latvijā. To lapas ir piezemes rozētē, šauras, zālveida, pelēkzaļas, veido zemu spilvenu, ziemzaļas. Lapojuma augstums sniedzas līdz 10 cm, izplešanās nav sevišķi enerģiska. Ziedi galviņās, sārteni, rozīgi, balti, līdz 20 cm augstu ziednešu galos, zied no maija beigām līdz augustam. Izveidotas arī šķirnes – 'Splendens', 'Dusseldorfer Stolz' u. c. Platlapu armērijai (*Armeria latifolia*) ir spēcīgāks spilvens, platākas lapas, kas ir lancetiskas, zilganzaļas. Ziedi violetsārti, lielās galviņās, arī ziedneši augstāki – pat līdz 40–50 cm, zied jūlijā, augustā. Sen pazīstama šķirne ir 'Bees Ruby' ar tumšsarkanām galviņām. Armērijas augšanas apstākļu ziņā nav īpaši prasīgas, tomēr labāk aug saulainā vietā iekoptā, caurlaidīgā augsnē vai smilts augsnē. Pavairo ar ceru dališanu pavasarī vai ar sēklām. Izmanto akmeņdārzos, jauktās ziemciešu dobēs, noder arī ziedu griešanai.

Artišoki – *Cynara*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Dzelonainais artišoks

Savvaļā sastopami ap Vidusjūru. Liela auguma, pie mums viengadīgi augi, taču sakņu sistēma ir daudzgadīga un ir iespēja tos pārzīmināt vēsās siltumnīcās, pagrabos. Ļoti krāšņs lapojums un interesanti gan ziedpumpuri, gan ziedi. Sēklas izsēj janvārī, februārī un diedzē 18–22 °C temperatūrā pat 20 dienas. Izveidotas īpašas šķirnes floristu ziedu kārtojumiem gan vasaras–rudens periodā, gan pumpuru un ziedkopu sažāvēšanai ziemas augu izstrādājumiem. Dzelonainā artišoka (*Cynara scolymus*) šķirne ir 'Große Grüne' – 75 cm augsts ar ļoti lielām, krāšņām lapām. Tā ziedēšanas laiks patīk bitēm. (Šās sugas artišokam ir arī dārzeņu šķirnes.) Savukārt Spānijas artišoka jeb kardona (*Cynara cardunculus*) šķirne ir 'Schnittcardy' – īpaša, 120 cm augsta floristu artišoka šķirne ar nelieliem slaidiem ziedpumpuriem. Novērojumi "Bulduru dobē" ļauj secināt, ka artišoki var būt izcils solitārs augs viengadīgo puķu grupējumos uz klājeniska auguma augu fona.

Ārumi – *Arum*

Arumu (kallu) dzimta

Ārumu, ko mēdz dēvēt arī par Ārona nūjām, ziedi sakopojušies vāļītē, bet dekoratīvo efektu rada lielā vikallapa, kas intver šo vāļīti, kā arī spilgti sarkano ogu auglīkopas vasaras otrajā pusē. Var augt vieglā ēnā vai saulē. Prasa ļoti labi drenētu, viegli kalķainu augsni. Stāda ļoti vēlu – kad sāk salsalt augsne un apputina ar to pašu krītu vai dolomītmiltiem. Ļubi vairojas veģetatīvi un viegli var pavairot arī ar sēklām. Vairumam sugu zieds ir lapu līmenī vai zem tā. Iegarenā āruma (*A. elongatum*) ziedi ir ar purpursarkanu vikalu, tikai 20 cm augstumā, rudenī koši sarkano ogu vāles paceļas līdz 40 cm augstumā. Pilnīgi ziemcietīga suga. Itālijas āruma (*A. italicum*) vikals gaiši zaļgans, dažām formām ļoti skaists, tīri hults, kaut gan pie mums šī suga zied tikai siltās vasarās. Plankumainā āruma (*A. maculatum*) vikals ir zaļš, paslēpts zem lapām, audzējams pusēnā vai ēnā. Divām pie mums audzētajām sugām ziedi paceļas virs lapām – Koroļkova ārumam (*A. korolkowii*) un klinšu ārumam (*A. rupicola*).

Itālijas ārums

Astere, Ķīnas – *Callistephus chinensis*

Kurvjiēžu (asteru) dzimta

Ķīnas astere ir ģints vienīgā suga, šo vasaras asteru auguma īpatnības ļauj tās lietot gan dobjū stādījumiem, gan ziedu griešanai, gan uzzielināšanai podu kultūrā. Tās ir 15–80 cm augsti augi ar stāvu vai pacilu stumbru. Izsēj stādu audzēšanai aprīļa sākumā. Šeit nosauktas tikai populāras šķirņu grupas tām asterēm, kas ir piemērotākās dobjū stādījumiem (ne ziedu griešanai): 'Zwerg-Königin' (25 cm augsti plati ceri ar 5–6 cm diametra ziedkopām, cēli pildīti ziedi, tikai mēlziedi, mūmērā agri ziedošas, krāsa ļoti dažāda); 'Tausendschon' (20 cm augsti plati ceri, zied vēlāk nekā 'Zwerg-Königin', krāsa dažāda); 'Starlet' ('Starlet Misch' – 15 cm augsti augi ar lodveida apaļu ceru, mazi puspildīti ziediņi, ziedu krāsa zila, rozā, sarkana, balta, 1,5–2 cm diametrs); 'Milady' (25 cm augstas augstā ziedošas šķirnes ar lieliem ziediem dažādās krāsās); 'Starlight' (20 cm augstas augstā sākumā ziedošas asteres ar adattipa mēlziediem, krāsa zila, rozā, sarkana); 'Ne-vita' (līdz 60 cm augstas agri ziedošas, arī griežtiem ziediem).

Ķīnas astere 'Fan'

Asterisks, jūrmalas – *Asteriscus maritimus* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Jūrmalas asterisks 'Gnom'

Kultūras šķirni var audzēt gan iekarināmo podu kultūrai (audzēšanu uzsāk novembrī, decembrī), gan stādīšanai kastēs, dobēs (janvārī, februārī). Šeit apskatām vienu pazīstamāko šķirni – 'Gnom'. Vēlams irdenas māla daļiņas saturošs substrāts. Arī šī puķe audzējot jāgalotņo, un vēlams lietot auguma ierobežotājus kompaktāka auguma veidošanai. Intensīvās augšanas periodā vismaz reizi nedēļā mēslo. Pārāk ilgstošā slāpekļa pārākumā var veidot garākus dzinumus un maz ziedu, tādēļ laikus jānodrošina kālija pārsvars. Puķe ziedu periodā sasniedz 10–15 cm augstumu. Svarīgi veikt uzmanīgu laistīšanu un gaisa mitrināšanu. Puķe ir gaismasprasīga un mīl saulainu augšanas vietu gan dobēs, gan kastēs. Augs skaists gan ar dzīvīgi zaļo, pabiezo lapojumu, gan ar ļoti spilgti dzelteniem, kurvītī sakārtotiem ziediem.

Astilbes – *Astilbe*

Akmeņlauzīšu dzimta

Ķīnas astilbe 'Spätsommer'

Astilbes vislabāk jūtas pietiekami mitrās, samērā vēsās vasarās. Piemērotākā vieta ir pusēna vai daļēji noēnota vieta. Veselīgu augu augšanai jāsarūpē trūdvielām bagāta viegļi skāba mālsmilts vai smilšmāla augsne. Pietiekami mitrā un vēsā augsnē astilbes var stādīt arī saulē. Astilbes pavairo ar ceru daļišanu maijā vai vasaras beigās. Lielākā daļa astilbju šķirņu zied jūnija beigās, jūlijā un augustā, bet Ķīnas astilbe (*A. chinensis*) un tās hibrīdi sāk ziedēt jūlija beigās, augustā un ziedēšana turpinās līdz pat septembra vidum. Tām ir garas, šauras vārpveida ziedkopas. Ķīnas astilbes ir sausumizturīgākas par citām, zema auguma šķirnes ir piemērotas arī akmeņdārzēm vai kā augsnes sedzējas viegļi noēnotām vietām, var stādīt pat zem koku vainagiem. Augsta auguma šķirnes parasti stāda kopā ar citām ziemcietēm. Zemās Ķīnas astilbes (*A. chinensis* var. *pumila*) pazīstamas šķirnes ir 1) augumā līdz apm. 50 cm: 'Frankentroll', violeti sārta, 'Veronika Klose', tumšsārta, 'Finale', violetrozā, 'Intermezzo', lašrozā, 'Serenade', sārtrozā; 2) augumā līdz apm. 100 cm: 'Purpurkerze', purpurviolela, 'Spätsommer', gaiši violeta, spēcīgi ložņā, *A. taquetii* 'Superba', ložņājoša, purpursārta.

Atraitnīte, lielziedu – *Viola x wittrockiana*

Vijolišu dzimta

Visiem pazīstamo vijolišu hibrīdizētās formas izsenis pieņemts saukt par atraitnītēm. Lielziedu atraitnītes (*Viola x wittrockiana*) ir divgadīga puķe. Atraitnītes pavairo ar sēklām, ko izsēj jūlijā – ēnainā vietā sagatavotā dobē. Septembrī izstāda audzēšanai dobē. Bieži pirmie ziedi atraitnītēm uzried jau pirmajā rudenī (īpaši, ja tas ir silts). Uzziedināšanai viena no Eiropas populārākajām atraitnīšu selekcijas firmām "Benary" piedāvā 'Joker' grupas, ziemu izturīgās, agri ziedošās, ļoti krāsainas jaunras ziedu sejiņas; 'Padpardja' visā pasaulē zināmās šķirnes oranži sarkanos ziedus; 'Premiere' grupas ļoti agri ziedošās daudzkrāsainās šķirnes ar vidēji lieliem ziediem; 'Riesen Vorbote' grupas ļoti agri ziedošās 15. vidēja izmēra ziedu atraitnīšu šķirnes; 'Weseler Eis' ziemcietīgās, bagātīgi un ļoti agri ziedošās grupas vidēja izmēra atraitnīšu ziedu šķirnes. Visgreznākos atraitnīšu stādījumus iegūsi, izmantojot firmas "Benary" F1 milzu ziedu hibrīdus, piemēram, šķirņu grupu 'Fancy' un savdabīgo 'Cats'.

Aurīnija, klinšu – *Aurinia saxatilis*

Krustziežu dzimta

Zema auguma dekoratīvi stabila, veģetatīvi cerveida, izsējoties audzveida klājeniska gulvasu ilgmūžīga ziemciete, kas veido vidēji blīvu spilvenveida ceru ar uz tā uzaugošiem vidēji blīvi izvietotiem ziednešiem. Augstums veģetatīvajam ceram 20 cm, ziednešiem – 25 cm. Lapas daļēji ziemzaļas, vidējas, vienkāršas, šauri eliptiskas, pelēkas–sudrabaini pelēkas, tūbaini apmatotas. Ziedi sīki, zeltaini dzelteni, daudzdziedainās augšup vērstās blīvās skarās, ziedēšanas laikā nosedz augu. Zied no maija sākuma līdz jūnija sākumam, apmēram 30 dienas. Pašizsēja. Ziemcietīga. Audzē saulainā, siltā vietā, sausā līdz vidēji mitrā caurlaidīgā, vēlams akmeņainā, kalņainā augsnē akmeņdārzā, krauto atbalstsienu terasēs un spraugās, šķembu dobēs, arī konteineros. Piemērotā vietā kopšanas apjoms neliels. Audzēšanas ilguma pagarināšanai un pašizsējas novēršanai pēc noziedēšanas var dzinumus saīsināt. Pavairo ar sēklām un spraudņiem. Kultūrā arī forma 'Citrina' ar gaiši dzelteniem ziediem, 'Compacta', 'Flore Pleno' u. c.

Lielziedu atraitnīte 'Fancy'

Klinšu aurīnija

Auza, neauglīgā – *Avena sterilis*

Graudzāļu dzimta

Savvaļā sastopama Vidusjūras rajonā un Kanāriju salās. Ziedvārpu laikā jūlijā, augustā ir līdz 80 cm augsti augi. Ziedi sakārtojušies skarā ar izteikti gariem akotiem. Izsēj dobēs paliekošā vietā aprīļa beigās, maija sākumā. Retinot atstāj augu no auga 15–20 cm attālumā, jo tad tie veidos cerojošāku, kuplāku augumu un bagātīgākas ziedvārpas. Augs, kuru plašāk var lietot floristikas vasaras kompozīcijās. Ja vēlaties to saglabāt darbam ziemā, tad vārpas griež zaļas, stublājus atlapo, sasien saišķos, novieto ar kātiem uz augšu – žāvēšanai ēnainā vietā.

Azorella, trīszaru – *Azorella trifurcata*

Seleriju dzimta

Miniatūra cerveida klājeniska gulvasu ziemciete ar lēnu izplešanos. Veido ļoti blīvu, līdzenu paklājveida stublājrozešu spilvenu, uz kura savukārt uzaug ļoti īsi, skraji izvietojušies ziedneši ar praktiski sēdošām ziedkopām. Ziemujošais spilvens jūnija vidū papildinās ar ziedkopām un pēc noziedēšanas augusta beigās vizuāli pievilcīgs līdz iesnigšanai. Ilgmūža ziemciete. Augstums spilvenam 3 (5) cm, ziedkopām – 5 cm. Lapas mūžzaļas, mazas, biezas, stīvas, vienkāršas – ar trīsmailainu līdz piecsmailainu asu galu, spīdīgi zaļas. Ziedi zaļgandzelteni, sīki, neievērojami, sakārtojušies mazziedainos, augšup vērstos čemuros. Zied no jūlija. Sēklas nenogatavojas. Augšanas apstākļi – saulē vai paēnā, siltā vietā, caurlaidīgā vidēji mitrā, vislabāk trūdainā smilšainā, taču ne pārāk treknā, vāji skābā līdz vāji bāziskā augsnē. Audzēt vislabāk klajumā, akmenājā saistībā ar akmeni, piemēram, akmeņdārzā, atbalsta mūrīša terasēs vai akmeņu spraugās, nelielās vai vidēji lielās grupās mazu laukumiņu noseģšanai, piemēram, uz kapu kopiņām. Pacieš īslaicīgu nomīdīšanu. Kopšanas apjoms neliels. Ziemā ieteicams piesegt ar sukjkoku zariem. Pavairot visvienkāršāk, dalot pavasarī vai vasaras beigās. Iespējama pavairošana arī ar spraudņiem. Kultūrā ir arī sīkāka auguma šķirne 'Minor', kas vislabāk izmantojama akmeņdārzā vai alpinārijā, kur tā stādāma nelielās grupās 10–20 cm atstatumā cita no citas.

Neauglīgā auza

Trīszaru azorella

Balodene, dārza – *Atriplex hortensis*

Balandu dzimta

Vienkāršs, bet piemērots materiāls floristu darbam gan vaigs, gan žāvēts. Stripi, noturīgi, līdz 150 cm augsti nenotikti šķautņaini dzinumi. Apakšējās lapas – trīsstūrains sirdsveida, augšējās – ovālas vai iegarenas. Izsēj maijā dobē kaulainā vietā. 'Green Spire' – 150 cm augsti zaļi augi; 'Red Spire' – 150 cm augsti sarkani augi; 'Plume Red' – 150 cm augsti augi ar sarkanu lapojumu un sarkaniem augļiem. Zied jūlija beigās, augustā. Sēklām gatavojoties, augs atgādina zirgskābeni. Pavairo ar sēklām, tās izsējot aprīļa beigās dārzā. Var kļūt par nezāli, jo labi gatavojas sēklas, tās izsējas un nākamajā gadā dīgst jau audzētāja nesētas, jo labi pāziemo augsnē.

Baltstarītes – *Ornithogalum*

Hiacinšu dzimta

Baltstarītes mēs pazīstam arī kā dārza nezāli. Taču tām var atrast vietu arī daiļdārzā, teiksim, zem kokiem un krūmiem vai zāliena stūrī, kur tās var augt gadu no gada. Divas piemums plaši sastopamās sugas ir vairsīpoliņu baltstarīte (*O. umbellatum*) ar nelieliem baltiem zvaigžņveida ziediem vairogveida ziedkopās zemes līmenī un nokarenā baltstarīte (*O. nutans*) ar nokareniem zvanveida ziediem līdz 25 cm garās piramidālās ziedkopās veido ļoti daudz sīku vairsīpoliņu. Tomēr baltstarīšu sortiments ir daudz plašāks. Baltstarītes, kuras dažkārt mēdz saukt arī par Betlēmes zvaigzni, ir ļoti pieticīgi augi. Vairums gan prasa labu drenāžu un sauli, bet dažas var augt arī vieglā paēnā, tomēr saulē tās ziedēs bagātīgāk. Viena no agrīnākajām un skaistākajām baltstarīšu sugām ir *O. balansae*, kas zied agri pavasarī (aprīlī) lieliem baltiem ziediem blīvā sēdošā čemurā, ko ietver platas lapas. *O. fimbriatum* zied maijā. Dzeltēnīgā baltstarīte (*O. flavescens*) ir ļoti gara auguma viegli audzējama suga – ziedkāts sasniedz pat 1 m garumu. Kalnu baltstarītes (*O. montanum*) ziedi ir balti ar zaļu vidusdziņu, blīvās čemurveida ziedkopās 15–20 cm augstumā, vēlīna. Narbonas baltstarīte (*O. narbonense*) ir samērā vēlu ziedoša, līdz 50 cm gara ar 20–50 baltiem ziediem vārpā. Prasa sauli un labu drenāžu.

Dārza balodene

Pontijas baltstarīte
'Sochi'

Balzamīnes – *Impatiens*

Balzamīņu dzimta

Dārza balzamīne
'Rosen-Mischung'

Fuksijveida begonija

"Balzamīne" faktiski ir puķkopju lietots nosaukums, botāniski (un arī latviski) pareizāk būtu *Impatiens* saukt par spriganu ģinti. Tāpēc arī Vallera sprigane pēc alfabēta apskatīta 187. lpp. Šīs puķes joprojām ir vienas no modes augiem Eiropas puķu stādījumos dobēs, traukos, balkonu puķu kastēs. Tās mil siltu vasaru. Var stādīt gan saulainās, gan arī nedaudz noēnotās vietās. Sēklas dēstu audzēšanai izsēj februārī, martā. Balzamīnes iespējams pavairot ar spraudņiem – īpaši pildīto ziedu un Jaungvinejas balzamīnes. Dārza balzamīnes jeb balzamīņu spriganes (*Impatiens balsamina*) šķirnes 'Rosen-Mischung' ir ar 70 cm augstiem stublājiem, kas ir nezaroti, sulīgi. Lapas vidēji lielas, zāgzobainas. Ziediņi pildīti lapu žaklēs daudzās krāsās: baltā, rozā, rožaini sārtā, sārti violetā. Zied jūlijā, augustā. Bet Jaungvinejas balzamīņu hibrīdu (*Impatiens Neuguinea Hybride*) pārstāves 'Tango' F1 ir ar 20 cm augstu, kompaktu augumu, izcils podaugs un dobjū augs. Tumši zaļais lapojums labi kontrastē ar lielajiem, mirdzošajiem oranžsarkanajiem ziediem. Populārāk ir Jaungvinejas balzamīņu hibrīdus pavairot ar spraudņiem. Firmas veido jaunas šķirnes, kam ļoti krāšņš gan lapojums, gan lieli, krāšņi ziedi. Šīs grupas balzamīnes izceļas ar prasību pēc izteikti siltām telpām dēstu audzēšanas laikā.

Begonija, fuksijveida – *Begonia fuchsoides*

Begoniju dzimta

Puķe, kuru veido stingrs, noturīgs dzinums, pat 50–80 cm augstumā. Tā ir ļoti nepieciešama puķu grupējumos ar savu stingro, vertikālo augumu. Šeit apskatām divas šķirnes – 'Rosa' ar rozā ziediem un 'Rot' ar sarkaniem ziediem. Fuksijveida begonijām izcili dekoratīvi ir gan sārti brūnais spīdīgais lapojums, gan vienreizēji interesantie nokarenie, it kā no parafīna veidotie ziedi. Kā visi begoniju ģints augi, mil siltu audzēšanas vietu segtajās platībās pēc apsakņoto spraudņu iepodošanas un arī siltu vasaru puķu dārzā vai puķu kompozīciju traukā, kurš novietots balkonā, lodžijā vai terasē.

Begonija, ilgziedīgā – *Begonia semperflorens*

Begoniju dzimta

Ilgziedīgajai begonijai jeb leduspuķei izaudzētas ļoti daždas šķirnes un hibrīdi. Šķirņu grupa 'Party' F1 – 30 cm spēcīga auguma begoniju augi ar palielām lapām un lieliem ziediem. Dabju stādījumiem, grupēšanai dobēs ar citām viengadīgām puķēm. Ir tumšu lapu šķirnes un zaļu lapu šķirnes ar dažādu tonu ziediem. Šķirņu grupa 'Lotto' F1 – skaistas lielas zaļas lapas, spilgtas ziedu krāsas, lieli ziedi, spēcīgs liels 25–30 cm augums, laba lietus izturība. Visjaunākā šķirņu grupa, arī visagrīnākā 'Olympia Sprint' F1 – 15–18 cm zems, kompakts, bagātīgi ziedošs augums. 'Super Olympia' F1 – "Bulduru dobē" pārbaudītas zaļu lapu ilgziedīgo begoniju šķirnes: agrīnas, vienmērīga, viendabīga, izlīdzināta visu augu attīstība gan dēstus audzējot, gan dobē ziedot, lielu ziedu šķirnes, intensīvas ziedu krāsas. Šķirņu grupa 'Cocktail' F1 – 20 cm augsti augi, apaļš noslēgts augums. Tumši brūnsārts lapojums. Agri, ilgstoši un bagātīgi ziedoši augi. Visjaunākā tumšo lapu leduspuķu šķirņu grupa 'Nightlife' – ar lielākiem nekā 'Cocktail', sarkaniem, gaiši rozā un karmīnsarkaniem ziediem. Starp tumšlapu sērijām – arī visagrīnākā.

Begonijas – *Begonia*

Begoniju dzimta

Ar spraudņiem iesaka pavairot it īpaši ilgziedīgo begoniju pildīto ziedu šķirnes. Lai iegūtu ziedošus augus maijā, audzēšanu uzsāk janvārī, februārī. Podo 9–10 cm diametra podos un pēc iepodošanas uztur 18–20 °C temperatūru, tad vēlams audzēt 15–16 °C temperatūrā. Apmēram 3 nedēļas pēc ieporošanas mikstus (nenobriedušus) augus galotņo. Lieto auguma ierobežotājus. Nav vēlams ne pārļautīt, ne iekaltēt, jāievēro precīzs mitruma režīms gan augsnē, gan gaisā. Lieto gan podu kultūrā, gan stādīšanai dobēs, kastēs, kapsētu stādījumos. Jārēķinās, ka mitrās vasarās un lietus periodos pildītie ziedi begoniju augiem cieš – bojājas, nobirst. Siltā, saulainā laikā atkal uzzied. Šādi pavairojamas gan pildīto ziedu, gan vienkāršu ziedu šķirnes. 'Doublet' ir šķirņu grupa ar nelieliem pildītiem sarkaniem, rozā, baltiem ziedīņiem uz tumšu lapu fona.

Ilgziedīgā begonija
'Nightlife'

Ilgziedīgā begonija
'Doublet'

Begonijas (hibrīdi) – *Begonia x hybrida*

Begoniju dzimta

Hibrīdā begonija
'Dragon Wing'

Arkveida belevālija

Begoniju ģintij tik raksturīgais krāšņi zaļais lapojums, bārksakņu sistēma un neparasti spēcīgs augums (30–50 cm) ir šķirnēm 'Dragon Wing Red' (sarkani ziedi) un 'Dragon Wing Pink' (rozā ziedi). No dižās begonijas hibrīdiem (*Begonia Elatior* – *Hibrida*) populāra ir šķirņu grupa 'Charisma' ar nelieliem, pildītiem rozā un dažādu toņu sarkaniem ziediem. Kamolbegoniju hibrīdu (*Begonia x tuberhybrida*) augums ir 20–30 cm, lapas asimetriskas, krāšņas. Šķirņu grupa 'Nonstop' F1 – 20 cm augsti kompakti augi, lapas zaļas, ziedi pildīti, 8–9 cm diametrā, balti, dzeltenī, oranži, daudz sarkansārto toņu. Šķirņu grupa 'Ornament' F1 – sārtbrūns lapojums, uz kura izeļas dzeltenī, rozā, oranži, sarkani ziedi. Jaunākā sārtbrūnā lapojuma šķirņu grupa ir 'Nonstop Mocca'. Šķirņu grupa 'Pin Up' F1 Eiropā iemīļota ar vienkāršu četru lapiņu ziedkopu ziediņu. 'Pin Up Flamme' ir sulīgi dzeltenas ziedlapiņas ar bagātīgi niansētu sarkanu ziedlapiņas maliņu, bet 'Pin Up Rose' ziedlapiņas ir baltas ar tumši rozā ziedlapiņas maliņām. Šķirņu grupai 'Memory' F1 raksturīgs spēcīgs 25 cm augstums un ļoti lielas pildītas ziedkopas. 'Panorama' F1 – nokarenu nenoturīgu ziedkātu šķirņu grupas, ļoti modernas. Ari 'Illumination' F1 ir nokareno kamolbegoniju tips.

Belevālijas – *Bellevalia*

Hiacinšu dzimta

Pēc ārējā izskata belevālijas atgādina muskares, bet atšķir nelielas botāniskas īpatnības. Tās ir viegli audzējamas, ziemcietīgas. Mīl saulainu vietu, prasa irdenu, labi drenētu augsni. Arkveida belevālija (*B. formiculata*) ir viena no visskaistākajām ģints pārstāvēm. Kaut arī šīs muskares ziedvārpa nav sevišķi blīva, tā var būt pat 30 cm gara, un ziediem piemīt tik ļoti intensīva zaļgani debeszila krāsa. Tā nav arī pārlietu mitrumprasīga un ļoti jūtas jebkurā dārzā, ja vien netrūkst saules. Šo muskari pavairo galvenokārt ar sēklām, jo veģetatīvi tā vairojas ļoti lēnām. Blīvzienu belevālijai (*B. pycnantha*) ziedi ir ļoti tumši, melni zili violeti, lielās ziedkopās starp divām lapām, 15–20 cm gara. Divainā belevālija (*B. paradoxa*) ir ļoti līdzīga, tikai ziedkopa ir kompaktāka, isāka.

Bergēnija, biezlapu – *Bergenia crassifolia*

Akmeņlauzišu dzimta

Rozeņu issakņeņu lakstaugs. Zema auguma pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila izteiksmīgu lapu ziemciete, kas veido vidēji blīvu lapu rozešu puduri un skraji izvietojušos bezlapu ziednešus ar ziedkopu galotnē. Augstums lapojumam 15 (35) cm, ziednešiem – 40 cm. Lapas ziemzaļas, vienkāršas, otrādi olveida, spīdīgas, ādainas, ar apaļu vai ķilveida pamatni, zaļas. Ziedi mazi, tumšsārti, nokareni, sakārtojušies viļņveidīgās skārās. Zied no maija sākuma līdz jūnija sākumam, apmēram 35 dienas. Audzēšanas apstākļi un izmantošana kā sirdslapu Bergēnijai. Kultūrā vēl Klusā okeāna bergēnija, kas ir aprakstītās sugas varietāte *pacifica* – ar mazākām lapām un zemāku augumu.

Bergēnija, sārtā – *Bergenia purpurascens*

Akmeņlauzišu dzimta

Zema auguma pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila izteiksmīgu lapu ziemciete, kas veido blīvu lapu rozešu puduri ar ļoti skrajiem bezlapu ziednešiem ar ziedkopu galotnē. Augstums lapojumam 30 cm, ziednešiem – 35 cm. Lapas ziemzaļas, lielas, spīdīgas, ādainas, vienkāršas eliptiskas vai olveidīgi eliptiskas, ar apaļu vai smailu pamatni, zaļas, rudenī sarkanīgi iekrāsotas. Ziedi nelieli, tumšā purpurkrāsā, nokareni, sakārtojušies blīvās viļņveidīgās skārās. Zied no maija sākuma, apmēram 30 dienas. Iespējama atkārtota ziedēšana septembrī. Pielāgoties spējīgs augs, kas vislabāk jūtas paēnā vai pusēnā mēreni sausās līdz mitrās, caurlaidīgās dārza augsnēs. Ja vieta nav pārāk sausa un karsta, padodas arī saulē. Pacieš koku sakņu konkurenci un pilēšanu. Ziemcietīga, taču pavasara salnās var apsalt ziedi. Ļoti daudzpusīgas izmantošanas iespējas kokaugu starpstādījumā, klajumā, dažāda lieluma grupu veidā ne pārāk lielu laukumu nosegšanai, kapu stādījumos, jumta stādījumos, akmeņdārzā. Vēlams izvietot no stādīšanas salnu bieži apdraudētās vietās. Kopšana pēc ieaugšanās minimāla. Labi nomāc nezāles. Pavairo ar daļišanu un sakneņu spraudņiem.

Biezlapu bergēnija

Sārtā bergēnija

Bergēnija, sirdslapu – *Bergenia cordifolia*

Akmeņlauzišu dzimta

Sirdslapu bergēnija

Zema auguma īssakneņu pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila dekoratīvo lapu ziemciete, kas veido vidēji blīvu lapu rozešu puduri ar bezlapu ziednešiem, kam ziedkopa ir galotnē. Augstums lapojumam 10–20 cm, ziednešiem – 30 cm. Lapas ziemzaļas, lielas, spīdīgas, ādainas, vienkāršas apaļīgas ar apaļu vai sirdsveida pamatni, zaļas, pavasarī sarkanbrūni iekrāsojušās. Ziedi nelieli, rozā, augšup vērsti, sakārtojušies apaļīgās lietussargveida skarās. Zied no maija sākuma līdz jūnijai vidum, apmēram 35 dienas. Pielāgoties spējīgs augs, kas vislabāk jūtas paēnā vai pusēnā mēreni sausās līdz mitrās caurlaidīgās dārza augsnēs. Ja vieta nav pārāk sausa un karsta, padodas arī saulē. Pacieš sakņu konkurenci. Ziemciētīga, taču pavasara salnās var apsalt ziedi. Ļoti daudzpusīgas izmantošanas iespējas kokaugu starpstādījumā, klajumā, dažāda lieluma grupu veidā ne pārāk lielu laukumu noseģšanai, kapu stādījumos, arī jumta stādījumos, akmeņdārzā. Kopšana pēc ieaugšanās minimāla. Labi nomāc nezāles. Pavairo ar dalīšanu un sakneņu spraudņiem.

Bitenes – *Geum*

Rožu dzimta

Pilsētas bitene

Bitenes ir labi pazīstams savvaļas augs Latvijā, lai pieminam tikai ārēji stipri atšķirīgās pļavas biteni (*Geum rivale*) un pilsētas biteni (*Geum urbanum*). Bitenes satur ēteriskās eļļas, tās izmanto arī tautas dziedniecībā. Taču kultūrā audzē un šķirnes veido no retākām vai svešzemju sugām – galvenokārt no košsarkanās (šarlaksarkanās) bitenes (*Geum coccineum*) un Čīles bitenes (*Geum chilense*). Pirmajai lapas ir ar īsiem matiņiem, pārtraukti daivainas, gala lapiņa lielāka nekā sānu lapiņas, ziedi ķieģelsarkani, zied maijā, jūnijā. Pazīstama šķirne ir 'Borisii'. Otrajai lapas arī pārtraukti daivainas, sānu daivas apmēram tikpat lielas kā gala lapiņa, ziedi spilgti sarkani, zied jūlijā, augustā. Pazīstamākās šķirnes ir 'Feuerball' ar karmīnsarkaniem ziediem un 'Goldball' ar zeltzeltelteni ziediem. Bitenes audzē mitrā, auglīgā augsnē saulē vai pusēnā. Pavairo ar sēklām vai ceru dalīšanu. Ziemā lietderīgi piesegt. Izmanto akmeņdārzos un jauktās ziemciēšu dobēs.

Blomērijas – *Bloomeria*

Sipolu dzimta

Blomērijas ir neliela Ziemeļamerikas ģints, tuvu radniecīga brodijām (sk. 43. lpp.) un tritēlijām (sk. 197. lpp.). Pilnīgi ziemcietīgas, tomēr prasa saulainu, siltu vietu, lai sīpoli labi nobriestu miera periodā, vasaras otrajā pusē. Safrāndzeltenā blomērija (*B. crocea*) savvaļā aug Kalifornijā. Veido vienu lineāru lapu, kas ziedēšanas laikā jau ir atmirusi. 25–45 cm garā ziedkāta galā ir daudziedaina, līdz 15 cm diametrā lodveida ziedkopa. Ziedi oranždzelteni ar zaļganu vai purpura vidusdzīslu, plakani zvaigžņveida, līdz 1,5 cm diametrā. Zied ļoti ilgstoši.

Bongardijas – *Bongardia*

Bārbeļu dzimta

Bongardijas veido daudzgadīgu bumbuļi, augu lapojums vasarā nokalst. Viegli audzējamas, ja nodrošinām siltu, saulainu stūrīti, kur bumbuli var labi nobriest un necieš no mitruma vasaras otrajā pusē. Zeltstūru bongardija (*B. chrysogonum*) izceļas ar ļoti skaistām lapām – tās ir zaļas ar tumši sarkanbrūnu zīmējumu. Ziedi koši dzelteni, samērā nelieli, līdz 50 cm garā ziedkātā, diezgan neievērojami. Savvaļā bongardijas sastopamas no Turcijas līdz Vidusāzijai.

Safrāndzeltenā blomērija

Zeltstūru bongardija

Brahikome, ibērlapu – *Brachycome iberidifolia* Kurvziežu (asteru) dzimta

Ibērlapu brahikome
'Bravo Formelmischung'

Ibērlapu brahikoma savvaļā sastopama Austrālijā. Apaļā auguma, bagātīgi zaroti 20–25 cm augsti augi ar ļoti smalkiem dzinumiem, plūksnaini šķeltām lapiņām. Pavairo ar sēklām, tās izsējot dēstu audzēšanai vai siltā puķu dobē paliekošā vietā no marta līdz maijam. Sēklas 20 °C temperatūrā sadīgst 10–14 dienās. Pavairo arī ar spraudņiem. Īpaši krāšņi, bagātīgi ziedoši ir 'Bravo' grupas augi ar baltiem, tumšvioletiem, sārtvioletiem mēlziediem un melniem vai dzelteniem stobrziediem. Ziedi – kurvītī 2,5–3 cm diametrā. Zied no jūnija līdz augustam. Ieteicams arī traukiem, balkoniem, puķu kastēm. Audzē saulainā vietā, vidēji mitrā augsnē. Vēsa un smaga augsne nav piemērota. Vasarā nevajadzētu iekaltēt, jālaista regulāri, tad puķes ziedēs bagātīgi un nepārtraukti. Ja pārziemē – apgriez, mēslo, zied atkal. 'Bravo Formelmischung' ir 6 ziedkrāsu šķirņu jaukums.

Brahikome, daudzdaļu – *Brachycome multifida* Kurvziežu (asteru) dzimta

Daudzdaļu brahikome

Mēdz saukt arī par zilo mārupuķīti. Audzēšanu uzsāk no decembra līdz februārim. Substrātu izvēlas, to bagātinot ar perlītu un māla daļiņām. Pēc iepodošanas vēlama 18–20 °C temperatūra, pēc tam pazemina līdz 12–14 °C. Var audzēt arī zemākās temperatūrās (līdz 0 °C). Auga augums būs spēcīgāks, stingrāks, bet attīstības periods būs ilgstošāks. Pirmā galotņošana nepieciešama apmēram vienu nedēļu pēc iepodošanas. To atkārtoti vairākas reizes. Pēc iesakņošanas papildmēslošanu veic vienu reizi nedēļā ar 0,1–0,2% komplekso mēslojumu. Augs ir biezi lapots ar ļoti sīkām, plūksnotām, zaļām lapiņām. Dzinumi 20–30 cm gari, bet nenoturīgi, tāpēc var izmantot iekaramos podos, puķu kastēs. Margrietīveidīgie ziediņi zied bagātīgi – nepārtraukti atjaunojas un "izkaisīti" pa visu krūmveidīgo puķes augumu. Audzēšanas vieta vēlama saulaina, bet ne pārāk karsta. Regulāri jānodrošina ar barības vielām un laistīšanu, lai neiekaltētu. Šķirne 'Outhack Plants Delight Mauve' – gaiši violeti ziedi ar dzelteniem stobrziediem vidū.

Brimeiras – *Brimeura*

Hiacinšu dzimta

Brimeiras ir neliela sīpolaugu ģints, ko agrāk pieskaitīja hiacintēm, lai gan krasi atšķiras no tām. Brimeiras ir ļoti viegli audzējamas un izcili labi jutīgies gan saulainā akmeņdārzā, gan pusēnā. Parasti pilnīgi ziemcietīgas, lai gan bargā ziemā var nedaudz ciest, ja nebūs piesegtas. Violetā brimeira (*B. amethystina*) savvaļā aug Pirenejos, zālainās pļavās. Tā vairo 10–20 cm garas ziedvārpas ar līdz 1 cm gariem zvanveidā nokareņiem vai horizontāliem ziediem. Ziedi parasti koši zili, taču sastopamas arī violetas un debeszilas formas. Kultivē arī baltziedu formu 'Alba'. Zied pavasara beigās vai pašā vasaras sākumā.

Brodijas – *Brodiaea*

Sīpolu dzimta

Brodijas ir Ziemeļamerikas sīpolaugi, kam ziedi sakopoti lodveida ziedkopās, bezlapaina, līdz 50 cm gara ziedkāta galā. Tās pieder veselai savstarpēji līdzīgu augu grupai, tādēļ bieži dārzkopju lietotie nosaukumi atšķiras no tiem, ko atzīst botāniķi. Ārēji ļoti līdzīgas ir arī *Bloomeria*, *Dichelostemma*, *Muilla* un *Triteleia* ģintis. Pie mums parasti audzētās "brodijas" īstēnībā visbiežāk ir tritēlijas (sk. 197. lpp.). Pēc ārējā izskata tās nedaudz atgādina dekoratīvos sīpolus, tikai ziedi ir lielāki, ar platām ziedlapām, plakani zvaigžņveida. Zied ilgstoši, jo no ziedkopas centra visu laiku aug jauni ziedpumpuri, parasti lapas ziedēšanas laikā jau ir nokaltušas. Ilgi saglabājas arī grieztie ziedi vāzē, turklāt turpina ziedēt pat tad, ja vāzē nav ūdens. Prasa saulainu, siltu, izcili drenētu vietu, tādēļ vislabāk stādīt pret dienvidiem vērstā akmeņdārzā. Ziemā jāpiesedz.

Violetā brimeira

Brodijas

Brūnactiņa, krāsu – *Coreopsis tinctoria*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Brūnactiņas ir gan viengadīgi, gan daudzgadīgi augi – krāšņi ziedošas puķes, kuras pie mums izplatījušās no Ziemeļamerikas. Viengadīgās brūnactiņas ir 30–100 cm augsti, smalkiem, bagātīgi zarotiem dzinumiem veidoti kompakti krūmi. Smalkajiem dzinumiem – smalkas zaļas lapiņas. Siltas, saulainas, dzeltenas, dzelteni brūnas mēlziedu krāsas. Bagātīga ziedēšana no jūnija vidus līdz rudens salnām. Sēj paliekošā vietā puķu dobē un retina ar 25 cm atstarpī citu no citas. 'Tall Mix' – 100 cm augsti krūmi ar dzelteniem ziediem, kuru ziedkopām ir tumšbrūnas pamatnes. Ziedi – divkrāsaini. Nevajadzētu pārmēslot augsni, jo tad augi būs nenoturīgāki, izgāzīsies. Labāk izvēlēties saulainu vietu un vieglu, vidēji bagātīgu dārza augsni. Krāsu brūnactiņa ir krāšņa, liela auguma dobjū puķe. Ļoti labs nelielu ziedu materiāls rudens pušķu veidošanai.

Brūnactiņa, lielziedu – *Coreopsis grandiflora*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Bezzozešu bārkšsakņu lakstaugs. Vidēji augsta cerveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu aplapotu stāvu nesazarotu ziednešu ceru ar ziedkopu galā. Augstums lapojumam 40 cm, ziediem 60–70 cm. Lapas vasarzaļas, gludas, zaļas, plūksnaini dalītas, to segmenti lancetiski, noapaļoti, ar veselām malām. Ziedi (kurvīši) lieli, dzelteni, augšup vērsti, pa vienam ziednešu galā. Zied no jūnija beigām līdz septembra vidum. Īsmūža ziemciete. Audzē saulainā vietā vidēji mitrās, vāji skābās līdz vāji kaļķainās dārza augsnēs, nelielās grupās klajumā, koku un krūmu blakusstādījumā, ziemciešu stādījumos. Stādīšanas attālums 30–50 cm. Noder arī ziedu griešanai. Kopšanā ietilpst pārziedējušo ziednešu nogriešana līdz rozešu lapām. Pavairošana ar sēklām, dalīšanu un pamata spraudņiem. Ziemā bez piesegšanas. Kultūrā dažādas šķirnes, piemēram, 'Early Sunrise', 'Schnittgold', 'Sterntaler' u. c.

Krāsu brūnactiņa 'Tall Mix'

Lielziedu brūnactiņa

Brūnactiņa, šaurlapu – *Coreopsis verticillata* **Kurvziežu (asteru) dzimta**

Kultūrā izplatīta šķirne 'Grandiflora'. Tā ir mēreni zema pudurveidīga dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Vidēji vidēji blīvu aplapotu stāvu sazarotu ziednešu puduri ar ziedkopu vasu zaru galā. Augstums lapojumam 40 cm, ziedniem – 50 cm. Lapas vasarzaļas, gludas, zaļas, plūksnaini dalītas, to segmenti adatteveida ar veselu malu, sakārtojušies mīksturi. Ziedi (kurviši) vidēji lieli, zvaigžņveida, dzelteni, augšup vērsti, ziednešu galā. Zied no augusta sākuma līdz septembra beigām. Vidēji ilgmūžīga ziemciete. Audzē saulainā vietā vidēji mitrās, skābās līdz vāji skābās dārza augsnes neļūlās un lielās grupās klajumā vai koku un krūmu blakusstādījumā ziemciešu stādījumos. Stādīšanas attālums 30–40 cm. Noder arī ziedu griešanai. Kopšanas darbi – pārziedējušo ziednešu nogriešana rudenī. Pavairošana ar dališanu, nopļēvotiem un spraudņiem. Ziemā bez piesegšanas. Kultūrā vēl šķirnes – kompaktākā 'Zagreb' un 'Moonbeam' ar gaiši dzelteniem ziediem.

Šaurlapu brūnactiņa 'Zagreb'

Brunnera, liellapu – *Brunnera macrophylla* **Skarblapju dzimta**

Mēreni zema cerveida–pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabili līdz nestabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido samērā blīvu kuplu piezemes lapu rozešu ceru un skraji izvietojušos mazaplaptus ziednešus. Augstums lapojumam 30 cm, ziedniem – 50 cm. Lapas vasarzaļas, lielas, vienkāršas apaļīgas, ar sirdsveida pamatni, gariem kātiem un horizontāli izvietojušos plātni, nespodri zaļas, raupjas. Tās sausā laikā nokrīt pie zemes un pēc tam vairs neatgūst normālu stāvokli. Ziedi sīki, neaizmirstulišveida ar zilu centru, augšup vērstos skrajos rītuļos. Zied no aprīļa beigām līdz jūnija sākumam apmēram 40 dienas. Ilgmūžīga ziemciete, kas ziemā bez piesegšanas. Piemērota stādījumiem vidēji lielās līdz lielās grupās lapu koku un krūmu blakusstādījumā, pieēku klajumā, krastmalā pusēnā līdz gaišā pilnā ēnā, vidēji mitrās līdz mitrās, caurlaidīgās dārza augsnēs. Pavairojama ar dališanu un ar sēklām. Kultūrā arī šķirnes ar baltraibām lapām, piemēram, 'Dawson's White' un 'Jack Frost'.

Liellapu brunnera

Brunnera, Sibīrijas – *Brunnera sibirica* Skarblapju dzimta

Sibīrijas brunnera

Garsakneņu lakstaugs. Vidēji augsta pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila līdz nestabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido samērā blīvu, kuplu piezemes lapu rozešu puduri un skraji izvietojušos mazaplapotus ziednešus. Augstums lapojumam 45 (60) cm, ziednešiem – 60 cm. Lapas vasarzaļas, lielas, vienkāršas apaļīgas, ar sirdsveida pamatni, gariem kātiem un horizontālu plātņi, nespodri zaļas, raupjas. Sausā laikā tās nogāžas zemē un pēc tam vairs neatgūst normālu stāvokli. Ziedi sīki, gaišzili ar baltu centru, augšup vērstos skrajos ķekaros. Zied no aprīļa beigām līdz jūnijā sākumam, apmēram 40 dienas. Ļoti ilgmūžīga ziemciete, kas ziemo bez piesegšanas. Piemērota stādījumiem vidēji lielās līdz lielās grupās lapu koku un krūmu blakusstādījumā, pieēku klajumā, krastmalā pusēnā līdz gaišā pilnēnā, vidēji mitrās līdz mitrās caurlaidīgās dārza augsnēs. Var nomākt mazāk spēcīgus kaimiņaugus. Kopšanas ziņā mazprasīga. Pavairojama ļoti viegli ar daļīšanu un sakneņu spraudņiem.

Bupleire, Grifita – *Bupleurum griffithii* Čemurziežu dzimta

Grifita bupleire 'Decor'

Grifita bupleire savvajā sastopama Dienvidēiropā, Sīrijā, Ziemeļāfrikā. Augiem ir ap 50 cm augsti zaroti dzinumi, klāti ar nelielām ieapaļām lapiņām. Ziedi dzeltenī, ļoti sīki, sakārtojies 5–6 cm diametra čemurveida ziedkopās. Zied dārzā jūlijā, augustā, ja dēstus uzsāk audzēt jau martā, aprīlī. Audzēšanu un uzziadināšanu veic arī plēves seguma siltumnīcās, lai ātrāk iegūtu materiālu floristikas izstrādājumiem. Var izsēt dobē. 'Decor' – stādot attālums augam no auga 25 cm. Griež un izmanto kā zaļumaugu floristikas izstrādājumiem. Var arī žāvēt ziemas sausajiem augu izstrādājumiem.

Cekuliņš, ložņu – *Ajuga reptans*

Puņķu dzimta

Ilgmūžs lakstaugs. Miniatūra vai zema auguma audzveida dārzam ierobežoti stabila klājeniska stīgojoša ziemciete ar ilgāku mūža ilgumu. Augstums paklājam 5–8 cm, ziedkopām – 15–17 cm. Lapas paklājam ziemzaļas, vienkāršas, sirdveida, vidēji lielas piezemes rozetēs. Ziedi violetzili, sānis plānīti, mazi, divlūpaini. Sakārtojušies augšup vērstās blīvās apmērotās mieturveida ziedkopās. Zied no maija beigām līdz jūlija beigām, apmēram 30 dienas. Audzē klajumā, koku un krūmu blakusstādījumā, kā arī krastmalā un akmenājā bez blīvās saistības vai saistībā ar akmeni nelielu laukumu ātrai pārogošanai, kā arī pļavveidīgos stādījumos, saulē–pusēnā pļavā vietā, vidēji mitrās līdz mitrās augsnēs. Ziemcietība laba. Ķirpšana vidēja, augsnes rušināšana nav iespējama. Pacieš pļaušanu 1–2 reizes sezonā. Stādīšanas attālums 30 cm. Pāvrošana, atdalot apsākņojušās lapu rozetes. Kultūrā dažādas šķirnes, kas atšķiras galvenokārt ar lapu krāsu: visvairāk izplatīta 'Atropurpurea' ar metāliski spīdīgām sarkanbrūnām lapām; 'Braunherz' ar metāliski spīdīgām tumši brūnkrāsnām lapām; 'Palisander' – bagātīgi ziedoša ar matēti sarkanbrūnām lapām u. c.

Celozija, sekstainā – *Celosia argentea f. cristata*

Amarantu dzimta

Sekstainās celozijas lapas vienkāršas, olveidīgas, ar smailu galu, sakārtojušās pretēji. Ziedi sarkani, sārti, oranždzeltēni, mīksti, sakārtojušies stublāja augšdaļā īpatnējā, gaišā sekstei līdzīgā ziedkopā. Šķirņu sērija 'Amigo' – 15 cm kompakts augums, tumši sarkani, sarkani, dzeltēni, rozā ziedi un zaļa lapu krāsa. Šķirne 'Mahogany Red' – sarkans lapojums un sarkani ziedi. 'Fireglow' – 60 cm augsti augi, šarlaksarkani ziedi griešanai floristu izstrādājumiem. Audzē un uzziedina siltumnīcās. 'Kurume Dunkelrot' – 80 cm augsti augi, blīvas ziedkopas, spēcīgi ziedkāti, sarkanīgs lapojums, tumšsarkani ziedi, moderna šķirne floristu izstrādājumiem. Šķirņu sērija 'Bombay' – spēcīgs, pat 130 cm liels augums, ekskluzīva grieztu ziedu iegūšanai segtajās platībās ar vinsarkaniem, dzeltēniem, purpursarkaniem ziediem.

Ložņu cekuliņš

Sekstainā celozija

Celozija, spalvu – *Celosia argentea f. plumosa* Amarantu dzimta

Spalvu celozija 'Fresh Look'

Savajā sastopama Āfrikas tropos, Dienvidamerikā. Augums 20–40 cm augsts. Lapas ovālas līdz lancetiskas, ar nosmailotu galu. Ziedkopa šauri piramidāla, līdzīga spalvu pušķim. Dārzā audzē vissiltākajā, saulainākajā vietā vidēji smagā, auglīgā augsnē. Jāaudzē dēsti. Sēklas izsēj februārī, martā. Diedzēšanas laikā sargā no gaismas, sēklas praktiski neiestrādā. Jaunos dīgstus daudz nelaistīt – jutīgi pret lieku mitrumu, kā arī iekaltēšanu. Iztāda dārza dobēs vai siltumnīcā jūnijā, vasaras periodā uzziiedina un izmanto vasaras floristikas darbiem. Var sažavēt arī ziemas floristikas kārtojumiem. Šķirņu sērija 'Fresh Look' – zaļas lapas, 35 cm augums, dzeltenas, oranžas ziedkopas. 'New Look' – 40 cm augsti augi, plats augums, tumšsārts lapojums, lielas, kuplas efektīgas sarkanas ziedkopas. Teicama spalvu celozijas šķirne lietošanai vasaras dobēs. Šķirņu sērija 'Gloria' – 20 cm zems, kompakts augums. Piemērotas uzziedināšanai podu kultūrā, stādīšanai dobēs, traukos, floristikas izstrādājumiem.

Cietsēkles – *Lithospermum* Skarblapju dzimta

Purpurzilā cietsēkle

Plašāk pazīstamā suga ir purpurzilā cietsēkle (*Lithospermum purpurocaeruleum*). Mēreni zema audzveida agresīva dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu klājieniska ziemciete. Veido vidēji blīvu izliektu aplapotu stīgu paklāju, ko papildina ļoti skraji izvietojušies pacili aplapoti ziedneši ar ziedkopām galā. Augstums paklājam 30 cm, ziediem – 35 cm. Lapas vasarzaļas, mazas, vienkāršas šauri lancetiskas, smailas, raupjas, pelēkzaļas, apmatotas. Ziedi uzziēdot purpurkrāsā, vēlāk – spilgti genciānzili, augšup vērsušies, mazi, sakārtojušies žuburoņos. Zied no jūnija, apmēram 30 dienas. Ilgmūžīga ziemciete. Audzēšana siltā saulainā vietā līdz pusēnā, caurlaidīgās, mēreni sausās līdz vidēji mitrās neitrālās līdz kaļķainās augsnēs koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā (pacieš sakņu konkurenci), ekstensīvos jumta stādījumos, akmenajā lielās grupās laukumu nosegšanai, savrupstādījumā. Prasa uzmanību pēc iestādīšanas. Ziemcietība laba. Pavairo ar sēklām un apsakņotiem atdaloņiem.

Ciklamenas – *Cyclamen*

Primulu dzimta

Latvis pazīst Alpu vijolītes – šīs skaistās istabas puķes. Taču ir arī ziemcietīgas ciklamenu sugas, kuras samērā sekmīgi var audzēt arī mūsu dārzos. Ciklamenas prasa ēnainu, trūdvielām ļoti bagātu, labi drenētu vietu, kur labvēlīgos apstākļos tās pat var vairoties ar pašsīdību. Vispiemērotākās ir caurlaidīgas augsnes, kas ielabotas ar bagātīgu lapu trūdzesmes un rupjas grants piedevu. Bumbuljiem jāatrodas 2–3 cm dziļumā. Ciklamenas pavairo tikai ar sēklām, kas jāsēj tūlīt pēc to ievākšanas. Lapas parādās jau rudenī un tās pārziemo. Tieši ziemošana ir kritiska. Tādēļ rudenī ciklamenas der pieseigt ar līdz 15 cm biezu sausu ozollapu kārtu. Visizturīgākā ir pavasarī ciklamena (*C. coum*) un tās pasuga *caucasicum* jeb Kaukāza ciklamena un dažādās sīksugas. Lapas tām ir tumši zaļas ar vairāk vai mazāk izteiktu sidrabainu zīmējumu. Ziedi parasti sarkanvioleti, taču to krāsa varēi no tīri baltas, maigi sārta līdz purpursarkanai. Daudzas savvaļas ciklamenas zied arī rudenī.

Cimbalārija, mūru – *Cymbalaria muralis*

Cūknātru dzimta

Latvijā – dārbēglis, kas retumis pāriet savvaļā. Miniatūra purdurveida–audzveida dekoratīvi stabila ložņvasu ziemciete, var pavairoties ar pašsīdību. Veido vidēji blīvu tievu aplapotu vasu paklāju ar skraji izvietotiem sēdošiem līdz ļoti iskātainiem ziediem. Augstums paklājam 4 cm, ziediem 5 cm. Lapas vasarzaļas, arī ziemzaļas, sīkas, zaļas, vienkāršas nierveida, parasti piecdaivainas, sakārtojušās pamīšus. Ziedi mazi, divlūpaini, gaiši violeti, pa vienam lapu žāklēs. Zied no jūnija sākuma līdz septembra vidum, apmēram 170 dienas. Ļoti īsmūžīga ziemciete. Audzējama paēnā, vidēji mitrās vāji skābās līdz neitrālās augsnēs, nelielās grupās akmenājā, akmeņu spraugās. Stādīšanas attālums 30–40 cm. Kopšana piemērotā vietā praktiski aprobežojas ar nevēlamo pašsīdības sējeņu izravēšanu. Pavairošana ar dalīšanu, noplēseņiem un spraudņiem. Ziemo bez piesegšanas. Kultūrā vēl forma 'Alba' ar baltiem ziediem.

Cinerārijas – sk. krustaines, 103. lpp.

Kaukāza ciklamena

Mūru cimbalārija

Cinnija, šaurlapu – *Zinnia angustifolia*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Šaurlapu cinnija

Veido 30–80 cm augstus, mazāk vai vairāk zarotus stublājus. Visas zaļās auga daļas klātas ar sīkiem matiņiem. Ziedkopas gan nelielas – 3–4 cm diametrā, gan lielas, krāšņas – 10–13 cm diametrā. Ziedi gan vienkārši, gan pildīti, zied no jūlija līdz rudens salnām. Pavairo ar sēklām, tās parasti izsējot dēstu audzēšanai: dobēm paredzētās zemā auguma šķirnes sēj martā, ziedu griešanai piemērotās šķirnes – aprīlī. Cinnijas mīl lielu siltumu gan sēklu dziedzēšanas laikā, gan dēstu audzēšanas laikā. Audzēšanas vietu dārzā izvēlas vissiltāko un augsni sagatavo barības vielām ļoti bagātu. Necieš pār-laistīšanu. Izstādīšanas attālums zemā auguma cinnijām 20 cm, augstākā auguma 25–35 cm augam no auga. Piemērotas galvenokārt zemajām dobēm un puķu traukiem. Šķirne 'Persian Carpet' ir 40 cm augsti krūmveidīga auguma augi ar nelieliem pildītiem divkrāsainiem ziediem dzeltenos, krēmkrāsas, zelt dzeltenos, sārtbrūnos toņos.

Cinnija, gleznā – *Zinnia elegans*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Achillea filipendulina

'Zinnita' sērijai ir 15–20 cm zarots, kompakts augums. Ziedi pildīti 3–5 cm diametrā, piecās krāsās: oranžā, rozā, sarkanā, baltā, dzeltenā. Izmanto uzziedināšanai un realizācijai podu kultūrā, lai stādītu dobēs, traukos, balkonu kastēs. 'Profusion' šķirņu grupa – 30 cm bagātīgi zarotu, krūmveida augumu veidojoši viengadīgi lakstaugi. Šauras nelielas zaļas lapas bagātīgi sedz dzinumus, uz kuru fona nelieli vienkārši ziediņi spilgti sarkanā, oranžā vai baltā krāsā. 'Lilliput' sērija – 45 cm augsti mazzaroti augi, nelieli pildīti dzelteni, oranži, rozā, sarkani, balti, violeti ziedi. Turpmākās šķirņu grupas piemērotas galvenokārt dobēm un ziedu griešanai. 'Oklahoma' sērijas augi ir 75–100 cm augsti, pomponveida ziedi 5 cm diametrā, gari, slaidi, mazzaroti ziedkāti. Ziedi – zelt dzelteni, lašrozā, rozā, koši sarkani, balti. 'Benary's Giant' ir dālijziedu gleznās cinnijas šķirnes – 100 cm augsts mazzarots augums. Milzu krāšņiem pildītiem ziediem 10–25 cm diametrā. Gleznu dobju veidošanai, krāšņu ziedu pušķu veidošanai. Arī šķirņu grupa 'Swizzle' ar divkrāsainiem ziediem piemērota ziedu griešanai.

Cīruliši – *Corydalis*

Magoņu dzimta

Cīrulišu stublāji ir gaļīgi, lapas elegantas, daudzkārt dalītas, smalkas, daļai sugu ir gumveida sakneņi, ziedi pēc krāsas un lieluma ļoti dažādi. Cīruliši ir augs akmeņdārzos, terašu un mūru spraugu apzaļumošanai. Jāsagādā piemēroti apstākļi, t. i., daļēji noēnota vai ēnaina vieta, bet tikpat labi tie iesējas arī saulainā vietā. Vispiemērotākā būs trūdvielām bagāta, ne pārāk sausa augsne. Labākais pavairošanas veids ir ar sēklēm, kuras izsēj tūlīt pēc ienākšanās, ceru dalīšana nav tik ražīga. Cīruliši izmantojami gan akmeņdārzos, gan arī stādījumos krūmu grupu apmalēs kopā ar citām ēncietīgām ziemcietēm. Dzelteno cīrulīti (*C. lutea*) jaunākajā literatūrā dažkārt izdala atsevišķā ģintī (*Pseudofumaria*). Augi veido 25–30 cm augstus, kuplus cerus ar maigi zaļām, skaisti dalītām lapām, stublāji gaļīgi. Šī suga izceļas ar tiešām ilgo, nepārtraukto ziedēšanu no maija beigām līdz oktobra sākumam, ziedi dzelteni, sakārtojušies blīvos ķekaros.

Dālijas – *Dahlia*

Kurvziežu (asteru) dzimta

LA izdevniecībā iznākusi "Dāliju avīze" (2000, A. Baroniņš), tāpēc aplūkosim šīs puķes tikai vispārējos vilcienos. Mūsu dārzos audzētās dāliju šķirnes izveidotas sarežģītu starpsugu krustojumu ceļā. Dālijas ir daudzgadīgi lakstaugi ar sakņu gumiem. Uz sakņu kakliņa atrodas ziemojošie pumpuri, kas pavasarī dod jaunus dzinumus. Dāliju stublāji vairākkārt zarojas un veido kuplu ceru ar bagātīgu lapojumu. Ziedi sakārtojušies lielās ziedkopās stublāja galotnēs. Ziedu kurviši var būt mazi (3–5 cm diametrā) vai lieli (pat līdz 30 cm diametrā). Dālijas stāda pavasarī, kad nav jābaidās no salnām un saule jau sasildījusi augsni. Tām piemērota trekna, trūdvielām bagāta un ūdens caurlaidīga augsne, tomēr nedrīkst pārdozēt mēslojumu. Šīs puķes prasa saules gaismu, tādēļ arī vieta jāizraugās pēc iespējas atklāta. Sausā laikā tās bagātīgi jālaista. Dālijām raksturīgs garš ziedēšanas periods, ko pārtrauc tikai rudens salnas. Tuvojoties pavasarim, gumus sadala pēc iespējas sīkāk, raugoties, lai uz sakņu kakliņa būtu viens līdz trīs pumpuri. Dālijas pavairo arī ar spraudņiem.

Dzeltenais cīrulītis

Dālija 'Phantom Tender'

Dālijas – *Dahlia*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Šeit runa ir par to dāliju audzēšanu, kuras piemērotas uz-
ziedināšanai konteineros, lai rudens pusē dažu minūšu laikā
veidotu attiecīgām krāsām un noskaņām bagātu raksturīgu
puķu grupu. Dāliju pavairošanai nozīmīgs paņēmieni ir ar
spraudeniem. Apsakņotus spraudņus podo pa vienam.
Audzēšanas laikā mīl vidēji mitru augsni. Dālijas ir garās
dienas augi, gaismasprasīgas. Audzēšanas sākuma fāzē ne-
pieciešama galotņošana, arī regulāra laistīšana. Pasaules
spraudņu audzēšanas firmas piedāvā vairāku dālijas šķirņu
grupu spraudņus, kas ir kompakta auguma un ļoti greznl
ziedošas. Šķirņu grupu 'Dahlietta' raksturo nelielu ziedu un
lielu ziedu šķirnes. 'Dahlietta Linda' – dzeltenī, pildīti ziedi;
'Dahlietta Simone' – oranži, pildīti ziedi; 'Dahlietta Emily' –
tumši rozā, pildīti ziedi. Šķirņu grupa 'Gallery Dahlien' iekaro
tirgu kā ļoti laba biznesa kultūra. Šķirnēm bagātīgs ziedu
krāsu spektrs. 'Gallery Pablo' – ar laškrāsas toni pildītos
ziedos. 'Gallery Singer' – tumšsarkani, ļoti pildīti ziedi.

Vasaras dālija

Delfinija, vasaras – *Delphinium consolida*

Gundegu dzimta

Vasaras delfinijas izaug līdz 100–120 cm augstas, nedaudz
zarotas, ar ļoti krāšņām pildītām ziedkopām. Izsēj puķu dobē
aprīļa beigās, maija sākumā. Var sēju veikt jau rudenī–ziemā
nesasalūšā augsnē, gan nedaudz piesedzot, kad augsne
sasalst. Pavasarī var izsēt agrāk kastītēs vai vēsās labi vē-
dināmās augumājās, lai panāktu agrāku augu uzziēšanu.
Audzē saulainās, siltās dārza vietās, dziļi sastrādātā, barības
vielām bagātā, kaļķi saturošā augsnē. Ļoti krāšņi ziedi ir
augsto pildīto delfiniju šķirņu grupai 'Exquisit', ziedi gaiši zili,
tumši zili, intensīvi lillā, karmīnsarkani, rozā, balti, laškrāsas.
Augums stingrs, noturīgs, zarots, 110 cm augsts. Bagātīgas
ziedkopas. Ziedus griež, kad vismaz trešdaļa no ziedkopas
ziediem izplaukuši. 'Niedrige Hyazinthen' pieder pie zemo
hiacinšziedu delfiniju grupas, šķirnei 50 cm augsts nezarots
augums, jūlijā uzziē ar ļoti bagātīgu ziedkopu, kura atgādina
hiacinšu ziedkopu. Ļoti īss ziedēšanas laiks – 3–4 nedēļas.
Audzē kā dobjū puķi, kā arī izmanto grieztos ziedus.

Vasaras delfinija

Deviņvīruspēks, astainais – *V. bombyciferum*

Cūknātru dzimta

Populāra šķirne 'Polarsommer' – 150–200 cm augsti augi ziedēšanas periodā jūnijā–augustā. Pie pamatnes ļoti greznas – spilvotas lielas sudrabaini pelēkas – lapu rozetes. Virs zilum – nedaudz zarotas piramidālas noturīgas ziedkopas, līdzās gan pumpuriem, gan ziedu kausiņiem, ziedkātam neatomami sudrabainais, biežais spilvojums. Dzeltēni ziedi, ziedi no jūnija līdz augustam, ziedkopai arvien pagarinoties. Pavairo ar sēklām. Izsējot martā, aprīlī, var plānot auga uzziēšanu pēc gada jūnijā, jūlijā. Šis attīstības periods deviņvīruspēka šķirnei ir samērā garš. Vēlāk iesētu un pavēlu uzziēšanas dēstu audzēšanas gadījumā augs uzziēdēs tikai trešajā audzēšanas gadā. Audzēšanas vietu izvēlas saulainu. Augsni – smilšainu, vieglu, gaiscaurlaidīgu, barības vielām nabadzīgu. Iecienīts lapojuma un ziedkātu dēļ – gan puķu dābei, gan floristikas speciālistu izstrādājumos.

Deviņvīruspēks, Olimpa – *Verbascum olympicum*

Cūknātru dzimta

Divgadīgs vai daudzgadīgs mietsakņu lakstaugs. Augsts cerveida dekoratīvi stabils apakšzemes veģetatīvo vasu augs. Ļoti ilgmūžīgs, ar pašizsēju agresīvs. Veido lielu ziemzaļu vienkāršu plati lancetisku pelēkzaļu piezemes lapu rozeti, no kuras pēc tam, parasti otrā vai trešā gadā, attīstās aplapots ziednesis ar ziedkopu galā. Augstums lapu rozetei līdz 30 cm. Ziednesim – līdz 200 cm. Ziedi mazi, šķīvjveida, dzeltēni, sakārtojoties lielā augšup vērsta sazarotā kandelabra veida ķekarā. Zied no jūlija sākuma līdz augusta vidum. Vislabāk jūtas siltā, saulainā vietā, sausā līdz mēreni sausā caurlaidīgā trūdainā vāji skābā līdz vāji kaļķainā, arī akmeņainā augsnē pa vienam vai mazos puduros klajumā, pret dienvidiem vērsta nogāzēs, ēku vai sienu dienvidu pusē. Stādīšanas attālums 60–80 cm. Nektāraugs. Kopšanas ziņā mazprasīgs augs. Dažkārt nenoturīgs, tad vajadzīgs balsts. Pavairo ar sēšanu. Nepieciešamības gadījumā pēc noziedēšanas ieteicams atstāt dažus nenovāktus augus, lai nodrošinātu pašizsēju. Piesegšana ziemā nav vajadzīga.

Astainais deviņvīruspēks
'Polarsommer'

Olimpa deviņvīruspēks

Diascija, gleznā – *Diascia elegans*

Cūknātru dzimta

Gleznā diascija

Augam raksturīgi smalki dzinumi, kuru galā ziedkopas ar piešveidīgiem nelieliem ziediņiem, bagātīgi ziedot, nepātraukti visas sezonas garumā pagarinās. Lapiņas nelielas, ovāli iega-renas. Galvenā dekoratīvāte augam – ļoti bagātīgā ziedēšana. 'Baby Bums' – gleznās diascijas šķirnei raksturīgi nelieli lašoranžas nokrāsas ziediņi. Ziedkātiņi smalki, īsi, tādēļ krāsainās ziedkopas lūkojamas uz kompakta, zaļa lapojuma fona. 'Miro' – viena no gleznās diascijas spilgtāko ziedu šķirnēm. Ja regulāri galotņojam un izgriezām noziedējušās ziedkopas, augs veido izteikti kompaktu augumu. Lietus dienās maigie ziediņi ļoti cieš – nobirst, atkārtotai uzdziedēšanai nepieciešamas vismaz pāris siltas, saulainas dienas. Audzēt dārzā var gan iekarināmos podos, gan puķu kastēs – podos, tad audzēšana jāuzsāk no janvāra līdz martam. Jo zemāka temperatūra, jo kompaktāku augumu augs veidos. Audzēšanas laikā nepieciešama vismaz divreizēja galotņošana. Prasa uzmanīgu laistīšanu un labu vēdināšanu. Gleznajai diascijai izveidota šķirņu grupa 'Divara' ar lielākiem intensīvu krāsu sarkaniem, aprikožu nokrāsas, oranžiem, rozā un lašrozā ziediem. 'Divara Bluch' ir pat ar divkrāsainiem ziediem.

Bārdainā diascija

Diascijas – *Diascia*

Cūknātru dzimta

Bārdainā diascija (*Diascia barberae*) savvaļā sastopama Dienvidāfrikā. Ļoti labs mums vēl mazpazīstams nokarenu dzinumu augs balkonu noformēšanai, augsnes sedzējais dobēs. Šķirne 'Pink Queen' – 20–25 cm augsts viegli nokarens augs ar smalkiem zarotiem dzinumiem, sīkām lapiņām un nelieliem 2 cm diametra gaiši rozā ziediņiem. Izsēj februārī, martā. Diedzē 20 °C temperatūrā 10–14 dienas. Pavairo arī ar spraudņiem. Jāveic atkārtota galotņošana, lai augs veidotu sazarotāku, blīvāku augumu. Ziedi cieš lietus periodā, taču 3–4 dienu laikā no jauna atsāk ziedēt un veido bagātīgi ziedošu augumu. Var izmantot balkonu kastēs, karināmos podos kā nenoturīgu, nokarenu dzinumu augu.

Dienziedes – *Hemerocallis*

Liliju dzimta

Īnkneņu lakstaugi ar pāresninātām, augšdaļā daļēji gumveidīgām, saknēm. Dienziedes ir mēreni zemas līdz vidēji augstas, galvenokārt pudurveida dekoratīvi stabilas apakšzemes veģetatīvo vasu ziemcietes, kas veido skraju līdz vidēji blīvu ziemzemes lapu rozešu puduri, no kura izaug skraji izvietojušies noplāpoti ziedneši. Augstums lapojumam atkarībā no sugas 30–90 cm, ziednešiem – 50–120 cm. Lapas vasarzaļas vai daļēji ziemzaļas, vienkāršas lineāras, nedaudz noliekta līdz pārkarenas ar veselu malu, zaļas. Ziedi lieli, sānis vērsti, piltuvveidīgi, galvenokārt dažādu nokrāsu dzeltenī vai sarkanīgi, augšdaļā sazarotā ziedneša galā. Zied galvenokārt jūlijā, augustā. Katrs atsevišķs zieds zied vienu dienu. Audzē saulainā vietā līdz pusēnā, mēreni sausā līdz mitrā, caurlaidīgā, auglīgā, vāji skābā līdz nedaudz kalķainā augsnē klajumā, koku un krūmu blakus stādījumā, krastmalā mazos puduros līdz nelielās grupās. Tās arī ziemcietīgas bez piesegšanas. Pavairošana ar dališanu.

Dievkrēsliņš, purva – *Euphorbia palustris*

Eiforbiju dzimta

Mietsakņu lakstaugš. Latvijā retumis savvaļā. Cerveida dekoratīvi stabila vidēji blīva apakšzemes veģetatīvo vasu stāvtublāju ziemciete ar aplapotām ziedvasām. Ziemcietība laba. Augstums 70–80 cm. Lapas vasarzaļas, vienkāršas lancetveida, mazas, gaiši zaļas, sakārtojušās mieturos. Rudenī iekrāsojas spilgti dzeltenas. Ziedi sīki, neievērojami, ar tumši zaļgandzeltenām augšlapām. Zied no maija beigām līdz jūnija otrajai pusei, apmēram 26 dienas. Ziedu un lapu ziemciete ar efektīgiem ziediem. Ir pašsīdēja. Audzē ar ēkām nesaistītā klajumā vai lapu krūmu blakusstādījumā, vai arī krastmalā koptos ierobežotas izmantošanas apstādījumos pa vienam vai mazos puduros, arī kā solitāru saulainā–pusēnainā vietā, mitrā līdz slapjā augsnē. Iespējams stādīt arī līdz 5 cm dziļi ūdenī. Ziemcietība laba. Stādīšanas attālums 50–70 cm. Indīgs augs. Kopšana niecīga, necieš nomīdīšanu, īpaši jaunie augi. Pavairošana, daļot agri pavasarī vai ar pašsīdējas sējeņiem.

Hibrīdās dienziēdes

Purva dievkrēsliņš

Diktamne, baltā – *Dictamnus albus*

Rūtu dzimta

Mietsakņu–īssakņu lakstaugs. Vidēji augsta auguma ceri veida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciņte. Veido stāvu gubveida vidēji blīvu aplapotu ziednešu ceru ar skrajām ziedkopām vasu galā. Augstums lapojumam 60 cm, ziedkopām – 80 cm. Lapas vasarzaļas, vidēji lielas, saliktas, nepāra plūksnainas, to lapiņas ovālas ar veselu malu. Ziedi vidēji lieli, sānis vērsti, zvaigžņveidīgi, rozā ar purpurkrāsas dzislojumu, izvietojusies augšup vērstos ķekaros ziednešu galā. Zied no jūnija sākuma līdz jūlija sākumam, apmēram 25 dienas. Viss augs stipri smaržīgs. Tam pieskaroties, iespējami apdegumi. Ļoti ilgmūžīga ziemciete. Audzē siltā, saulainā vietā līdz pusēnai, mēreni sausās līdz vidēji mitrās caurlaidīgās, vāji kaļķainās līdz kaļķainās augsnes klajumā, pieēku klajumā, pret dienvidiem vērstās nogāzēs, koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā pa vienam vai mazos puduros, arī kā solitārus vai solitārgrupu veidā. Stādīšanas attālums 40–50 cm. Kopšana – vasu nogriešana rudenī. Pavairošana ar sēklām tūlīt pēc sēklu ienākšanās. Kultūrā arī forma 'Albiflorus' ar baltiem ziediem.

Dilles – *Anethum*

Čemurziežu dzimta

Mums visiem labi pazīstamo smaržīgo dilli (*Anethum graveolens*), ko izsenis lietojam uzturā, izrādās, var būt arī visai dekoratīvs augs dobēm. To dzimtene ir Dienvideiropa, Vidusāzija. Šķirne 'Vierling' sasniedz līdz 80 cm augstu, nedaudz zarotu, stingru, spēcīgu, zaļām lapām bagātīgi klātu augumu. Sīki dzeltenī ziedi čemurveida ziedkopās. Tās vienlīdz skaistas gan puķu dobēs, gan floristu vasaras ziedu buķetēs, gan "gurķu burkāš".

Dimorfotēkas – *Dimorphotheca*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Dimorfotēkas jeb lietuspuķes daiļdārzā pārstāv zelta dimorfotēka (*Dimorphotheca sinuata*), kas savvaļā sastopama Dienvidāfrikā. Veido 30–50 cm augstu platu ceru. Zieds – kurvītis, pa vienam uz gara, tieva, atsevišķām nelielām lapiņām klāta ziedkāta. Kurvīši vakaros un tumšā laikā (pirms lietus) nizmēras. Mēlziedi dzeltenos, oranždzeltenos toņos. Stobrziedi tumši brūni. Ziedkopa 6–10 cm diametrā. Zied no augusta līdz oktobrim. 'Sommermode' – augums 30 cm. Mēlziedi siltos posteļtoņos ar tumši brūnu pamatni ziedkopas centrā. Dimorfotēkas ļoti krāšņas ir tikai saulainā, siltā laikā un dienā. Sēklas izsēj puķu dobē maija sākumā. Pēc sadīgšanas izretinā 15 cm attālumā citu no citas. Puķe necieš pārstādīšanu. 15 °C temperatūrā sadīgst 7–14 dienās. Izmanto kā dobju puķi, arī grieztiem ziediem.

Dižmeldrs, kailais – *Cyperus glaber*

Grišļu dzimta

Pavairo ar sēklām, kuras ir ļoti smalkas. Tās izsēj martā, lai līdz maija beigām paspētu izaudzēt dēstus. Ļoti sīkās sēklas praktiski neiestrādā. Sadīgšanas periods vismaz 14–20 dienas. Audzēšanai izvēlas saulainu siltu vietu, vidēji mitru augsni. Augam tumši, dzīvīgi zaļas lineāras lapas veido ceru virs augsnes (ap 10–15 cm augstu). Krāšņākie jau būs nesazarotie, gludie, nelapotie ziedkāti, kuri paceļas pat 60 cm virs augsnes, un tikai augšdaļā pamišlapu rozetē uzziēd zaļgan-dzelteni ziedu čemuri, kuri papildināti ar lineārām zaļām pielapēm, kas izskatās pēc lietussarga. Siltās vasarās ziedi labi nozied un audzētājs varēs ievākt sev sēklas nākamajam audzēšanas periodam. Dārzā kailo dižmeldru audzē viengadīgā kultūrā – vasaras dārzam, bet rudenī, izrokot augu, to pārzieņot vēsās telpās un nākamajā gadā izstādot dobē, tas uzziēdēs agrāk un būs krāšņāks. Var būt kā solitāraugs puķu grupējumos un stādīšanai traukos.

Zelta dimorfotēka
'Sommermode'

Kailais dižmeldrs

Doronika, austrumu – *Doronicum orientale* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Austrumu doronika

Mēreni zema pudurveida dekoratīvi nestabila ziemciete. Veido vidēji blīvu lapu rozešu puduri un skraji izvietojušos nesazarotus mazaplapotus ziednešus ar ziedkurvīti galā. Augstums lapu rozetēm 15–20 cm, ziednešiem – 40 cm. Piezemes lapas garkātainas, vasarzaļas, vienkāršas apaļīgi sirdsveida, augšējās lapas mazākas, stublāju skaujošas. Ziedl (ziedkurvīši) augšup vērsušies, lieli, spilgti dzelteni, pa vienam vasu galā. Zied no aprīļa beigām līdz jūnija vidum, apmēram 45 dienas. Stādāma saulainā vietā līdz pusēnai, vidēji mitrās caurlaidīgās, vāji skābās līdz vāji bāziskās, trūdvielām bagātās augsnēs. Audzē klajumā vai kokaugu blakusstādījumā nelielās grupās ziemciešu dobēs aiz augiem, kas vēlāk var aizsegt atmirstošās vasas, arī kopā ar vasaras puķēm. Stādīšanas attālums 30 cm. Izmantojama arī ziedu griešanai. Sausā laikā jālaista. Pavairošana viegla – ar dalīšanu jebkurā laikā, izņemot ziedēšanas brīdi. Kultūrā ir arī šķirnes 'Finesse', 'Magnificum', 'Little Leo', 'Goldcut' u. c.

Dzelzene, kalnu – *Centaurea montana* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Kalnu dzelzene

Vidēji augsta pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido vidēji blīvas piezemes lapu rozetes un aplapotus pacilus līdz stāvus skraji izvietojušos nedaudz sazartotus ziednešus ar ziedkopu galā. Vidēji ilgmūžīga. Augstums lapu rozetei 30–40 cm, ziednešiem – 40–50 cm. Lapas vasarzaļas, vienkāršas lancetiskas–gareni olveida ar veselu malu, tūbaini apmatotas, matēti tumši zaļas. Ziedi (kurviši ar stobrziediem) tumšzili, augšup vērsti, pa vienam ziedneša galā. Zied no jūnija sākuma līdz jūlijam. Audzējama pusēnā līdz gaišā ēnā; ja pietiekami daudz ūdens – arī saulainā vietā, caurlaidīgās vidēji mitrās līdz mēreni sausās akmeņainās vāji skābās līdz vāji kaļķainās augsnēs pa vienai vai mazos puduros, vai nelielās grupās koku un krūmu blakusstādījumā, dzīvzogu un sienu ziemeļu pusē. Kopšana pareizi izvēlēta vietā neliela – pārziedējušo ziednešu nogriešana līdz rozešu lapām. Pavairo ar sēklām. Kultūrā arī baltziedu forma 'Alba'.

Dzelzene, skaistā – *Centaurea pulcherrima*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Vidēji augsta cerveida–pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabili apakšzemes veģetatīvo vasu ilgmūžīga ziemciete, kas veido piezemes lapu rozeti un aplapotu stāvu līdz noliektu nezāzarotu ziednesi ar ziedkopu galā. Augstums ziednešiem ziedēšanas laikā 30–40 cm. Lapas vasarzaļas, vienkāršas divvainas, mīkstas, tūbaini apmatotas, virspusē matēti pelēkzaļas, apakšpusē – pūkaini baltas. Ziedi (ziedkurvīši ar stobruvīdiem) rozā, augšup vērsušies, pa vienam ziedneša galā. Zied no jūnija vidus līdz augusta beigām, apmēram 45 dienas. Zīmo bez piesegšanas. Audzē siltā saulainā vietā, ļoti caurlaidīgās vidēji auglīgās akmeņainās vāji skābās līdz kaļķainās mugsnēs, nelielās grupās akmeņdārzā, atbalsta sienu terasēs, ziemcietību dobēs. Noder arī ziedu griešanai. Kopšana pareizi izvēlēta vietā neliela – pārziedējušo ziednešu nogriešana līdz rozešu lapām. Pavairošana ar sēklām un pamata spraudņiem.

Dzelzenes – *Centaurea*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Parastā rudzupuķe (*Centaurea cyanus*), kā zināms, savvaļā bagātīgi sastopama mūsu pļavās. Augi 35–90 cm augsti, veido stāvu, zarainu stumbru. Lapas lineāras, smailas. Ziedi zili, rozā, balti, sarkani. Ziedkopas vienkāršas vai pildītas. Zied apmēram 60–70 dienas pēc sējas jūnija beigās, jūlija sākumā. Izsēj paliekošā vietā, necieš pārstādīšanu. 'Jubilee Gem' – 40 cm augsti augi, mirdzoši zili ziedi griešanai. 'Blauer Junge' – 90 cm augsti augi, skaisti zili ziedi. Savukārt smaržīgās rudzupuķes (*Centaurea moschata*) augi 80–90 cm augsti. Lapas plūksnaini dalītas, pamišas. Ziedkopas lielas, krāšņas, uz gariem kātiem. Purpursarkani, balti, sārti, violeti, dzeltenīgi ziedi ar īpatnēju aromātu. 'Imperialis Gemischt' – 80 cm augsti augi. Pavairo ar sēklām, tās izsējot vai nu maijā puķu dobē dārzā, vai rudenī dobē, vai agri pavasarī siltumnīcās agrāku ziedu iegūšanai aprīlī, maijā. Ļoti labs pumuru un ziedu materiāls floristu darbam. Pēc sadīgšanas reti na 10–15 cm attālumā augu no auga. Rudzupuķes mīl saulainu vietu, māla vai smilšmāla augsni, tad to dekoratīvitate jums prieku sagādās ilgāk.

Skaistā dzelzene

Parastā rudzupuķe 'Blauer Junge'

Dzirkstelīte – *Dianthus deltoides*

Nelķu dzimta

Dzirkstelīte

Klājenisks lakstaugs. Latvijā savvaļā. Miniatūra zema cervei da-pudurveida dekoratīvi vidēji stabila klājeniska gulvasu-ložņvasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu paklāju un zarainus aplapotus ziednešus ar ziediem galā. Augstums lapojumam 3–5 cm, ziednešiem – 15 cm. Lapas ziemzaļas, sikas, vienkāršas lineāras ar veselu malu, tumši zaļas. Ziedi sīki, sarkani vai violetsārti, augšup vērsušies, pa vienam zarainu ziednešu galā. Zied no jūnija sākuma līdz jūlijā beigām, apmēram 50 dienas. Īsmūža ziemciete. Audzē saulainā vietā, sausā caurlaidīgā ar trūdvielām nabadzīgā skābā līdz neitrālā smilšainā augsnē klajumā, kokaugu blakusstādījumā, eksten-sīvos jumta stādījumos vai akmeņdārzā mazās grupās. Stādīšanas attālums 20–30 cm. Kopšana piemērotā vietā neliela – pārziedējušo ziednešu nogriešana, pašizsējas kontrole. Pavairošana ar sēklām. Kultūrā arī forma 'Alba' ar baltiem ziediem, šķirne 'Brillant' ar ķiršsarkaniem ziediem, 'Leuchtfunk' ar spilgti sarkaniem ziediem un tumšāku centru u. c. Visas pavairojamas ar sēklām, lai gan iespējamās variācijas.

Ēdelveisi – *Leontopodium*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Alpīnais ēdelveiss

Leģendām un ticējumiem apvīto skaisto kalnu "zvaigznīti" laikam pazīst katrs, bet dārzos audzēta tā netiek sevišķi bieži, kaut gan tas nemaz nav īpaši grūti. Ģintī ir vairāk nekā 30 sugu, kas izplatītas Eiropas un Āzijas kalnos. Ēdelveisi ir zema auguma ziemcietes ar iegarenām lapām, kas sakārtojušās rozetē un parasti klātas ar gaišiem matiņiem. Eiropā aug un arī mūsu dārzos audzē galvenokārt alpīno ēdelveisu (*Leontopodium alpinum*). Tas ir 20–25 cm augsts augs, klāts ar baltiem tūbainiem matiņiem, lapu rozete apmēram 10 cm augsta, lapas iegareni lancetiskas. Ziedi sīki, dzeltenīgi, ietverti balti pelēkās pūkainās pieziedlapās, ziedkopa veido kurvīti. Zied jūlijā, augustā. Audzējami saulainās vietās, samērā trūcīgā kaļķainā augsnē. Pavairo ar ceru dališanu pavasarī vai pēc noziedēšanas. Izmanto pirmām kārtām akmeņdārzos, iecienījuši arī floristi. Dabā augs tiek aizsargāts.

Ehinācijas – *Echinacea*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Īpaši skaistās puķes ir tuvu radniecīgas rudbekijām. Ehinācijas ir ziemcietīgas, mīl saulainu vietu. Tā ir sausumizturīga kultūra, kura necieš pārmērīgu mitrumu (īpaši ziemā). Šī puķe īpaši aug katrā labi mēsloātā, irdenā dārza augsnē, sevišķi tām patīk lapu trūdzone. Ehinācijas nav ilgmūžīgas, tās jāpārstāda ik pa 3–4 gadiem, bet ar ceru dališanu tās pavairojas ļoti lēni, toties ļoti ražo sēklas. Iesētas martā, aprīlī, tās audzē vismaz pāris nedēļu laikā. Līdz rudenim būs izauguši krietni lielāki, kurus izstāda pastāvīgā vietā 40–45 cm attālumā citu no cita. Ehinācijas izmanto stādīšanai augsta auguma ziemcietīgu dobēs. Tā ir arī teicama griezto ziedu kultūra. Purpursarkanās ehinācijas (*E. purpurea*) augi ir ap 100–120 cm augsti, veido cerus. Lapas skaisti tumši zaļas, olveida, garos kārtos, slaidi nosmailotas, ar raupju virsmu. Stublājs sarkanīgs, mazzarots. Mēlziedi vīnsarkani, uzziēdot stāv horizontāli, vēlāk kļūst nokareni, zeltaini zaļganbrūni, zied jūlijā, septembrī. Ieteicamās šķirnes: 'Rubinstern' – purpursarkani lieli zvaigzņveida ziedi; 'White Lustre' – ziedi zaļganbalti.

Eiforbija, apmaļu – *Euphorbia marginata*

Eiforbiju dzimta

Eiforbijas jeb dievkršēliņi savvaļā sastopami Vidusāzijas rajonā. 'Eiszapfen' – 75 cm augsti slaidi, noturīgi dzinumi. Bagātīgi lapoti zilganzaļām ieapaļām lapām. Uzziēda augstā ar ļoti sīkiem baltiem ziedīņiem, ja sēklas iesētas aprīlī – dēstu audzēšanai. Galvenais pārvērtību brīnums notiek ar augu augsta sākumā, kad zilganzaļo lapiņu malas krāsojas baltas. Šo eiforbijas īpašo lapojumu iecienījuši floristi. To izmanto kā raiblapu augu augstā un septembrī. Der zināt un atcerēties, ka eiforbiju ūdens augiem griezuma vietās izdalās balta, rūgta, indīga piensula. Griezto ziedu (tā gan nav galvenā auga dekoratīvā vērtība) kāta lejasdaļa iegremdējama siltā ūdenī un tikai tad – vēsā ūdenī un vēsumā uz diennakti sadzirdināma. Var censties iegūt izmantojamus augus, tos izsējot no februāra līdz jūlijam, audzējot tos arī segtās platībās. 'Bergschnee' – 110 cm augsts augs ar zaļām, balti lāsumainām lapām, zied no augusta līdz oktobrim.

Purpursarkanā ehinācija
'White Lustre'

Apmaļu eiforbija
'Bergschnee'

Eiforbija, ciprešu – *Euphorbia cyparissias*

Eiforbiju dzimta

Ciprešu eiforbija

Agresīvi audzveida dekoratīvi stabila vidēji blīva sakņu atvašu, galvenokārt dekoratīvo lapu ziemciete ar pacilām ziedvasām. Augstums ziednešu neziedošai daļai 30–40 cm, ziednešu ziedošai daļai 35–40 cm. Lapas vasarzaļas, vienkāršas, sīkas, adatveida, pelēkzaļas. Ziedi sīki, neievērojami ar zaļgandzeltenām augšlapām. Zied no maija vidus līdz jūnija otrajai pusēi, apmēram 40 dienas. Audzē klajumā un pieēku klajumā, koku un krūmu blakusstādījumā, uz jumta ekstensīvi kopjamos stādījumos, stāvās nogāzēs dažāda lieluma grupās zāliena aizstāšanai, arī savrupstādījumā saulainā vietā mēreni sausās līdz sausās smilšainās, arī akmeņainās, seklās augsnēs. Stādīšanas attālums 30–40 cm. Ziemcietība laba. Kopšana niecīga, labi nomāc nezāles, pacieš pļaušanu 1–2 reizes gadā. Pavairošana, dalot pavasarī. Kultūrā arī dažādas šķirnes, piemēram, 'Fens Ruby' ar pavasarī purpursarkanām lapām un 'Orange Man' ar vasarā sarkanīgām augšlapām un šai laikā arī ar dzeltenām lapām, kurām gali ir sarkanīgi.

Eiforbija, daudzkrāsu – *Euphorbia polychroma*

Eiforbiju dzimta

Daudzkrāsu eiforbija

Cerveida dekoratīvi stabila vidēji blīva vaļas ziemciete ar spilvenveidā sakārtojušos stāvstublāju un aplapotām ziedvasām. Ziemcietība laba. Augstums ap 50 cm. Lapas vasarzaļas, vienkāršas šauri lancetiskas, mazas, zaļas, pamīšus sakārtojušas, ar veselām malām. Ziedi sīki, neievērojami ar dzeltenām pielapām. Zied no maija sākuma līdz jūnija sākumam, apmēram 30 dienas. Interesanti sausi augļi. Piemērotas augtenes var būt ar ēkām nesaistīts klajums un pieēku klajums, akmeņājs bez tiešas saistības ar akmeni, ekstensīvi jumta stādījumi siltā, saulainā vietā aizvējā mēreni sausā līdz vidēji mitrā caurlaidīgā, neitrālā līdz bāziskā dārza, arī trūdainā, smilšainā, dziļā līdz ļoti seklā augsnē, pa vienam vai nelielās grupās. Efektīgs augs akmeņdārzam, stādījumiem ēku vai sienu dienvidu pusē, kapu stādījumiem, stāda pret dienvidiem vērstās nogāzēs, pie rozēm, kā arī skrajā starpstādījumā ziemciešu dobes priekšplānā. Pareizi izvēlēta vietā kopšanas apjoms niecīgs. Pavairo ar dalīšanu vai noplēseniem pavasarī.

Eminijas – *Eminium*

Ārumu (kallu) dzimta

Pūkškopis J. Rukšāns audzējis divas sugas – Alberta eminiju (*E. albertii*) un Lēmana eminiju (*E. lehmanii*), kas atšķiras pēc lapu formas. Tās ir mazliet kaprizākas dzimtas pārstāves, kam raksturīgi ļoti lieli, samtaini melni ziedi augšnes līmenī. Vasarā tām nepieciešams siltums un sausums, tādēļ to bumbuļi ik gadus jānorok un jāglabā siltumā. Parasti tās rok jūnija beigās un pēc tam līdz rudenim glabā siltumnīcā, kur to bumbuļi izņem 30 °C temperatūrā, kas nodrošina ziedēšanu nākamajā vasarā. Eminijas var ciest no bakteriālās puves, tādēļ bumbuļi jāglabā, pārbērti ar kritu vai dolomitmiltiem. Tāpat kā Vidusāzijas ārumus, eminijas stāda vēlu. Tās gan nesalapo rudenī, bet tādējādi tās var pasargāt no pārmērīga mitruma. Šals darbojas tāpat kā sausums – sasaldējot ūdeni, padara to augiem nepieejamu, un tie atrodas fizioloģiskā sausumā. No šīla tās parasti necieš. Vairot mēģināts tikai veģetatīvi, jo piemums sēklas neieriešas – vai nu trūkst siltuma, vai arī nav piemērotu apputeksnetāju.

Epimēdija, dažādkrāsu – *Epimedium x versicolor*

Bārbeļu dzimta

Īssakņņu lakstaugš. Starpsugu hibrīds. Izplatīta un vislabākā šī hibrīda šķirne ir 'Sulphureum', kas ir mēreni zema auguma pudurveida dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu, apakšzemes veģetatīvo vasu ļoti ilgmūžīga ziemciete. Spilvenveida pudura augstums 30–35 cm. Lapas ziemzaļas, divkārt līdz trīskārt saliktas, ar veselu lapiņu malu, zaļas. Ziedi mazi, gaiši dzeltēni, ar piesi, sakārtojušies īsos augšup vērstos skrajos ķekaros. Zied no maija sākuma līdz maija beigām, apmēram 25 dienas. Stādāma paēnā līdz gaišā pilnēnā vidēji mitrā līdz sausā caurlaidīgā dārza augsnē, trūdainā smilšainā, arī kūdrainā augsnē. Labi pacieš pilēšanu un koku sakņu konkurenci. Labi izmantojama vidēji lielās grupās nelielu laukumu noseģšanai, arī kapu stādījumos, ziemciešu dobēs priekšplānā, kokaugu pastādījumā vai blakusstādījumā sausā ēnā (arī zem bērziem). Kopšanas ziņā mazprasīga, labi nomāc nezāles. Bezsniega ziemās jāpiesedz. Pavairošana, dalot pavasarī vai rudenī.

Alberta eminija

Dažādkrāsu epimēdija

Epimēdija, Janga – *Epimedium x youngianum* Bārbeļu dzimta

Kultūrā veidotu starpsugu hibrīdu grupa. Visizplatītākā šīs grupas šķirne ir 'Niveum'. Tā ir cerveida–pudurveida ziemiecte, kas dekoratīvi stabila, t. i., dažādā mērā izskatīga no sniega nokušanas līdz salam. Vidēji ilgmūžīga, galvenokārt dekoratīvu lapu ziemiecte. Augstums aplapotajam stāvvasu augam 18–20 cm. Lapas ziemzaļas, vidēji lielas, divkārt saliktas, zaļas, pavasarī brūngani iekrāsojušās. Ziedi mazi, balti, vainags ar piesi vai bez tā, nokareni, sakārtojušies skrajā ķekarā. Zied no maija beigām līdz jūnija vidum, apmēram 25–30 dienas. Audzē priekšplānā, vislabāk puduros vai nelielās grupās lapu koku un krūmu blakusstādījumā akmeņdārzā, kapu stādījumos pusēnā, pēc japāņu dārza motīviem veidotos stādījumos u. c., vēsā vietā, vidēji mitrās caurlaidīgās dārza augsnēs, arī ar lapu trūdu bagātinātās vai kūdrainās augsnēs. Bargās bezsniega ziemās jāpiesedz. Kultūrā arī citas šķirnes, piemēram, 'Lilacinum' ('Roseum') ar gaiši purpurrozā ziediem.

Janga epimēdija 'Niveum'

Epimēdija, sarkanā – *Epimedium x rubrum* Bārbeļu dzimta

Mēreni zema auguma pudurveida apakšzemes veģetatīvo vasu vaļas ziemiecte. Dekoratīvi izcili stabila, ļoti ilgmūžīga. Augstums pakļāvveida pudurim un ziednešiem 30 cm. Lapas ziemzaļas, ādainas, vidēji lielas, dubulti trīslapiņu saliktas, ar veselu lapiņu malu, zaļas, veidojoties brūnganas, bet rudenī sarkanīgas. Ziedi sīki, sarkani ar dzeltenīgām vai bālganām nektārlapām, sakārtojušies īsos augšup vērstos skrajos ķekaros. Zied no aprīļa beigām līdz maija beigām, apmēram 25 dienas. Stādāma paēnā vai pusēnā mēreni sausā līdz mitrā caurlaidīgā normālā dārza, trūdaini smilšainā, arī kūdrainā augsnē. Labi pacieš koku sakņu konkurenci un pilēšanu. Izmantojama jaunu lapu koku pastādījumā, lapu kokaugu, tostarp arī mūžzaļu krūmu, arī mūžzaļo skujkoku blakusstādījumā, pieēku klajumā, vidēji lielās līdz ļoti lielās grupās nelielu laukumu nosegšanai, pat pie bērziem, ziemiēcību stādījumu priekšplānā. Ziemcietība laba bez piesegšanas. Kopšana necīga, jo labas nezāļu nomākšanas spējas. Pavairošana ar dališanu pavasarī vai rudenī.

Sarkanā epimēdija

Eragroste, Abesīnijas – *Eragrostis abyssinica*

Graudzāļu dzimta

Oriente Ziemeļāfrika, Etiopija. Tautā dažkārt sauc par mīles-
tūlas zāli. Rūpīgi kopti, barības vielām bagātā augsnē audzēti
augi jūlijā, augstā var sasniegt pat 70 cm augstu cerojošu
augumu. Ziedkopas sakārtojās ļoti skrajās, saliktās zied-
kopās. Lapas šauras, lineāras, garas, zaļas. Pavairojot ar sēk-
ļiem, tās vai nu izsēj aprīlī – dēstu audzēšanai, vai maija sāku-
mā – paliekošā vietā. Izstādīšana 25 cm attālumā. Retinot
atstāj 15–20 cm augu no auga. Smalkas, skaistas ziedu
vārpas saliktās ziedkopās floristu izstrādājumu papildināšanai
vasaras mēnešos.

Eranthes – *Eranthis*

Gundegu dzimta

Eranthes ir viens no pašiem pirmajiem ziedaugiem dārzā ar
spilgti dzelteniem ziediem. Izcili labi jūtas pusēnā starp ko-
kiem un krūmiem, kur lieliski vairojas ar pašsējēju. Var vairo-
t arī veģetatīvi – salaužot brūnos sakneņus sīkos gabaliņos, no
kuriem katrs aug un zied. Visizplatītākā suga ir ziemas erante
(*E. hyemalis*), kas sasniedz 10 cm augstumu. Uz stublāja
viens kausveida spilgti dzeltens zieds 2,5 cm diametrā, kas
balstās uz starainas lapveida vikallapas, kas atgādina
apkaklīti. Kilīkijas erante (*E. cilicica*) prasa vairāk gaismas un
sausāku augšanas vietu. Audzējot blakus, abas sugas nereti
krustojas, veidojot ļoti labi augošu, spēcīgu hibrīdu (*E. x tu-
bergenii*) ar lielākiem ziediem un brūngani ietonētu lapojumu.
Viens no labākajiem hibrīdiem nes vārdu 'Guinea Gold', tas var
labi augt arī saulainās vietās. Tas jāvairo veģetatīvi, kaut arī
dažkārt ierieš nedaudz sēkļu. Plūksnainajai erantei (*E. pinna-
tifida*) – ziedi sīkāki, balti ar purpursarkanu actiņu. Prasa stipri
trūdainu augsni, aizsargātu vietu. Garkātiņa erantei (*E. longis-
tipitata*) ziedi dzeltenī, sīkāki un ar kātiņu.

Matveida eragroste

Garkātiņa erante

Eremūri – *Eremurus*

Asfodelu dzimta

Eremūri ir diezgan kaprīzas puķes – nekad nevar būt pilnīgi drošs, vai tie sagaidīs pavasari. Un tomēr arī pie mums ir dārzi, kur eremūri gadu no gada zied un pat vairojas ar pašizsēju. Jādrošina izcila drenāža – tad tie var augt bez pārstādīšanas daudzus gadus. Ideāla vieta tiem ir pie mājas dienvidu sienas, kur no lietus un lieka mitruma tos pasargā jumta pārkare. Tāpat labi eremūri jūtas akmeņdārzā, paugstinātā vietā. Pie mums vislabāk jūtas hibrīdās eremūru formas, kuras dēvē gan par Izabellas eremūriem (*E. x isabellinus*), gan Šelforda hibrīdiem. Pie mums tie zied vasaras sākumā, veidojot 1–1,5 m garas vārpas ar visdažādāko krāsu ziediem – baltiem, rozā, dzelteniem, oranžiem vai brūnganiem. Visagrāk – jau maijā – parasti zied sekstainais eremūrs (*E. cristatus*), vēlāk uzdzied Rēgeļa eremūrs (*E. regelii*). Abiem ziedi ir ļoti īpatnējā, gandrīz vai šokolādes brūnā krāsā ar sārtēni baltu vidusdziņu, ziedkāta garums reti pārsniedz metru. Dižā eremūra (*E. robustus*) ziedvāle nereti pārsniedz pat 2,5 m, un to klāj līdz 300 lieli maigi rozā ziedi.

Izabellas eremūrs

Suņzoba eritronija

Eritronijas – *Erythronium*

Liliju dzimta

Eritronijas pārsvarā prasa viegli noēnotu augšanas vietu. Visas sugas zied agri pavasarī, daudzas ļoti labi vairojas veģetatīvi, bet dažas var pavairot tikai ar sēklām. Eirāzijas grupu pārstāv četras sugas: suņzoba eritronija (*E. denscanis*), Kaukāza eritronija (*E. caucasicum*), Sibīrijas eritronija (*E. sibiricum*) un Japānas eritronija (*E. japonicum*). Amerikas sugas ir pienbaltā eritronija (*E. albidum*), Kalifornijas eritronija (*E. californicum*), kas vairāk pazīstama ar šķirni 'White Beauty', Hendersona eritronija (*E. hendersonii*), atliektā eritronija (*E. revolutum*) un Tolumnas eritronija (*E. tolumnense*), kas ir visvieglāk audzējamā un izplatītākā dzeltenziedu suga, labi vairojas veģetatīvi. Vispazīstamākais ir šīs sugas hibrīds 'Pagoda', šķirnei 'Sundisc' zieda centrā ir ļoti izteikts, starains sarkanbrūns aplis. Šķirnei 'Citronella' ziedi citrondzelteni, praktiski bez brūnā apļa centrā. 'Jeannine' ziedi ir koši sērdzelteni, bet šķirnēm 'Jeanette Brickel' un 'Pink Beauty' – rozā.

Ešolcijas – *Eschscholtzia*

Magoņu dzimta

Ešolciju ģintī ap 120 sugu – viengadīgi un daudzgadīgi lakstaugi, pie mums tās audzē kā viengadīgus krāšņumaugus un pazīstamākā suga ir Kalifornijas ešolcija (*Eschscholtzia californica*). Augs veido 35 cm augstu, jau no pamatnes smalki sīrotu pacilu stublāju. Lapas trīskārt plūksnoti dalītas, lineārus, smalkas. Augu klāj vaska apsarme, kas rada īpatnējo, zilganpelēki zaļo nokrāsu. Tas ir dekoratīvs ar lapojumu vien. Ziedi atrodas pa vienam zaru galos un paceļas virs lapojuma. Tie ir spilgti, spīdīgi dzeltenā un oranžā krāsā, 4–5 cm diametrā (līdzīgi magonēm). Ziedi atveras tikai saulainā laikā; pēcpusdienās un pirms lietus tie aizveras. Lai gan viens zieds zied apmēram 4–5 dienas, ešolciju ceri ir bagātīgi klāti ar ziediem. Ešolcijas pavairo ar sēklām, izsējot aprīlī, maijā dārzā atklātā, saulainā vietā. Šīs puķes var sēt arī rudenī, tad tās uzdzied agrāk. Ešolcijas sēj vieglā irdenā ūdeni caurlaidīgā augsnē. Tās vēlas regulāru mitrumu. Izaudzētas vairākas šķirnes. 'Alba' – balta; 'Karminkonigin' – karmīnvioleta; 'Mandarin' – tumši oranža; 'Dalli' – ziedi zidaini mirdzoši, šarlak-sarkani. 'Thai Silk' ir šķirņu grupa ar puspildītiem citrondzelteniem, sārtrozā un citu nokrāsu ziediem.

Ežziedes – *Echinops*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Lapas ežziedēm ir plūksnaini dalītas ar sīkiem dzelonīšiem, apakšpusē balti tūbainas. Ziedi sakārtojušies apajās galviņās. Ežziedes mīl saulainu vietu, labi aug samērā sausā, normālā dārza augsnē. Tās var ilgi atrasties vienā vietā un augt nepārstādītas pat desmit gadus. Šos augus pavairo gan ar ceru dališanu, gan sēklām. Šķirnes veiksmīgi pavairo ar sakņu spraudņiem. Šo augu labprāt izmanto kā sausziedu, taču jāzina, ka stublāji griežami žāvēšanai, kamēr vēl galviņās nav atvērušies pirmie ziedi. Ežziedes ir bišu iecienīts augs. Augstā jeb parastā ežziede (*E. ritro*) ir 100–150 cm augsta, ziedi tēraudzili, zied augustā, septembrī. Apaļgalvas ežziede (*E. sphaerocephalus*) ir 150–200 cm augsta, ziedi pelēcīgi balti vai pelēcīgi zilgani, zied augustā. Izplatās ar pašizsēju.

Kalifornijas ešolcija

Augstā ežziede

Fibigija, diskveida – *Fibigia clypeata* Krustziežu dzimta

Veido ap 40–50 cm augstu, nedaudz zarotu krūmveidīgu augu, kura dzinumi klāti ar ovāli lancetiskām zaļgani sudrabotām spilvotām lapiņām. Pavairo ar sēklām, tās izsējot maijā, jūnijā un diedzējot apmēram 10–14 dienas. Dēstu audzēšanai vēlams 15 °C temperatūra. Audzēšanas vietu izvēlas organiskām vielām nabadzīgu. Uzied ar sīkiem, dzelteniem ziediem otrajā audzēšanas gadā, sākot ar maiju. Ziedi sīki, neizskatīgi. Interesanti tas, ka, ziedkopai un ziedkātam pagarinoties, vienlaikus noziedējušo ziedu vietā veidojas augļi – spilvoti sudrabaini zaļgani plakani “santīmiņi”. Līdz augustam (sākas lietaināki periodi Latvijā) šīs bagātīgās auglīkopas ir jānogriež un var sagatavot interesantu materiālu ziemas sausajiem izstrādājumiem.

Fizostēgijas – *Physostegia* Panātru dzimta

Šīs daudzgadīgās ziemcietes ir ienācējas no Ziemeļamerikas, kur tās vislabprātāk aug mitrās vietās. Fizostēgijas ir augi ar ložņājošu saknēni, šaurām, mieturos sakārtotām lapām, ziedi – garā vārpā. Mīl saulainas vai daļēji noēnotas vietas, labi aug jebkurā normālā, pietiekami mitrā dārza augsnē. Pavairo ar ceru dalīšanu, spraudņiem vai sēklām. Fizostēgijas izmanto jauktos ziemcietu grupās kopā ar Sibīrijas īrisiem, tradescancijām vai vidēji augsta auguma veronikām. Tās stāda 40 cm attālumā vienu no otras. Virdžīnijas fizostēgijas (*P. virginiana*) augi ir 90–100 cm augsti, ziedi gaiši sārti violeti, zied no jūlija līdz septembrim. Pie mums izplatītākā ir šķirne 'Alba' ar baltiem ziediem.

Diskveida fibigija
augļu laikā

Virdžīnijas fizostēgija

Floksis, Drumonda – *Phlox drummondii*

Kāpnīšu dzimta

Drumonda floksi ir 20–50 cm augsti. Stumbrīņš stipri za-
rots, nedaudz pacils. Auga zaļās daļas klātas ar sīkiem dzie-
lzermatiņiem. Lapas lancetiskas vai olveida. Ziedi nelieli –
1,5 cm diametrā, sakārtojušies čemuros, zied no jūlija sā-
kuma līdz septembrim. Pavairo ar sēklām, tās izsējot aprīlī
rīestu audzēšanai. Izstāda norūdītus dēstus 25 cm attālumā
citu no cita saulainā vietā. Vēlama barības vielām bagāta aug-
sne. Izmanto zema auguma puķu grupējumos, apmalītēm,
balkonu stādījumos. Zemos lielziedu flokšus pārstāv šķirņu
grupa 'Dolly' – 12 cm zema kompakta auguma augi ar spilgtu
krāsu ziediem dažādu toņu sarkanā, violetā, intensīvi rozā,
debeszilā un baltā krāsā. Augstie lielziedu floksi ir šķirņu
grupā 'Tapestry' – bagātīgi ziedoši augi stabilos noturīgos
ziedkātos ar lieliem pasteltoņu maisījuma nokrāsu ziediem.
Zvaigžņveidīgie vasaras floksi ir, piemēram, 'Perricoat Strain' –
15 cm auguma, ziedi zvaigžņveida, pasteltoņos niansēti, zied
visu vasaru.

Floksis, izplestais – *Phlox divaricata*

Kāpnīšu dzimta

Latvijā līdz šim laikam pārstāvēta ar pasugu *laphamii*. Tā ir
miniatūra pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila klājeniska
ložņvasu ziemciete. Veido gulstošos vasu vidēji blīvu paklāju,
no kura vietām apsaknoto dzinumumu mezglu vietās uzaug maz-
aplapoti ziedneši ar ziedkopām. Augstums paklājam 10 cm,
ziednešiem – 30 cm. Lapas vasarzaļas un ziemzaļas, nelielas,
vienkāršas lancetiskas vai eliptiskas ar veselu malu, zaļas.
Ziedi zili, mazi, ar neierobotiem kā pamatsugai vainaglapu
galiem. Sakārtojušies augšup vērstos skrajos vairogos vasu
galā. Zied no maija beigām līdz jūnija vidum, apmēram 30 die-
nas. Vidēji ilgmūžīga ziemciete. Audzē saulainā vietā līdz
pusēnai, caurlaidīgā vidēji mitrā trūdvielām bagātā vāji skābā
līdz neitrālā augsnē kokaugu pastādījumā un blakusstādījumā
mazās grupās. Stādīšanas attālums 30 cm. Kopšanas apjoms
piemērotā vietā neliels. Ziemā ieteicams piesegt ar skujiņķoku
zariem. Pavairošana – dalot vai ar spraudņiem un no-
plēšēņiem.

Drumonda floksis

Izplestais floksis

Floksis, stīgojšais – *Phlox stolonifera*

Kāpnīšu dzimta

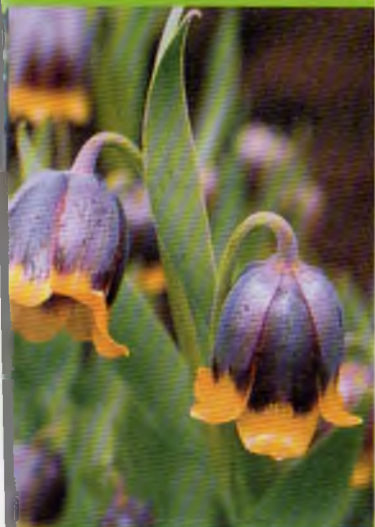
Stīgojšais floksis

Miniatūra pudurveida dekoratīvi stabila klājeniska ložņvasu ziemciete. Veido skraju līdz vidēji blīvu stīgu paklāju ar rozetēm galā, no kura apsākņoto mezglu vietās uzaug aplapoti īsi ziedneši ar ziedkopām. Augstums paklājam 10 cm, ziedkopām – 15 cm. Lapas vasarzaļas, nelielas, vienkāršas apgriezti olveidīgas ar veselu malu, zaļas. Ziedi purpursārti, mazi, zvaigžņveidīgi. Sakārtojušies augšup vērstos vairogos vasu galā. Zied no maija beigām līdz jūnija vidum, apmēram 25 dienas. Īsmūža ziemciete. Audzē paēnā līdz pusēnā, caurlaidīgā vidēji mitrā trūdvielām bagātā vāji skābā līdz neitrālā augsnē klajumā pie ēkām, akmenajā bez tiešas saistības ar akmeni, kokaugu blakusstādījumā mazās grupās. Stādīšanas attālums 30 cm. Kopšanas apjoms piemērotā vietā neliels. Ziemā ieteicams piesegt ar skujkoku zariem. Pavairošana dalot vai ar spraudņiem un noplēseņiem. Kultūrā arī šķirnes 'Ariane' ar baltiem, 'Blue Ridge' ar gaiši ziliem ziediem u. c.

Fritilārijas – *Fritillaria*

Liliju dzimta

Mihailovska fritilārija

Gandrīz visām ir nokareni plati vai šauri koniski zvanveida ziedi un dažāds augums – no 5 cm augstiem pundurīšiem līdz metrīgiem milžiem. Augšanas prasības tām ir daudzveidīgas, bet visas fritilārijas stāda rudenī, kad tās apsākņojas, ziemu pavada klusā snaudā un tad pavasarī strauji aug un zied. Viena no pazīstamākajām liela auguma sugām ir karaliskā fritilārija jeb ķeizarkronis (*F. imperialis*). Tā vislabāk aug labi drenētā, auglīgā augsnē, saulainā vietā, kas vasarā necieš no mitruma. Izaudzētas vairākas šķirnes, piemēram, 'Lutea' ar tīri dzelteniem ziediem, 'Rubra' ziedi ir ķieģeļsarkani, krāšņa ir poliploidā 'Rubra Maxima', pazīstamas šķirnes ir arī 'Prolifera', 'Argenteovariegata', 'Inodora Purpurascens' u. c. Čitralas fritilārija (*F. chitralensis*) ir miniatūra ķeizarkroņu forma, kas sasniedz tikai 30 cm garumu ar dzelteniem ziediem. Eduarda fritilārijai (*F. eduardii*) ir nedaudz augšup un sāņus vērsti ziedi. Persijas fritilārija (*F. persica*) ir ļoti variabla gan auguma, gan ziedu krāsas ziņā. Radē fritilārijai (*F. raddeana*) ziedi ir sīkāki, salmu dzeltenī vai viegli zaļganīgi dzeltenī un zied stipri agri.

Fuksijas – *Fuchsia*

Naktssveču dzimta

Dārza fuksijas ir puskrūmi ar sazarotiem gan uz augšu augošiem dzinumiem, gan nokareniem dzinumiem. Pastāv iespēja krūmveidīgu augumu veidojošo augu šķirnes izaudzēt un izveidot kā augststumbra augu. Stāvus augošās *Fuchsia x hybrida* šķirnes ir 'Beacon Rosa' – maigi rozā, vienkārši ziedi; 'Samba' – divkrāsu ziedi, kuros var saskatīt gan maigi violeto, gan sulīgi sarkanās krāsas; 'Hanna' – divkrāsu ziedi, kuros ir gan baltais, gan kontrastējoši sarkanās krāsas; 'Paula Jane' – divkrāsu pildīti ziedi ar maigi rozā un tumši sarkanu krāsu. Šķirnes ar lejup līgstošiem dzinumiem ir 'Marinka' – ar vienkāršas sarkaniem, bagātīgi ziedošiem ziediem; 'La Campanella' – šķirne, kurā savienots baltais ar vidēji violeto krāsu gammu; 'Swingtime' – šķirne ar ļoti krāšņiem pildītiem ziediem, kuros gan baltā, gan sarkanā krāsa; 'Dark Eyes' – ļoti iecienīta šķirne, kura populāra savu grezno, "kuplo" divkrāsaino ziedu dēļ. Lielu ziedu šķirņu sortimentā jāmin 'Pink Marshmallow' – šķirne ar lieliem, "kupliem", maigi rozā vienas krāsas ziediem; 'Voodoo' – ar purpursarkanā un karminsarkanā kombināciju ļoti "kuplos" ziedos.

Gailardija, skaistā – *Gaillardia pulchella*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Skaistā gailardija savvaļā sastopama Ziemeļamerikā, kur aug sausās smilšainās vietās. Gailardiju ģints augi ir gan viengadīgi, gan daudzgadīgi (ziemcietes). Tie ir 50 cm augsti stāvi, pie pamatnes zaroti dzinumi. Dzinumi lejasdaļā bagātīgi lapoti ar palielām veselām, sīkiem matiņiem klātām lapiņām. Ziedi sakārtojušies kurvīti. Īpaši krāšņas pildīto ziedu šķirnes. Ziedkopas pa vienai ziedkāta galā 5–8 cm diametrā. Sēklas siltumnicā vai lecektī izsēj aprīlī – audzē dēstus. Var izsēt arī siltā, saulainā dobē, bet tad ziedēs nevis jūlijā, bet augustā. Audzē ne pārāk auglīgā augsnē. Nepārļaut! Atcerēsimies puķes izcelsmes reģionu un augsni. Audzēšanas attālums 20–25 cm augam no auga. Šo krāšņo augu izmanto puķu dobēs – vidēja auguma viengadīgo puķu grupējumos, lielsiki grieztie ziedi. Ļaujot pārziedēt ziedkopām, veidojas īpaši apaļi, spuraini augļi, kurus var izmantot floristi.

Hibrīdā fuksija

Skaistā gailardija

Gandrene, asinssarkanā – *Geranium sanguineum*

Gandreņu dzimta

Asinssarkanā gandrene

Savvaļā arī Latvijā. Mēreni zema auguma, cerveida–pudurveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu līdz blīvu aplapotu kupolveidīgu ziednešu ceru ar ziediem galā. Augstums lapojumam 25–30 cm, ziediem 30–40 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, apaļīgas, vienkāršas staraini dalītas, tumšzaļas, to segmenti vairākdabīgi. Ziedi vidēji, šķīvjeida, spilgti purpursarkani, sakārtojoties skraji maz sazarotu ziedvasu galos. Zied no jūnija sākuma līdz augusta sākumam, apmēram 50 dienas. Ilgmūžīga ziemciete. Piemērota audzēšanai saulainā vietā, pat saulgozī, līdz pusēnā sausā līdz vidēji mitrā smilšainā, akmeņainā caurlaidīgā vāji skābā līdz kaļķainā augsnē klajumā, lapu koku un krūmu blakusstādījumā, stāvās nogāzēs mazās līdz ļoti lielās grupās ziemciešu stādījumos sausā ēnā, augsnes noseģšanai, ekstenšīvos jumta stādījumos, pļavveidīgos stādījumos. Kopšanas ziņā mazprasīga. Piesegšana nav vajadzīga. Pavairo ar sēšanu un sakņu spraudņiem. Ir varietāte *striatum* – Lankašīras gandrene, ar rozā ziediem, kā arī dažādas šķirnes.

Gandrene, Endresa – *Geranium endressii*

Gandreņu dzimta

Endresa gandrene

Samērā zema auguma pudurveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu lapu rozešu puduri, no kura izaug aplapoti pacīli ziedneši ar ziediem galā. Augstums lapojumam 30–40 cm, ziediem 40–45 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, vienkāršas staraini šķeltas, apaļīgas, gaiši zaļas, to segmenti lancetiski, rantaini, smaili. Ziedi nelieli, šķīvjeidīgi, gaiši rozā, izvietojoties lielākoties pa diviem ziedvasu galos. Zied no jūnija vidus līdz augusta beigām. Piemērota audzēšanai siltā, saulainā vietā līdz paēnā, vidēji mitrā trūdainā caurlaidīgā vāji skābā līdz vāji kaļķainā augsnē klajumā un lapu koku un krūmu blakusstādījumā, nelielās līdz lielās grupās ziemciešu stādījumos, nelielu laukumu noseģšanai, arī pļavveida stādījumos, jo pacieš ekstenšīvu pļaušanu. Stādīšanas attālums 30–40 cm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Piesegšana ziemā kailsalā. Pavairo ar daļīšanu un spraudņiem pavasarī.

Gandrene, Gruzijas – *Geranium ibericum*

Gandreņu dzimta

Mēreni zema auguma pudurveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu lapu rozešu puduri, no kura izaug mazaplapoti pacili ziedneši ar ziediem galā. Augstums lapojumam 25 cm, ziediem – 40 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, apaļīgas, vienkāršas piecdaļīgas, to segmenti lancetiski, trīsdaivaini ar zobainām malām. Ziedi vidēji, lēzeni kausveidīgi, violettzili, izvietojušies lielākoties pa vienam vai vairākiem ziedvasu galos. Zied no jūnija vidus līdz jūlija vidum, apmēram 30 dienas. Ilgmūžīga ziemciete. Piemērota stādīšanai saulainā vietā līdz pusēnai vidēji mitrā trūdainā caurlaidīgā vāji skābā līdz vāji kaļķainā augsnē klajumā un lapu koku un krūmu blakusstādījumā, nelielās līdz lielās grupās ziemciešu stādījumos, arī pļavveida stādījumos, jo pacieš ekstensīvu pļaušanu. Stādīšanas attālums 40 cm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Piesegšana ziemā kailsalā. Pavairo ar dališanu, noplēseņiem un spraudņiem pavasarī.

Gandrene, Kembridžas – *Geranium x cantabrigiense*

Gandreņu dzimta

Kultivāru grupa 'Biokovo'. Zema auguma pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila klājeniska gulvasu-ložņvasu ziemciete. Veido vidēji blīvu lapu rozešu paklāju, kurā skraji izvietojušies ļoti īsi neaplapoti ziedneši ar mazziedainām ziedkopām galā. Augstums paklājam 20 cm, ziednešiem 25–30 cm. Lapas vasarzaļas līdz ziemzaļas, mazas, vienkāršas dziļi piecdaļīgas, apaļīgas, zaļas, smaržīgas. Ziedi nelieli, šķīvjuveidīgi, balti ar gaiši sārtu uzklājumu, izvietojušies pa vienam vai mazos pušķos ziedvasu galos. Zied no jūnija vidus līdz jūlija vidum, apmēram mēnesi. Piemērota audzēšanai saulē līdz pusēnā, mēreni sausā līdz vidēji mitrā trūdainā caurlaidīgā augsnē lapu krūmu blakusstādījumā, ekstensīvos jumta stādījumos nelielās vai vidēji lielās grupās, arī ziemciešu dobjū priekšplānā, akmeņdārzā, stādījumos sienu dienvidu pusē, kapu stādījumos u. c. Attiecībā pret barības vielām augsnē mazprasīga. Robusta ziemciete. Stādīšanas attālums 20–30 cm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Piesegšana ziemā nav nepieciešama. Pavairo, atdalot apsāknotās vasu daļas.

Gruzijas gandrene

Kembridžas gandrene
'Biokovo'

Gārsa, podagras – *Aegopodium podagraria* Čemurziežu dzimta

Podagras gārsa

Pazīstama galvenokārt kā agresīva nezāle. Apstādījumos parasti lieto tikai kultivāru 'Variegatum'. Tā ir mēreni zema auguma agresīvi audzveida dekoratīvi vidēji stabila dekoratīvo lapu ziemciete. Augstums lapojumam 30 cm, ziednešiem – 45 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, plūksnaini saliktas, zaļas ar platu, neregulāru baltu malu. Ziedi sīki, balti, sakārtojušies augšup vērstā saliktā čemurā. Zied no jūnija sākuma līdz jūlija sākumam, apmēram 40 dienas. Augs ar ļoti plašu pielāgošanās amplitūdu. Ieteicama lapu koku pastādījumā un blakusstādījumā ātrai dažāda lieluma laukumu noseģšanai stipras koku sakņu konkurences apstākļos. Aug pusēnā līdz gaišā pilnā ēnā, mitrās līdz mēreni sausās smilšainās, īslaicīgi pat sausās augsnes. Pacieš lapu nobiršanu un pilēšanu, kā arī vidēji intensīvu nomīdīšanu. Kopšanas apjoms, ja pareizi sagatavota stādījuma vieta, niecīgs – jānovāc ziedneši pirms sēklu nogatavošanās, lai novērstu pamatsugas ieviešanos. Pavairošana ar dalīšanu vai ar sakņu spraudņiem.

Gaurenīte, īlenlapu – *Sagina subulata* Neļķu dzimta

Īlenlapu gaurenīte

Ģinti ir gan viengadīgi, gan daudzgadīgi augi. Savvaļā aug samērā aukstā klimatā. Pie mums dārzos, it īpaši akmeņdārzos, kā arī kapu apstādījumos audzē vienu sugu – īlenlapu gaurenīti, kas savvaļā sastopama gandrīz visā Eiropā. Tā ir daudzgadīgs 3–5 cm augsts lakstaugs, kas veido blīvu tumšzaļu lapu paklāju. Lapas šauras, ziedi necili, mazievērojami, balti, zied jūnijā, jūlijā. Audzējama vieglā, smilšainā, tomēr ne gluži sausā augsnē saulainā vietā vai vieglā pusēnā. Izmanto stādīšanai kā labu sedzējaugu, stāda arī akmeņu un plākšņu spraugās. Pavairo ar sēklām vai ceru dalīšanu aprīlī, maijā vai augustā.

Gazānijas – *Gazania*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Viengadīgajā kultūrā parasti tiek domāts par spilgtu gazāniju hibrīdiem (*Gazania x rigens* jeb *G. x splendens*). Pie pamatnes tie virs lapojuma 20 cm augstumā uzied krāšņi kurvīti sakārtotus ziedus 7–10 cm diametrā. Āfrikas kontinenta izcelsmes augiem ziedi atveras tikai saulainās, siltās dienās. Izsēj martā – dēstu audzēšanai. Gazānijas nav sevišķi prasīgas pēc barības vielām bagātas augsnes. Garās dienas augs, prasa īpaši gaišus audzēšanas apstākļus. Tipiskas, krāšņas dobru puķes, kā arī piemērotas stādīšanai traukos, balkonu kastēs. Mēdz saukt par vasaras gerberām. 'Talent' ir šķirņu grupa ar 20 cm augstiem augiem ziedu laikā, raksturīgās ziedu krāsas: balta, dzeltena, oranža, rozā – līdz tumši sārbrūnai, sudrabaini pelēks lapojums. 'Mini-Star' ir šķirņu grupa ar 20 cm augstiem ziedošiem augiem, kam ļoti intensīvas nokrāsas ziedkopas. Lapojums zaļganīgs ar sudrabainu lapu apakšu. 'Daybreak Red Stripe' – ir 30 cm augsts augs ar dzeltenām ziedlapiņām, kam garenvirzienā sāta svītra ziedlapiņas vidusdaļā. 'Sun Bathers' ir šķirņu grupa ar puspidītiem ziediem.

Gimnospermiji – *Gymnospermium*

Bārbeļu dzimta

Gimnospermiji ir ļoti īpatnēji augi, kas zied ļoti agri pavasarī un veido oriģinālu saplacināti apaļu pazemes bumbuļi ar īsiem ragveida izaugumiņiem. Ziedi pēc izskata atgādina bārbeļu ziedus, tie ir nokareni dzelteni, paceļas līdz 20 cm garā kātā. Uz ziedu praktiski bez lapām, bet ziedēšanas beigās lapojums jau ir daļēji attīstījies. Vasarā gimnospermiji prasa saussumu, tādēļ vēlams tos ik gadus norakt, lai gan smilšainā augsnē, saulainā stūrī tie var augt pat vairākus gadus no vietas. Gimnospermiji veģetatīvi nevairojas, taču labi iverš sēklas, kas labi dīgst. Alberta gimnospermiji (*G. albertii*) ir vis skaistākā šīs ģints suga, it īpaši veģetācijas sākumā, kad stublājs ir tumši bordosarkanā krāsā. Arī dzeltenajiem ziediem ir bordo vidusdzīsla. Tā ir apbrīnojami ziemcietīga suga un saulainā stūrīti akmeņdārzā var augt ļoti ilgi bez pārstādīšanas. Līdzīgs ir arī meža gimnospermiji (*G. sylvatica*), audzē arī Altaja gimnospermiju (*G. altaicum*) u. c.

Spilgtā gazānija
'Sun Bathers'

Alberta gimnospermiji

Itālijas gladiola

Lielziedu godēcija
'Niedrige Schaumischung'

Gladiolas – *Gladiolus*

Skalbju dzimta

Gladiolas arī pieder pie tā sauktajām lielajām puķu kultūrām, kam veltīts atsevišķs izdevums (LA Tematiskā avīze "Gladiolu avīze", A. Veriņš, 1997), bet šeit atgādināsim atšķirībā no krāšņajām rudens karalienēm daudz pieticīgākās to māsas – ziemēļu puslodes gladiolu savvaļas sugas. No tām viena – jumstiņu gladiola jeb dzērvači (*G. imbricatus*) – savvaļā aug arī Latvijā un lieliski jūtas arī dārzos. Ziedi tai koši sarkanīgi purpurvioleti, līdz 70 cm garās vārpās. Tā labi vairojas veģetatīvi, viegli ieaudzējama arī no sēklām, neбайдās no mitruma vasaras otrajā pusē un var ilgstoši augt bez pārstādīšanas. Šī suga gan zied vasaras vidū, bet ir arī sugas, kas zied pavasarī. Tās gan prasa ikgadēju izrakšanu, lai nodrošinātu sausu miera periodu vasaras otrajā pusē. Jāstāda septembra beigās, oktobra sākumā, lai rudenī pagūtu labi apsakņoties. *G. atroviolaceus* ziedi ir ļoti tumši melni zili violeti, sakopoti līdz 50 cm augstā vārpā. Labi vairojas veģetatīvi un arī no sēklām. Var audzēt arī *G. segetum*, tai ziedi ir koši purpurvioleti ar sarkanīgu nokrāsu. Ziedu vāle var pacelties 50–80 cm augstumā. Prasa kalķainas augsnes.

Godēcija, lielziedu – *Godetia grandiflora*

Naktssveču dzimta

Sasniedz 25–45 cm augstu, bagātīgi zarotu augumu. Lapiņas nelielas lancetiskas līdz lineāras, zaļas. Ziedi – piltuvveida ar ļoti plānām, smalkām, krāsainām vainaglapām, krāšņa ziedēšana norit saulainās, siltās, nokrišņiem ne pārāk bagātās vasarās. Ziedi ļoti līdzīgi acāliju ziediem, tādēļ vietām tautas nosaukums ir "vasaras acālija". Zieds 8–10 cm diametrā. Vēlma auglīga, vidēji smaga augsne, saulaina vieta. Izmanto vidēja vai zema auguma puķu grupām viengadīga dzīvzoga veidošanai, neilga mūža grieztiem ziediem vāzē. Izaudzētas īpašas šķirņu grupas podu kultūrai un griezto ziedu ražošanai segtajās platībās. Izsēj no decembra līdz februārim. 'Grace' F1 – ar 50 cm gariem, slaidiem ziedkātiem, bagātīgi ziedoši augi. 'Satin' F1 – 20 cm augsts kompakts augums. Izmanto gan podu kultūrā uzziudināšanai, gan zemos dobju grupējumos, stādīšanai traukos, balkonu noformējumos.

Goldlaks, dārza – *Erysimum cheiri*

Krautziežu dzimta

Katalogos bieži vien atrodama ar nosaukumu *Cheiranthus cheiri* un latviski patiesībā būtu pārkonene, bet tiek "pasniegta" arī kā heirante, zeltzieme, goldlaks. Pie mums audzē kā divgadīgu 30–50 cm augstu krūmveidīgu augumu veidojošu doboju puķi, bet ir izveidotas arī 50–70 cm augstas šķirnes griezto ziedu iegūšanai. Ziedi vienkārši (smaržīgi) vai pildīti (mazāk smaržīgi) ar jūtamu ziedu aromātu skrajos ķekaros. Uz zied maija otrajā pusē un zied līdz jūlija beigām, ja augsne ir maz vidēji mitra. Pavairo ar sēklām, tās izsējot maijā, jūnijā dāstu iegūšanai. 'Goliath Treib' – 50 cm augsta, tumši sārta krāsas ziediem. 'Zwerg Busch' – 30 cm augsta siltos toņos – dzeltena, oranža, sarkanbrūna – pildītu ziedu ziedošu šķirņu jaukums divgadīgu doboju veidošanai.

Gomfrēnas – *Gomphrena*

Amarantu dzimta

Lodveida gomfrēnas (*Gomphrena globosa*) augi ir 20–40 cm augsti, veido no pamatnes taisni augošu zarotu augumu. Lapas iegarenas, nelielas, klātas sīkiem matiņiem. Ziedi ļoti sīki, balti, galviņveida ziedkopā 1,5–2 cm diametrā, zied dārzā no jūlija vidus līdz salnām. Ir purpurvioleti, balti, rozā, lavandzili, tumšrozā sausi ziedu kausiņi – brīnišķīga sausziede. Sēj martā siltumnīcās dēstu audzēšanai. 18 °C dīdēšanas temperatūrā sadīgst 10–14 dienās. Dārzā izstāda 20–25 cm attālumā augu no auga. Šķirne 'Purpur' – ar purpursarkanām ziedkopām, 'Weiß' – baltām, 'Rosa' – rozā, 'Lavendel' – lavandzilām, 'Dunkelrosa' – tumšrozā. Šķirņu grupa 'Buddy' – 15 cm augsta kompakta lodveida auguma gomfrēnas ar purpursarkanām, baltām un rozā ziedkopām. Šķirņu grupa 'QIS' selekcionēta griezto ziedu ieguvei ar 50 cm gariem ziedkātiem, uz kuriem uz zied sarkanas, rozā, baltas un violetas ziedkopas. Oranžās gomfrēnas (*Gomphrena haageana*) pavairošana un izmantošana tāda pati kā lodveida gomfrēnai. 'Orange' – 40 cm augsti augi ar gariem ziedkātiem, lielām oranžām galviņu ziedkopām. Ziedu griešanai. 'Leuchtfunk' – 30 cm augsti augi ar šarlaksarkanām lielziedīgām ziedgalviņām. Izmanto gan vasaras, gan ziemas ziedu kārtojumos.

Dārza goldlaks

Lodveida gomfrēna

Gundega, kodīgā – *Ranunculus acris*

Gundegu dzimta

Kodīgā gundega

Latvijā savvaļā ļoti bieži sastopams indīgs augs ar mazu, dzeltenu apziedni. Kultūrā šķirne 'Multiplex' – vidēji augsta cerveida dekoratīvi ierobežoti stabila apakšzemes vasu ziemciete. Pavasarī veido lapu rozešu ceru, kurš attīstās par statenisku mazaplapotu sazarotu skraju ziednešu ceru. Augstums lapojumam 35–65 cm, ziediem – 80 cm. Lapas vasarzaļas, spīdīgas, vidējas, vienkāršas staraini šķeltas ar zobainu plātnes malu. Ziedi mazi, zeltaini dzelteni, pildīti, pomponveida, augšup vērsušies, pa vienam ziednešu zaru galā. Zied no maija vidus līdz jūlija vidum, apmēram 55 dienas. Audzē klajumā, arī krastmalā mazās un vidēji lielās grupās saulainā vietā līdz pusēnā vidēji mitrā līdz dūksnainā bagātīgā dārza augsnē. Stādīšanas attālums 50 cm. Noderīga arī ziedu griešanai. Augs indīgs. Kopšana intensīva. Augu stipri apdraud gliemeži. Pavairošana ar dalīšanu.

Ģerānijas (bumbuļģerānijas) – *Geranium*

Gandreņu dzimta

Bumbuļģerānijas

Šis ģints pārstāvjus pie mums dēvē dažādi. Savvaļā augošās *Geranium* sugas sauc par gandrēnēm, tāpat kā dzimtu, bet istabā kultivētās – par pelargonijām vai ģerānijām. Šeit apskatītās sugas nāk no svešām zemēm, tāpēc apzīmējums bumbuļģerānijas. Pazemē tās veido īpašus bumbuļus barības vielu uzkrāšanai, ar kuriem pārziemo, tādējādi ļaujot sevi piekaiņīt pie sīpolaugiem. Visas pie mums audzētās bumbuļģerānijas ir pilnīgi ziemcietīgas, mīl sauli, siltumu un labi drenētu augsni. Vienlīdz labi tās ir augušas gan smilšainā augsnē, gan vidēji smagā mālsmiltī. Ģerānijas der pārstādīt ik gadu, bet daļa sugu labi aug ilgāk. Šarla ģerānija (*G. charlesii*) nešaubīgi ir viena no skaistākajām sugām, kompakta auguma, zied ļoti bagātīgi ar sārtēni purpurvioletiem ziediem. Izplatītas divas šķirnes – 'Aman Kutan' un 'Timurlan Gate'. Ļoti skaista ir Šarla ģerānijas forma *var. punctata*. Tās lapas ir viegli šķeltas, pelēcīgi zaļas ar ļoti izteiktu intensīvi purpurvioletu punktējumu un svitrojumu. Malvziedu ģerānija (*G. malviflorum*) ir visdrukņākā, ar zilganiem ziediem. Lielirbuļa ģerānija (*G. macrostylum*) ir pievilcīga vasaras sākumā ziedoša.

Ģipsene, ložņu – *Gypsophila repens*

Nelīķu dzimta

Ģipsenes jeb plīvurpuķes ir gan viengadīgi, gan daudzgadīgi augi. Ložņu ģipsenei kultūrā izplatīta forma 'Rosea'. Tā ir zema auguma cerveida dekoratīvi nestabila klājeniska gulvasu ziemciete. Veido vidēji blīvu, sazarotu, aplapotu spilvenveidīgu aplapotu gulošu–pacilu sazarotu vasu paklāju ar ziedkopām vasu galā. Augstums 10–15 cm. Lapas vasarzaļas, mazas, vienkāršas lineāras nosmailotas ar veselām malām, pelēkzaļas. Ziedi sīki, augšup vērsti, rozā, sakārtojušies sazarotās, plīvurveidīgās skarās. Zied no jūnija sākuma līdz augusta beigām, apmēram 70 dienas. Vidēji ilgmūžīga ziemciete. Piemērota audzēšanai saulainā vietā, mēreni sausā līdz vidēji mitrā trūdainā, caurlaidīgā, auglīgā neitrālā līdz kaļķainā, arī akmeņainā augsnē pa vienai vai mazās grupās akmeņdārzā, krauto sienu terasēs, konteineros, ekstensīvos jumta stādījumos. Stādīšanas attālums 20–30 cm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Piesegšana ziemā nav vajadzīga. Pavairo ar sēklītiem. Kultūrā arī iecienīta šķirne 'Rosenschleier' ar kupliem (pildītiem) gaiši rozā ziediem. Pavairojama ar spraudņiem.

Ģipsene, skarainā – *Gypsophila paniculata*

Nelīķu dzimta

Vidēji augsta cerveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu līdz skraju sazarotu, aplapotu gubveida ziednešu ceru ar skraji izvietotiem ziediem ziedkopās vasu galā. Augstums 80–100 cm. Lapas vasarzaļas, mazas, vienkāršas lineāras līdz lineāri lancetveida ar veselām malām, pelēkzaļas. Ziedi sīki, augšup vērsušies, balti, sakārtojušies lielās, sazarotās, skrajās plīvurveidīgās skarās. Zied no jūlija sākuma līdz septembra sākumam. Ilgmūžīga ziemciete. Piemērota audzēšanai siltā, saulainā vietā, mēreni sausā līdz vidēji mitrā, trūdainā, caurlaidīgā, neitrālā līdz kaļķainā, arī akmeņainā augsnē pa vienai vai mazos puķeros klajumā, akmeņdārzā, stāvās nogāzēs, ēku vai sienu dienvidu pusē. Stādīšanas attālums 60–80 cm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Piesegšana ziemā nav vajadzīga. Pavairo ar sēklītiem. Kultūrā šķirnes ar pildītiem un puspildītiem ziediem; 'Bristol Fairy' – balta, 'Flamingo' – gaiši violeti rozā.

Ložņu ģipsene
'Rosenschleier'

Skarainā ģipsene

Ģipsenes (viengadīgās) – *Gypsophila*

Neļķu dzimta

Gleznā ģipsene
'Garden Bride'

Asinssarkanā heihēra

Viengadīgās – gleznās ģipsenes (*Gypsophila elegans*) jeb plīvurpuķes – augi ir 30–40 cm augsti, pie pamatnes pacilli, izteikti posmoti dzinumi. Lapas nelielas, vienkāršas, lanceoliskas. Ziedi 1–1,5 cm diametrā, balti, nelieli, bagātīgi zied jūnija beigās, jūlijā, taču raksturīga ātra ziedēšana, tādēļ vēlams dārzā pirmo sējumu veikt aprīļa beigās, nākamos – ar pārīs nedēļu intervālu. Augsni izvēlas vieglu, irdenu, smilšainu, bagātu ar kaļķi. 'Maxima Alba' – 45 cm augsti augi ar baltiem, palielēm ziediem, zied jūnija beigās, jūlijā. 'Rosa' – 45 cm augsti augi ar sikiem, rozā ziediņiem. Mūru jeb tīruma ģipsene (*Gypsophila muralis*) ir 20–25 cm augsta, ar nenoturīgiem smalkiem dzinumiem un sikiem mirdzoši rozā ziediņiem. Izsēj martā. 'Garden Bride' – 20–25 cm gari nenoturīgi augi ar maigi rozā ziediņiem, smalkiem, nenoturīgiem dzinumiem un tādēļ klājenisku augumu. Izmanto dobēs, balkonā un karināmo trauku noformēšanai. Izsēj jau janvārī, februārī. Labs zemsedzes un fona augs. 'Gypsy' ir 20 cm augsta šķirne ar pildītiem, maziem, maigi rozā ziediņiem.

Heihēra, asinssarkanā – *Heuchera sanguinea*

Akmeņlauzīšu dzimta

Latvijā sastopama forma 'Splendens' – miniatūra līdz mēreni zema cerveida dekoratīvi ierobežoti stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu lapu rozešu ceru un neaplapotus ziednešus ar ziedkopu galā. Augstums lapojumam 10 cm, ziednešiem – 30–40 cm. Lapas piezemes rozetē, ziemzaļas, lielas, vienkāršas apaļīgas, plati sirdsveida ar rantainu, daivainu malu. Ziedi sīki, zvanveida, tumšsarkani, nokareni, sakārtojušies skrajās augšup vērstās skarās ziednešu galā. Zied no jūnija vidus līdz augusta sākumam, apmēram 40 dienas. Vidēji ilgmūžīga ziemciete. Audzējama saulainā vietā līdz pusēnā, vidēji mitrā līdz mitrā caurlaidīgā auglīgā vāji skābā līdz vāji kaļķainā augsnē klajumā, kokaugu blakusstādījumā vai akmeņdārzā mazās grupās. Stādīšanas attālums 25–30 cm. Ziemā ieteicama piesegšana. Pavairošana ar daļīšanu pavasarī. Kultūrā arī forma 'Alba' ar baltiem un šķirnes, piemēram, 'Ruby Bells' ar sarkaniem ziediem.

Heihēra, sīkziedu – *Heuchera micrantha*

Akmeņlauzišu dzimta

Latvijā izplatītā 'Palace Purple' ir mēreni zema cerveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas vidēji blīvu lapu rozešu ceru un neaplapotus ziednešus ar nedkropu galā. Augstums lapojumam 20–30 cm, ziednešiem – 50–60 cm. Lapas ziemzaļas, lielas, vienkāršas apaļīgas, plati virsveida ar rantainu, daivainu un vijņainu malu, matēti sarkanbrūnas. Ziedi sīki, zvanveida, viegli rožaini balti, nokareni, nokārtojušies skrajās augšup vērstās skarās ziednešu galā. Zied no jūlija beigām līdz oktobra sākumam, apmēram 70 dienas. Īsmūža ziemciete. Audzējama saulainā vietā līdz pusēnai vidēji mitrā līdz mitrā caurlaidīgā auglīgā vāji skābā līdz vāji alkaliskā dārza augsnē kokaugu, kam mazkonkurējoša sakņu sistēma, blakusstādījumā, mazās līdz vidējas grupās ziemciešu stādījumos priekšplānā, nelielu laukumu apstādīšanai. Stādīšanas attālums 25–30 cm. Noder arī lapu griešanai. Kopšana piemērotā vietā neliela – pārziedējušo ziednešu nogriešana. Ziemā ieteicama piesegšana. Pavairošana ar sēklām vai dališanu pavasarī.

Heiherellas – *Heucherella*

Akmeņlauzišu dzimta

Tiarellveida heiherella (*Heucherella (x) tiarelloides*) ir zema auguma pudurveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Augstums lapu rozešu pudurim 10 cm, ziednešiem – 30 cm. Lapas vasarzaļas, vidēji lielas, noapaļotas, vienkāršas piecdaivainas ar neregulāri rantainu malu, gaišzaļas. Ziedi sīki, zvanveida vai nedaudz izplesti, gaiši rozā, nokareni, sakārtojušies augšup vērstā galotnes skarā. Zied no jūnija sākuma līdz jūlija sākumam, apmēram 35 dienas. Īsmūža ziemciete. Stādāma saulainā vietā līdz pusēnai, vidēji mitrās caurlaidīgās barības vielām vidēji bagātās viegli skābās līdz viegli bāziskās augsnēs. Bezsniega ziemās vēlams piesegums. Audzē kokaugu pastādījumā un blakusstādījumā, klajumā vai akmeņajā. Iespējams izmantot nelielu laukumu noseģšanai, apmalītēm, ziemciešu stādījumos un pie rozēm. Noderīga arī ziedu griešanai. Nepieciešama regulāra pārstādīšana. Atklātās vietās jāpiesedz. Pavairošana ar dališanu.

Sīkziedu heihēra

Tiarellveida heiherella

Helēnijas – *Helenium*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Hibrīdā helēnija
'Superbum Rubrum'

Kokveida heliotrops

Helēnijas veido 70–160 cm augstus cerus ar spēcīgu zaroju mu augšdaļā, kas noslēdzas ar bagātīgām vairogveida ziedkopām. Zema auguma šķirnes ir agrākas un zied jūlijā, augustā, vēlās šķirnes parasti ir augstāka auguma, noturīgiem stublājiem un zied augustā, septembrī. Helēnijas viskrāšņāk sevi parādīs saulainā vietā, tām piemērota vidēji mitra dārza augsne. Pie mums audzē lielākoties šķirnes, kuras pavasari pavairo ar ceru dalīšanu, tikpat viegli – ar spraudņiem. Agrās šķirnes: 'Moerheim Beauty' – 70–80 cm, samtaini brūngani sarkana; 'Pumilum Magnificum' – 60–80 cm, zelt dzeltena ar dzeltenu vidu, nenoturīgi stublāji; 'Waltraut' – 80–100 cm, zeltaini brūngana, zied jūlijā, augustā. Vēlās šķirnes: 'Baudirektor Linne' – 110–120 cm, ziedēšanas sākumā samtaini ķiršsarkana, vēlāk brūnsarkana; 'Gartensonne' – 120–150 cm, dzeltena ar samtaini brūnu vidu; 'Goldrausch' – 140–150 cm, dzeltena ar brūnu vidu; 'Superbum' – zelt dzeltena; 'Superbum Rubrum' – brūngani karmīnsarkana, zied augustā, septembrī.

Heliotrops, kokveida – *Heliotropium arborescens*

Skarblapju dzimta

Kokveida heliotrops sasniedz 30–40 cm augstu krūmveida augumu, bagātīgi zarojas jau no pamatnes. Lapas ovālas vai lancetiskas, dekoratīvas un skaistas visu vasaru. Ziedi ļoti sīki, 3–6 mm diametrā, sakārtojušies ļoti bagātīgos vairogveida čemuros. Neparasta tumšvioleta ziedu krāsa un vienreizīga ziedu smarža vēlās vakara stundās (atgādina vaniļas smaržu). Pavairo ar sēklām vai ar spraudņiem februārī, martā. Ar spraudņiem, protams, būs īsāks attīstības posms līdz ziedošiem augiem. 'Marine' – 50 cm augsti krūmiņi. Tumšvioleti ziedi, zied no jūlija līdz salnām, tumšzaļš lapojums. Grupu augi, stāda arī dekoratīvos traukos, balkonu noformēšanai. Mīl siltu augšanas vietu. Regulāri jāizgriež noziedējušās ziedkopas, lai puķe nepārtrauc ziedēt. 'Mini Marine' ir 20–30 cm augsta šķirne. Ar spraudņiem pavairo 'Nautilus Blue' – tumšzili ziedi, 'Atlanta' – ziedkopas mirdzoši zilas, 'Nagano' – tumši zili ziedi bagātīgās ziedkopās, lapojums ir tumšāk zaļš.

Helipteras – *Helipterum*

Kurvziejū (asteru) dzimta

Īrtā heliptera (*Helipterum roseum*) savajā sastopama Austrālijā. Augi sasniedz 30–40 cm augstu mazzarotu, stāvu veģētāciju. Lapas šauras, lineāras, smailas, bagātīgi klāj smalkos ziedkātus. Ziedkopā vikallapas sausas, sēdošas, isas, baltas, rozā, karmīnsarkanas. Ziedkopa – kurvītis – 4–6 cm diametrā, stobrziedi dzelteni. Pavairo, sēklas izsējot dobē. Izvēlas saulainu vietu, irdenu augsni. Šķirnei 'Großblumige Spielarten' 20 cm gari ziedkāti, rozā, karmīnsarkani, balti puspildīti ziedi. Ēnusszieme – ziedu griešanai. Ziedus griež siltās, saulainās, vēsās dienas stundās. Neļauj pārziedēt stobrziediem, tad zieda vidus kļūst tumšs. Manglesa heliptera (*Helipterum manglesii*) savajā aug Rietumaustrālijā. Augi 20–40 cm augsti, veido stāvu mazzarotu krūmu. Lapas plati lancetiskas. Ziedkopa – kurvītis – no sausām rozā un baltām vikallapām. Humbolta helipteras (*Helipterum humboldtianum*) šķirnei 'Sonnenkind' ir 30 cm gari stingri ziedkāti. Sīki 0,2–0,3 cm diametra koši dzelteni sausi ziediņi sakārtojušies čemurveida ziedkopā. Zied no jūlija sākuma līdz septembrim. Regulāri jāgriež ziedkāti, kuri klāti ar nelielām lineārām lapiņām. Izmanto gan vasaras pušķiem, gan sažāvē ziemas kompozīcijām. Sēklas izsēj aprīlī dēstu audzēšanai vai maijā – puķu dobē.

Hiacintellas – *Hyacinthella*

Hiacinšu dzimta

Hiacintellas ir nelieli, mazliet zilsniedzītēm un hiacintēm līdzīgi sīpolaugi, kas savajā aug pārsvarā Turcijā. Tās veido 2–3 pamatnes lapas un nelielu dažādu toņu zilvioletu ziedu vārpiņas. Agrāk tās pieskaitīja hiacintēm. Hiacintellas prasa labu drenāžu un sausumu vasaras otrajā pusē. Kultūrā praktiski audzē tikai vienu sugu *H. dalmatica*. Ziedi tai gaiši zili, zvanveida, līdz 5 mm gari, blīvās ziedkopās. Savajā tā aug bijušās Dienvidslāvijas teritorijā. Pārējās sugas var izraisīt tikai kolekcionāru interesi.

Manglesa heliptera

Dalmācijas hiacintella

Hiacintes – *Hyacinthus*

Hiacinšu dzimta

Hiacintes ir visdažādākajās nokrāsās – baltas, dzeltenas, oranžas, sārtas, sarkanas, zilas, violetas, gandrīz melnas, ar vienkāršiem un ar pildītiem ziediem. Hiacintes prasa auglīgu, labi drenētu audzēšanas vietu, pilnu saules gaismu. Katrā ziņā sīpoli jāstāda smilšu gultiņā, jo tie it īpaši cieš no pārlieta mitruma. Šobrīd šajā ģintī iekļauj tikai 3 sugas, agrāk tajā ieskaitīja arī *Muscari*, *Bellevalia*, *Brimeura* un *Hyacinthella* sugas, kas tagad izdalītas atsevišķās ģintīs. Litvinova hiacinte (*H. litwinowii*) veido samērā blīvu un lielu, skaistu maiglu zilu zvanveida ziedu vārpu un platas pamatnes lapas. Aizkaspijas hiacinte (*H. transcaspicus*) ir līdzīga, tikai tai lapas ir šauras. Abas sugas var pavairot ar sēklām un tāpat kā hiacinšu kultūršķirnes – ar sīpolu pamatnes iegriešanu. Trešā suga – austrumu hiacinte (*H. orientalis*) – vairāk pazīstama rietumu dārzkopjiem.

Aizkaspijas hiacinte

Hionodoksas, sniedzītes – *Chionodoxa*

Hiacinšu dzimta

Sniedzītes ir ļoti iecienīts un plaši audzēts agra pavasara sīpolaudziņš, kas daudz problēmu dārzniekam nesagādā, ko nevar teikt par botāniķiem, bet šeit lietoti tie nosaukumi, kas pazīstamāki dārzkopjiem. Sniedzītes ir tuvu radniecīgas zil-sniedzītēm jeb scillām, un daži botāniķi pat uzskata, ka sniedzītes tās pašas scillas vien ir. Sniedzītes ir pilnīgi ziemcietīgas, ļoti pieticīgas. Varbūt vienīgi īpaša augsnes pārkaršana vasarā nebūtu vēlama, tādēļ smilts augsnes būtu jāielabo ar trūdvielām. Sniedzītes var augt gan vieglā pusēnā zem krūmiem, gan akmeņdārzos un pat zālienā. Labos apstākļos tās sāk vairoties ar pašsīdējiem. Lusillas sniedzīti (*C. luciliae*) dārzos audzē arī ar nosaukumu *C. gigantea*. Ziedi tai patiesi ir ļoti lieli, līdz 12 vienā ziedkopā, izteikti zili ar lielu baltu actiņu centrā. Izaudzētas arī vairākas šķirnes. Pazīstamākās no tām ir: 'Alba' ar ļoti lieliem pienbaltiem ziediem un 'Pink Giant' ar ļoti viegli purpurīgi tonētiem gaiši rozā ziediem sevišķi daudzdziedainās ziedkopās. Sardas sniedzīte (*C. sardensis*) ir viena no visintensīvāk zili krāsotajām sniedzītēm ar 4–12 nedaudz sīkākām, viegli nokareniem ziediem ziedkopā.

Sardas sniedzīte

Hionoscillas – x *Chionoscilla*

Hiacinšu dzimta

Ļoti ir ļoti variabla hibrīdu grupa, kas radusies, krustojot divlapu zilsniedzīti (*S. bifolia*) ar Zīhes sniedzīti, ko dārzkopji parasti gūst sauc par Lusillas sniedzīti (sk. iepriekš), nosaukta par x *Chionoscilla allenii* par godu Džeimsam Allenam, kurš pirmais ievēroja šo hibrīdu savā dārzā XIX gs. beigās. Šis hibrīds ir radies vairākkārt daudzos dārzos, tāpēc sastopami vairāki varianti. Mūsu puķkopim un selekcionāram J. Rukšānam pirms vairākiem gadiem izdevās iegūt ļoti bagātīgi un skaisti ziedošu formu, kas dekorativitātē pārspēj abus vecākaugus. Viņa radītajai formai ziedi ir ļoti koši zili, līdz 2,5 cm diametrā un vārpā var būt pat 20 un vairāk ziedu.

Hostas – *Hosta*

Liliju dzimta

Īssakņēnu lakstaugš. Kultūrā galvenokārt dažādas šķirnes, piemēram, 'Crispula'. Latvijā izplatīta mēreni zema auguma cerveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido gubveida blīvu piezemes lapu rozešu ceru ar skrajā izvietotiem mazaplapotiem ziednešiem ar ziedkopām. Augstums lapojumam 40 cm, ziedkopām – 80 cm. Lapas vasarzaļas, lielas, vienkāršas ar sirdsveida pamatni, vilņainas, nosmailotas, ar uz leju sagrieztu galu un veselu malu, matēti tumšzaļas ar platu baltu neregulāru malu. Ziedi vidēji lieli, piltuvveidīgi, gaiši violeti, nokareni, izvietojušies augšup vērstos vienusējos ķekaros ziednešu galā. Zied no jūlija sākuma līdz jūlija beigām, apmēram 25 dienas. Ļoti ilgmūžīga ziemciete. Audzēšana paēnā līdz pilnā ēnā, mēreni sausās līdz vidēji mitrās caurlaidīgās skābās līdz viegli kaļķainās auglīgās, trūdvielām vidēji bagātās augsnes, pieēku klajumā, koku un krūmu blakusstādījumā vai krastmalā pa vienam, mazos puduros līdz lielās grupās ziemciešu stādījumos augsnes segšanai. Stādīšanas attālums 50–80 cm. Pēc noziedēšanas nogriež vasas. Pavairošana ar dališanu.

Allena hionoscilla

Hibrīdā hosta 'Lancifolia'

Ibēre, mūžzaļā – *Iberis sempervirens*

Krustziežu dzimta

Mūžzaļā ibēre

Kultūrā galvenokārt šķirnes – Latvijā izplatīta 'Snowflake'. Tā ir zema pudurveida dekoratīvi stabila klājenisku guļvasu–ložņvasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu guloši līdz pacill mazsazarotu pie pamata pārkoksnētu vasu spilvenveida puduri ar ziedkopām galā. Augstums lapojumam 20 cm, ziedkopām – 25 cm. Lapas mūžzaļas, mazas, ādainas, vienkāršas lineāri lancetiskas ar noapaļotu galu un veselu malu, tumšzaļas. Ziedi, mazi, krustveidīgi, balti, augšup vērsušies, blīvos vairogos ziednešu galā. Zied no maija vidus līdz jūnija sākumam, apmēram 25 dienas. Audzējama siltā, saulainā vietā, mēreni sausā līdz vidēji mitrā caurlaidīgā ar trūdvielām nabadzīgā vāji skābā līdz vāji bāziskā, arī akmeņainā augsnē pret dienvidiem vērstās nogāzēs, akmeņdārzā, krauto atbalstsienu terasēs un spraugās, ziemcietu stādījumos priekšplānā, kapu stādījumos mazos puduros vai nelielās grupās. Stādīšanas attālums 30–40 cm. Pavairošana ar spraudeņiem. Kultūrā vēl šķirnes, piemēram, zemāka auguma 'Zwergschneeflocke', vēlāk ziedošā 'Findel' u. c.

Ibēres – *Iberis*

Krustziežu dzimta

Čemuru ibēre

Rūgtā ibēre (*Iberis amara*) dažkārt tiek dēvēta par cilpeni. Šķirnei 'Eisberg' ir 30 cm augsts taisni stāvošs krūms, dzinumi augšējā daļā zarojas. Lapas lancetiskas vai iegarenas. Ziedi balti, 0,5–1 cm diametrā, sākumā čemurveida ziedkopa, kas ziedot pagarinās un izveido ķekaru. Zied no jūnija vidus, jūlijā. Maijā sēj puķu dobē dārzā. Ziedēšanas laiks dobē samērā īss 1–1,5 mēneši, bet puķe ir krāšņa, smaržīga (pēc medus). Izmanto dobju apmaiņu veidošanai, arī kā grieztos ziedus, ziedošus augus stāda balkonu noformēšanai. Labi nektāraugi. Čemuru ibēre (*Iberis umbellata*) savvaļā sastopama Krētas salā. Dzinumi 25–30 cm augsti. Ziedi sīki, violeti, balti, dažādu rozā un sārtu nokrāsu, čemurveida ziedkopās. Zied jūnija beigās, jūlijā. Ļoti skaista zemu, ziedošu grupu veidošanai, ja šķirnes sēklas materiāls ir ļoti kvalitatīvs. 'Dwarf Fairy' – 25 cm augsti augi, dažādu rozā un sārtu nokrāsu ziedi, ļoti vienmērīgs, izlīdzināts zems augums.

Ifeones – *Ipheion*

Sīpolu dzimta

Ifeones ir neliela sīka auguma sīpolpuķu ģints no Dienvidamerikas. Tām veidojas ļoti interesanti sazaroti, strupi pārsētināti nedaudz stolonveida sīpoli ar ļoti izteiktu sīpolu smaržu. Visvairāk audzē vienzieda ifeoni (*I. uniflorum*), kas veido vairākus līdz 15 cm garus ziedkātus ar vienu, ļoti reti diviem, līdz 3 cm lieliem ziediem uz katra. Lapas nereti parādās jau rudenī un pārziemo. Tomēr gadās, ka tās cieš no ziemas sala, taču labi atjaunojas pat no stipri bojātiem sīpoliem. Visvairāk audzē gaiši zilo formu, bet ir izveidotas arī vairākas šķirnes ar tumši ziliem ('Wisley Blue'), baltiem ('Alba') vai violetiem ('Violacea') ziediem. Savvaļā tā aug Argentīnā un Urugvajā. Lai arī *I. uniflorum* ir ziemcietīga (ko nevar apgalvot par pārējām sugām), mūsu apstākļos tā zied vāji, bieži pat lielākā stādījumā parādās tikai atsevišķi ziediņi, bet Holandē zem ziedu klāja pat lapas nevar saskatīt. Tādēļ sevišķi rekomendējama tā mūsu dārzkopjiem nav.

Ījāba asaras – *Coix lacryma-jobi*

Graudzāļu dzimta

Dzimtene Dienvid- un Dienvidaustrumāzija, kur vietējie šo augu sēklas izmanto kreļļu gatavošanai. Iesaukts par "Ījāba asarām" krāšņo, asarveidīgo pogaļu dēļ. Zinātniskā literatūrā raksta, ka ziedkopā bumbierveidīgās sēklotnēs pārļveidīgas sēklas veidojas jūlijā, augustā. Augs sasniedz pat 1 m augstumu. Lapojums salīdzinājumā ar citām dekoratīvām zālēm plats, zaļš. Pavairo ar sēklām. Tās var izsēt aprīlī gan dēstu audzēšanai, gan aprīļa beigās – paliekošā vietā. Savdabīgs, interesants materiāls gan puķu dobē, gan floristu ziedu izstrādājumos. Lidzīgas ziedvārpas ir reti sastopamas.

Vienzieda ifeone

Ījāba asaras

Iksiolirioni – *Ixiolirion*

Amarilju dzimta

Iksiolirioni ir ļoti īpatnēji sīpolaugi, kas allaž radijuši problēmas botāniķiem, tā arī nav skaidrs, cik to sugu pasaulē ir – viena, divas vai četras – un kā tās atšķirt. Kopumā iksiolirionu ziedi atgādina plati pavērtus pulkstenišu ziedus, tie ir zilganvioleti, izvietojušies līdz 40 cm garā tievā kātā. Savvaļā ievāktais materiāls nekad dārzā parasti nav ilgi noturējies, taču no Holandes ar nosaukumu Tatārijas iksiolirions (*I. tataricum*) ievestā forma pazīstamā puķkopja J. Rukšāna dārzā aug labi. Tomēr jāatzīmē, ka tas allaž ir nedaudz riskants augs, kas pēkšņi kaut kāda iemesla dēļ var *izkrist*. Bet tā kā iksiolirionus parasti pavairo ar sēklām (sēklaudži uziedz 2.–3. gadā), tie vienmēr paši ir atjaunojušies. Sēklaudžu dobēs pat nācies cīnīties ar tiem kā ar nezāli, jo nekad visus sīpoliņus nevar atrast un izrakt, sēklas ienākas ļoti bagātīgi. Iesaka stādīt padziļināti, siltā saulainā vietā ar labu drenāžu.

Tatārijas iksiolirions

Inkarvileja, Delavē – *Incarvillea delavayi*

Bigoniju dzimta

Vidēji augsta cerveida dekoratīvi ierobežoti stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu piezemes lapu rozešu ceru un skraji izvietojušos neaplapotus ziednešus ar ziedkopu vasu galā. Augstums lapojumam 40 cm, ziednešiem – 60 cm. Lapas vidēji lielas, nepāra plūksnaini saliktas no lancetiskām līdz plati lancetiskām lapiņām ar lapiņu galā. Ziedi lieli, piltuvveida, sānis vērsušies, tumši rozā ar dzeltenu rīklīti, sakārtojušies pa 2–12 ziedneša galā. Zied no jūnija sākuma līdz augusta sākumam, apmēram 40 dienas. Vidēji ilgmužīga ziemciete. Piemērota audzēšanai vēsā, saulainā vietā līdz paēnā, mēreni sausā līdz vidēji mitrā trūdainā caurlaidīgā vāji skābā līdz vāji kaļķainā augsnē pa vienai līdz mazās grupās klajumā, koku un krūmu blakusstādījumā, akmeņdārzā. Stādīšanas attālums 20–30 cm. Stāda dziļi, ziemā ieteicams piesegt, dzinumus pavasarī parādās vēlu. Nepārstāda. Pavairo ar sēklām. Kultūrā arī šķirne 'Alba' ar baltiem ziediem. Audzē arī Meira inkarvileju (*I. mairei*), kam būtiskākā atšķirība ir lielākā salikto lapu gala lapiņa.

Delavē inkarvileja

Ipomejas – *Ipomoea*

Tīteņu dzimta

Trīskrāsainās ipomejas (*Ipomoea tricolor*) dzimtene Dienvidamerika. Tā ir ātri augošs 3 m garš vītenaugs ar lielām, sirdsveidīgām lapām, piltuvveidīgiem purpursarkaniem, debesziliem ziediem jūlijā, augustā. Pavairo ar sēklām. Izsēj dēstu mudzēšanai martā, aprīlī un diedzē 18 °C temperatūrā 14 dienas. Var sēt sēklas siltā dārzā vietā tieši puķu dobē, tad ziedēs vēlāk. 'Himmelblau' – agra, zilu ziedu un bagātīgi ziedoša šķirne. Purpursarkanā ipomeja (*Ipomoea purpurea* syn. *Pharbitis purpurea*) ir ap 2 m augsts vijīga auguma vītenaugs ar karmīnsarkaniem, baltiem, tumšziliem piltuvveida ziediem. Piemērots vertikālajai apzaļumošanai.

Īrisi (sīpolīrisi) – *Iris*

Skalbju dzimta

Īrisi veido vienu no visdaudzveidīgākajām un krāšņākajām ģintīm. Trijām īrisu ģintis grupām (apakšģintīm) ir sīpolveida pazemes barības vielu uzkrājējorgāni. Tās ir – *Hermodactyloides*, pie kuras pieder *Reticulata* sekcijas īrisi jeb tīkliņskalbes, *Scorpiris* jeb Juno sekcijas īrisi, proti, junonas un *Xiphium* apakšģints (ksifiju) sugas jeb Holandes sīpolīrisi, kas dārzā zied vasaras otrajā pusē. Tīkliņskalbes ir zema auguma agri pavasarī ziedoši sīpolīrisi. Ziedi atgādina nelielus īrisu ziedus un tās uzdzied tūlīt pēc sniega nokušanas, ierindojoties starp visagrākajiem pavasara ziedaugiem. Izcili noder akmeņdārziem, arī uzdziedināšanai. Visas sugas prasa saulainu, labi drenētu vietu. Šajā grupā ietilpst Danfordas īrisss (*I. danfordiae*), vēlinlapu īrisss (*I. histrioides*), *I. hyrcana*, Kolpakovska īrisss (*I. kolpakowskiana*), tīklotais īrisss (*I. reticulata*), Vinogradova īrisss (*I. winogradowii*). Savukārt junonām veidojas ļoti oriģināli sīpoli, kas sastāv it kā no divām daļām – sīpola un resnām piesaknēm. Abas šīs daļas pilda līdzīgas funkcijas – kalpo par rezerves barības vielu krātuvi. Junonas pieskaita pie visskaistākajiem pavasara sīpolīrisiem. Tās ir ļoti daudzveidīgas gan auguma, gan krāsas ziņā. To ziedi ir dažādās balto, dzelteno, zilo, violeto un purpura toņu nokrāsās un to kombinācijās, ir pat formas ar ļoti skaistiem pelēkiem ziediem. Vienīgi sarkanos un rozā toņus starp junonām velti meklēt.

Trīskrāsainā ipomeja 'Himmelblau'

Junonas

Īriss, asinssarkanais – *Iris sanguinea*

Skalbju dzimta

Asinssarkanais Īriss

Pamatsugai purpurvioleti ziedi. Kultūrā galvenokārt veca laba šķirne 'Snow Queen'. Tā ir vidēji augsta pudurveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu statenisku līdz noliektu piezemes lapu rozešu puduri, no kura izaug skraji izvietojušies mazaplapoti nesarzoti ziednešu ceri ar ziediem galā. Augstums lapojumam 60–70 cm, ziednešiem 65–75 cm. Lapas vasarzaļas, šauras, stingras, vienkāršas lineāras ar veselu malu un nosmailotu galu, nespodri gaišzaļas. Ziedi vidēji līdz lieli, augšup vērsušies, ar atliektām vainaglapām, balti, parasti pa diviem ziedneša galā. Zied no jūnija beigām līdz jūlija vidum, apmēram 20 dienas. Vidēji ilgmūžīga ziemciete. Audzējama saulainā vietā, mēreni sausā līdz mitrā caurlaidīgā auglīgā skābā līdz vāji skābā augsnē klajumā, pie ēkām, krastmalā mazos puduros līdz nelielās grupās. Stādīšanas attālums 40 cm. Noder arī ziedu griešanai. Optimālos apstākļos mazprasīga. Ziemcietīga bez piesegšanas. Pavairošana ar dališanu.

Īriss, Sibīrijas – *Iris sibirica*

Skalbju dzimta

Sibīrijas Īriss

Kultūrā galvenokārt šķirnes. Veca skaista šķirne ir 'Cambridge'. Tā ir vidēji augsta cerveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu statenisku piezemes lapu rozešu ceru, no kura izaug skraji izvietojušies mazaplapoti augšā nedaudz sazarojušies ziedneši ar ziediem. Augstums lapojumam 80 cm, ziednešiem 90–95 cm. Lapas vasarzaļas, šauras, stingras, stareniskas, vienkāršas lineāras ar veselu malu, matēti zaļas. Ziedi lieli, augšup vērsti, ar horizontālām vainaglapām, gaišzili, ar dzeltenīgu rīklīti, parasti pa 1–3 ziedneša zaru galā. Zied no jūnija vidus līdz jūnija beigām. Vidēji ilgmūžīga ziemciete. Audzējama saulainā vietā, mēreni sausā līdz mitrā caurlaidīgā auglīgā vāji skābā līdz vāji kaļķainā augsnē klajumā, pie ēkām, krastmalā nelielās grupās. Stādīšanas attālums 40–50 cm. Noder arī ziedu griešanai. Ziemcietīga bez piesegšanas. Pavairošana ar dališanu. Kultūrā dažādas šķirnes, piemēram, 'Tycoon' ar tumši ziliem ziediem, 'Wisley White' ar baltiem ziediem u. c.

Jānītis, Karvinska – *Erigeron karvinskianus*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Karvinska jānītis savajā sastopams Dienvideiropā. Mazpazīstams viengadīgs augs. Šķirne 'Blütenmeer' ir 20–30 cm gara augi, ar paciliem smalkiem dzinumiem un lapiņām, ļoti tieviem ziedkātiem. Bagātīgi ziedošs ar miniatūrām margrietīņziediem līdzīgām mazām ziedkopām – kurvišiem. Mēlziedu krāsa – balta, bet ilgāku laiku ziedoši ziedi ar sārtu atblāzmu, diametrs 1,5 cm. Izsēj janvārī, februārī. Diedzējot 15–18 °C temperatūrā, sadīgst septiņās dienās. Izsētās sēklas neiestrādā. Augu var izmantot kā zemsedzes augu zemo puķu dobjū grupējumos, kā nokareņu augu, jo dzinumi ir nenoturīgi, pacili, atkārtoti un ilgstoši ziedošu augu balkonu noformēšanai, akmeņdārzos. Svarīgi, ka noziedējušās ziedkopas nomainās nemanāmi, kas atvieglo puķes kopšanu.

Kaķpēdiņa, divmāju – *Antennaria dioica*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Sakneņu lakstaugs. Miniatūra pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila klājeniska ložņvasu ziemciete, īsmūžīga līdz vidēji ilgumūžīga. Augstums paklājam 2 cm, ziednešiem – 12 cm. Lapas ziemzaļas, mazas, vienkāršas ar veselu malu, sudrabaini pelēkzaļas. Ziedi blāvi sārti, siki, stoburveidīgi, sakārtojušies mazos galviņveida kurvišos ziedneša galotnes zaru galā, kas savukārt kopā veido blīvus vairogus, "kaķpēdiņas". Zied no maija vidus līdz jūnija vidum, apmēram 40 dienas. Stādāma saulainā, siltā vietā sausā nabadzīgā smilšainā vai akmeņaini smilšainā skābā līdz neitrālā, arī seklā augsnē. Iespējamās dārza augtenes – klajumā, arī akmeņajā gan tiešā saistībā ar akmeni vai bez tās. Izmantojama ne pārāk lielu laukumu noseģšanai kapu stādījumos, nogāzēs, arī ekstensīvos jumta stādījumos. Noderīga arī virsāju dārzos, stādīšanai konteineros un ne pārāk intensīvi lietojamu plākšņu celiņu spraugās un saistībā ar kāpnēm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Ziemcietība laba bez piesegšanas. Pavairo dalot. Kultūrā arī šķirnes, piemēram, 'Rubra' un 'Öland' ar sarkanās krāsas, bet varietāte *borealis* – ar baltiem ziediem un sudrabainām lapām.

Karvinska jānītis
'Blütenmeer'

Divmāju kaķpēdiņa

Kalceolārija, vesellapu – *Calceolaria integrifolia* Cūknātru dzimta

Vesellapu kalceolārija

Vesellapu kalceolārijas dzimtene ir Čīle. Izsenis Latvijā kalceolāriju ģints augi pazīti kā viengadīgie augi uzzielināšanai podu kultūrā ziemas periodā. Tagad Latvijā ir pazīstama šķirne arī audzēšanai dārzā. Tā ir 'Goldari' F1 – 30 cm augsts augs ar zelt dzelteniem, ļoti īpatnējiem pūšļveidīgiem ziediem, bagātīgi ziedoši augi. Arī lapojums sulīgi zaļā krāsā – pie pamatnes rozete, dekoratīvs visu sezonu. Ideāla šķirne dobēm un puķu kastu stādījumiem. Sēklas sīkas. Sējas darbu atvieglināšanai firma "Benary" piedāvā pilētās sēklas. Izsēj no novembra līdz februārim – līdz ziedošiem augiem jāgaida pieci mēneši. Sējumus diedzē gaismā. Neiestrādāt sēklas un neiekaltēt! Diedzējot 16 °C temperatūrā, sadīgst 20 dienās. Ar spraudņiem pavairotās kalceolārijas lieto iekaramos podos, balkonu kastēs, dobēs. Ļoti labi kontrastēs ar zilās ziedu krāsas puķēm. 'Golden Mistery' – dzīvīgi dzeltenie ziedi, 'Golden Bunch' – lieli zelt dzeltenie ziedi.

Kalmes – *Acorus*

Arumu (kallu) dzimta

Smaržīgā kalme

Šis pie mums savvaļā tik pazīstamais ūdenstilpju krastmalu augs, izrādās, nav vietējais, tas senos laikos ievests no Āzijas un ļoti labi aklimatizējies. Mūsu dārzos, pareizāk sakot, piemājas dīķīšos, audzē smaržīgo kalmi (*Acorus calamus*), kas bez slaido lapu krāšņuma izplata arī spēcīgu jauku smaržu un tiek izmantota telpu aromatizēšanai. Kalme pēc izskata ir līdzīga purva skalbei, lapas rozetē, sakneņi ir spēcīgi zaroti, ložņājoši. Augstums sasniedz vienu metru. Zied ar sīkiem zaļgandzelteniem ziediem, kas sakārtojušies vāļītē, maijā, jūnijā. Auglis ir garena sārta oga. Ūdenstilpju malās veido veselās audzes. Stāda saulainās vietās dīķu, upīšu, baseinu malās līdz pat 20 cm dziļumā, augsne vēlams mālaina, tomēr labi mēsloja. Ar sēklām kalmes pie mums nepavairojas, daļa to sakneņus pavasarī vai rudenī. Šķirnei 'Variegatus' lapas ir balti svītrotas, tā neaug tik enerģiski kā pamatsuga. Ja iespējams nodrošināt bagātīgu mitruma daudzumu, var audzēt arī ziemciešu dobēs.

Kalohorti – *Calochortus*

Liliju dzimta

Kalohorti jeb kaķauši ir ārkārtīgi skaisti un neparasti sīpolaugi no Ziemeļamerikas un Meksikas, taču ļoti grūti audzējami, un pat visvieglāk audzējamās sugas diez vai ir īpaši piemērotas audzēšanai atklātā laukā, jo tām nepieciešama ļoti silta un sausa vasara. Dažām sugām pilnīgi pietiek (un pat tiek ieteikts), ja tās aplaista tikai vienu reizi vēl rudenī pēc iestāšanās. Visbiežāk pavairo ar sēklām, taču vairojas arī veģetatīvi.

Kamasijas – *Camasia*

Hiacinšu dzimta

Kamasiju ģints pārstāvji aug tikai Amerikā un tā apvieno 5 sugas no Ziemeļamerikas, kuru sīpolus vietējie indiāņi lietojuši uzturā (no indiāņu vārda *kvamaš* – ēdams – arī radies ģints nosaukums), un 1 sugu no Dienvidamerikas. Savvaļā tās aug mitrās pļavās un labi jūtas iestādītas zālienā arī pie mums. Var augt arī vieglā pusēnā. Pie mums audzē 4 sugas un dažas šķirnes. Ziedi ir lieli, sakopojušies daudziedainās garās vārpās, kas nāk no lineāru, garu lapu rozetes. Kuzika kamasijas (*C. cusickii*) ziedi ir gaišāk vai tumšāk violeti zili, 50–80 cm garās vārpās. Atšķirībā no citām sugām nav tik mitrumprasīga. Leihtlina kamasijas (*C. leichtlinii*) ziedi savvaļā pārsvarā ir balti. Ziedkāta garums var sasniegt pat metru un vairāk. Izaudzēta arī šķirne ar puspildītiem ziediem 'Semiplena' un ar ļoti tumši purpurvioletiem ziediem 'Atrovioacea'. Ēdamā kamasija (*C. quamash*) ir ļoti variabla suga, kas augumā var būt no 20 cm līdz pat 80 cm. Pamatforma mūsu apstākļos aug un zied labi, bet ar punduršķirnes 'Orion' uzziedināšanu mēdz būt pagrūtāk. Zilsniedzišu kamasijas (*C. scilloides*) var sasniegt līdz 80 cm garumu. Ziedi vidēji lieli, violeti zili līdz balti. Kultūrā gan parasti ir tikai zilās formas. Arī šī suga pie mums aug ļoti labi un regulāri zied.

Kalohorti

Leihtlina kamasija

Kannas – *Canna*

Kannu dzimta

Hibrīdā kanna

Kannu sakņu daļu veido pazemes sakneņi (līdzīgi kā irisiem). Stublāja augstums atkarīgs no šķirnes un var svārstīties no 60 līdz 200 cm. Kannas izceļas ar lielām, dekoratīvām, lance-tiskām lapām, bet ziedi izvietojušies ķekaros vai vārpās, tie nedaudz atgādina gladiolas. Ziedu krāsa visdažādākā: sarkana, oranža, dzeltena, rozā, raiba vai ar krāsainu apmali. Kannas iedala agri ziedošajās (jūlija sākums), vidēji vēlu ziedošajās (jūlija otrā puse) un vēlu ziedošajās (augusta sākums), taču tās grezno puķu dobes līdz pat salnām. Kannas ieteicams stādīt saulainā, no valdošiem vējiem aizsargātā un siltā vietā, pie mums tās nav ziemcietīgas, tāpēc novāc pēc pirmajām rudens salnām. Šobrīd Eiropā populārākās šķirnes ir 'Richard Wallace' – ziedi dzelteni ar gaišu centru, lapas zaļas, augstums – 90 cm, 'Wyoming' – ziedi oranži bronzas krāsā, lapas sarkanīgas, augstums – 100 cm, 'Lucifer' – ziedi sarkani ar dzeltenu malu, lapas zaļas, augstums – 60 cm, 'Feuerzauber' ziedi sarkani, lapas sarkanbrūnas, augstums – 1,5 m.

Kapmirte, mazā – *Vinca minor*

Kapmiršu dzimta

Mazā kapmirte
'Argenteovariegata'

Audzveida dekoratīvi stabila dekoratīvo lapu ziemciete. Ložņājošas aplapotās veģetatīvās vasas veido vidēji blīvu līdz blīvu paklājveida klājienu, kam lapu žāklēs attīstās skraji izvietojušies atsevišķi ziedi. Augstums paklājam 12 cm, ziediem – 12 cm. Lapas mūžzaļas, nelielas, šauri lancetiskas–ol-veidīgi eliptiskas, ādainas, tumši zaļas, spīdīgas, kailas. Ziedi tumši zili violeti, riterveidīgi, 2–3 cm plati, pa vienam lapu žāklēs. Zied no maija vidus līdz jūnija vidum. Audzē paēnā līdz sezonālā tumšā ēnā, vidēji mitrās līdz mēreni sausās trūdvielām bagātās augsnēs. Pacieš arī sausumu. Labi izmantojama augsnes noseģšanai, arī nogāzēs, lielu un ļoti lielu grupu veidā kokaugu pastādījumā ar izteiktu sakņu konkurenci un blakusstādījumā, ēku ēnas pusē, ēnainu jumtu apstādīšanai, arī kapu stādījumos. Pavairošana ļoti viegla, dalot pavasarī, vai arī ar spraudņiem. Kultūrā dažādas šķirnes, piemēram, 'La Grave' ('Bowles') – mazāk agresīva, bagātīgāk ziedoša, 'Argenteovariegata' – ar baltraibām lapām, neziedoša u. c.

Kāršroze, parastā – *Alcea rosea*

Malvu dzimta

Pēdējā laikā tiklab pazīstama ar "radnieces" – altejas – nosaukumu kā *Althaea rosea*. Izaug līdz 1,5–2 m augsts augs. Lapas sirdsveidīgas, lēverainas, klātas ar mīkstām, pelēkbalnganām spalviņām. Mūsdienās ir zināmas kāršrožu kultūrformas – vienas no skaistākajām vasarā ziedošajām divgadīgajām puķēm, kuras vienkāršie vai pildītie ziedi lapu šaklēs priecē visas vasaras garumā. Latvijas klimatā dārzā augs var pārzīmot un augt vairākus gadus, bet arī kāršrožu dekoratīvāturpmākajos gados mainās, kādēļ ieteicams tās audzēt divgadīgā kultūrā. Kāršrozes mīl atklātu, saulainu, no valdošiem vējiem pasargātu augšanas vietu. Izvēlas vidēji smagu, dziļi irdinātu augsni un to sagatavo bagātu ar trūdvielām. Sēklas izsēj maijā, jūnijā vai nu dēstu dobēs dārzā, vai segtajās platībās – dēstu audzēšanai. Diedzēšanu vēlams veikt tumsā. Septembri dēstus izstāda audzēšanas dobēs, lai paspēj ieaugties. Var būt problēmas ar augu pārziemošanu – īpaši ziemās pēc kailsala rudeniem. Kāršrozes var pavairot arī ar spraudeņiem – atvašu spraudeņiem.

Katanantes – *Catananche*

Kurvjziežu (asteru) dzimta

Šis puķes nosaukums tulkojumā no grieķu valodas nozīmē "spēcīgs pamudinājums". Savvaļā katanantes Eiropas dienvidrietumos aug sausās plavās. Pie mums kultūrā audzē tikai vienu ziemcietīgu sugu kā ziemcieti. Zilās katanantes (*C. caerulea*) augi ir 50–80 cm augsti, lapas šauras, kauss klāts ar sausām segzviņām, ziedi līdzīgi rudzupuķēm, violeti zili ar tumšu vidu 3–4 cm diametrā, zied no jūnija līdz septembrim. Katanantes audzē saulainā, sausā vietā. Vēlama kalņi saturoša mālaina diezgan nabadzīga augsne. Šis puķes ir īsmūžīgas, dobē aug 2–3 gadus, taču viegli atjaunojamas ar sēklām, sakņu spraudeņiem vai ceru dalīšanu, vislabāk pārstādīt pavasarī. Arī katanantes izmanto griešanai sausziediem. Kaltēšanai griež pilnīgi atplaukušus ziedus, tad tie vislabāk saglabā zilo krāsu. Sastopamas pāris šķirnes, kam ziedi balti ar tumšu vidu.

Parastā kāršroze

Zilā katanante

Kazbārdis, divmāju – *Aruncus dioicus*

Rožu dzimta

Ziedēšanas laikā blīvais lapojums šim gubveidīgajam augam sasniedz 100–120 cm, kamēr ar skraji izvietotajām ziedkopām tas ir 180–200 cm. Lapas vasarzaļas, lielas, divkārt plūksnaini vai trīskārt plūksnaini saliktas ar plati olveidīgām smailām lapiņām. Ziedi sīki, vīrišķie balti blīvās augšup vērstās lielās galotnes skarās, sievišķie – krēmkrāsas skrajākās viegli pārkarenās skarās. Divmājnieks. Zied apmēram 25–30 dienas no jūnija vidus līdz jūlija vidum. Der kā akcents vai stādījumu karkasu veidotājs saulainā vietā līdz gaišā pilnēnā lapu koku pastādījumā vai kokaugu blakusstādījumā mēreni sausās līdz mitrās caurlaidīgās dārza vai lapu trūda augsnēs. Vislabāk jūtas vēsā vietā, taču pacieš arī īslaicīgu siltumu un sausumu. Ja kopā aug sievišķie un vīrišķie eksemplāri, ir pašsēja. Pavairošana ar sēklām. Kultūrā arī šķirne 'Kneifii' ar smalkāku lapojumu, skrajāku augumu un ziedkopām.

Divmāju kazbārdis

Kazbārdis, sunpētersīllapu – *A. aethusifolius*

Rožu dzimta

Cerveida apakšzemes veģetatīvo vasu agri ataugoša ilgmūža ziemciete. Veido neziedošu vai ziedošu aplapotu stublāju pušķveida stāvvasu ceru. Vizuāli uztverams neziedošs ziednešu cers sāk veidoties marta beigās. Tas pārtop par ziedošu ceru maija beigās, kurā ziednešu neziedošo daļu papildina vizuāli atšķirīga ziedkopu daļa, tādā veidā pastāvot līdz vēlām rudeni. Augstums lapojumam 30 cm, ziedkopām – 50 cm. Lapas saliktas, smalkas, nepāra plūksnainas ar zāgzbainām lapiņām, rudeni kļūst spilgti oranži sarkanīgas. Ziedi pienbalti, sīki, sakārtojušies augšup vērstās skarās. Zied no jūnija beigām līdz jūlija beigām, apmēram 35 dienas. Aug paēnā līdz gaišā pilnēnā, vidēji mitrās trūdvielām bagātās viegli skābās dārza augsnēs. Ziemcietība laba. Audzē ar būvēm saistītā kļajumā, pie kokiem un krūmiem, kur nav stipras sakņu konkurences, kā arī akmenājā bez tiešas saistības ar akmeni ekstensīvi kopjamās daļēji ierobežotās izmantošanas apstādījumos nelielās grupās. Noderīga var būt akmeņdārzos, kapu stādījumos, tradicionālos ziemciešu stādījumos u. c. Pavairošana, dalot pavasārī.

Sunpētersīllapu kazbārdis

Klarkija, nagainā – *Clarkia unguiculata*

Naktssveču dzimta

Klarkijas atradis kapteinis Klarks, ceļodams pa Ziemeļameriku. Nagainā jeb gleznā klarkija savvaļā sastopama galvenokārt Kalifornijas kalnos. Augu augstums 60 cm, lapas ovālas līdz lancetiskas. Ziedi uz īsiem kātiņiem lapu žāklēs. Ir šķirnes gan ar vienkāršiem, gan ar pildītiem ziediem. Viena no vasaras puķēm, kas jau izsenis pazīstama puķu dārzos tās krāšņo pildīto ziedu dēļ. Vienkārša arī pavairošana – sēj puķu dobē maijā sākumā (var arī plēves seguma siltumnīcās, lai nedaudz paaudzētu dēstus, tad izstāda puķu dobē). Vietu izvēlas saulainu, siltu; augsni – labu dārza zemi. Viskrāšņākās šķirnes ir ar pildītiem ziediem, taču košā ziedēšana nav ilgstoša (apmēram 4–5 nedēļas), bet sausā, saulainā laikā – ļoti skaista puķe. Audzē gan kā dobju puķi, gan floristu darbam – grieztos ziedus. Ziedus grieziet vai nu agri no rīta, vai vakarā vēlu, dienāji atlapojiet un pa nakti turiet vēsā ūdenī un vēsā telpā.

Kleome, dzeloņainā – *Cleome spinosa*

Kaperu dzimta

Dzeloņainā kleome savvaļā sastopama Dienvidamerikā. Augi sasniedz pat 90 cm lielu augstumu. Veido sazarotu, plaši izvērstu krūmu. Viss augs klāts ar līmvielām. Katrā lapu žāklītē pa izteiktam dzelonim. Lapas atgādina kastaņas lapas. Ziedi sakopoti ķekaros dzinumu galos. Zied no jūlija vidus līdz septembra beigām. Izsēj martā, aprīlī dēstu audzēšanai. Izmanto lielu grupu veidošanai vai kā solitāraugu. Jāsargā no kāpostu balteņa. Šķirne 'Helen Campbell' – 90 cm augsti augi, balti ziedi; 'Kirschkonigin' – 90 cm augsti augi, karmīrozā ziedi; 'Violettkonigin' – 90 cm augsti augi, tumši violeti ziedi; 'Queen Pink' – 90 cm augsti augi, rozā ziedi. Izstāda 40–50 cm attālumā citu no cita saulainā, siltā dārza vietā. Efektīgāki augi būs dobē, ja satuvināti sastādīs 2–3 vienā grupā.

Nagainā klarkija

Dzeloņainā kleome

Kliņģerīte, ārstniecības – *Calendula officinalis* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Ārstniecības kliņģerīte
'Princess'

Augs pazīstams ar dzeltenīgi zaļām īpaša aromāta lapām, kas klātas ar retiem matiņiem. Augums 30–60 cm. Ziedkopas ar dzelteniem, zeltoranžiem, arī rozā ziediem, vienkāršas vai pildītas. Sēj no marta līdz maijam vai rudenī līdz salam. Pavasara izsējas laiks precizējams, saistot ar tālāko izmantošanu. Šķirņu grupā 'Fiesta Gitana' ir 20 cm augsti augi, var audzēt un uzziudināt vēsās augumājās podu kultūrā un lietot balkonu stādījumiem. Ziedi dzelteni un oranži. Sēklas var izsēt vēl rudenī. Šķirņu grupā 'Prinzeß' ir augi ar krāšņiem ziediem un pietiekami gariem ziedkātiem, 50 cm augsti augi, brīnišķīgi ziedi ar ļoti pildītu vidu. Regulāri griežot uzziedējušos vai izgriežot noziedējušos ziedus, var panākt ilgstošāku ziedēšanu. Izcila grupa grieztu ziedu iegūšanai. Pēdējo gadu selekcijas rezultāts ir kliņģerītes podu kultūrai – šķirņu grupa 'Calypso', ko parasti uzziudina vai nu agrāk pavasarī, vai agrākā rudenī. Augums 20 cm, ziedi oranži vai dzelteni ar tonētu melnu vidiņu.

Kobeja, kāpelējošā – *Cobaea scandens* Kāpnīšu dzimta

Kāpelējošā kobeja

Kāpelējošās kobejas dzimtene ir Meksika. Spēcīgu augumu veidojošs vītenaugs. Parasti sēklas izsēj pa 3–4 vienā podiņā vismaz februārī – dēstu audzēšanai (3–4 mēneši). Diedzē pat divas nedēļas. Kad dēsti sāk veidot pagarinātos dzinumus – galotņo, lai panāktu bagātīgāk zarotus dēstus. Izstāda jūnijā pie balstiem. Uzziēdēs augustā, septembrī ar platiem baltiem vai zili violetiem zvanveida ziediem. Bagātīgi lapots 3–4 m augsts piestiprināties varošs augs. Sakņu sistēmu var pārziemināt segtās platībās, tad jūsu kobeja nākamajā vasarā būs ļoti varenu augumu un ievērojami agrāk un bagātīgāk ziedoša. Pēdējā laika "modes vītenaugs". Pēc noziedēšanas veido īpatnēji spārnotu augli, ko labprāt izmanto floristi.

Kohija, slotiņu – *Kochia scoparia*

Balandu dzimta

Slotiņu kohija veido ap 80–100 cm augstus piramidālus krūmus. Stublājs ļoti bagātīgi zarots. Izteikts lapaugs ar nelielām, lūurām, lineārām, gaiši zaļām lapiņām. Mēdz saukt arī par vasaras eglīti vai vasaras cipresi. Šķirnei 'Trichophylla' ir 100 cm augsts skaists ovāls augums, kuru izveido augs pats bez īpašas cirpšanas. Pēc sevišķi siltām vasarām, labi vērojot, var pat saskatīt sīciņus, sārtus ziedīņus, tad nogatavojas arī sēklas un izsējas dārzā nākamajam gadam. Ļoti krāšņi kohiju lapojums nokrāsojas rudenī – sārtbrūnā krāsā. Tās ir ļoti skaistas auga pārvērtības. Pavairo, sēklas izsējot dēstu audzēšanai martā, aprīlī. Var galotņot, ja agrāk uzsākta dēstu audzēšana, lai veidotos skaists, bagātīgi zarots dēsts podiņā. Izstāda dzīvžogos, ja stāda kā solitāraugus vai nelielās grupās, tad ap 50 cm attālumā augu no auga. Dzīvžogā stādot, kohijas formē.

Kosmejas – *Cosmos*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Divplūksnu kosmeja (*Cosmos bipinnatus*) ir sen zināma puķe latviešu puķu dārzā, kas dažviet kā dārzebgle atrodama arī savvaļā, viens no tautas nosaukumiem – "vecpuišu puķe". Sasniedz 1–1,5 m garu, bagātīgi zarotu augumu. Centrālais stublājs sazarots. Krāšņi, lieli 3–4 cm diametra ziedi, divkārt līdz trīskārt plūksnots lapojums, kas ļoti atgādina diļļu lapas. Izteikts īsās dienas augs, tāpēc, izsēts maijā puķu dobē, uz zied augstā un krāšņi zied līdz salnām. 'Frühwunder Blaupunktsamen' ir 100 cm augsta, agri ziedoša šķirne ar lieliem, ļoti spilgtiem ziediem 6–10 cm diametrā. Zied no jūlija beigām līdz salnām. Skaisti dzeltenī stobrziedi. Sērdzeltenās kosmejas (*Cosmos sulphureus*) auga stumbri un sīkās lapiņas klātas ar sīkiem matiņiem. Pēdējos gados jaunās šķirnes iekaro puķumīļu dārzus, jo patīkami spilgti dzeltenie, oranžie un sarkanie neliela – 2,5 cm – diametra ziedi, zemais (30 cm) kompaktais un bagātīgi ziedošais augums krāšņos ikvienu puķu dobi. Pazīstama, piemēram, šķirņu sērija 'Cosmic', kā arī 'Sonata', kas ir ļoti kompakta, 35–60 cm augsta un ilgi ziedoša rozā, karmīnsarkaniem un baltiem ziediem. Piemērota audzēšanai gan dobēs, gan puķu traukos.

Slotiņu kohija
'Trichophylla'

Divplūksnu kosmeja

Kraspēdija, lodveida – *Craspedia globosa*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Lodveida kraspēdija ziedu laikā sasniedz 50–60 cm lielu augumu. Veido šauru lineāru zaļgani pelēku lapu ceru. Vīra lapojuma uz gara, slaida nelapota ziedkāta sīki dzeltenī lodveida ziedkopā sakārtojušies ziediņi. Sēklas izsēj februārī, martā dēstu audzēšanai. Diedzē 18 °C temperatūrā 14–20 dienas. Var audzēt un uzzielināt gan plēves seguma siltumnīcās, gan atklātā laukā. Siltās vasarās dārzā uzdzied jūlija beigās, augusta sākumā. Izstādīšanas attālums parasti 25 cm augam no auga. Šķirnes 'Trommelstock' augu ziedkātu garums 60 cm. Augs audzējams floristu darbiem gan rudens pušķiem, gan sažāvēšanai ziemas izstrādājumiem.

Krastkaņepes – *Eupatorium*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Krastkaņepes ir ne tikai dekoratīvi, bet arī ārstniecības augi. Latvijā savvaļā sastopama viena suga – lielā krastkaņepe (*E. cannabinum*). Daudzas sugas aug Eiropā un Āzijā. Dārzos audzētās krastkaņepes atkarībā no sugas var būt 70–180 cm augstas. Tās veido cerus ar spēcīgu sakņu sistēmu. Lapas visbiežāk ir mieturos, tumši vai gaiši zaļas, ziedi violeti sārti vai balti, sakārtojušies vairogveida ziedkopās. Krastkaņepju ziediem ir maiga, patīkama smarža. Dārzā krastkaņepēm izvēlas saulainu vai daļēji noēnotu, bet noteikti mitru vietu, ar barības vielām bagātu un dziļi sastrādātu augsni. Krastkaņepes pavairo ar sēklām vai ceru dalīšanu pavasarī. Augsta auguma krastkaņepes stāda 50–60 cm attālumā citu no citas, bet zema auguma – 40–50 cm. Lielā krastkaņepe ir 100–150 cm augsta, lapas pretējas, ziedi dūmakaini sārti. Labprātāk aug saulainās un mitrās vietās. Plankumainā krastkaņepe (*E. maculatum*) ir 170–200 cm augsta, lapas mieturos, ziedi gaiši purpursārti. Purpura krastkaņepe (*E. purpureum*) ir 150–200 cm augsta, lapas mieturos, ziedi purpursārti. Rievainās krastkaņepes (*E. rugosum*) augstums ir 30–100 cm, lapas pretējas, ovālas, ziedi balti. Sēdošā krastkaņepe (*E. perfoliatum*) ir 100–150 cm augsta, lapas pretējas, ziedi balti. Visas lielākoties zied no jūlija līdz septembrim.

Lodveida kraspēdija
'Trommelstock'

Sēdošā krastkaņepe

Kreimenes – *Convallaria*

Kreimeņu dzimta

Kreimenes (*C. majalis*) mēs, protams, vairāk pazīstam kā brīnišķīgās maijpuķītes. Kreimenēm veidojas garas rizomas ar pāresninātiem pazemes pumpuriem, tāpēc tās tikai nosacīti var uzskatīt par sīpolaugiem. Maijpuķītēm piemērota jebkura nedaudz noēnota vieta ar irdenu, trūdvielām bagātu augsni, kas pārāk neizkalst vasarā. Tad tās lēnām plešas plašumā, veido leknu lapojumu un bagātīgi zied. Ir izaudzētas formas ar baltiem pildītiem ziediem ('Flore Pleno'), gaiši rozā ziediem ('Rosea'), ar raibām lapām – tās ir zaļas ar gareniskām krēm-baltām svītrām ('Albostriata' un 'Variegata'). Puķkopis J. Rukšāns ir mēģinājis audzēt arī Tālo Austrumu maijpuķītes, piemēram, Keiska kreimeni (*C. keiskei*), taču tās, kaut arī aug labi, pagaidām nav ziedējušas. Maijpuķītes var kalpot par labu augsnes sedzēju augu noēnotām vietām. Sevišķi labi tās var kombinēt ar zilsniedzītēm.

Krese, lielā – *Tropaeolum majus*

Krešu dzimta

Atkarībā no šķirnes īpašībām kreses veido 30–300 cm garu augumu. Pagarinātā auguma šķirnes veido gulošu vai kāpelējošu stumbru. Lapas vienkāršas, veselas, vairogveida. Ziedi ar garu piesi, dzelteni, oranžsarkani, sārtbrūni. Auga visām daļām piemīt īpatnējs aromāts. Kreses pavairo ar sēklām, tās maijā izsējot paliekošā vietā vai aprīlī dēstu audzēšanai, un spraudeniem, īpaši pildīto ziedu šķirnes. Vietu stādīšanai izvēlas saulainu, siltu. Jūtīga puķe pazeminātā temperatūrā, tas jāatceras pavasarī un rudenī. 'Whirlybird Mischung' ir 25 cm augsta kompakta auguma krese ar ļoti krāšņu krāsu vienkāršiem ziediem. Maz lapu, tādēļ ziedu krāšņums sevišķs. 'Double Jewels Mix' – 25 cm augsti augi ar puspildītiem ziediem. Izmanto dobju un balkonu puķu trauku stādījumiem 20–25 cm attālumā augu no auga, kā arī grieztos ziedus. 'Tall Nasturtium' – nenoturīgi 3–4 m dzinumi. 'Darjeeling Gold' – sulīgi dzeltenie pildīti ziedi, zaļas lapas, 20–30 cm pagarināti dzinumi. 'Forest Flame' – oranždzeltenie ziedi, lapojuma krāsas variē krēmkrāsā un zaļā (ir raibas), 20–30 cm pagarināti dzinumi. 'Red Wonder' – tumšsarkani ziedi, tumšzaļas lapas.

Parastā kreimene

Lielā krese
'Whirlybird Mischung'

Krizantēma, ķīļveida – *Chrysanthemum carinatum* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Ķīļveida krizantēma

Ķīļveida jeb trejkrāsu krizantēma savvaļā sastopama Ziemeļāfrikā. Augums 40–80 cm augsts. Stumbrs stāvs, noturīgs, mazzarots. Lapas plūksnaini daļītas. Dzinumu galos pa vienai ziedkopai – kurvītis 4–6 cm diametrā. Mēlziedi balti, ar dzeltenu pamatni, dzelteni vai sārti; stobrziedi melnsarkani. Zied no jūlija līdz septembrim. Sēj dobē aprīļa beigās, maija sākumā vai aprīlī – dēstu audzēšanai, ja vēlas ziedus iegūt agrāk. Uzdziedināšanai siltumnīcā var izsēt vēsā augumā jau februārī. Šķirnei 'Merry' ir 50 cm augsti, noturīgi, nedaudz zaroti dzinumi. "Benary" firmas speciāla selekcija izturētai trīskāršu apļu spēlei ziedos (sarkana, balta, dzeltēna). Ilgstoša ziedēšana. Labs griezto ziedu augs.

Krizantēma, zeltlapu – *Ch. parthenium* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Zeltlapu krizantēma

Zeltlapu krizantēma savvaļā aug Kaukāzā, Mazāzijā, Dienvid-eiropā. Lapas gaišzaļas, ar ļoti ipatnēju aromātu, kas nepatīk vairākiem sakņu dārzu un zemeņu kaitēkļiem. Izsēj februārī, martā – dēstu audzēšanai. Zema auguma šķirnes izmanto grupējumos un balkonu noformēšanai. Augstā auguma šķirnes (50–60 cm) izmanto grieztiem ziediem floristikas izstrādājumiem. 'Golden Ball' – 25 cm augsti augi ar zelt dzelteniem pomponveida ziedīņiem, skaisti arī floristu darbos, bet pamatā audzē apmalīšu veidošanai, balkonu noformēšanai. 'Snow Ball' – 30 cm augsti augi ar baltiem, pomponveida ziediem. Izmanto apstādījumos zema auguma grupējumos, apmalēm, floristu darbos. 'White Star' – 20 cm zema, kompakta auguma augi, pildīti ziedi, podu kultūrai un dobjū veidošanai. 'Tetrawhite' – 50 cm augsti augi, ļoti lieli pildīti ziedi. Izmanto ziedu griešanai, floristu darbam. 'White Pompon' – 60 cm augsti ziedkāti. Šķirni audzē ziedu griešanai. 'Snow Crown' – 50 cm augsts augums dārzā. Var audzēt un ziedināt arī siltumnīcās, tad augums pat līdz 75 cm. Balti, skaisti un nelieli pildīti ziedi, kas atgādina sniegpārslīņas.

Krokusi – *Crocus*

Skalbju dzimta

Krokusiem ir pavasarī un rudenī ziedošas sugas. Vispārēji vērtējot, visus krokusus pēc augšanas prasībām var iedalīt 3 grupās: a) vasarā prasa sausumu, vēlama ikgadēja izrakšana; b) vēlama pusēna, necieš augsnes pārkalšanu, jāstāda nekaļķoties pēc bumbuļsīpolu saņemšanas, noliktavā jāglabā, pārberti ar kūdru vai plāna polietilēna maisiņā, kas pasargā tos no iekalšanas; c) vispieticīgākie, var palikt kādu gadu neizrakti, bumbuļsīpoli pēc norakšanas jāglabā 17 °C temperatūrā. Krokusus parasti pavairo ar bumbuļsīpoliem, tos stādot lielākoties augusta sākumā, taču var pavairot arī ar sēklām. Līdz maija otrajai pusei krokusi ir ļoti mitrumprasīgi, tādēļ sausos pavasaros regulāri rūpīgi jālaista. Krokusus norok pēc lapu nokalšanas, kas parasti notiek jūnija vidū. Vispazīstamākā suga ir pavasara krokuss (*C. vernus*) un tās šķirnes, populāras ir arī gredzenkrokusu šķirnes, ko biežāk dēvē par zeltziedu krokusu (*C. chrysanthus*), kā arī citas sugas un šķirnes.

Krustaines – *Senecio*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Krustaines izplatītas kā viengadīgi, divgadīgi, daudzgadīgi lakstaugi, pat puskrūmi un krūmi. Kultūraugu sugas un šķirnes bieži tiek sauktas par cinerārijām. Sudrablapu krustainei (*Senecio cineraria* syn. *Senecio bicolor*, syn. *Cineraria maritima*) tautā izplatīts arī nosaukums pelēkā krustaine. Pie mums to audzē kā viengadīgu augu. Stublājs pie pamata zarojas. Lapas plūksnaini dalītas, klātas pelēki baltiem matiņiem. Pavairo ar sēklām, izsējot tās februārī, martā dēstu audzēšanai. Pēc sadīgšanas sējeņus piķē. Dēstus var audzēt arī podiņos visai zemā temperatūrā. Dēstu izstādīšana notiek maija beigās, izvēloties saulainu vietu, irdenu, barības vielām vidēji bagātu augsni. Lai iegūtu sēklas, augus rudenī var izrakt un pārziemināt vēsās telpās. Otrajā gadā tā zied jūlijā, augustā dzelteniem ziediem. Izveidotās šķirnes ir krāšņākas par pamatsugu. 'Silverdust' – augumā līdz 20 cm, sudrabaini pelēks, smalks, dziļi plūksnaini dalīts lapojums. 'Cirrus' – augumā līdz 30 cm, apaļu spilvotu lapu rozetes. 'New Look' – 30 cm augums, ļoti lielas, krāšņas, eleganti sudrabaini pelēkas lapas.

Krokuss 'Pickwick'

Sudrablapu krustaine
'New Look'

Kserantēma, viengadīgā – *Xeranthemum annuum*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Viengadīgās kserantēmas jeb papīrpuķes stublāji ir stāvi, noturīgi, zaroti, līdz 40–50 cm augsti. Lapiņas veselas, lancetiskas, pelēcīgi zaļas, apakšpuse pelēki tūbaina. Ziedlapiņas sausas, baltā, rozā vai purpurvioletā krāsā. Ziediņi puspildīti vai pildīti. Pavairo, sēklas izsējot puķu dobē maijā. Izvēlas saulainu vietu un barības vielām vidēji bagātu augsni. Audzēšanas attālums apmēram 20 cm augam no auga. Viena no iecienītām tipiskām sausziedēm. Ziedus vēlams griezt saulainās, siltās dienas stundās un tad žāvēt sausā, noēnotā vietā. Ja ziedus laikus nenogriež, tie pārzied, kļūst tumšāki ziedu vidū. Ziedus pirms žāvēšanas vēlams apstrādāt ar skābi, lai tie saglabātu spilgtu krāsu.

Kufeja, izoplapu – *Cuphea hyssopifoli*

Vējmietiņu dzimta

Ļoti atgādina mūsu mirti miniatūrā. Smalkas spīdīgas lapiņas un nelielie – pat sīkie – rozā, baltie, lillā ziediņi, kuri augam zied visu vasaru. Apsakņotos spraudņus izstāda no janvāra līdz martam. Izmanto māla daļiņas saturošu irdenu dārza zemi. Pēc iepodošanas 10 dienas uztur 16–18 °C temperatūru, pēc tam tā var būt zemāka. Arī pārziemināt lielākus augus var zemākā temperatūrā. Pēc izeaugšanās podos vēlams 5.–10. dienā galotņot. Otrreiz galotņo pēc divām nedēļām. Audzē gaišās dārza vietās. Lieto kā krāšņu, bet maz sastaptu augu puķu grupējumos gan saulē, gan ēnā. Nevajadzētu iekaltēt – rūpīgi jālaista un mēslo. Dekorativitāte izoplapu kufejai ir ļoti stabila. 'White' – balti ziedi, 'Purple' – violeti ziedi.

Viengadīgā kserantēma

Izoplapu kufeja

Kufeja, Laves – *Cuphea liavea*

Vojmietīņu dzimta

Dzimtene Dienvidamerika. Šeit apskatām galvenokārt divas konkrētas šķirnes – 'Tiny Mice' un 'Torpedo'. Ja vēlas izaudzēt kā solitāraugus, pavairošanu uzsāk vismaz janvārī 15–18 cm diametra podos – konteineros. Augsni audzēšanai izvēlas ir-dlonu, māla daļiņas saturošu. Pēc iepodošanas uztur 16–18 °C temperatūru, pēc 10 dienām to pazemina. Ziemas periodā var zīmināt vēl zemākā temperatūrā – augs ir izturīgs. 5–10 dienas pēc podošanas galotņo, atstājot dzinumam 5 vai 6 lapiņas. Kad dzinumi jau apmēram 3 cm gari, vēlams lietot auguma ierobežotāju. Vēlams galotņot vēl pēc 2–3 nedēļām, lai kufeja veidotu sazarotāku augumu. Interesantajā gari izstieptajā ziedā pārsteidz spilgti sarkanā ziedu krāsas kombinācija ar zili violeto. Kā visi iepriekš raksturotie augi, arī Laves kufejas ziedi nomainās nemanāmi – atjaunojas. Šī puķe būs prieks visai vasarai.

Kukurūza, Japānas – *Zea mays*

Graudzāļu dzimta

Japānas kukurūzas dzimtene Dienvidamerika, Meksika. Izaug 1,5–2 m augsti augi ar lielām, garām, lineārām lapām. Tās ir zaļas. Noderīgas augsta auguma liellapu augu grupējumos, krāsaino graudu vāļītes – floristu gan rudens, gan ziemas izstrādājumos. Pavairo ar sēklām. Izsēj vai nu dēstu audzēšanai aprīlī – podiņos pa divām sēklām – vai maijā – puķu dobē. Augs prasa ļoti labu ielabotu augsni. Šķirne 'Amero' – 210 cm augums, daudzkrāsaini graudi vāļītē; 'Red Berry' – 180 cm augums, tumši sārtrūni graudiņi vāļītē; 'Yellow Berry' – 180 cm augums, dzeltenīgi graudiņi nelielās strupās vāļītēs; 'Erdbeermais' – 160 cm augums, strupā vāļītē sārtrūni kukurūzas graudiņi; 'Japonica' – 150 cm augums, ļoti atraktīva šķirne, floristu darbos iecienīts svītrains, balti zaļais lapojums.

Laves kufeja

Japānas kukurūza

Kumelpēda, parastā – *Asarum europaeum* Aristolohiju dzimta

Parastā kumelpēda

Sakneņu lakstaugs. Aug Eiropā, savvaļā arī Latvijā. Miniatūra pudurveida dekoratīvi stabila ilgmūžīga dekoratīvo lapu ziemciete. Veido blīvu līdz ļoti blīvu izkļiedlapu paklāju ar ziediem, kas paslēpušies zem lapām. Augstums lapu paklājam 10 cm, ziediem – 2–3 cm. Lapas ziemzaļas, vidēji lielas, ieapaļas, ar nierveidīgu pamatni, spīdīgas, tumšzaļas, ar īsiem matiņiem abās pusēs. Ziedi tumši purpurbrūni, mazi, gandrīz sēdoši, praktiski neredzami. Zied no aprīļa beigām līdz maija beigām, apmēram 30 dienas. Pašizsēja. Tāpat kā dabā vislabāk jūtas pusēnā, taču aug arī tumšā pilnēnā vidēji mitrās līdz mitrās trūdvielām bagātās neitrālās līdz kaļķainās augsnes lapu koku pastādījumā, ēku vai sienu ziemeļu pusē, arī akmeņdārzā vidējās līdz lielās grupās nelielu laukumu noseģšanai. Stādīšanas attālums 20–25 cm. Augs indīgs. Kopšanas ziņā mazprasīga. Pavairo ar dališanu vai sējot tūlīt pēc sēklu ienākšanās.

Kurpītes – *Aconitum* Gundegu dzimta

Zilā kurpīte

Kurpītes ir seni dārza un ārstniecības augi, zilo kurpīti kā ārstniecības augu lieto vēl šodien. Ziedi sakārtojušies ķekaros, tie var būt zilgani, dzeltenī, līdz pat purpurvioletiem. Īpatnējā ķiveres veida zieda forma ļauj apputeksnēt tos tikai kamenēm. Vairākas kurpīšu sugas ir ar vijīgiem stublājiem. Šis augs vislabāk jūtas daļēji noēnotā vietā, pietiekami mitrā, bet labi mēsnotā augsnē. Sugas pavairo ar sēklām, taču sēšana jāveic no decembra līdz martam, jo to dīg spēja ilgi nesaglabājas. Agri pavasarī vai vēl rudenī pavairošanu var veikt ar tradicionālo ceru dališanu. Vienā vietā kurpītes audzējamas 8–10 gadus, tādēļ to stādīšanas attālums ir 40–50 cm. Dobēs labi sader kopā ar rudenī ziedošām anemonēm, kazbārziem, sudrabsvecēm, astilbēm un augsta auguma pulkstenītēm. Zilā kurpīte (*A. napellus*) ir sens kultūraugs, pamatsuga savvaļā aug Eiropā līdz pat Zviedrijai. Augs 80–100 cm augsts, ziedi violeti zili, zied no jūlija beigām līdz septembrim. Izveidotas daudzas formas ar zilganbaltiem, ziliem vai sārtiem ziediem. Indīgs augs!

Ķirbji, dekoratīvie – *Cucurbita pepo*

Ķirbju dzimta

Dekoratīvie ķirbji radušies Dienvidamerikā. Pie mums kultūrā tos izmanto nogāžu, balstu apaudzēšanai un dekoratīvos augļus – ziemas floristikas izstrādājumos. Izsēj aprīlī dēstu audzēšanai 6–8 cm diametra podiņos, pa 2–3 sēkliņām. Atklātā siltā vietā trūdvielām bagātā augsnē sēj maijā. Selekcijas veikums: visbrīnišķīgākās variācijas krāsām, formām. Ir mazāku augļu šķirnes: 'Bicolor Spoon' – 12–15 cm gari divkrāsaini (dzelteni, tumšzaļi) vāļītes formas augļi; 'Sweet Dumping' – augļi 10–12 cm diametrā, krēmkrāsas ar tumšzaļām svitrām un punktiem; 'Warzen Orange' – apaļi zelt dzelteni augļi ap 10 cm diametrā ar izteiktiem lieliem veidojumiem (kārpām) uz miziņas. Ir arī lielaugļu šķirnes, kuru augļu diametrs sasniedz 25–30, bet dažkārt pat 40–50 cm. Un ir šķirnes, kam viena augļa svars ir pat 400 kg!

Lāčauzas – *Bromus*

Graudzāļu dzimta

Trīseņu lāčauza (*Bromus briziformis*) savvaļā sastopama Grieķijā, Kaukāzā, Tuvajos Austrumos. Ziedu skara skraja, nokarena ar nedaudzām vārpiņām, kuras pēc uzbūves un izskata atgādina miniatūrā trīsenes ziedvārpiņas. Arī šīs ziedvārpiņas mazākajā vēsmiņā liegi trīc. Ir 30–40 cm augsts augs. Pavairo ar sēklām, tās izsējot puķu dobē saulainā vietā, mitrā dārza augsnē. Pēc sadīgšanas retina apmēram 10 cm attālumā. Labs materiāls vasaras un ziemas floristikas izstrādājumos. Lielvārpu lāčauzai (*Bromus macrostachys*) ir samērā spēcīgi dzinumi, ziedkopas un pats augs robustāks, ziedvārpu laikā – jūlijā, augstā – augstums apmēram 60 cm. Pavairo ar sēklām. Materiāls audzējams galvenokārt floristikas ziedu kārtojumiem.

Dekoratīvie ķirbji

Trīseņu lāčauza

Laimiņš, baltais – *Sedum album*

Biezlapju dzimta

Baltais laimiņš

Pie mums izplatīta forma 'Murale'. Tā ir miniatūra veģetatīvi pudurveida ar pašizsēju audzveida dekoratīvi nestabila ziedu un dekoratīvo lapu klājeniska ložņvasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu paklāju ar pacili stateniskiem aplapotiem vidēji blīvi izvietotiem ziednešiem ar ziedkopu galā. Augstums paklājam 3–5 cm, ziednešiem 10–15 cm. Lapas mūžzaļas, sīkas, sukulentas, biezas, vienkāršas lineāras, ovālas, ar veselu malu, matēti brūngansarkanas. Ziedi sīki, zvaigžņveida, bāli rozā, augšup vērstos blīvos vairogos. Zied no jūlija vidus līdz augustam. Audzē saulainā vietā, sausā līdz mēreni sausā caurlaidīgā barības vielām nabadzīgā vāji skābā līdz kaļķainā dārza augsnē klajumā, akmeņdārzā, ekstensīvos jumta stādījumos mazās vai lielās grupās. Ziemcietīgs bez piesegšanas. Pavairošana ar dalīšanu vai ar spraudņiem. Kultūrā vēl dažādas šķirnes, piemēram, 'Coral Carpet' ar zaļganām līdz vara krāsas lapām un baltiem ziediem, mazziedoša.

Laimiņš, čīkstuļu – *Sedum telephium*

Biezlapju dzimta

Čīkstuļu laimiņš

Pie mums kultūrā izplatīta čīkstuļu laimiņa jeb parastās čīkstenes šķirne 'Herbstfreude'. Tā vidēji augsta cerveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu līdz blīvu statenisku aplapotu ziednešu ceru ar ziedkopu galā. Augstums 60 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, gaļīgas, sukulentas, vienkāršas ovālas vai olveida ar rautainu malu, matēti zilganzaļas ar apsarmi. Ziedi sīki, zvaigžņveida, brūngansarkani, augšup vērstos blīvos vairogos stublāja galā. Zied no septembra beigām līdz oktobra beigām. Saglabā dekoratīvātāti arī ziemā. Audzē saulainā vietā, sausā līdz vidēji mitrā caurlaidīgā auglīgā vāji skābā līdz kaļķainā dārza augsnē klajumā, pret dienvidiem vērstās nogāzēs un akmeņdārzā mazos puduros un nelielās grupās. Stādīšanas attālums 50 cm. Noder arī ziedu griešanai. Labi izskatās arī ziemā, tāpēc nenogriež. Ziemcietīgs bez piesegšanas. Pavairošana ar dalīšanu vai ar spraudņiem. Dārzos pazīstamas arī šķirnes, piemēram, 'Matrona' ar brūnganzālām lapām un rozā ziediem.

Laimiņš, izskatīgais – *Sedum spectabile*

Biezlapju dzimta

Latvijā kultūrā izplatīta šķirne 'Brilliant'. Tā ir mēreni zema cerveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu līdz blīvu statenisku nesazarotū aplapotu ziednešu ceru ar ziedkopu galā. Augstums 40 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, gaļīgas, sukulentas, vienkāršas ovālas ar sekli zobainu malu, ļoti gaiši pelēcīgi zaļas. Ziedi nelieli, zvaigžņveida, purpurzō, augšup vērstos blīvos vairogos stublāja galā. Zied septembrī. Saglabā formu arī ziemā. Vidēji ilgmūžīga ziemciete. Audzē saulainā vietā, sausā līdz vidēji mitrā caurlaidīgā auglīgā vāji skābā līdz kaļķainā dārza augsnē kļajumā, pret dienvidiem vērstās nogāzēs un akmeņdārzā mazos puduros un nelielās grupās. Pavairošana ar dalīšanu vai ar spraudņiem. Kultūrā vēl dažādas šķirnes, piemēram, 'Meteor' ar koši sārtiem ziediem, 'Stardust' ar baltiem ziediem, 'Carmen' ar tumši karmīnsārtiem ziediem.

Lakacis, sarkanais – *Pulmonaria rubra*

Skarblapju dzimta

Zema auguma pudurveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu piezemes lapu rozešu puduri un skraji izvietojušos vertikāli pacilus, mazaplapotus ziednešus ar ziedkopu galā. Augstums lapojumam 15–20 cm, ziednešiem – 25–30 cm. Lapas ziemzaļas, lielas, vienkāršas eliptiskas, ar veselu malu, smalki apmatotas, nespodri zaļas. Ziedi mazi, gaišsarkani, piltuvveida, nokareni, augšup vērstos rītuļos. Zied no aprīļa beigām līdz maija beigām. Vienīgā suga, kas noziedot nemaina ziedu krāsu. Ļoti ilgmūžīga ziemciete, kas ziemo bez piesegšanas. Piemērota stādījumiem nelielās grupās lapu koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā, paēnā līdz gaišā pilnā ēnā siltā vietā, vidēji mitrās līdz mitrās caurlaidīgās neitrālās līdz nedaudz kaļķainās augsnēs. No pie mums audzētajām sugām vislabāk pacieš arī īslaicīgu sausumu. Pavairojama ar sēklām. Kultūrā arī suga, kuru dažkārt uzskata par sarkanā lakača pasugu, – Filarska lakacis (*P. filarszkyana*) ar tumšāk sarkanām ziediem, kā arī vairākas citas sugas un šķirnes.

Izskatīgais laimiņš

Sarkanais lakacis

Lamarkija, zelta – *Lamarckia aurea*

Graudzāļu dzimta

Krāšņumzāle savu nosaukumu ieguvusi zelt dzelteno ziedvārpu dēļ, to saukā arī par zelta asti. Sastopama savvaļā Vidusjūras reģionā. Vietu audzēšanai var izvēlēties gan saulainu, gan noēnotu. Augsne var būt vidēji viegla, bet labi mēslota. Zelta lamarkija veido 20–30 cm augstu ceru, kurš īpaši krāšņs ir ziedu laikā (jūlijā, augustā), dzeltenīgi zaļas (nogatavojušās – zelta dzeltenas) viensusējas ziedkopas. Vārpiņas ziedkopā ļoti cieši kopā. Lai krāšņās vārvas varētu sagatavot ziemas izstrādājumiem, tās ļoti agri jāgriež – jau jūlijā, kad vārvas vēl nav pilnīgi nobriedušas. Ja vēlaties iegūt sēklas, tad ļauj augam izziedēt un sēklas novāc augustā, izžāvē, iztīra, saber papīra turziņās un novieto uzglabāšanai līdz pavasara izsējai (5–15 °C temperatūrā). Izsēj vai nu dobē, vai dēstu audzēšanai, ja vēlamies sagādāt sev prieku, stādot savā puķu traukā.

Zelta lamarkija

Lantāna, spraišļu – *Lantana camara*

Verbēnu dzimta

Spraišļu lantānu viegli var audzēt traukos. Tā aug ātri un tai ir daudzi balti, dzelteni, oranži, sarkani, sārti vai cerinkrāsas ziedi. Audzēšanas perioda ilgumu lielu augu (vairākkārt galotnotu) izaudzēšanai vajag plānot 4–5 mēnešus, bet 6–7 mēnešus augststumbra augu izaudzēšanai. Audzē saulainās, no vēja aizsargātās vietās. Ik nedēļu jāmēslo, lai panāktu nepārtrauktu ziedēšanu. Lieto gan dobēm, gan iekarināmos podos, gan puķu kastēs. Ļoti laba izturība gan karstā, gan sausā audzēšanas vietā. 'Goldsonne' – šķirne ar citrondzelteniem lieliem ziediem. Izceļas arī ar agro ziedēšanu un jau šķirnei raksturīgu labi sazaroto augumu. 'Kolibri' – šķirne, kuras ziedkopā skatām ķieģeļsarkanus ziedu čemurus, kuri, pakāpeniski uzziēdot, piesaista ar ļoti mainīgu ziedu krāsu no dzeltenīgi sārtiem līdz spilgti ķieģeļsarkaniem. 'Schloss Ortenburg' – šķirne ar divkrāsu ziediem. Skaisti, lieli ziedu čemuri ar ķieģeļsarkanas krāsas pāreju uz lašdzeltenas krāsas ziediem.

Spraišļu lantāna 'Kolibri'

Lauvmutīte, lielā – *Antirrhinum majus*

Cūknātru dzimta

Lauvmutītes prasa saulainu vai daļēji noēnotu vietu. Audzē trūdvielām bagātā dārzā augsnē. Sēj februāra vidū, martā dēstu audzēšanai šķirnes, kas paredzētas dobru veidošanai, grieztiem ziediem dārzā. Segtajās platībās sēj no decembra līdz marta beigām vai līdz jūnija beigām. Izmanto grupām, apmalītēm, grieztiem ziediem. Siltumnīcām, dārzam, grieztiem ziediem izveidota šķirņu grupa 'Riesen Vorbote' F1, siltumnīcām – 'Animation' F1, tāpat populāras ir šķirņu grupas 'Rocket' F1, 'Tetra', 'Nanum Grandiflorum', 'Hohes Lied', 'Butterfly' F1. Pundurlauvmutīšu šķirnes (dobēm, traukiem) ir 'Pumilum', 'Floral Carpet' F1, 'Floral Showers' F1. No jaunākām šķirņu grupām jāpiemin "Chimes" F1 – 15 cm auguma paagri ziedoši augi ar šarlaksarkaniem, bronzas nokrāsas, dzelteniem, rozā, baltiem un rozā ar baltu "riklīti" ziediem. Bet 'Animo' ir nokarenas puķes ar oranžiem, dzelteniem, karmīnsarkaniem, baltiem, rozā ziediem stādīšanai karināmos podos un cita veida kompozīcijās.

Lielā lauvmutīte 'Chimes'

Lavanda, šaurlapu – *Lavandula angustifolia*

Panātru dzimta

Zema cerveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu stateniski pacilu pie pamata pārkoksnētu vasu spilvenveida ceru ar ziedkopām galā. Augstums lapojumam 25–30 cm, ziedkopām 40–50 cm. Lapas mūžaļas, mazas, biezas, vienkāršas lineāras noapaļotas ar veselu malu, pelēkzaļas. Ziedi mazi, divlūpaini, violeti zili, sānis vērsušies, šaurās vārpveidīgās ziedkopās ziednešu neaplapotā galā. Zied no jūlija vidus līdz augusta beigām. Audzējama siltā, saulainā vietā, saulgozī, aizvējā, sausā līdz mēreni sausā caurlaidīgā ar trūdvielām nabadzīgā vāji skābā līdz bāziskā, arī akmeņainā augsnē klajumā, akmeņdārzā, krauto atbalstsieni terasēs, dienvidu nogāzēs mazos puduros vai nelielās grupās. Stādīšanas attālums 20–30 cm. Nektāraugs. Kopšana piemērotā vietā neliela – ziemā jāpiesedz, pavasarī jāapgriež. Pavairošana ar sēklām. Kultūrā dažādas šķirnes, piemēram, zemāka auguma 'Nana Alba' ar baltiem ziediem, tumšvioleti zilā 'Hidcote Blue' u. c.

Šaurlapu lavanda

Lavatera, trīsmēnešu – *Lavatera trimestris*

Malvu dzimta

Trīsmēnešu lavatera izaug ar 60–80 cm augstu bagātīgi zaro-
tu stumbru, kas klāts ar sikiem matiņiem. Lapas apaļas līdz
nirveida ar retiem matiņiem. Ziedi piltuvveida 10 cm dia-
metrā. Interesanti plaukst slaidie, garie ziedpumpuri, zied-
lapiņa pa spirāli atritinās. Sēklas izsēj puķu dobē aprīļa
beigās, maija sākumā. Zied jūlija vidū, augustā. Izvēlas sau-
lainu siltu dārza vietu, ne pārāk mitru, vidēji smagu augsni.
Izmanto mazdārziņu dobēm, vidēja auguma grupējumos un
grieztiem ziediem. Pēc noziedēšanas veidojas īpatni nelieli
augļši. Šķirne 'Mont Blanc' ir 50 cm augsti augi ar baltiem
ziediem, bet 'Silver Cup' – 60 cm augsti augi ar rozā ziediem
un nedaudz tumšāku ziedlapiņu dzislojumu, savukārt 'Ruby
Regis' – 55 cm augsti augi ar tumši rozā ziediem un kar-
mīnsarkanu ziedlapiņu dzislojumu. Šķirņu grupas 'Beauty'
augi ir ar 70 cm gariem, stingriem ziedkātiem, kurus grezno
daudz lielu, krāšņu ziedkopu intensīvi rozā vai spilgti baltā
krāsā.

Trīsmēnešu lavatera

Leopoldijas – *Leopoldia*

Hiacinšu dzimta

Leopoldijas ir tuvas muskaru radnieces, taču to ziedi tāpat kā
muskarīmijām (sk. 133. lpp.) nereti ir brūnos vai dzeltenigos
toņos. No leopoldijām dārzos visvairāk audzē sekstaino
leopoldiju (*L. comosa*) un it īpaši tās šķirni 'Plumosum'. Šī leo-
poldija zied vasaras vidū un tās sterilo ziedu purpurkrāsas
ziedlapas ir sašķēlušās tievās, izlocītās diegveida daivās.
Ziedi ir tik neparasti, ka neviens tajos negrib atpazīt ļoti tuvu
muskares radniecī. Diemžēl mūsu vasaras šai sugai ir par
vēsu un, kaut arī tā aug un vairojas labi, to reto puķkopju
kolekcijās, kur tā atrodama, tā ir ziedējusi tikai retumis, lai arī
audzēta tiek jau diezgan ilgi. Var mēģināt tās sīpolus iestādīt
neapkurināmā siltumnīcā kopā ar muskarīmijām – varbūt tur
tā ziedēs regulāri. Katrā ziņā leopoldijas ir augs eksotu
cienītājam, kas meklē visu neparasto.

Sekstainā leopoldija
'Plumosum'

Liatres – *Liatris*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Liatres veido cerus ar nelieliem bumbulainiem sakneņiem. Zieda kāts viscaur klāts ar šaurām lapām, galā veidojas 10–30 cm gara ziedkopa – vārpa, uz kuras vairāk vai mazāk blīvi izvietojušās purpurvioletu ziedu galviņas, zied vasaras otrajā pusē līdz vēlam rudenim. Liatrēm nepieciešama saulaina vieta, tās labi aug jebkurā parastā, samērā sausā līdz vidēji mitrā dārza augsnē. Vienīgi necieš pārmērīgu mitrumu ziemā. Viegli pavairojamas ar sēklām vai ar ceru dalīšanu pavasarī. No sējeņiem līdz pirmajai ziedēšanai paiet vismaz divi gadi. Visas liatres pēc ziedkopas formas un ziedu krāsas ir samērā līdzīgas, vispazīstamākā ir vārpu liatre (*L. spicata*). Šie augi ir 80–100 cm augsti, lapas šauras, lineāras. Ziedi violeti sārti cilindriskās vārpās, zied augustā, septembrī. Ir arī forma ar baltiem ziediem. Ar sēklām pavairojamas šķirnes ziedu griešanai – 'Floristan Violet' un 'Floristan Weiß' – 90 cm augstas, garām vārpām, sārti violetiem un baltiem ziediem.

Ligulārijas – *Ligularia*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Kopā ar ziedkopām šīs ziemcietes var sasniegt 150–170 cm augumu. Lapojums paceļas 40–100 cm augstu, lapas lielas, apaļas vai dziļi iešķeltas. Ziedkopas vairogveida vai vārpveida, ziedu krāsa dzeltena līdz oranždzeltena. Vietu ligulārijām izvēlas daļēji noēnotu, piemērotos mitruma apstākļos var audzēt arī saulē. Augsnei jābūt mitrai līdz gandrīz slapjai, labi mēslojai un dziļi sastrādātai. Pavairojamas ar ceru dalīšanu vai sēklām. Zobainā ligulārija (*L. dentata*) ir ap 120 cm augsta, lapojums 90 cm augsts, lapas apaļas vai sirdsveida, ziedi oranždzeltēni, lielos vairogos, zied augustā, septembrī. Šķirne 'Othello' – sarkanbrūnas lapas. Prževaļska ligulārija (*L. przewalskii*) ir 160–180 cm augsta, lapojums 110 cm augsts, lapas tumši zaļas, daivainas, stublājs brūngans. Ziedi dzeltēni, stāvās šaurās vārpās, zied jūlijā, augustā. Veiča ligulārijas (*L. veitchiana*) augstums ir 150 cm, lapojums 70–90 cm, lapas sirdsveida. Ziedi dzeltēni, garās vārpās, zied jūlijā, augustā. Vilsona ligulārija (*L. wilsoniana*) ir 150–180 cm augsta, lapojums 90–100 cm, lapas ieapaļas, ziedi zeltdzeltēni.

Vārpu liatre

Prževaļska ligulārija

Limnantes – *Limnanthes*

Purvziežu dzimta

Limnanšu ģinti ir tikai 4 sugas, kas savvaļā izplatītas Ziemeļamerikas rietumos. Latvijā pazīstama tikai Duglasi limnante (*L. douglasii*), ko audzē kā viengadīgu. Savvaļā tā aug Kalifornijā. Šis interesantais, retāk audzētais viengadīgais augs, pie pamatnes bagātīgi zarodamies, veido izklaidus augošu, 20 cm augstu krūmiņu. Lapas dzeltenzaļas, saliktas, atsevišķas lapiņas šķeltas. Ziedi vienkārši, gaiši dzelteni ar balti dzeltenu vainaglapiņu apmali, 2,5 cm diametrā. Sējot maija beigās, limnantes bagātīgi ziedēs līdz salnām. Šis augs ir visai mazprasīgs un mil saulainu vietu. Sējumi pēc sēklu sadīgšanas obligāti jāretina, atstājot 15 cm attālumu starp augiem. Sēklas nogatavojas labi, tās ievāc kopā ar visu augu. Limnantes piemērotas zemiem puķu grupējumiem, dobju apmalēm un akmeņdārziem.

Duglasi limnante

Limonija, jomotā – *Limonium sinuatum*

Limoniju dzimta

Jomotā limonija savvaļā sastopama Vidusjūras apgabalā. Lapas dziļi jomotas rozetē, virs kuras ir zaroti, sikiem matiņiem klāti ziedkāti. Ziedi sakopoti ķekaros, zied no jūlija līdz septembra beigām. Puķes dažkārt tiek sauktas arī par staticēm (agrākais ģints nosaukums). Ir krāsaini ziedu kausiņi. Ziedi sīki, balti. Sēklas izsēj aprīlī dēstu audzēšanai. Izsenis pazīstama un iecienīta kā sausziede – ziemas sauso augu izstrādājumiem. Vēsākās vasarās labāk ziedināt plēves seguma mājās. Šķirņu grupa ziedu griešanai ir 'Forever', kam augi veido 60 cm augstus ziedkātus ar bagātīgām ziedkopām dzeltenā un baltā krāsā. Bet grupas 'Fortress' ziedkopas piemērotas gan ziedu griešanai, gan savākšanai floristu darbiem, krāsa – tumšzila, debeszila, balta, dzeltena, rozā. Uzdziedināšanai podu kultūrā izmanto 'Petite Bouquet Mix' – 30 cm augsts kompakts augums, piemērota dobju stādījumiem, siltām, saulainām augšanas vietām un podu kultūrai. Zili, lašķrāsas, dzelteni un balti ziedu kausiņi, sakārtojušies ļoti blīvās un krāšņās ziedkopās.

Jomotā limonija

Limoniņa, platlapu – *Limonium latifolium*

Limoniņu dzimta

Ja jums kaut reizi ir uzdāvināts ziedu pušķis, kura burvību un vieglumu radījušas fonā ietvertās limoniņas, tad noteikti vēlēšaties šo augu arī savā dārzā. Limoniņu ģinti ir ap 300 gan viengadīgu, gan daudzgadīgu sugu, no kurām Latvijas klimātam piemērotas tikai nedaudzas. Šiem augiem izvēlas saulainu vietu, kur būtu caurlaidīga, dziļi sastrādāta smilšmāla augsne. Platlapu limoniņa (*L. latifolium*) ir daudzgadīga suga, augums 50–60 cm, lapas rozetēs, 25–30 cm garas, eliptiskas. Ziedi sīki, gaiši violeti, sakārtojušies lielās, skrajās ziedkopās (līdzīgi kā ģipsenēm). Zied no jūnija līdz septembrim. Pavairo galvenokārt ar sēklām, jo lielāki augi necieš pārstādīšanu. Piemērotas audzēšanai akmeņdārzos, kā arī ļoti labi izskatās ziedu pušķos un kompozīcijās kā fona puķe. Floristikā izmanto arī to lapas.

Linantes – *Linanthus*

Kāpnīšu dzimta

Linantes kādreiz bijušas pieskaitītas pie giliju ģints. Ģinti zināmas ap 100 sugas, savvaļā tās aug Ziemeļamerikā, dažas izplatītas Dienvidamerikas kalnainajos apgabalos. Vairums šo augu ir lakstaugi, retāk puskrūmi. Tikai nedaudzas sugas audzē kā krāšņumaugus. Lielziedu linantes (*Linanthus grandiflorus*, *syn. Gilia grandiflora*) dzimtene ir Kalifornija. Linante veido pacilu, 30–40 cm augstu ceru, kas pie pamata bagātīgi zarojas. Auga lapiņas sīkas, adatveida, posmu vietā sakārtojušās pušķiņšos, ziedi balti vai baltsārti, līdz 2 cm diametrā. Linantes pavairo ar sēklām. Sēj dobē paliekošā vietā, jo dēsti nav jāaudzē. Vislabāk to darīt aprīļa beigās, maijā saulainā un sausā vietā, jo šīs puķes nemīl lieku mitrumu. Izvēloties dažādus sējas laikus, iespējams paildzināt ziedēšanu. Pēc sadīgšanas augi jāretina 10–15 cm attālumā. Pēc noziedēšanas sēklu pogaļas nogatavojas labi. Piemērota audzēšanai puķu grupās.

Platlapu limoniņa

Lielziedu linante

Lins, daudzgadīgais – *Linum perenne*

Linu dzimta

Daudzgadīgais lins

Mēreni zema auguma dekoratīvi stabila cerveida ļoti īsmūžīga ziemciete. Veido skraju stāvu vai stāvi pacilu ziednešu ceru. Augstums 40–50 cm. Lapas vasarzaļas, sīkas, vienkāršas lineāras līdz šauri lancetiskas, matēti zaļas, apsarmotas. Ziedl vidēji, riteņveida, nokareni, gaiši zili, kas sakārtojušies skrajl nelielos ķekaros augšējo lapu žāklēs un galotnē. Zied jūlijā. Ziedi uzziē saulainā laikā rīta pusē un pēcpusdienā nobirst. Audzē klajumā, nogāzēs, akmenājā, kā arī ekstensīvos jumta stādījumos mazās grupās siltā, saulaina vietā saulē, pat saulgozī, caurlaidīgās mēreni sausās līdz sausās barības vielām nabadzīgās, vāji skābās līdz vāji bāziskās mālsmits un trūdaini smilšainās augsnes. Ieteicams izvairīties no smagām māla augsnēm. Pavairošana ar sēklām. Kultūrā arī dažādas formas un šķirnes, piemēram, 'Album' ar baltiem ziediem.

Lizihītas – *Lysichiton*

Arumu (kallu) dzimta

Kamčatkas lizihīta

Lizihītas ir pārpuvotās vietās un ūdeņu malās augoši augi ar ļoti lielām, košām vikallapām, kas zied vēl pirms lapu parādīšanās. Dārzā viegli audzējamas, ja radām piemērotus apstākļus. Vislabāk izveidot mākslīgu purviņu – divu lāpstu dziļumā izrok augsni un bedri izklāj ar biezu polietilēna plēvi, veidojot it kā lielu bļodu. Tur iepilda bagātīgi ar pakaišu kūdru un trūdzeni ielabotu augsni. Regulāri šajā "bļodā" papildina ūdeni. Ģinti ir divas sugas – viena ir Amerikas lizihīta (*L. americanum*), kas savvaļā aug Kanādā un Amerikā, vairāk ūdenī, mitrākos apstākļos. Vikallapa tai ir koši dzeltena. Pie mums tā gan ir grūti uzziēdināma, iespējams, ka mākslīgi veidotais purviņš ir par seklu vai par sausu. Toties regulāri zied Kamčatkas lizihīta (*L. camtschatcense*), kam vikallapa ir balta, tā aug sausākās vietās (vairāk krastmalā), regulāri zied un veido digstošas sēklas. Abām sugām nepieciešama paēna. Jau ziedēšanas beigās sāk attīstīties lielas lapas, kas sasniedz līdz pusmetru garumu. Atklātā vietā tās var apdegt. Šīs lizihītas var augt zem lieliem lapu kokiem sekla strauta gultnē un kastos. Tās viegli pavairot ar sēklām. Sēklas nedrīkst žāvēt un tās jāsēj tūlīt pēc ievākšanas.

Lobēlija, krāšņā – *Lobelia speciosa*

Pulkstenišu dzimta

Firmā "Benary" izaudzētas liela auguma hibridās šķirnes, kurām raksturīgi stingri, noturīgi, bagātīgi lapoti ziedkāti. Sakņu sistēma daudzgadīga, to īpaši piesedzot (lapas, egļu zari), varam panākt, ka augi labi pārziemo un uzdzied vēl krāšņāk. Pavairo, sēklas izsējot janvārī. Ziedēšanas laiks jūlijs–septembris. Iespējams audzēt arī divgadīgā kultūrā, sēklas izsējot aprīlī, maijā un audzējot dēstus vasaras periodā. Uzdziedināšanu uszāk janvārī, februārī, nepieciešamais dienas garums 16 stundas, tad ziedēs ap jūniju. Šķirņu grupa 'Fan' ir firmas "Benary" lepnums. 50–70 cm augsti, stingri, noturīgi ziedkāti ar ziliem, vinsarkaniem, tumšrozā, laškrāsas un sarkaniem ziediem uz zaļu vai bronzas krāsas lapojuma fona. Šķirņu grupa 'Kompliment' F1 ir 70–75 cm augstas, grieztu ziedu iegūšanai piemērotas lobēlijas, kas vāzē labi saglabājas. Garas bagātīgi ziedošas ziedkopas ar 2 cm diametra sarkaniem vai tumšsarkaniem ziediem uz zaļa lapojuma fona.

Lobēlija, zemā – *Lobelia erinus*

Pulkstenišu dzimta

Izcila dobju puķe, ko nosaka zemais kompaktais (10–15 cm) vai pagarināto dzinumumu (nokarenām šķirnēm 30–50 cm) augums, sikie dzinumīni, nelielās lapiņas un nepārtrauktā ziedēšana visu vasaru. Lobēlijas ir gara veģetācijas perioda puķes, sēklas izsēj februārī. Lobēlijas var pavairot arī ar zālveida spraudņiem (īpaši nokareno dzinumumu šķirnes). Agri ziedošās šķirnes ir 'Palace Blue with Eye' (lodveida, kompakta auguma augi, ļoti bagātīgi zaroti, tumšzils ziedinš ar lielu baltu actiņu); 'Palace White' (kompakts augums, balti, smalki ziediņi); 'Blaue Perle' (rudzupuķu zili ziedi, agri ziedoša šķirne); 'Blue Lagoon' (mirdzoši zili ziedi); 'Riviera Lilac' (lillā ziediņi – jauna, īpatnēja ziedu krāsa). No standartšķirnēm populāras 'Cambridge Blue' (ar gaišziliem ziediņiem); 'Kaiser Wilhelm' (ar rudzupuķu ziliem ziediņiem); 'Kristallpalast' (ar tumšziliem ziediem); 'Pumila Splendens' (tumšzili ziedi ar baltu actiņu). Nokarena auguma šķirnes ir 'Pendula Saphir', 'Cascade', kā arī jaunāka šķirņu grupa 'Regatta' ar spilgti ziliem ar baltu actiņu, lillā, tumšziliem, rozā un baltiem ziediem.

Krāšņā lobēlija
'Fan Deep Rose'

Zemā lobēlija
'Palace Blue with Eye'

Lobēlijas – *Lobelia*

Pulkstenīšu dzimta

Zemā lobēlija

Pavairo ar spraudņiem, līdz ar to garāks ziedēšanas periods. Līdz kvalitatīva – ziedoša – auga iegūšanai pāiet 3–4 mēneši. Uzsāk audzēšanu no janvāra līdz martam. Izmanto audzēšanai iekamos podos. Lobēlijas audzējot, pēc iepodošanas temperatūra nedrīkst pārsniegt 15 °C. Audzēšanas laikā vēlams ievērot vēsināšanas periodu, kurš varētu būt 8 nedēļu garumā 7 °C temperatūrā, lai augi agrāk uzspidētu un būtu kompaktāks augums. Augus galotņo vairākkārt, tā panākot bagātīgi sazarotu augumu. Lieto dobjū, balkonu konteineru (podu) noformēšanai. Kultūra ļoti jutīga pret iekaltēšanu. 'Richardii' – zemās lobēlijas standartšķirne ar kuplu augumu, zili ziedi; 'Lila Laguna' – lillā krāsas ziedi, grezns lapojums, kā arī kupls, nokarens augums; 'Red Laguna' – vīnsarkani ziedi, augumā spēcīgāka. Vairākas populāras spraudņu audzēšanas firmas piedāvā puķu audzētājiem jaunu lobēliju paaudzi, kura bagātina ar jaunām ziedu krāsām, ziedu izmēriem un kompaktāku augumu. Šī jaunās paaudzes sērija nosaukta 'Temptation'.

Lobulārija, jūrmalas – *Lobularia maritima*

Krustziežu dzimta

Jūrmalas lobulārija

Latvijā brīvā dabā aug radniecīgās ališu ģints (*Alyssum*) augi, tāpēc arī lobulārijas dažkārt mēdz saukt par alisēm vai medenēm. Augi sasniedz 10–20 cm augstumu. Stumbrs stāvs vai pacils, bagātīgi zarots. Lapas nelielas, šauri lancetiskas. Ziedi nelieli, bāli violeti, sakopoti vārpveida ķekaros. Latvieša puķu dārziņa neatņemama puķīte. Ar savu pasakaino (medaino) ziedu aromātu mūs iepriecē vēl vēl rudenī. Viena no pēdējām dārzā ziedošajām viengadīgajām puķēm. Lobulāriju sēklas izsēj maijā sākumā puķu dobē vai aprīlī uzsāk dēstu audzēšanu. Dārzā ļoti labi nogatavojas sēkliņas un izsējas pašas. Tradicionālās – baltu ziedu – šķirnes ir 'Schneehaube', 'Schneeteppich' un 'Snow Crystals'. Citu krāsu ziedu šķirnes: 'Königsteppich' (tumšvioleti), 'Orientalische Nächte' (vistumšāk violeti), 'Rosie O' Day' (rozā), 'Rosebund' (karmīnsarkani), 'Easter Bonnet Deep Pink' (rozā), 'Easter Bonnet Violet' (tumšvioleti), 'New Salmon' (lašrozā).

Lona, viengadīgā – *Lonas annua*

Kurvjziežu (asteru) dzimta

Viengadīgā lona savvaļā sastopama Āfrikā, Dienvidīlijā. Latvijā vēl mazpazīstama puķe. Ziedu laikā sasniedz 20–30 cm lielu augumu. Stingri noturīgi ziedkāti, klāti ar ļoti smalkām zaļām lapiņām. Ziedi dzelteni, saliktā ziedkopā, ļoti stingri. Izmantojami gan jūlijā, augustā zaļajiem vasaras pušķiem, gan brīnišķīgi sažāvējami ziemas floristikas augu kārtojumiem. Labi saglabā savu spilgti dzelteno ziedu krāsu, ja to žāvē vējinātā, ēnainā vietā. Šķirnes 'Yellow' augi ir 30 cm augumā, izmanto galvenokārt floristu ziedu kārtojumos. Pavairo ar sēklām, izsējot siltā, saulainā vietā puķu dobē. Audzē arī dēstus, sēklas izsējot aprīlī, lai agrāk iegūtu ziedus. Diedzējot 15–18 °C temperatūrā, sadīgst 8–10 dienās.

Lupīna, daudzlapu – *Lupinus polyphyllus*

Tauriņziežu dzimta

Pusrozešu, mietsakņu daudzgadīgs lakstaugš. Dzimtene ASV un Kanādas rietumu daļa. Latvijā pāriet savvaļā kā dārbēglis. Kultūrā pamatā tikai hibrīdu grupa. Tās vidēji augstas veģetatīvi cerveida, ar pašsīdēju audzveida, dekoratīvi nestabilas apakšzemes veģetatīvo vasu ziemcietes. Veido vidēji blīvu piezemes lapu rozešu ceru un skraji izvietojušos aplapotus ziednešus ar ziedkopu vasu galā. Augstums lapojumam 40–50 cm, ziednešiem 80–100 cm. Lapas vasarzaļas, lielas, apaļas līdz apaļīgas, staraini saliktas ar lancetiskām lapiņām, zaļas. Ziedi lieli, tauriņveida, sānis vērsušies, dažādās krāsās, garos ķekaros, kas paceļas virs lapojuma. Zied jūnijā, jūlijā. Īsmūža līdz vidēji ilgmūžīgas ziemcietes. Piemērotas audzēšanai saulainā vietā mēreni sausā līdz vidēji mitrā caurlaidīgā skābā līdz vāji skābā dziļā, ne pārāk trūdainā smilšainā augsnē mazās grupās klajumā un kokaugu blakusstādījumā. Stādīšanas attālums 50–60 cm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Nepiecieš pārstādīšanu. Pavairo ar sēklām vai pamata spraudņiem (šķirnes). Kultūrā daudzas galvenokārt ar sēklām pavairotas šķirnes.

Viengadīgā lona

Daudzlapu lupīna

Magone, austrumu – *Papaver orientale*

Magoņu dzimta

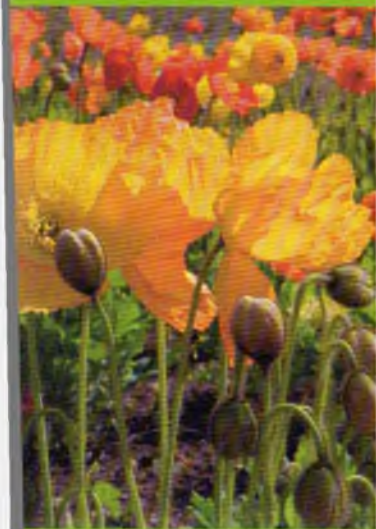
Austrumu magone

Mietsakņu lakstaugs. Vidēji augsta cerveida dekoratīvi nestabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu piezemes lapu rozešu ceru un skraji izvietojušos mazaplapotus ziednešus ar ziedu vasu galā. Augstums lapojumam 30–60 cm, ziednešiem 80–100 cm. Lapas vasarzaļas, vidēji lielas, plūksnaini dalītas ar lancetiskām lapiņām, smalki apmatotas, zaļas. Ziedi lieli, kausveida, augšup vērsušies, tumšsarkani, sarkani, rozā, pa vienam ziedneša galā. Zied jūnijā. Ilgmūžīga ziemciete. Iespējama pašsējēja. Piemērota audzēšanai saulainā vietā, mēreni sausā līdz vidēji mitrā trūdāinā caurlaidīgā vāji skābā līdz vāji kaļķainā augsnē pa vienai līdz mazos puduros klajumā, ziemciešu stādījumos. Stādīšanas attālums 60–80 cm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Necieš pārstādīšanu. Pavairo ar sēklām vai sakņu spraudņiem (šķirnes). Kultūrā daudzas šķirnes, piemēram, 'Royal Wedding' ar baltiem ziediem, 'Rosenpokal' ar rozā ziediem, 'Plena' ar pildītiem ziediem, audžveidīga, jo obligāti veido sakņu atvases u. c.

Magone, kailstublāja – *Papaver nudicaule*

Magoņu dzimta

Kailstublāja magone
'Partyfan'

Pamatsuga savvaļā sastopama Sibīrijā. Pie pamatnes ar dziļi robotām pelēkzaļām lapām rozetē. No tās paceļas un uz bezlapota ziedkāta 30–50 cm augstumā zied ļoti koši ziedi. Vēlams izvēlēties saulaināku, atklātu audzēšanas vietu. Pacieš arī noēnojumu. Augsnei jābūt vismaz vidēji mitrai, kaļķi saturošai. Sausā augsnē ātri nozied. Pavairo ar sēklām, tās izsējot jūnijā, jūlijā dēstu audzēšanai. Tā kā magonēm ir mazzarota sakņu sistēma, tās nemil pārstādīšanu, tādēļ jācenšas pēc iespējas ātrāk iestādīt audzēšanas vietā. Maijā, jūnijā jums būs ļoti krāšņi ziedoša magoņu dobe, kurā greznosies balti, pasteltoņu, spilgti sarkani, dzelteni, bagātīgi ziedoši augi. Arī floristi apguvuši prasmi šīs magones izmantot ziedu pušķu veidošanai.

Magones (viengadīgās) – *Papaver*

Magoņu dzimta

Zīda magone (*Papaver rhoeas*) savvaļā nedaudz arī Latvijā. Augi 50–60 cm augsti, stublāji klāti ar sikiem sarveida matiņiem. Lapas plūksnaini daļītas, arī klātas ar asiem matiņiem. Ziedi pa vienam dzinumam galos 5–8 cm diametrā, vienkārši vai pildīti, zied jūlijā, pēc tam veidojas nelielas pogaļas. Pavairo ar sēklām, tās izsējot saulainā dārzā vietā kaļķi saturošā augsnē. Sarkani, sārti, balti, rozā pildīti maigu krāsu ziedi, zied jūnija beigās, jūlijā. No miega magoņu (*Papaver somniferum*) savvaļas sugām izveidotas šķirnes. 100–120 cm augsti noturīgi stublāji bez matiņiem. Ziedi lieli, klāji vai pildīti 10–12 cm diametrā, zied jūlijā. Lapas un stumbrs zilganzaļš. 'Bastelmohn' ir 120 cm augsti augi. Ziedus griež, līdzko pumpurā redzama zieda krāsa. Remdenā ūdenī noskalo piensulu, atjauno griezumam vai iešķeļ, ievieto karstā ūdenī. 'Bombast' ir 120 cm augsti dzinumi, peonijziedu šķirne (pildīti ziedi), ļoti lieli rozā vai sarkani ziedi. Sēklas izsēj dārzā siltā, saulainā puķu dobes vietā aprīļa beigās.

Makleja, sīkaugļu – *Macleaya microcarpa*

Magoņu dzimta

Milzu audžveida agresīva dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu, apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu nesazarotū aplapotu ziednešu audzi ar skraji izvietotām ziedkopām vasu galā. Augstums 200–250 cm. Lapas vasarzaļas, lielas, apaļīgas, vienkāršas plaukstveidīgi daivainas ar sirdsveida pamatni, pelēkzaļas, apakšpusē pelēkbalta. Oranža piensula. Ziedi sīki, bez vainaglapām, bāli brūngani, sakārtojušies lielās skrajās augšup vērstās skarās ziedneša galā. Zied no augusta sākuma līdz septembrim. Mazo viensēklas plakano pogaļu sastati dekoratīvi līdz vēlām rudeni. Ilgmūžīga ziemciete. Augs nedaudz indīgs. Piemērota audzēšanai saulainā vietā līdz paēnai, mēreni sausā līdz vidēji mitrā trūdainā caurlaidīgā vāji skābā līdz vāji kaļķainā augsnē pa vienai līdz mazos puduros klajumā, kokaugu blakusstādījumā, vislabāk solitārgrupu veidā, citādi jāierobežo. Stādīšanas attālums 50–100 cm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Var ciest pavasara salnās. Pavairo ar dalīšanu vai sakņu spraudņiem.

Miega magone 'Bombast'

Sīkaugļu makleja

Makleja, sirdsveida – *Macleaya cordata*

Magoņu dzimta

Milzu pudurveida—audžveida dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu, apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Sakņu atvašu veidošana fakultatīva, ar ko tā atšķiras no *M. microcarpa*. Tāpēc veido vidēji blīvu nesazarotu aplapotu ziednešu puduri, retāk audzi ar skraji izvietotām ziedkopām vasu galā. Augstums 200–300 cm. Lapas vasarzaļas, lielas, apaļīgas, vienkāršas plaukstveidīgi daivainas ar sirdsveida pamatni, pelēkzaļas, apakšpusē ar īsiem, baltiem matiņiem. Tām oranža piensula. Ziedi sīki, bez vainaglapām, ar krēmbaltām kauslapām, sakārtojušies lielās skrajās augšup vērstās skārās ziedneša galā. Zied no jūlija beigām līdz septembrim. Piemērota audzēšanai saulainā vietā līdz paēnā, mēreni sausā līdz vidēji mitrā trūdainā caurlaidīgā vāji skābā līdz vāji kaļķainā augsnē pa vienai līdz mazos puduros klajumā, kokaugu blakusstādījumā. Stādīšanas attālums 50–100 cm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Var ciest pavasara salnās. Pavairo ar dalīšanu vai sakņu spraudņiem.

Sirdsveida makleja

Malva, rožu – *Malva alcea*

Malvu dzimta

Vidēji augsta cerveida dekoratīvi stabila apakšzemes vasu ziemciete. Dekoratīva no maija sākuma līdz salam. Veido vidēji blīvu plati pušķveidīgu ziednešu stāvvasu ceru, kura attīstība noslēdzas ar ziedu attīstību skraji izvietotās augšup vērstās galotnes ziedkopās. Augstums ziednešu neziedošajai daļai 80 cm, ziednešu ziedošajai daļai – 100 cm. Lapas vasarzaļas, vidēji lielas, zaļas, vienkāršas staraini šķeltas. Ziedi gaiši purpurrozā, ap 5 cm plati, sānis vērsti, sakārtojušies ķekaros. Zied no jūlija sākuma līdz oktobra vidum, apmēram 105 dienas. Īsmūža ziemciete. Audzē klajumā, arī saulainās nogāzēs, akmenājā pa vienam vai nelielos puduros saulainā, siltā vietā, jebkurā caurlaidīgā vidēji mitrā līdz mēreni sausā barības vielām pietiekami bagātā, vēlams kaļķainā augsnē. Var izplatīties ar pašizsēju. Augs mazprasīgs, bet pašizsējas sējeņu skaita ierobežošanai vajadzības gadījumā nogriež pārziedējušās ziedkopas. Pavairošana sejt. Kultūrā arī šķirne 'Fastigiata' ar izteikti statenisku augumu.

Rožu malva

Mārdadzis, īstais – *Silybium marianum*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Īstais mārdadzis veido virs augsnes lapu rozetes no spoži zaļām, ar sudraborti baltiem plankumiem klātām lapām. Tās ir eliptiskas ar ļoti smailu, asu galu. Lapu malas jomainas, ar asiem dzelksnīšiem noklātas. Visas auga daļas – asas. Virs rozetes 100–120 cm augsti nedaudz zaroti stublāji. Ziedi purpurioleti, kurvīti dzinum galos. Zied no jūlija beigām līdz septembra beigām. Ļoti labi nogatavojas sēklas, kuras var ievākt. Puķe, kura puķu dārziņā izsenis audzēta ne tikai košumam vien. Asajās auga daļās “aizķeroties” viss, ko garām-gājējs ar ne visai labu prātu domās sūtījis jūsu pagalmam un mājai. Tātad mājas miera un svētības sargs. Arī kosmētikā un medicīnā šī auga sēkļiņas jau izsenis izmantotas. Audzē saulainā vietā, barības vielām bagātā, sausā augsnē. Sēklas izsēj puķu dobē aprīlī, pa dažām sēklām ligzdā, 30–50 cm ligzdu no ligzdas.

Mārpuķīte, ilggadīgā – *Bellis perennis*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Vēsturiski šie augi saukti arī par sikrozītēm, Marijas puķītēm, margrietīnām un vēl citos vārdos. Šī puķe pēc savām īpašībām ir daudzgadīga, augot tās veido zemu ceru, bet parasti tiek audzētas kā divgadīgas (īpaši jaunās kultūršķirnes). Ja audzē ilgāk par 2–3 gadiem, ziediņi kļūst mazāki. Augs var labi nepārziemot. Lapas iegareni olveida, zaļas, rozetē. Ziedkopas uz 10–15 cm ziednešiem ir gan vienkāršas, gan pildītas. Zied no aprīļa līdz jūlijam. Puķes selekcijas darbs veikts tā, lai iegūtu krāšņi ziedošas ziedkopas aprīlī, maijā, jūnijā. Šķirne 'Tasso' ar pomponveidīgām ziedkopām 4 cm diametrā, šķirņu ziedi baltā, maigi rozā, tumši rozā, sarkanā krāsā. 'Rominette' – neliela zieda izmēra pompontipa ziedkopas, karmīnrozā, rozā, sarkanā un baltā krāsā. 'Roggli' – ļoti agri ziedošas 5 cm diametrā lieliem ziediem rozā, baltā, sarkanā krāsā. 'Robella' – pazīstama ar agri ziedošiem, neparastā lašrozā krāsā ziedošiem ziediem. 'Habanera' – priecē ar adatveida mēlziedu veidotām lielām un agri ziedošām ziedkopām, zem kurām pavasaros grūti saskatāmas lapu rozetes. Pārsteidz ar divkrāsu mēlziedu šķirni – 'Habanera Weiß mit Roten Spitzen'.

Īstais mārdadzis

Ilggadīgā mārpuķīte
'Habanera'

Mārsils, mazais – *Thymus serpyllum*

Panātru dzimta

Miniatūra veģetatīvi pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila klājeniska, visapkārt apmatotu un aplapotu gulvasu–ložņvasu ziemieme, puskrūmiņš, kas veido blīvu paklāju ar stateniskiem mazaplapotiem vidēji blīvi izvietotiem ziedošiem zariem. Augstums paklājam 3–5 cm, ziednešiem – 5–7 cm. Lapas mūzžaļas, sīkas, vienkāršas eliptiskas vai iegareni eliptiskas, ar veselu malu, kailas, smaržīgas, zaļas. Ziedi sīki, divlūpaini, gaiši violeti rozāini, augšup vērstos blīvos ķekaros. Zied no jūnija vidus līdz jūlija vidum. Audzē saulainā vietā, sausā, caurlaidīgā, barības vielām un trūdvielām nabadzīgā skābā līdz vāji skābā, vislabāk smilšainā augsnē kļajumā, akmeņdārzā, jumta stādījumos mazās līdz lielās grupās. Pavairošana ar dališanu vai ar spraudeņiem. Kultūrā vēl dažādas šīs sugas formas un šķirnes, piemēram, 'Coccineus' ar karmīnsārtiem ziediem, 'Albus' ar baltiem ziediem, 'Minimus' ar kompaktāku augumu u. c., kā arī daudz citu sugu un šķirņu.

Mazais mārsils

Mārtiņroze, lielziedu – *Dendranthema grandiflorum*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Mārtiņrozes ir daudzgadīgi augi, kurus, audzējot kultūrā, vēlams atjaunot ik pēc 1–3 gadiem, atkarībā no šķirnes. Ir izveidotas daudzas šķirnes gan griezto ziedu audzēšanai, gan apstādījumu un dārzu izdaiļošanai. Mārtiņrozes izceļas ar dažāda veida ziedkopām – tās var būt lodveida, starveida, cirtainas, plakanas vai līdzīgas margrietiņu ziediem. Pēc ziedu daudzuma šos augus iedala vienziēda (lielziedu) un sīkziedu mārtiņrozēs. Pirmās audzē ar vienu vai vairākiem dzinumiem, kam galā atstāj tikai centrālo pumpuru, zieda lielums 10–25 cm, un tās vislabāk padodas audzēšanai siltumnīcās vai zem plēvēm. Zaru šķirnes audzē krūmā ar visiem sānpumpuriem, zieda lielums 2–12 cm. Daļu no šīs grupas mārtiņrozēm izmanto āra apstādījumiem. Parasti tās ir neliela auguma bagātīgi ziedošas šķirnes ar noturīgiem kātiem un blīvu lapojumu. Pacieš īslaicīgu minus temperatūru, tāpēc tām rudens salnas nav pārāk bīstamas. Mārtiņrozes visbiežāk pavairo, apsakņojot spraudeņus vai nelielā piemājas stādījumā dalot cerus. Pavairošana ar zālainajiem spraudeņiem ir ļoti ērta.

Lielziedu mārtiņroze
Red Daisy

Matiolas – *Matthiola*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Matiolas tautā tiek sauktas arī par lefkojām. Divragaino matioli (*Matthiola bicornis*) latviešu puķu audzētāji jau izsenis iemīļojuši un sēj puķu dobē maijā ne sevišķi izcilā vietā ļoti skaistās ziedu smaržas dēļ. To mēdz dēvēt arī par naktslefkoku. Augums – 30 cm augsts, pacils. Lapas lineāras vai lancetiskas, zobainas. Ziedi sēdoši, vienkārši, sārti violeti, sakopujošies ķekarā. Zied jūnija beigās, jūlijā. Savukārt parastajai lefkojai (*Matthiola incana*) izveidotas daudzas šķirnes. Tas parasti veido stāvu stumbru un atkarībā no šķirnes īpatnībām zarojas vai arī ir nedaudz zarotas. Lapas veselas, lancetiskas. Uz lapām un stumbra sīki matiņi. Ziedi gan vienkārši, gan pildīti, ļoti smaržīgi, sakopujošies ķekaros. Siltumnīcām noderīga šķirņu grupa 'Schnittgold' – 70 cm augsti, stingri dzinumi, lieli pildīti ziedi greznās, bagātīgās ziedkopās: tumšzili, dzeltenī, gaišzili, rozā, sarkani, balti. Dārza lefkojas ir 'Mammut Excelsior' – 60–90 cm gari nezaroti ziedkāti, lieli ziedi un bagātīgas ziedkopas, labākās šķirnes dārzu grieztu ziedu iegūšanai. Dārza šķirnes sēj martā – dēstu audzēšanai, laukā dēstu izstāda jūnija sākumā. Nelielas salnas lefkojas dārzā pacieš. Uz ziedēs jūlijā, augustā. Dobei vietu vēlamas izvēlēties saulainu, barības vielām bagātu sārmainu augsni.

Mazpurenītes – *Ficaria*

Gundegū dzimta

Pavasara mazpurenītes (*F. verna* sin. *Ranunculus ficaria*) savvaļā aug arī Latvijā, kur atrodamas ēnainos mežos, krūmājos, pļavmalās. Ļoti ātri savairojamas ar iegareni olveidīgajiem sakņu gumijiem. Ziedi līdz 2 cm diametrā, koši dzeltenī ar spīdīgām ziedlapām. Ar to ieviešanu dārzā jābūt nedaudz uzmanīgiem, jo mazpurenītes var ātri kļūt par nezāli, gan samērā skaistu nezāli. Tāpēc tās labāk izmantot stādīšanai dārzā normalēs, ēnainās vietās zem kokiem, dzīvžogiem, kur tās tikami rotā ainavu agrā pavasarī. Izaudzētas arī vairākas šķirnes – ar baltiem, citrondzelteniem un oranžīgiem ziediem. Viena no skaistākajām šķirnēm ir 'Brazen Hussey' ar ļoti oriģinālām melnīgnēji purpurioletām lapām. Vairākas sugas aug arī Turcijā, bet par to piemērotību mūsu dārzēm ziņu nav.

Parastā matioli
'Schnittgold'

Pavasara mazpurenīte

Melampodijas – *Melampodium*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Krastmalu melampodija
'Derby'

Krastmalu melampodija (*Melampodium paludosum*) savvaļā sastopama Šrilankā. Vēl ne pārāk iepazīta viengadīga puķe. Veido ieapaļu kompaktu, bagātīgi zarotu augumu. Lapojums krāšņi zaļš, lapas trīsstūrveida ar vietām nedaudz jomotu maliņu. Ziedi 3–5 cm diametrā, koši dzelteni, kurvīti. Ziedkopas nemanāmi un bagātīgi atjaunojas. Ļoti siltumprasīga puķe – nesteidzieties ar izstādīšanu dārzā. Jāpiemeklē atklāta, saulaina augšanas vieta. Sēklas izsēj dēstu audzēšanai februārī, martā. 'Derby' – 20 cm augsta kompakta auguma šķirne. Ziedi intensīvi dzeltenā krāsā, 5 cm diametrā. Nelielas lapiņas. Zied no jūnija līdz salnām. 'Showstar' – 25 cm augsta apaļa auguma, tumšdzelteniem ziediem – 3–4 cm diametrā. Zied no jūnija līdz salnām. Ļoti krāšņa, saulaina dobjū puķe, arī apmalītēm, akmeņdārzēm, balkonu puķu kastēm. Prasa siltu un saulainu audzēšanas vietu. Pēc pirmās naktssalnas lapojums un dzinumi nomelnē.

Mēnesene, divgadīgā – *Lunaria biennis*

Krustziežu dzimta

Divgadīgā mēnesene
augļu laikā

Patiesībā sugas nosaukums ir mākslīgi veidots, augs būtībā neatšķiras no viengadīgās mēnesenes (*Lunaria annua*), sauktas arī par naudiņas puķi, dālderpuķi. Divgadīgā mēnesene ir 70–80 cm augsta. Ziedkāti nedaudz zaroti. Zied maijā, jūnijā purpurvioletiem ziediem. Pēc noziedēšanas izveidojas plāni, caurspidīgi sēklapvalki, kuri atgādina "apaļus dālderus", to vidū ir 2–3 sēklas. Mēnesenes pavairo ar sēklām, tās izsējot jūnijā. Puķe ļoti labi saglabā sevi pati, jo kā agri ziedošai tai raksturīga pašsīdēja. Mēneseni iemīļojuši floristi, jo, augļiem – "dālderiem" – nogatavojoties un to zaļos apvalkus atdalot, pie kāta saglabājas vidū esošā sudrabainā starpsieniņa (sudraba dālderis), kura tiek izmantota floristu ziemas izstrādājumos. Šī materiāla ievākšana jāveic laikus, jo augustā, sākoties lietainiem periodiem, augs nesaglabā vidussieniņas "sudrabainību", tās kļūst pelēcīgākas.

Mertenzija, Virdžīnijas – *Mertensia virginica*

Skarblapju dzimta

Mēreni zema auguma pudurveida dekoratīvi nestabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu piezemes lapu rozešu puduri, kas ātri pāraug par skraju nesazarojušos stāvi pacilu aplapotu ziednešu puduri. Augstums lapojumam 30 cm, ziedkopai – 40 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, biezas, vienkāršas lancetiskas ar veselu malu, matētas, gaišzaļas. Ziedi mazi, zvanveida, spilgti zili, nokareni, sakārtojušies blīvā ritulī ziednešu galotnē. Zied no aprīļa vidus līdz maija beigām, apmēram 40 dienas. Novēroti atsevišķi pašizsējas sējeņi. Ilgmūžīga ziemciete. Audzē paēnā līdz pusēnā, vidēji mitrā līdz mitrā caurlaidīgā trūdvielām bagātā smilšainā vāji skābā līdz vāji bāziskā augsnē koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā nelielās grupās. Stādīšanas attālums 30 cm. Pēc noziedēšanas vasarā virszemes daļas atmirst. Pavairošana no sēklām, sējot tūlīt pēc nogatavošanās vai ziemā.

Mētra, aromātiskā – *Mentha suaveolens*

Panātru dzimta

Dārzos audzē izskata ziņā pievilcīgo lapu un patīkamā aromāta dēļ – tāpēc dēvē arī par ananasu mētru. Lapas stiprinās pie dzinumiem pretēji, ir īsiem kātiem, sēdošas. Lapas forma: olveida līdz sirdsveida, tās maliņa robota līdz zāģzobaina, dekoratīvi izceļas lapas baltā maliņa. Dzinumi sasniedz 20–30 cm augstumu. Uzied ar sīkiem, neuzkrītošiem gaiši lillā ziedīņiem jūnijā, jūlijā. Augs ar sakneņiem bieži vien strauji izplatās. Var izmantot gan tējai, gan arī kā segaugu un augu apmalēs, ļoti pieticīgs. Ir raiblapainas šķirnes. Var pavairot arī ar spraudņiem. No spraudņiem līdz "gatavam augam" paiet 2,5–4 mēneši. Audzēšanu uzsāk janvārī, februārī, martā. Regulāri un pareizi mēslojot, mētra veido kuplu un krāšņu augumu. Izmanto kā struktūraugu iekarināmo augu grupējumos. Spēcīgi augošs augs. Vēlams audzēt pilnā apgaismojumā. 'Variegata' – zaļi baltais augs izceļas ar savu krūmveida augumu un viegli nokareniem dzinumiem, kuri ir pagarināti un nenoturīgi. Auga nosaukumā ietverta viena no auga raksturīgākajām īpašībām – patīkamā, specifiskā smarža. Iesaka stādījumos grupēt kopā ar fuksijām.

Virdžīnijas mertenzija

Aromātiskā mētra

Mežlilija, Kurabajaši – *Trillium kurabayashii*

Triliju dzimta

Mēreni zema cerveida–pudurveida dekoratīvi nestabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido blīvu stāvu ziednešu pušķveida ceru ar lapām un ziedu vasu galotnē. Augstums ziedēšanas laikā 50 cm. Lapas vasarzaļas, lielas, vienkāršas plati eliptiskas ar veselu malu un viļņainas, zaļas ar brūnganu marmorējumu. Sakopujošās rozetē pa trim vasu galā, izvietojušās horizontāli. Ziedi lieli, ar stāvām kausveidā izvietotām tumšsarkanām ziedlapām, sēdoši pa vienam nesazarotu ziednešu galā. Zied no aprīļa vidus līdz jūnija vidum, apmēram 60 dienas. Ļoti ilgmūžīga ziemciete. Audzē lapu koku un krūmu blakusstādījumā, pieēku klajumā un akmenājā puduros vai nelielās grupās paēnā līdz gaišā pilnā ēnā mitrā līdz mēreni sausā caurlaidīgā dārza augsnē. Pēc izeaugšanās kopšana minimāla. Ziemcietība laba bez piesegšanas. Pavairošana, dalot vasaras otrā pusē vai arī no sēklām. Sk. arī trilijas – 196. lpp.

Kurabajaši mežlilija

Mežvītenī – *Clematis*

Gundegu dzimta

Mežvītenī visbiežāk ir daudzgadīgas kokveida liānas, kas sasniedz pat 6–10 m augstumu. Daiļdārzniecībā izmanto gan mežvītenī sugas, gan daudzās sarežģītu starpsugu krustojumu ceļā radītās šķirnes. Tie ir gaismasprasīgi, tos stāda saulainā, no valdošiem vējiem labi aizsargātā vietā. Šīm liānām nepieciešama irdena un trūdvielām bagāta smilšmāla vai mālsmilts augsne. Visas sezonas garumā augiem jānodrošina atbilstošs mitruma režīms. Tā kā mežvītenī ir pameža augi, to saknēm vēlams noēnojums. Oktobra otrajā pusē mežvītenī sagatavo ziemošanai. Izveidotas oriģinālas gan lielziedu, gan sīkziedu mežvītenī šķirnes. 'Ernest Markham' – 2,5–3 m augsta, ziedi biešu purpura krāsā, 'Gipsy Queen' – 2,5–3 m, ziedi violetpurpura krāsā, 'Huldin' – 2,5–3,5 m, ziedi balti, 'Jackmanii' – 3–3,5 m, ziedi plūmju purpura līdz pulkstenišvioletai krāsai, 'Niobe' – 2–2,5 m, ziedi samtaini, Latvijas karoga krāsā, 'The President' – 2–2,5 m, ziedi violeti, viena no vispopulārākajām sīkziedu šķirnēm ir 'Paul Farges', kas sasniedz 4–7 m augstumu, ziedi balti.

Mežvītenis 'Niobe'

Miezis, krēpju – *Hordeum jubatum*

Graudzāļu dzimta

Krāšņumzāle, kura mūsu klimatā pēc siltām ziemām var lieliski pārziedēt! Stabili izmantot kā daudzgadīgu zālaugu to tomēr nevar. Pavairo ar sēklām. Bieži vien, sēklām nogatavojoties, tās pašas izsējas un nākamajā pavasarī dīgst. Vietu parasti izvēlas saulainu, bet augs varētu augt arī daļēji noēnotā puķu dobē. Krēpju miežiem vēlams vidēji smaga augsne. Sēklas izsēj vai nu tieši dobē, vai aprīlī – dēstu audzēšanai. Augam veidojas stingri, noturīgi 50–60 cm gari stiebrī, kuru galos viegli noliekas ziedkopas ar miežim tik raksturīgiem gariem, ļoti dekoratīviem akotiem, kuri vējā un saulē viz vai visās varavīksnes krāsās. To zižainums (tikko plaukušām vārpām) salīdzināms ar īsta maiga zīda pieskārieniem. Elegants materiāls vasaras ziedu pušķiem jūlijā. Tad ziedu skaras var arī ievākt un žāvēt izmantošanai ziemā.

Miķelītes – *Aster*

Kurvjziežu (asteru) dzimta

Kaut arī grieķu vārds "aster" (zvaigzne) liek šīs puķes saukt par asterēm, tomēr tradicionāli iegājies, ka par asterēm latviski tiek sauktas visiem labi zināmās viengadīgās puķes. Literatūrā miķelīšu ģinti iegājies dēvēt arī par ziemasterēm. Miķelītes audzē saulainās vietās. Jaunbeļģijas un spilvenveida miķelītes labi jūtas arī vieglā noēnojumā. Miķelītes patērē daudz barības vielu, tāpēc vēlams labi mēsloja, irdena un caurlaidīga dārza augsne. Jārūpējas arī par pietiekamu mitrumu augsnē. Miķelīšu šķirnes pavairo tikai veģetatīvi – ar ceru dalīšanu pavasarī. Dārzos izmantojamās sugas ir Jaunanglijas miķelīte (*A. novae-angliae*) (šķirnes: 'Alma Potschke', 'Andenken an Paul Gerber', 'Barr's Pink', 'Harrington Pink', 'Roter Stern' – tumši karmīnsārta; 'Roter Turm' – karmīnsarkana; 'Rubinschatz', 'Rudelsburg', 'W. Bowmann' u. c.); Jaunbeļģijas miķelīte (*A. novi-belgii*) ('Antwerpse Perle', 'Belosņežka', 'Crimson Brocade', 'Dauerblau', 'Erfurt Blüht', 'Gayborder Supreme', 'Plenty' u. c.); spilvenveida miķelītes (*A. dumosus*) (šķirnes: 'Herbstgruß vom Bresserhof', 'Jenny', 'Kristina', 'Peter Pan', 'Pink Lace', 'Prof. Anton Kippenberg' u. c.); kā arī sirdslapu miķelīte (*A. cordifolius*) un virsāja miķelīte (*A. amellus*).

Krēpju miezis

Viršāja miķelīte

Miskante, Ķīnas – *Miscanthus sinensis*

Graudzāļu dzimta

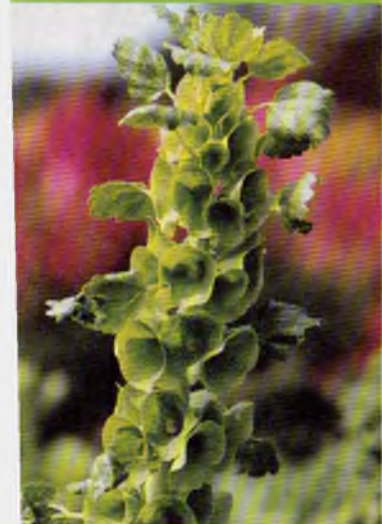
Ķīnas miskante

Latvijā kultūrā atsevišķas šķirnes, piemēram, 'Strictus' – augsta pudurveida dekoratīvi ļoti stabila dekoratīvā zāle. Veido stāvu vidēji blīvu aplapotu ziedvasu puduri, kas pie mums nezied. Augstums 160 cm. Lapas vasarzaļas, vienkāršas plati lineāras ar veselu malu, zaļas ar platām zaļgandzeltenām šķērsvitrām, kuras parādās pēkšņi vasaras vidū. Augšējās lapas stāvas līdz stāvi pacilas, apakšējās nokareņas. Audzē saulainā, siltā vietā vidēji mitrās caurlaidīgās vāji skābās līdz vāji bāziskās barības vielām bagātās augsnes klajumā, ziemciešu stādījumos, pa vienai vai mazos puduros. Labi ziemo bez piesegšanas. Stādīšanas attālums 100 cm. Šķirne 'Nishidake' ir ilgmūža ziemciete, augstums ziednešu aplapotai daļai 120 cm, ziediem – 160 cm. Lapas vidēji lielas, vienkāršas lineāras, arkveidā nolikušas, zaļas ar baltu svitru vidū, rudenī iekrāsojas dzeltenīgas. Ziedi sīki, neievērojami, brūngani sudrabainās, šaurās, garās vārpiņās, kas sakopotas lielās skrajās augšup vērstās skarās. Zied no augusta sākuma līdz septembra vidum. Audzēšana un kopšana kā iepriekšējai šķirnei, taču vēlama piesegšana ziemā. Stādīšanas attālums 120–150 cm. Pavairošana abām šķirnēm – daļot vai ar sakneņu spraudņiem agri pavasarī.

Gludā molucella

Molucella, gludā – *Molucella laevis*

Panātru dzimta

Gludā molucella ir moderna puķe. Veido 50–70 cm augstas ziedvārpas ar īpašām kauslapu taurītēm. Augs zarojas pie pamatnes. 'Irlandglocke' – 70 cm augsti dzinumi. Izsēj no februāra līdz aprīlim dēstu audzēšanai. Ziedināšanu var veikt gan siltumnīcu platībās, gan dārzā: siltā, saulainā vietā un barības vielām bagātā augsnē – ļoti augstas prasības pēc auglīgas augsnes. Prognozējot siltāku vasaru, sēklas var izsēt arī siltās, saulainās dobēs, kur augs pagūs izziedēt augustā, septembrī. Viena no puķēm, kurām ļoti ilgstoša sēklu dīdēšana: 12 °C temperatūrā sadīgst 14–30 dienās. Vēsinašana veicinās sēklu dīgšanu. Izcils floristu materiāls, gan svaigs, gan sažāvēts – ziemas periodam. Nevajag ļaut pārziedēt, tad kauslapiņas nobirs.

Monardas – *Monarda*

Panātru dzimta

Monardas ir 1 m augstas un augstākas, puķes spēcīgi un patīkami smaržo, piesaistot sev bites, kameņenes un tauriņus. Stublāji ir četrkantaini, lapas pretējas, ziedi mieturos. To krāsa gaiši violeta, sārta, asinssarkana vai balta. Tās labi aug saulainā vietā, arī nelielā noēnojumā. Monardas ir pieticīgas, tām piemērota jebkura pietiekami mitra un irdena dārza augsnē. Monardām ir sekla sakņu sistēma, tās noteikti jālaista. Monardas veido sāndzinumus un ātri aizņem sev atvēlēto laukumu. Monardas var pavairot arī ar sēklām, taču šķirnes – tikai ar ceru dališanu pavasaros. Dobēs tās stāda 40–50 cm attālumā. Dvīņziedu monardas (*M. didyma*) augstums ir 90–120 cm, savvaļā aug mitros mežos. Lapas tumši zaļas, ziedi šarlaksarkani. Dārzos audzē tikai šķirnes, kuras, domājams, izveidojušās krustojumu ceļā ar citām sugām. Zied no jūlija otrās puses līdz septembra sākumam. Eiropas firmu katalogos izplatītas šķirnes ir 'Croftway Pink' – lašu rozā, 'Prärienacht' – tumši purpurvioleta, 'Schneewittchen' – balta, 'Beauty of Cobham' – gaiši rozā, 'Cambridge Scarlet' – tumši šarlaksarkana.

Montija, Sibīrijas – *Montia sibirica*

Portulaku dzimta

Zema auguma veģetatīvi cerveida, ar sēklām izsējoties – audzveida, dekoratīvi stabila ziemciete. Īsmūžīga, parasti divgadīga. Veido piezemes lapu rozešu ceru, no kura attīstās mazsazarots aplapots ziednesis. Augstums 15 cm. Lapas ziemzaļas, vidējas līdz mazas, maigi zaļas, vienkāršas sirdsveida, ar veselu lapu plātnes malu. Ziedi pa vienam, mazi, zvaigzņveidīgi, skraji izvietojušies, augšup vērsti, gaiši rozā krāsā. Zied no maija vidus, ar regulāru atkārtotu ziedēšanu līdz salnām rudenī. Bagātīga pašizsēja. Audzējama paēnā līdz pilnīgi noēnotā vietā mēreni sausā līdz mitrā caurlaidīgā vāji skābā trūdainā vai smilšainā, arī kūdrainā augsnē. Izmanto nelielās vai lielās grupās lapu koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā. Ieteicams izmantot pašizsējas sējeņus. Bez konkurences izveido vidēji blīvu paklājveida saaudzi. Nevēlamo sējeņu izravēšana viegla. Pavairo sējot.

Dvīņziedu monarda

Sibīrijas montija

Mugurenes – *Polygonatum*

Liliju dzimta

Daudzziedu mugurene

Daudzziedu mugurene (*Polygonatum multiflorum*) ir zema purveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvi izvietotu aplapotu augšdaļā noliektu ziednešu puduri. Augstums ziednešiem 60–70 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, vienkāršas olveida vai eliptiskas, nosmailotas, ar veselu malu. Ziedi balti, nokareni, mazi, sakārtojoties vienpusēji pa 2–5 ziednešu lapu žāklēs, veidojot izstieptu, lapainu ķekaru. Zied no maija beigām līdz jūnija vidum, apmēram 15 dienas. Ilgmūžīga ziemciete. Audzē koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā, ēku un sienu ēnas pusē mazu un vidēji lielu grupu veidā, pusēnā līdz pilnā ēnā, vidēji mitrās trūdainās vāji skābās līdz vāji bāziskās caurlaidīgās, vislabāk smilšmāla vai mālsmilts augsnes. Stādīšanas attālums 30 cm. Augs indīgs. Kopšana piemērotā vietā neliela. Ziemcietība laba. Pavairošana ar dalīšanu un sakneņu spraudņiem.

Muskares – *Muscari*

Hiacinšu dzimta

Platlapu muskare
'Baby's Breath'

Muskares jeb pērļu hiacintes, jeb pērlenītes ir ļoti daudzveidīgas un neparastas. Muskarēm ziedvārpa sastāv no divu tipu ziediem – ziedvārpas pamatnē ziedi ir augļīgi, bet augšējie ziedi parasti ir sterili. Daudzām sugām tie atšķiras arī pēc krāsas. Visplašāk dārzos izmantotā ir Armēnijas muskare (*M. armeniacum*). To izmanto gan apstādījumiem, gan ziedu pušķiņiem, gan arī uzzielināšanai. Iecienītas ir šķirnes ar pildītiem ziediem zarotās vārpās – 'Blue Spike' un tās mutants 'Fantasy Creation'. Tā kā abām šķirnēm ziedi ir sterili, tās zied ļoti ilgi. Vēl viena šķirne ar steriliem ziediem ir 'Saffier', tai ir ļoti īpatnēja ziedu krāsa – zila ar zaļganīgu pieskaņu. Ļoti iecienīta ir arī šķirne 'Early Giant' – agrīna ar lieliem spilgti kobaltziliem ziediem skaistās vārpās. Baltrīklītes muskarei (*M. leucostomum*) ziedi ir ļoti tumši zili, pat sīpoli tai ir zaļganīgi melni. Sevišķi oriģināla ir platlapu muskare (*M. latifolium*). Tai parasti ir tikai viena, retāk divas, taču ļoti platas lapas. Skaista ir tās baltziedu forma 'Alba'. Viena no dārgākajām muskarēm ir šķirne 'Baby's Breath' (sin. 'Valerie Finnis').

Muskarīmijas – *Muscarimia*

Hiacinšu dzimta

Muskarīmijas ir tuvas muskaru radnieces, taču to ziedi nereti ir brūnos vai dzeltenīgos toņos. Muskarīmijām raksturīgas resnas daudzgadīgas saknes, tādēļ tās labāk jūtas, ja tiek audzētas bez pārstādīšanas. Muskarīmijām vajag saules piekarsētu stūrīti, citādi tās nezied vai zied tikai pēc ļoti karstām vasarām. Ar dažādiem nosaukumiem dārzos audzē divas sugas – lielaugļu muskarīmiju (*M. macrocarpa*) un muskusa muskarīmiju (*M. moschata*). Katalogos bieži piedāvātā ambrozija muskarīmija (*M. ambrosiaca*), visticamāk, ir muskusa muskarīmijas forma ar ļoti gaiši pārļu ziliem ziediem. Tās iesaka audzēt siltumnīcā vai plēvju mājā, kur var nodrošināt pietiekamu siltumu un sausumu vasaras otrajā pusē, kas nodrošina to regulāru ziedēšanu un sēklu ražu.

Mūždzīvji – *Sempervivum*

Biezlapju dzimta

Sukulentas miniatūras pudurveida dekoratīvi stabilas klājeniskas rozešu ziemcietes, kas ar īsāku vai garāku stolonu galā izaugošām sānu rozetēm, tām apsakņojoties blakus mātesaugam, veido blīvu paklājveida puduri. Katra rozete ir monokarpa, t. i., tikai vienu reizi veido statenisku aplapotu ziednesi ar ziedkopu galā, uz zied un pēc tam atmirst. Augstums paklājam un ziednešiem atkarīgs no sugas. Lapas mūžzaļas, mazas, sēdošas, kailas vai dažādā mērā matainas, vienkāršas, ar veselu malu, sakārtojušās blīvās rozetēs. Rozetes lielums un veids, kā arī lapu lielums un krāsa atkarīgi no sugas. Ziedi sīki, zvaigžņveida, dzeltenīgi, rozaini vai purpurkrāsā, lielākoties augšup vērstos vairogos. Zied no jūnija beigām līdz augustam. Ilgmūžīgas ziemcietes. Audzē saulainā vietā, sausā līdz mēreni sausā caurlaidīgā, barības vielām nabadzīgā vāji skābā līdz mēreni kaļķainā dārza augsne akmeņdārzā pie un uz akmeņiem, to spraugās, kapu stādījumos, ekstensīvos jumta stādījumos mazās līdz vidēji lielās grupās. Stādīšanas attālums 10–15 cm. Nektāraugs. Kopšana piemērotā vietā neliela – kailsalā ieteicams piesegt. Pavairošana ar dališanu. Kultūrā gan dažādas sugas, gan liels daudzums šķirņu.

Muskusa muskarīmija

Mūždzīvji

Naktssveces – *Oenothera*

Naktssveču dzimta

Misūri naktssvece

Mūsu klimatā ziemcietīgas ir tikai dažas sugas, bet piemērotākā audzēšanai ir Misūri naktssvece (*O. macrocarpa*). Savvaļā tā izplatīta ASV dienvidos sausās akmeņainās, viegli kalķainās augsnēs, mīl saulainas vietas. Pavasarī jaunie sarkanīgie dzinumi parādās samērā vēlu. Tie aug un attīstās par 50 cm gariem, gulošiem ziedstublājiem, klātiem ar lancestiskām pabiezām lapām. Misūri naktssvecei ir dziļa un labi attīstīta sakņu sistēma, vienā vietā tā var augt pat 15 gadus un vecos stādus nav vērts pārstādīt. Bet šī puķe labi ražo sēklas un jaunus augus var izaudzēt vienas vasaras laikā. Ziedi tai ir mirdzoši zaļgandzelteni, ļoti lieli – 10 cm diametrā – un zied no jūlija līdz pat lielākām salnām septembrī. Zieds pilnīgi uzplaukst vakarā un nedzīvo ilgi, bet tie nemitīgi parādās viens pēc otra no lapu žāklēm. Vēlāk attīstās lieli, ap 15 cm gari trīsšķautņaini augļi ar platiem spārniem. To centrā trijās sēklu kamerās atrodas un attīstās sēklas. Šo augu var stādīt akmeņdāros.

Narcises – *Narcissus*

Amarilju dzimta

Ciklamenziedu narcise

Narcises pieder pie tā sauktajām lielajām puķu kultūrām, tām veltīts atsevišķs izdevums (LA Tematiskā avīze "Narcišu avīze", J. Rukšāns, 2005), šeit sniegts tikai dārzos audzējamo narcīšu iedalījums 13 grupās. 1. grupa. Trompetnarcises. 2. grupa. Lielvainadziņa narcises. 3. grupa. Īsvainadziņa narcises. 4. grupa. Pildītās narcises. 5. grupa. Triandru narcises. 6. grupa. Ciklamenziedu narcises. 7. grupa. Žonkilu narcises. 8. grupa. Tacetu narcises. 9. grupa. Dzejnieku narcises. 10. grupa. Bulbokodiju narcises. 11. grupa. Šķeltvainadziņa narcises, kuras vēl iedala apakšgrupās: a) apkaklīšu narcises, b) tauriņziedu narcises. 12. grupa. Citas narcīšu šķirnes – tās, kuras neatbilst nevienai no iepriekš minētajām grupām. 13. grupa. Narcīšu sugas un taksoni, kuru atšķiršanai lieto tikai latiniskos apzīmējumus – visas narcīšu savvaļas sugas, pasugas, varietātes un formas. Narcises sekmīgi var audzēt jebkurā dārza augsnē, tomēr vislabāk tās padodas smilšmāla vai mālsmits augsnēs ar bagātīgu trūdvielu daudzumu.

Neaizmirstule, Alpu – *Myosotis alpestris*

Skarblapju dzimta

Puķes stublāji un lapas klāti ar sīkiem matiņiem. Lapas vienkāršas, lāpstveida līdz lancetiskas, sēdošas. Ziedi maijā – sakārtojušies rituļos. Pavairo ar sēklām. Sēklu dziedēšanas laikā – gaismasprasīga puķe. Vietu stādīšanai izvēlas gan saulē (jābūt pietiekami mitrai augsnei), gan ēnainā vietā – tad ilgstošāka ziedēšana. Saulainā vietā ziedēšana varētu būt tikai 3–4 nedēļas. Neaizmirstule var priecēt agrā pavasarī – uzziudināta podu kultūrā un piedāvāta stādīšanai puķu kastēs, traukos. Šķirne 'Compindi' – 15 cm augums, tumši–tumši zili ziedi. 'Dunkelblauer Turm' – 25 cm augsta, ļoti bagātīgi ziedoša neaizmirstuļu šķirne ar tumši zilām nebalojošiem ziediem. 'Miro' – 15 cm, vidēji zila ziedu krāsa. 'Musik' – 25 cm augsta, vidēji zili, samērā lieli ziedi. 'Rosylva' – 20 cm, rozā ziedi. 'Snowsylva' – 20 cm, balti ziediņi. 'Bluesylva' – 20 cm augsta, vidēji zila ziedu krāsa. Latvijā neaizmirstules var gan izsald, gan pārmitro augšņu dēļ nepārziemot.

Nelķe, čemuru – *Dianthus barbatus*

Nelķu dzimta

Mil atklātu, saulainu vietu un smagu dziļi irdinātu, bagātīgi mēslotu dārza augsni. Izstādot dēstus dobē, atcerieties – ne dziļāk kā iepriekš auguši! Vēlamā augsnes reakcija pH 6,0–7 ar bagātīgu kaļķa piedevu. Lapas tumši zaļas, plati lancetiskas. Ziedi vienkārši vai pildīti, blīvās vairogveida ziedkopās uz 20–70 cm augstiem ziedkātiem. Zied jūnijā, jūlijā. Čemurnelķes pavairo ar sēklām (var arī ar spraudņiem). Izsēj jūnijā. Sēklas dziedējot 15 °C temperatūrā, tām jāsadīgst 7–14 dienās. Iesaka izsēt dārziņā – dobē un rudenī izstādīt ziedināšanas vietā jūnijā, jūlijā ziedēšanai. Selekcija tiek virzīta divos virzienos: zema auguma šķirņu veidošana apstādījumu grupām un podu kultūrai (piemēram, 'Indianerterpich' – 25 cm augsta šķirne ar vienkāršiem spilgtās krāsās ziedošiem ziediem) un pagarinātāku ziedkātu (50–80 cm) šķirņu veidošana – greznu griezto ziedu iegūšanai ar spēcīgiem ziedkātiem. Uzdzied, nozied, labi nogatavojas sēklas, kuras izsējoties (pašizsēja) saglabā puķi dobē arī citiem gadiem.

Alpu neaizmirstule

Čemuru nelķe

Nelķe, dārza – *Dianthus caryophyllus*

Nelķu dzimta

Divgadīgās dārza nelķes atšķiras no viengadīgajām ar to, ka tās ir izturīgākas, labāk pārziemo un otrajā gadā bagātīgi zied no jūnija līdz septembrim. 'Grenadin' grupas dārza nelķes pavairo ar sēklām, tās izejot maijā, vēlākais – jūnija sākumā. Diedzējot 18–22 °C temperatūrā, tām jāsadīgst 7–14 dienās. Dārza ziedēs otrās veģetācijas perioda jūnijā, jūlijā, augustā. Nelķe ir sausummīle! Dobē sagatavo vismaz vidēji smagu, barības vielām bagātu, kaļķi saturošu augsni, kuras pH 6–7. 'Grenadin' un 'Floristan' šķirņu grupas raksturo 60–70 cm augsti, sazaroti ziedkāti, ko audzē galvenokārt griezto ziedu iegūšanai. Laikus izlaužot centrālo (pirmo) ziedpumpuru, var panākt, ka uz viena kāta uzdzied vesela buķete no vairākiem nelieliem, bet ļoti smaržīgiem un krāsu ziņā košiem ziediem. Pavairo arī veģetatīvi – ar spraudeņiem.

Nelķe, Ķīnas – *Dianthus chinensis*

Nelķu dzimta

Ķīnas nelķe savvaļā sastopama Ķīnā un Japānā. Augi ar 20–40 cm augstiem ceriem. Mīl saulainas, barības vielām bagātas, kaļķi saturošas augsnes. Cieš lietainās, mitrās vasarās. Sēj martā dēstu audzēšanai, lai augus jūnijā izstādītu 20–25 cm attālumā citu no cita. 'Double' – 40 cm augsti nelķu augi ar pildītiem dažādu sārto, rozā, balto krāsu ziediem, zied jūlijā, augustā. Izmanto kā dobjū puķi, kā arī griezto ziedu iegūšanai. Selekcijas darbs vainagojies ar ļoti skaistu, krāšņu viengadīgu Ķīnas nelķu hibrīdu F1 iegūšanu. Šķirņu grupa 'Telstar' F1 – 25–30 cm augsti augi ar laškrāsas, sarkaniem, šarlaksarkaniem ziediem ar baltu actiņu. Bagātīgi ziedoši, kompakta apaļu augumu. Šķirņu grupa 'Charm' F1 – 20 cm augsti ātri augoši ceri ar lieliem, agri ziedošiem ziediem. Augs gan dobēm, gan ziedināšanai podu kultūrā. 'Super Parfait' ir 15 cm zema, kompakta auguma šķirņu grupa ar divkrāsu ziediem. Šos jaunus krāšņos hibrīdus sēj no janvāra beigām līdz aprīlim, plānojot apmēram trīs mēnešu audzēšanas periodu. Izmanto dobjū, balkonu noformēšanai, audzēšanai un uzdziedināšanai podu kultūrā.

Dārza nelķe 'Floristan'

Ķīnas nelķe 'Snowfire'

Nelķe, zilganā – *Dianthus gratianopolitanus*

Nelķu dzimta

Zema, cerveida–pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila klājenisku guļvasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu vai blīvu spilvenveida paklāju un mazaplapotus skraji izvietojušos ziednešus ar ziediem galā. Augstums paklājam 10 cm, ziednešiem – 20–25 cm. Lapas ziemzaļas, nelielas, vienkāršas lineāras līdz lineāri lancetiskas ar veselu malu, rozetēs uz vasām, pelēkzaļas līdz zilganzaļas. Ziedi vidēji, rozā, augšup vērsušies, pa vienam ziednešu galā. Zied no jūnija vidus līdz jūlija vidum, apmēram 30 dienas. Ziedi smaržīgi. Ilgmūža ziemciete. Audzē siltā, saulainā vietā, mēreni sausā līdz vidēji mitrā caurlaidīgā ar trūdvielām nabadzīgā vāji skābā līdz kaļķainā, arī akmeņainā augsnē akmeņdārzā, krauto atbalstsienu terasēs un spraugās, ekstensīvos jumta stādījumos mazos puduros vai nelielās grupās. Stādīšanas attālums 30 cm. Kopšana piemērotā vietā neliela – pārziedējušo ziednešu nogriešana. Pavairošana ar sēklām. Kultūrā galvenokārt šķirnes, piemēram, 'Eydangeri' ar tumši rožainiem ziediem.

Nemēzija, dziedzerainā – *Nemesia strumosa*

Cūknātru dzimta

Dziedzerainās nemēzijas augi ir 20–40 cm augsti smalkiem, zarotiem, taisniem dzinumiem. Lapiņas nelielas, bagātīgās ziedēšanas dēļ pat nav redzamas, olveida vai lancetiskas. Pavairo ar sēklām, tās izsējot martā, aprīlī dēstu audzēšanai. Dēstus vēlams galotņot, tas veicinās kompaktāka auguma veidošanos. 'Karneval' – 25 cm augsti augi, kompakti ieapaļi krūmiņi. Saulainas, siltas ziedu krāsas: dzeltenās, oranžās, brūnsārtās. Ziedi irdenā ķekarā. 'Triumph' – 20 cm augsti augi, lielāku ziedu šķirne ar krāšņu, saulainu ziedu krāsu, šķirņu sajaukums. 'Sundrops' – 25 cm augsti ļoti kompakta auguma piecu ziedu šķirņu jaukums. Nemēzijas piemērotas dobjū, paklājdobju, balkonu, puķu kastu stādījumiem. Pēc pirmās intensīvās masveida noziedēšanas auga dzinumus īsina – apgriež. Nemēzija no jauna ataug, otrreiz krāšņi uzziedēs. Jaunāko šķirņu grupu nemēzijas selekcionētas ar pagarinātiem, noturīgiem dzinumiem, paredzot nokareno augu kompozīciju veidošanai. Pavairo ar spraudņiem.

Zilganā nelķe

Dziedzerainā nemēzija
'Sundrops'

Nemēzija, krūmveida – *Nemesia fruticans*

Cūknātru dzimta

Sinonīms – lauvmutišziedu diascija. Iekarināmu podu kultūras izaudzēšanai vēlams audzēšanu uzsākt janvārī, februārī, bet nelielu augu izaudzēšanai – februārī, martā. Substrātu gatavo irdenu, gaisa un ūdens caurlaidīgu. Audzējot nepieciešama galotņošana un auguma ierobežotāju lietošana. Pēdējā galotņošana jāplāno piecas nedēļas pirms vēlamās uzdziedēšanas. Kopšanas ziņā nemēzija ir samērā pieticīga. Pacieš vieglas salnas. Labi sakņojas. Dzinumi ir vertikāli – samērā noturīgi, bet tomēr tiek lietota kā augs iekarināmiem podiem. 'Rosa Wings' – nemēzijas šķirne, raksturīgi maigi rozā ziedi. Piemērota grupējumiem traukos, dobēs, iekarināmos podos. Samērā agri un pārliecinoši uzdzied un ilgstoši krāšņi. Fantastiska spēja atjaunot ziedus. Maiga, patīkama ziedu smarža. 'White Wings' – šķirne ar izcili baltiem ziediem bagātina stādījumus. Ilgstoša ziedēšana vasarā.

Krūmveida nemēzija

Nigellas – *Nigella*

Gundegu dzimta

Damaskas nigella jeb Damaskas melnsēklīte (*Nigella damascena*) ir 40–50 cm augsts bagātīgi sazarots augs ar smalkām plūksnainām lapiņām, tautā saukts "Jaunava zaļumos". Ziedi pa vienam dzinuma galos, tie neparasti ieskauti smalkās, zaļās lapiņās. Pavairo ar sēklām, tās izsējot puķu dobē aprīļa beigās. Prasa saulainu vietu, trūdvielām bagātu, kaļķi saturošu augsni. Šķirne 'Miss Jekyll' – 45 cm augumā, debeszili, vienkārši ziedi, ieskauti zaļā lapojumā. Zied jūlijā, augustā. 'Persische Juwelen' – 40 cm augumā, balti, zili, rozā ziediņi, ieskauti zaļajās seglapiņās. Īpaši krāsainas (sārtbrūnas) augļkopas – someņi. Spānijas nigella (*Nigella hispanica*) ir augs ar spēcīgu 40–50 cm augstu augumu. Šķirne 'Exotic' – intensīvi zilas krāsas ziedkopas, bet nav smalko, ziedus kļaujošo zaļo lapiņu. Zied centrā tumšbrūnas putekšņlapas. Zied jūlijā, augustā. Austrumu nigellas (*Nigella orientalis*) šķirne 'Transformen' – 40 cm augsti stingri, mazzaroti dzinumi. Dzeltēni, pavisam neizskatīgi ziediņi, zied jūlijā, augustā, bet ļoti skaistas, savdabīgas, elegantas augļkopas.

Spānijas nigella 'Exotic'

Obrētas – *Aubrieta*

Krustziežu dzimta

Obrētas ir zemi ložņājoši paklājveida augi ar sikām lāpstveidīgām pelēkzaļām lapām, kas klātas ar smalkiem matiņiem. Ziedi zili, violetzili, sarkani, bagātīgi zied maijā, jūnijā, bet atsevišķi ziedi var uzdziedēt vēl arī jūlijā, augustā. Mūsu dārzos audzē galvenokārt dažādas hibrīdu šķirnes, kam pamatā lielā daļā krustojumu bijusi *Aubrieta deltoidea*. Diezgan sen pazīstamas šķirnes ir, piemēram, 'Dr. Mules' (augums līdz 15 cm, ziedi violetzili, agrīna šķirne); 'Tauricola' (augums tikai ap 5 cm, zili ziedi); 'Novalis Blue' (augums 15 cm, ziedi zili, lieli, pavairojama arī ar sēklām); 'Whitewell Gem' (augums 15 cm, ziedi spilgti purpursarkani, arī pavairojama ar sēklām). Obrētas audzē saulainās, siltās vietās caurlaidīgās, ar kaļķi bagātās, ne pārāk trūcīgās dārza augsnes. Izmanto akmeņdārzos, dārza mūrīšu un terašu apzaļumošanai. Pavairo gan ar spraudeņiem un ceru daļīšanu, gan ar sēklām.

Omfalode, pavasara – *Omphalodes verna*

Skarblapju dzimta

Miniātūra pudurveida–audžveida klājeniska ložņvasu dekoratīvi ļoti stabila lapu un ziedu ziemciete, kas saglabā dekoratīvitāti no pavasara līdz vēlām rudenim. Veido blīvu lapu rozešu paklāju, no kura attīstās īsi aplapoti ziedneši un stīgas. Ļoti ilgmūžīga ziemciete. Augstums paklājam 8 cm, ziednešiem – 10 cm. Lapas vasarzaļas, vienkāršas, raupjas, vidēja lieluma, olveida vai sirdsveida. Ziedi mazi, koši debeszili ar baltu actiņu, vērsti augšup, sakārtojušies skrajos ķekaros. Zied no maija sākuma līdz jūnija sākumam. Neliela pašizsēja. Audzē lapu koku pastādījumā un blakusstādījumā, arī sakņu konkurences apstākļos, daļēji noēnotā vietā līdz pilnai ēnai vidēji mitrās līdz mitrās caurlaidīgās, trūdvielām bagātās vāji skābās līdz skābās augsnes vidēji lielās līdz ļoti lielās grupās augsnes nosegšanai, stādījumiem ēku vai sienu ziemeļu pusē, ēnainos iekšpagalmos un akmeņdārzā. Stādīšanas attālums 25 cm. Kopšanas apjoms neliels. Ziemcietīga. Pavairošana, dalot jebkurā veģetācijas perioda laikā. Kultūrā ir arī šķirne ar baltiem ziediem 'Alba'.

Obrētu hibrīds 'Neulina'

Pavasara omfalode

Opuncijas – *Opuntia*

Kaktusu dzimta

Komanču opuncija

Pie mums parasti izmanto vienu sugu – komanču opunciju (*Opuntia phaeacantha* var. *camanchica*). Zema auguma pudurveida klājeniska gulvasu–ložņvasu dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo “lapu” ziemciete. Veido vidēji blīvu–skraju nelīdzenu stumbru posmu paklāju, uz kura uzaug ļoti skraji izvietojušies praktiski sēdoši ziedi. Ļoti ilgmūžīga ziemciete. Augstums paklājam 19 cm, ziediem – 20 cm. Lapas aizvieto mūžzaļi biezi lieli olveida–apgriezti olveida zaļgani plakani stumbru posmi ar ērkšķiem. Ziedi lieli, kausveidīgi, vērsti uz augšu, gaiši dzeltenī. Zied jūlijā apmēram divas nedēļas. Vispiemērotākā šim kaktusam ir ļoti silta vieta saulgozī, sausā līdz mēreni sausā smilšainā un akmeņainā caurlaidīgā vāji skābā līdz vāji bāziskā augsnē. Audzēšana ieteicama aizvējā, pieēku klajumā, akmeņdārzā terašu vai krauto sienu dienvidu pusē vai arī tāda paša izvietojuma akmeņainās nogāzēs. Ziemā jāpiesedz. Stādījuma vietā ziemā nedrīkst sakrāties ūdens. Pavairo, spraužot stumbru posmus.

Osmunda, karaliskā – *Osmunda regalis*

Osmundu dzimta

Karaliskā osmunda

Vertikālsakneņu paparde. Vidēji augsta cerveida–pudurveida dekoratīvi ļoti stabila efektīga apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu plati pušķveidīgu sterilo lapu ceru, uz kurām kā atzars uzaug stateniska fertila lapa. Augstums LU Botāniskajā dārzā: sterilo lapu – 75 cm, fertilo lapu – 85 cm. Sterilās lapas vasarzaļas, lielas, divkārt nepāra plūksnaini saliktas, zaļas; fertilās lapu daļas pārveidotas stateniskās, brūnās sporangiju vārpās. Ilgmūža ziemciete. Augšanas apstākļi vislabākie vēsā vietā, paēnā līdz gaišā ēnā mitrā līdz slapjā augsnē. Ja augsne pietiekami mitra, tad arī saulē. Augsne vēlams barības vielām bagāta, skāba līdz neitrāla, kūdraina. Labi pacieš pilēšanu no kokiem, bet ne augšnes sablīvēšanu un piesārņošanu ar vārāmo sāli. Piemērota audzēšanai lapu koku ar ne pārāk spēcīgu sakņu sistēmu pastādījumā vai blakusstādījumā, arī krastmalā pa vienai vai puduros. Stādīšanas attālums 100–150 cm. Pavairošana, dalot vai sējot sporas tūlīt pēc to ievākšanas.

Ozolītes – *Aquilegia*

Gundegū dzimta

Savvaļā pie mums sastopama parastā ozolīte (*Aquilegia vulgaris*) ar ziliem savdabīgiem nokareniem piešveidīgiem ziediem. Kultūrā tai var būt arī violeti, sārti un balti ziedi. Dārzos audzē arī citas sugas. Zilā ozolīte (*Aquilegia caerulea*) ir 40–50 cm augsta, ziedi zili ar dzeltenīgu vidusdaļu, ap 5 cm diametrā, pīsis garš, taisns, zied jūnijā, jūlijā. Izveidotas arī šķirnes, piemēram, 'McKana', 'Heterosis Olympia' u. c. Zeltziedu ozolīte (*Aquilegia chrysantha*) ir krietni lielāka, 80–90 cm augsta, dziļi šķeltas lapas, ziedi dzelteni, zied jūnijā, jūlijā. Vēdekļveida ozolīte (*Aquilegia flabellata*) ir 15–25 cm augsta, lapas zilganzaļas, ziedi ar isu pīsi, violetzili ar baltu vidū, zied jau maijā. Šķirnes 'Nana Alba' ar baltiem ziediem, 'Ministar' ar ziliem ziediem u. c. Dziedzeraīnā ozolīte (*Aquilegia glandulosa*) ir 30–40 cm augsta, ziedi palieli, tumšzili ar gaišāku vidū, pīsis īss, zied maijā, jūnijā. Kultūrā audzē arī Kanādas ozolīti (*Aquilegia canadensis*). Ozolītes audzē mitrās, bagātīgās augsnēs. Pavairo ar sēklām.

Parastā ozolīte

Pahiacintes – *Hyacinthoides*

Hiacinšu dzimta

Pahiacintes ir augs, kas daudzkārt mainījis savu zinātnisko nosaukumu. Vispirms tos pieskaitīja *Scilla* ģintij un, tā kā populārākā suga saucās *S. hispanica*, tās ieguva savu nosaukumu – Spānijas sniedzītes. Vēlāk tās izdalīja *Endymion* ģintī, bet tad atzina, ka pareizi jāsauc par *Hyacinthoides* (tulkojumā tas nozīmē – hiacintēm līdzīgās jeb pahiacintes). Kultūrā pārsvarā audzē divas sugas, jau pieminēto Spānijas pahiacinti (*H. hispanica*) – ar zilām putekšņīcām un stāvu ziedvārpu – un *H. non-scripta* – ar krēmbaltām putekšņīcām un ziedvārpu ar noliektu galotni. Abas viegli krustojas, tāpēc ne vienmēr var viegli pateikt, kurai no sugām konkrēta šķirne atbilst. To plati atvērte zvanveida ziedi sakopojušies līdz 30 cm garās blīvās vārpās. Izveidotas ļoti daudzas šķirnes ar dažādu nokrāsu baltiem, rozā, ziliem, violetiem ziediem. Aug jebkurā dārzā, gan saulē, gan pusēnā. Praktiski ziemcietīgas, tomēr būtu vēlams stādījumus piesegt. Sīpoli ir kaili, bez segvāņas, tādēļ nevajadzētu tos ilgstoši glabāt ārpus augsnes.

Spānijas pahiacinte

Pahisandra, galotnes – *Pachysandra terminalis*

Bukšu dzimta

Galotnes pahisandra

Zema auguma audzveida agresīva dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu un apakšzemes veģetatīvo vasu klājeniska ziemciete. Veido blīvu aplapotu pacilu vasu paklāju, kura vasu galotnēs ļoti skrajā izvietojušās ziedkopas. Augstums paklājam 25 cm, ar ziedkopām – 30 cm. Lapas mūžzaļas, ādainas, mazas, vienkāršas otrādi olveida, galā rupji zobainas, spīdīgas, tumšzaļas, sakopojušās mieturos daudzgadīgo virszemes vasu ikgadējo pieaugumu galos. Ziedi sīki, zaļganbalti, sakārtojušies augšup vērstās vārpās. Zied no aprīļa beigām līdz maija vidum. Ļoti ilgmūžīga ziemciete. Augs indīgs. Audzē pusēnā līdz pilnā ēnā vidēji mitrā vājā skābā līdz vāji bāziskā trūdvielām bagātā vai kūdras augsnē lapu koku un augstu krūmu pastādījumā, koku un krūmu blakusstādījumā lielās grupās. Pacieš pilēšanu. Izmantojama laukumu nosegšanai zem kokaugiem, ēku vai sienu ēnas pusē, ēnainos iekšpagalmos, kapu stādījumos. Necieš nomīdīšanu. Pavairošana ar daļīšanu un spraudeņiem. Kultūrā arī zemāka auguma šķirne 'Green Carpet'.

Panātre, plankumainā – *Lamium maculatum*

Panātru dzimta

Plankumainā panātre

Zema, pudurveida–audzveida dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu un apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu horizontāli pacilu veģetatīvo vasu paklāju un skrajā izvietojušos mazaplaptus ziednešus ar ziedkopām galā. Augstums paklājam 25 cm, ziednešiem – 26 cm. Lapas ziemzaļas, vidējas, vienkāršas olveida vai trīsstūrveida ar sirdsveida pamatni, rantainas, zaļas, parasti ar baltu vai sudrabainu svītru vidū. Ziedi purpurrozā, sānis vērsušies, mazi, divlūpaini. Zied no maija vidus līdz jūlija beigām. Audzē koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā laukumu nosegšanai, kapu stādījumiem, arī konteineros mazu un vidēji lielu grupu veidā, pusēnā līdz gaišā ēnā mēreni sausās līdz vidēji mitrās augsnēs. Pavairošana ar spraudeņiem. Kultūrā vairākas šķirnes, piemēram, 'Chequers' ar platāku sudrabaino centrālo svītru, 'Aureum' ar bāli dzeltenām lapām, 'White Nancy' ar sudrabainām lapām un baltiem ziediem u. c.

Pavirza, Monelli – *Anagallis monelli*

Prīmulu dzimta

Vidusjūras rietumu apgabalos pavirza ir izturīgs, apmēram 40 cm augsts augs. Šajā gadījumā runāsim par vienu šķirni – 'Skylover'. Iekaramo podu kultūrai audzēšanu uzsāk janvārī, februārī, iestādot augus podos. Februārī, martā audzēšanai tālākai stādīšanai – puķu kastēs. Vēlamais temperatūras režīms pēc iepodošanas ieaugšanās periodā 18 °C, pēc tam to pazemina. Lielu augu pārziemošanai vēlamā temperatūra ziemas periodā 8–12 °C. Audzējot noteikti nepieciešama galotņošana, jo Monelli pavirzai vāji izteikta “vēlēšanās” veidot sazarotus dzinumus. Pirmo reizi galotņo zemu, arī otro reizi vēlams nogalotņot. Lai dzinumi veidotos stabilāki, pateicīga par auguma ierobežotāju lietošanu. Pārsteidz ar ļoti spilgtu zilo ziedu krāsu un oranžo zieda vidū. Izmanto gan iekarināmu podu puķu sortimentam, gan stādīšanai puķu dobēs. Jaunā šķirne 'Skylover Compact' – veido kompaktāku, krāšņāk ziedošu augumu, izmanto maināmos karināmos podos, kastēs, var pavairot arī veģetatīvi.

Pavirza, lielziedu – *Anagallis grandiflora*

Prīmulu dzimta

Lielziedu pavirza ir 20 cm augsts augs, blīvi zarots, nelielas zaļas lineāras lapiņas. Pavairo, sēklas izsējot aprīļa beigās, maija sākumā dobē saulainā augšanas vietā. Zied jūnijā beigās, jūlijā, augusta sākumā ar genciānziliem ziediem un spilgti sarkanu actiņu. Audzēšana 10–15 cm attālumā augam no auga pēc retināšanas. Šķirni 'Blue Light' izmanto apmaltēm, dobēm, kā sedzējaugus viengadīgo augu grupējumos. Moderna kā nokarens augs. Dēstu audzēšanai jāizsēj februārī, martā. Pavairo arī ar sēklām.

Monelli pavirza

Lielziedu pavirza

Pēdlapes – *Podophyllum*

Bārbeļu dzimta

Pēdlapu dzimtene ir Ķīna, Himalaji. Pēdlapes ir ēncietīgi augi ar horizontāli izvietojušos saknēni, lapas vairogveida vai plaukstveida daivainas. Pazīstamākā ir sešputekšņlapu pēdlape (*Podophyllum hexandrum*), līdz 50 cm augsts augs. Tā lapas pavasarī ir sarkanīgas, vēlāk zaļas. Ziedi bāli rozā, pa vienam, zied maijā, vēlāk izveidojas sarkani palieli (ap 10 cm gari) augļi, kas nedaudz atgādina tomātus. Mazāk pazīstama ir vairogveida pēdlape (*Podophyllum peltatum*) ar baltiem smaržīgiem ziediem un dzeltenu augli. Pēdlapes izmanto medicīnā, bet pašiem to nevajadzētu darīt, jo vairākas auga daļas ir indīgas. Pēdlapes audzē pusēnā vai pat ēnā mitrās, trūdvielām bagātās augsnēs, piemēram, kopā ar rododendriem vai iekārtojot meža tipa dārzu. Pavairo ar dališanu rudenī, var arī ar sēklām, bet tām jāizbaida sals, turklāt tās dīgst ne visai vienmērīgi, vērojama arī pašizsēja.

Pelargonijas – *Pelargonium*

Gandreņu dzimta

Mūsdienās pelargoniju ģints ir viena no ļoti krāšņām, pasaulē ļoti iecienītām gan istabas puķēm, gan vasaras dārza puķēm. Puķu audzētājiem tiek piedāvātas šķirnes gan *Pelargonium zonale* (joslu jeb zonālās pelargonijas) hibrīdiem, kā arī *Pelargonium peltatum* (vairoglapu pelargonijas), ko gan biežāk sauc par nokarenajām efejelargonijām, hibrīdiem. Bez šīm tik ļoti iecienītajām selekcionāri jau izveidojuši arī krāsainu lapu šķirnes un smaržīgu lapu šķirnes. Pavairo ar galotņu spraudeniem no februāra līdz martam. Spraudņus vajadzētu iegūt no selekcionētiem un testētiem mātesaugiem. Zonālo pelargoniju ziedkopas ir gan vienkāršas, gan puspildītas, gan pildītas. Ziedu krāsa balta, rozā, sarkano toņu pārbagātība. Ir gan vienkāršaini, gan ar citas krāsas "actīvu" zieda centrā. Zonālās pelargonijas audzē gan krūmveidīgā formā, gan augststumbra formā, gan "antikā" formā. Vēlama audzēšanas vieta, kur saule spīd no plkst. 10–11 līdz 13–14. Pavairo gan ar galotņu spraudeniem, gan ar sēklām (vienkāršo ziedu šķirnes) no novembra, decembra (tad maijā ziedoši augi). Izmanojam stādījumu veidošanai gan dobēs, gan traukos.

Sešputekšņlapu pēdlape

Joslu pelargonija

Pelašķis, šķavu – *Achillea ptarmica*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Pelašķu ārstnieciskās īpašības izmantotas brūču dziedēšanai jau Hipokrata laikā. Pelašķi ir daudzgadīgi augi, tie satur rūgtvielas un ēteriskās eļļas, kas kopumā arī nosaka šo augu īpatnējo un spēcīgo smaržu. Ap 100 sugu aptverošā pelašķu ģintī nozīmīga vieta ir šķavu pelašķim. Tam ir ložņājoši sakneņi, 70–80 cm augsti stublāji ar šaurām zāgzobainām lapām. Ziedi balti, skrajās vairogveida ziedkopās, zied jūlijā un augustā, bet septembrī novērojama atkārtota, kaut gan ne tik bagātīga ziedēšana. Šķavu pelašķis mīl mitrāku augsni nekā tālāk aprakstītā suga, uz tā var parādīties arī miltrasa. Veca un pazīstama ir šķirne 'The Pearl' – 70–80 cm augsta, ziedi balti, pildīti. Var izmantot arī žāvēšanai, ziedneši jāgriež, kad visi ziedi ir atplaukuši, bet visagrāk uzziēdējušie vēl nav sākuši brūnēt. Tāpat izplatīta ir šķirne 'Boule de Neige'.

Pelašķis, vīgriežu – *Achillea filipendulina*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Biezāk audzē šķirni 'Parker', kas ir vidēji augsta auguma cerveida vidēji ilgmūžīga apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete ar lēnu sānisko augšanu. Veido skraju lapu rozešu ceru, no kura izaug skrajš pušķveida aplapots statenisku nesazarotu neziedošu ziednešu cers, kas pārtop ziedošu ziednešu cerā, tiem galā uzaugot mazaplapotai daļai ar galotnes ziedkopu. Lapu rozešu cers izveidojas maija sākumā, bet neziedošu ziednešu cers vizuāli uztverams kļūst maija beigās. Jūlija vidū tas pārtop ziedošā ziednešu cerā, kurā ziednešu ziedošās un neziedošās daļas papildina viena otru. Lapas vasarzaļas, vidēji lielas, vienkāršas ķemmveidīgi plūksnaini šķeltas ar zobainām plūksnu malām. Piezemes rozešu lapas pavasarī sudrabainas. Ziedi sīki, zeltaini dzeltenī, mazos ziedkurvišos, kas apvienoti platos augšup vērstos blīvos vairogos. Zied no jūlija vidus līdz septembra beigām. Audzē siltā saulainā vietā, caurlaidīgās vidēji mitrās līdz mēreni sausās barības vielām bagātās vāji skābās līdz kaļķainās augsnēs. Ziemcietība laba bez piesegšanas. Izmanto arī šķirnes 'Coronation Gold' – 60–80 cm, zied no jūlija līdz septembrim; 'Golden Plate' – 120 cm, zied jūlijā, augustā.

Šķavu pelašķis 'The Pearl'

Vīgriežu pelašķis 'Parker'

Penstemone, Hartvega – *Penstemon hartwegii* Cūknātru dzimta

Pie mums reti sastopama viengadīga puķe. Sakņu sistēma – daudzgadīga, ja to pārziemina, nākamgad būs vēl krāšņāka. Tumšzaļas, veselīgas, ovālas lapas veido rozeti, virs kuras paceļas 70–80 cm augsti mazzaroti ziedkāti. Krāšņi ziedi ar pagarinātu ziedu pamatni un interesantu “oderīti” ziedīņa vidusdaļā veido to par ļoti skaistu puķi. Var izmantot arī grieztu ziedu iegūšanai. Garš dēstu audzēšanas laiks līdz ziedošiem augiem. Sēklas izsēj janvārī. Puķe uzdzied jūlija beigās, augustā un bagātīgi zied līdz vēlam rudenim. Lapojums un ziedi pacieš pat ļoti zemu temperatūru. Stādīšanai izvēlas saulainu, siltu dobes vietu, barības vielām bagātu dārza augsnī. Krāšņa dobjū puķe grupējumiem. Vairāku firmu selekcionāru darbā izveidotas šķirņu grupas un šķirnes piemērotas veģetatīvai pavairošanai – ar spraudeniem.

Peonijas – *Paeonia* Peoniju dzimta

Peonijas pieder pie tā sauktajām lielajām puķu kultūrām, kam vēlīts atsevišķs izdevums (LA Tematiskā avīze “Peonijas”, A. Vēriņš, 4. 2007), tāpēc šeit tikai par dažām populārām sugām, kas zied it kā peoniju “nelaikā”. Otrādolveida peonija (*P. obovata*) ir izcili dekoratīva suga, kas pie mums uzdzied maija vidū ar lieliem, nepildītiem, gaiši karmīnrozā ziediem. Ļoti skaista tā ir arī rudens pusē, kad ziedus aizstāj sēklu pogaļas. Vislabāk tā jūtas vieglā paēnā. Šai peonijai veidojas resni, lieli sakneņi, kas labi pacieš dalīšanu un pārstādīšanu rudenī. Pavairo ar ceru dalīšanu, sakneņu gabaliem (sakņu spraudenīem) un sēklām. Masveidīgu sēklu dīgšanu jau pirmajā pavasarī var panākt, sējot nepilnīgi ienākušās sēklas. Sēklas jāattīra no augļa mīkstajiem audiem, jānomazgā un tūlīt jāsēj. Tāpat kā daudziem augiem, arī peonijām auglis satur vielas, kas kavē dīgšanu, tā nodrošinot sēklu pakāpenisku sadīgšanu daudzu gadu laikā. Hibridpeonija (*P. hybrida*) savukārt, neraugoties uz divaino nosaukumu, nav hibrids, bet gan īsta suga ar lieliem, spilgti karmīnsarkaniem ziediem un smalki plūksnainām lapām. Tā prasa pilnu saules gaismu un izcilu drenāžu.

Hartvega penstemone
'Giganteus'

Hibridā peonija

Perilla, krūmveida – *Perilla frutescens*

Panātru dzimta

Krūmveida perilla savvaļā sastopama Ķīnā un Japānā. Pamat-sugu dobēs kā krāšņumaugu neaudzē, bet ir izveidota forma, kuru audzē apstādījumos kā dekoratīvu lapaugu. 'Nankinensis' – sasniedz 60 cm augstumu, stumbrs taisni stāvošs, stingrs, noturīgs, zarojas tikai augšējā daļā, īpaši, ja galotņi, cērp, regulē auga augstumu. Lapas tumši purpurbrūnas, spīdīgas (saulainā laikā bronzas spīdums), veselas ar seklāk vai dziļāk robotu zāgobainu lapas maliņu, it kā uzpūstas – telpiskas. Sēklas izsēj martā dēstu audzēšanai. Izstāda jūnija sākumā (pēc salnām, jo puķe jutīga pret pazeminātu temperatūru). Var piecirpt. Vēlama barības vielām bagāta augsne. Izmanto gan kā solitāraugu, gan grupu stādījumos, gan viengadīgajiem dzīvžodziņiem. 2006. gada oktobrī perilla uzziēdēja arī Bulduru Dārzkopības vidusskolas puķu dobē ar sīkiem gaiši violetiem ziediņiem.

Pētiķmutīte, dzeltenā – *Mimulus luteus*

Cūknātru dzimta

Dzeltenā pētiķmutīte savvaļā sastopama mērenā klimata apgabalos. Šķirne 'Tigrinus Grandiflorus' – 30 cm augsti noturīgi dzinumi, lapas ovālas ar zobotu maliņu, piestiprinātas pretēji. Lapu žāklēs 2–3 cm garos kātiņos pētiķmutītes ziediņi – "sejiņas" dzeltenas ar tumši brūniem plankumiem, 4 cm diametrā. Ziedi īpatnēji un krāšņi – košās krāsās. Pavairo ar ļoti sīkām sēkliņām, tās izsējot martā dēstu audzēšanai. Vietu var izvēlēties gan saulainu, gan noēnotu. Augsni – vidēji mitru, vieglu, bet ne pārāk slapju. Zied jūlijā, augustā, septembrī. Izaudzētas īpašas hibridās šķirnes uzziēdināšanai podu kultūrā segtajās platībās agrā pavasarī vai vasaras sākumā. 'Viva' F1 – 20 cm augsti augi ar kompaktu, blīvu augumu. Lielziedu šķirne ar zeltzelta ziediem, kuriem ļoti īpatnēji sarkanbrūni plankumi. Uzziēdināšanai siltumnīcā sēklas izsēj februārī, martā. Ļoti augstas barības vielu prasības. 'Malibu' F1 – 15 cm augsti pētiķmutīšu augi ar krēmkrāsas, zeltzelta ziediem, oranžiem, sarkaniem un vīnsarkaniem nelieliem "mutīšu" ziediņiem. Iespējama pašsējēja.

Krūmveida perilla

Dzeltenā pētiķmutīte
'Tigrinus Grandiflorus'

Pērtiķmutīte, zeltainā – *Mimulus aurantiacus*

Cūknātru dzimta

Auga audzēšanai nepieciešami 4–7 mēneši. Audzēšanu uzsāk rudenī vai janvārī. Audzēšanai iekarināmos podos stāda 5 apskņotus spraudeņus 25–30 cm diametra podos. Ja iespējams, izmanto substrātu, kurš satur kokosšķiedru. Tūlīt pēc pirmās galotņošanas puķe sāk veidot jaunus dzinumus. Kompaktāka auguma veidošanai nepieciešama vēsuma fāze 8–12 °C temperatūrā 3–8 nedēļas. Šajā fāzē ierobežo laistīšanu. Tad paaugstina temperatūru līdz 14 °C. Turpmāk laista uzmanīgi, jo puķe jutīga gan pret sausumu, gan pārlaistīšanu. Nepieciešams pilns apgaismojums. Augs jāgalotņo vismaz divas reizes. Nav vēlams mitrināt lapas, jo tas var radīt hlorotiskas pazīmes. Lapas biezas, spīdīgas, nelielas.

Petūnijas, hibrīdās – *Petunia x hybrida*

Naktenų dzimta

Puķkopībā nozīmīgākās ir hibrīdu petūnijas, kas iegūtas, krustojot petūniju sugas. Īpaši nozīmīgi ir heterozie hibrīdi, kas izceļas ar ziedu lielumu un pildījumu, bagātīgu ziedēšanu no jūnija līdz septembrim. Augi ar 20–200 cm gariem dzinumiem, veido zarotu stāvu vai pacilu, vai nokarenu augumu. Modē pēdējo gadu sortimentā ir nokareno dzinumu petūnijas. Lapas vienkāršas, veselas, ieapaļas. Zaļās auga daļas klātas sīkiem matiņiem. Ziedi ļoti krāšņi un krāsaini ir tikai saulainos, sausos vasaras periodos, jo ziedlapiņas ir ļoti plānas – zidainas, dekorativitāte cieš lietainā laikā. Ziedi novietojušies pa vienam dzinumu žāklēs. Petūnijas pavairo gan ar sēklām, gan zālainiem spraudeņiem. Nokareno dzinumu šķirnes parasti pavairo ar spraudeņiem. Sēklas izsēj februārī, lai ziedoši dēsti būtu jau maijā. Nokareno petūniju sēklas sēj decembrī, janvārī, lai maija beigās būtu grezni karināmos podos bagātīgi ziedoši augi. Nokarena auguma augus balkoniem un karināmiem podiem pārstāv šķirņu grupa 'Wave' un 'Big Time', populāra daudziedu šķirņu grupa ir 'Sonja' F1, lielziedu šķirņu grupas ir arī 'Hit Parade' F1 un 'Daddy' F1, lielziedu divkrāsainās šķirnes ir 'Picotee' F1, miniatūrziedu petūniju hibrīdi ir 'Fantasy', tāpat pazīstamas arī pildīto daudziedu šķirnes u. c.

Zeltainā pērtiķmutīte

Hibrīdā petūnija
'Hit Parade'

Pienpulkstenītes – *Leucojum*

Amarilju dzimta

Pienpulkstenītes pie mums daudzi dēvē par lielajiem sniegpulksteņiem, tomēr puķes ir viegli atšķiramas – pienpulkstenītēm visas sešas apziedņa lapas ir vienādas. Ir gan rudenī, gan pavasarī ziedošas sugas. Ziedi vairumam sugu ir balti, vienīgi rudenī ziedošajai *L. roseum* tie ir sārti. Mūsu apstākļos par pietiekami ziemcietīgām uzskatāmas divas sugas ar to varietātēm un šķirnēm. Pavasara pienpulkstenīte (*L. vernum*) zied agrā pavasarī, tikai nedaudz vēlāk par agrinākajām sniegpulkstenītēm. Viegli audzējama saulē un pusēnā, it īpaši mitrākās vietās un zālienā. Izdalītas vairākas formas. Tām visām ziedu pamatkrāsa ir balta un ziedi paceļas 25–30 cm augstumā. Pamatformai *var. vernum* ziedkāta galā ir viens zieds ar dzelteniem ziedlapu galiņiem; *var. carpaticum* uz katra kāta vienmēr ir divi ziedi ar koši dzelteniem ziedlapu galiņiem, bet *var. vagnerii* ziedlapām ir nedaudz rombiska forma un ziedlapu galiņi ir gaiši zaļi. Vasaras pienpulkstenīte (*L. aestivum*) ir krietni garāka un zied stipri vēlāk, ziedkātu garums var sasniegt pat 90 cm, ziedi ir mazāki, balti ar zaļiem ziedlapu galiņiem. Tai patīk vēl mitrākas vietas. Sevišķi varena ir šķirne 'Gravetye Giant'.

Pinēlijas – *Pinellia*

Ārumu (kallu) dzimta

Pinēlijas savvaļā aug Ķīnā un Japānā. Pie mums var audzēt divas ļoti līdzīgas sugas – trīskārtējo pinēliju (*P. ternata*) un trīsdalīgo pinēliju (*P. tripartita*), kas atšķiras pēc lapojuma. Ziedu vāļīti sedzošais vikals ir gaiši koši zaļš, šaurs, cauruļveida, ar viegli noliektu virsotni. Ziedkopas vāļīte izeļas ārpus vikala. Trīskārtējās pinēlijas vikals var būt arī violetīgs, centrālā vāļīte izeļas divus vai vairāk centimetrus virs vikala. Trīsdalīgās pinēlijas vāļīte pārsniedz vikallapu pat par 20 cm, lapu daivas ievērojami platākas, ar intensīvi viļņotu apmali. Pinēlijas ir ļoti pieticīgas, labi aug jebkurā trūdvielām bagātā augsnē, vieglā paēnā, koku lapojuma aizsegā. Līdz šim dārzos pārziemojušas labi, tomēr drošības labad varbūt vēlams ziemā piesegt. Labi vairojas veģetatīvi.

Pavasara pienpulkstenīte

Trīsdalīgā pinēlija

Pīpenes – *Chrysanthemum* Kurvziežu (asteru) dzimta

Zavadska pipene

Asteru dzimtas sistemātika ir sarežģīta, un, kaut arī autoru uzskati par to kardināli atšķiras, šajā īsajā apskatā tomēr dēvēsim šos augus par pīpenēm un pieminēsim trīs ziemciešu sugas. Veirīha pīpeni (*C. weyrichii*) pēdējā laikā uzskata par piederīgu ģintij *Dendranthema*. Tā veido pudurus, auga stublāji līdz 15 cm augsti. Lapas plūksnainas, spīdīgas un pabiezas. Ziedi bāli sārti, ap 5 cm diametrā, zied jūlijā, augustā. Ari Zavadska pīpene (*C. zawadskii*) biežāk iekļauta dendrantēmu ģintī. Lapas dziļi robotas, zieda stublāji ap 30 cm augsti, ziedi balti vai rožaini balti, 5–6 cm diametrā. Zied septembrī, oktobrī. Platdaivu pīpene (*C. zawadski* var. *latilobum*) ir dārza hibrīds, kas radies spontānā krustojumā starp Zavadska pīpeni un platzvirņu boltoniju. Lapas dziļi šķeltas, pelēkzaļas, bieži pārzīemo lielās rozetēs. Augi 60–80 cm augsti. Ziedi sārti, zied septembrī, oktobrī. Pavairo ar ceru dalīšanu un spraudņiem. Vēlā pīpene (*C. serotinum*) pēdējā laikā tiek izdalīta nelielajā ģintī *Leucanthemella*. Veido 120–140 cm augstus cerus ar gaiši zaļām, zāgzbainām lapām. Stublāji augšdaļā zaroti, ar daudz ziediem, mēlziedi balti, stobrziedi zaļgandzelteni. Zied septembrī, oktobrī.

Lielziedu platpulkstenīte

Platpulkstenītes – *Platycodon* Pulkstenīšu dzimta

Lielziedu platpulkstenīte (*Platycodon grandiflorus*) veido 60–70 cm augstus cerus, saknes pāresnīnātas, lapas zilganzaļas, ovālas. Augi satur piensulu. Ziedi zili, plati zvanveida, līdz 8 cm diametrā, pumpuru stadijā izskatās kā piepūsti baloni. Ziedēšanas laiks – jūlija beigas, augusts. Šķirnes: 'Album' – ziedi balti ar zilganu dzislojumu; 'Plenum' – ziedi puspildīti, zili; 'Mariesii' – 40 cm augsta, ziedi zili; 'Perlmuttertschale' – 60 cm, ziedi lieli, zilgani rožaini; 'Apoyama' – savvaļā Hokaido salā Japānā, 20 cm augsta, ziedi violetzili. Platpulkstenītes aug saulē vai pusēnā, vidēji mitrās, caurlaidīgās, labi mēslotās smilšmāla augsnes. Pavairo ar sēklām, ceru dalīšana neatmaksājas. Stāda no vējiem aizsargātā siltā vietā, jo pavasarī vēlu sāk veģetāciju. Piemērotas stādīšanai akmeņdārzos, arī jauktu stādījumu dobēs.

Plaukšķene, Šafta – *Silene schafta*

Nelķu dzimta

Ģints, kas ietver sevī ap 400 sugu – viengadīgus un daudzgadīgus lakstaugus, arī dažus puskrūmus, it kā apliecina sevi ar ļoti plašu izplatību, tomēr visvairāk sugu ir Vidusjūras apgabalā. Taču izteikti dekoratīvu un dārzam piemērotu krāšņumaugu ir pavisam maz. Patiesībā varam runāt galvenokārt par Šafta plaukšķeni, kas nāk no Kaukāza, tā veido 10–15 cm augstus cerus. Lapas lancetiskas, ziedi koši sārti ar iešķeltām vainaglapām. Zied augustā, septembrī. Var augt nepārstādīta pat 10 gadus, stādīšanas attālums – 20 cm. Plaukšķenēm kopumā patīk saulaina vai daļēji noēnota vieta, normāla, caurlaidīga, nedaudz kaļķaina dārza augsne. Pavairojamas ar sēklīm, ceru dalīšanu un spraudņiem. Izanto akmeņdārzos vai citos ziemciešu stādījumos.

Plektrants, Forstera – *Plectranthus forsteri*

Panātru dzimta

Tautā augs tiek dēvēts par kožu puķi, kožu ķēniņu. Puķe veido garus, tievus, nenoturīgus (pat līdz 1 m) nokareņus dzinumus. Auga visām daļām piemīt ļoti īpašs aromāts. Lapojums divkrāsains – balti zaļš. Puķe zied ar neuzkrītošas krāsas sīkiem ziedņiem. Pavairo ar galotņu un posmu spraudņiem ziemā. Sprauž kastītēs, apsakņo 18–20 °C temperatūrā. Bagātīgāk zarota auguma veidošanai nepieciešama vairākkārtēja galotņošana. Audzējot telpās kā istabas puķi vai dārzā – vasaras dārzam, jāizvēlas saulaina, atklāta, no valdošiem vējiem pasargāta audzēšanas vieta. Pārzieminot telpās, minimālā temperatūra 15 °C. Laistīšanu veic mēreni. 'Marginatus' – šķirne izceļas ar īpaši raibu – divkrāsainu – lapojumu. 'Nico' – šķirne ieliksmo ar īpaši krāšņo zaļi violeto lapojumu un nenoturīgo dzinumu spēcīgu un strauju augšanu. Izcili dekoratīvs lapojums. Izturīgs sliktākos, puķu augšanai nepiemērotos laika apstākļos. Dzinumu un puķes lapu apakša ir tumši violetā krāsā.

Šafta plaukšķene

Forstera plektrants

Portulaka, lielziedu – *Portulaca grandiflora*

Portulaku dzimta

lecienīta viengadīga krāšņi ziedoša puķe siltām, saulainām puķudobēm. Sukulents, pacils puķes stublājs, kas klāts ar nelielām, ieapaļām, sulīgām lapiņām. Ļoti krāšņi un krāsaini ir portulaku vienkāršie vai pildītie ziedi, kuri krāsojas spilgtās, dzeltenās, sārto toņū, violeti sārto un balto krāsu niansēs. Sēklas izsēj martā dēstu audzēšanai. Dēsti ļoti jutīgi pret pazeminātu temperatūru, tāpēc dārzā dobē vai puķu traukos vēlams izstādīt pēc naktssalnu perioda. Portulakas var pavairot arī ar spraudņiem. Puķes dēstus izstāda apmēram 10–15 cm attālumā citu no cita, augsnei jābūt samērā sausai un maz mēslojai. Stāda saulainās, siltās puķu dobēs zema auguma puķu grupējumos, akmeņdārzos. Augusta otrajā pusē ziedēšana ievērojami samazinās. Iespējama pašsīdēja.

Prīmula, Florindas – *Primula florindae*

Prīmulu dzimta

Vidēji augsta cerveida apakšzemes veģetatīvo vasu vaļas ziemciete. Veido lapu rozetiņu ceru, no kura attīstās neaplauptu ziednešu cers. Lapu rozetes sāk ataugt aprīļa beigās. Jūnija vidū izveidojušies ziedneši pēc noziedēšanas paliek vizuāli uztverami arī ziemas sākumā. Augstums lapu rozetēm 20 cm, ziednešiem – 50 cm. Lapas vasarzaļas, lielas, 15–20 cm garas, sulīgi zaļas, vienkāršas sirdsveida–olveida, sakārtojušās piezemes rozetē. Ziedi nelieli, piltuvveida vai kausveida, gaiši dzelteni, smaržīgi, sānis vērsti un nokareni, sakārtojušies galotnes čemurā. Zied no jūnija vidus līdz jūlijā beigām, apmēram 50 dienas. Piemērotās vietās bagātīga pašsīdēja. Audzē saulainā vietā līdz pusēnā, dūksnainās līdz vidēji mitrās normālās dārza līdz kūdrainās augsnēs. Dekoratīvi stabila, galvenokārt ziedu ziemciete, kuras sausie ziedneši interesanti arī ziemā. Dekoratīva no maija sākuma, bet vidēji dekoratīva – no jūlijā vidus līdz pat ziemai. Lieto koku blakusstādījumā, akmenā un dabisko ūdensbaseinu krastmalā. Stādīšanas attālums 25 cm. Kopšana piemērotos apstākļos necīga. No zvaniņprīmulu sekcijas kultūrā izplatītas ir arī *P. sikkimensis*, *P. secundiflora* un *P. alpicola* ar līdzīgām audzēšanas prasībām.

Lielziedu portulaka
'Melody'

Florindas prīmula

Pseidomuskares – *Pseudomuscari*

Hiacinšu dzimta

Pseidomuskares jeb neīstās muskares ir vēl viena botāniķu izdalīta pērleņišu (sk. muskares) ģints, kuras sugām, atšķirībā no īstajām muskarēm, ziedlapas nav iežmaugtas pie atveres. No tām visizplatītākā ir debeszilā muskare (*P. azurea*), ko nereti katalogos piedāvā arī kā *Hyacinthus azureus*. Tā ir zema auguma suga ar koši ziliem ziediem ļoti blīvās vārpās un zied ļoti agri – šķiet, ka tā ir viena no visagrīnākajām muskarēm dārzā. Ļoti skaista ir arī tās baltziedu forma 'Alba'. Pie šīs grupas pieskaitāma arī viena mistiska muskare, kuras introdukcija saistās ar mūsu selekcionāra A. Vēriņa vārdu. Savulaik viņš no Ziemeļkaukāza saņēma muskaru sīpolu sūtījumu ar nosaukumu *M. pallens*. Kad tās uziedēja, izrādījās, ka tur ir trīs ļoti atšķirīgas formas, kuras A. Vēriņš izdalīja un vēlāk deva vārdus: 'Dark Eyes' – tumši zila ar gaiši ziliem sterilajiem ziediem; 'Sky Blue' – gaiši debeszila ar baltiem sterilajiem ziediem un trešo – visneparastāko – ar balti rozā ziediem nosauca par 'White-rose Beauty', kas vēlāk guva vārdu 'Early Rose' un tā ir vienīgā muskare pasaulē ar rozā ziediem.

Puķumeldrs, čemurainais – *Butomus umbelatus*

Puķumeldru dzimta

Sakneņu lakstaugs. Savvaļā arī Latvijā. Pudurveida–audzveida apakšzemes veģetatīvo vasu (resni sakneņi) dekoratīvi vidēji stabila, galvenokārt ziedu ziemciete, kas veido skraju stāvus augošu lapu rozešu ceru ar ļoti skraji izvietotiem stateniskiem bezlapu ziednešiem ar ziedkopu galā. Ilgmūža ziemciete. Augstums lapojumam 65–70 cm, ziednešiem – 100 cm. Lapas vasarzaļas. Vīrsūdens lapas vienkāršas, lineāras, trīšķautņainas, tumšzaļas. Daļa peldošas, lineāras. Ziedi gaiši rozā vai balti, kausveida, līdz 2,5 cm plati, sakārtojoties augšup vērsta čemurā. Zied no jūnija vidus līdz jūlija beigām. Audzē dabisku ūdenstilpju krastmalā vai lielākā ūdensbaseinā puduros vai nelielās grupās saulē vai paēnā siltā vietā, slapjā augsnē vai stāvošā–lēni tekošā ūdenī līdz 10–30 cm dziļumam. Ja ūdens dziļāks par 50 cm, augs nezied. Veģetatīvās izplatīšanās ierobežošanai mazos ūdensbaseinos ieteicams stādīt pietiekami apjomīgā traukā.

Debeszilā muskare

Čemurainais puķumeldrs

Puķzirnīši – *Lathyrus odoratus*

Tauriņziežu dzimta

Dedestīņu ģints suga – puķzirnis – ir ļoti iecienīts vītenaugs ar 0,2–2 m gariem nenoturīgiem dzinumiem Pavasara ziedu ražas iegūšanai segtajās platībās dēstus var uzsākt audzēt, sēklas izsējot janvārī un ziedus iegūstot pēc trīs mēnešiem. Dēstus var galotņot aiz 2.–3. lapu pāra. Augsne vēlama barības vielām ļoti bagāta, irdena, kalķi saturoša. Izvēlas saulainu augšanas vietu. Aprīļa beigās dārzā sēti puķzirnīši uzzied jūlijā, augustā. Gaisma, barības vielas, mitrums un 10–15 °C temperatūra ir faktori, lai augi krāšņi ziedētu garos ziedkātos. Vajadzīga regulāra ziedu griešana, ja vēlamies lielu ziedu ražu, bet ja gribam iegūt sēklas, tad grūti apvienot to ar ziedu griešanu. Puķzirnīši ir garās dienas augi, un kvalitatīvākus ziedus iegūstam no aprīļa, maija līdz septembrim. Pasaulē ir izveidotas daudzas šķirnes, kuras iedalītas vairākās grupās. Latvijas selekcionāra Valda Dubovska Latvijā izveidotās puķzirņu šķirnes ir 'Aija', 'Dace', 'Didzis', 'Dzintra', 'Mārcis', 'Mirdza', 'Pēcis', 'Rīga–800', 'Vija'. Populāras ir šķirņu grupas 'Winter Elegance', 'Mammut', 'Royal', 'Knee-Hi', 'Spenser', 'Little Sweetheart' u. c.

Puķzirnis 'Didzis'

Vidējā pulkstenīte

Pulkstenīte, vidējā – *Campanula medium*

Pulkstenīšu dzimta

Šo krāšņo augu lapas ovāli lancetiskas – neregulāri robainu malu, klātas ar matiņiem. Ziedkāti 60–80 cm augsti, aplapoti, uz tiem zvanveida ziedi skrajā piramidveida ķekarā. Ziedi plati zvanveida un visai efektīgi – zili, karmīrozā, balti, zied jūnija otrajā pusē, jūlijā. Ir izveidota šķirņu grupa, kurai zieda kauss ir palielināts un tādā pašā krāsā kā zieds, – rodas iespaids, ka zieds ir pildīts. Pavairo ar sēklām, tās izsējot jūnijā, jūlijā, lai paspētu izaudzētos dēstus izstādīt dobē septembrī. Septembrī dobē izstādīto augu pārziemošanai varētu būt problēmas, īpaši kailsala rudenos. Bez piesegšanas neriskēt! Vidējās pulkstenītes stāda krāšņi ziedošu grupu veidošanai, greznu griezto ziedu iegūšanai dārzā. Ir iespēja šo puķi, rudenī iepodotu, novietotu vēsā augu mājā, agrāk pavasarī uzzielināt segtajās platībās.

Pundurkumelite, cēlā – *Chamaemelum nobile*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Īssakņēnu lakstaugs. Latvijā kultūrā vispazīstamākā ir šķirne 'Flore Pleno' – zema auguma pudurveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido blīvu lapu rozešu paklāju, no kura attīstās skraji izvietojušies aplapoti vertikāli pacili ziedneši. Augstums paklājam 15 cm, ziediem – 25 cm. Lapas ziemzaļas, sīkas, zaļas, plūksnaini saliktas, ar iegrieztu lapas plātnes malu. Smaržīgas. Ziedi mazi, balti, augšup vērsušies pildīti ziedkurviši, lielākoties pa vienam vasu galā. Zied ļoti ilgi – no jūnija vidus līdz septembra beigām, apmēram 100 dienas. Audzē saulainā vietā mēreni sausā līdz vidēji mitrā caurlaidīgā barības vielām nabadzīgā vāji skābā līdz kaļķainā augsnē klajumā vai akmenājā ar tiešu saistību ar akmeņiem vai bez tās, puduros vai nelielās grupās ziemciešu dobjū apmalītēs, zemās akmeņdārza terasēs, konteineros. Pacieš īslaicīgu sausumu. Kopšanas apjoms piemērotā vietā neliels. Ziemā ieteicams viegli piesegt ar skujkoku zariem. Pavairošana viegla, dalot pavasārī.

Pupiņa, ugunssarkanā – *Phaseolus coccineus*

Tauriņziežu dzimta

Ugunssarkanā jeb daudziedu pupiņa savvaļā sastopama Dienvidamerikā. Augi veido stīgojošu, pat 300 cm garu stublāju. Lapas uz gariem kātiem, saliktas no trīs lapiņām. Ziedi oranžsarkani vai balti pa pāriem ķekaros, zied jūlijā–augustā. Pavairo ar sēklām, tās izsējot maija vidū dārzā atklātā saulainā vietā. Sadīgst 10–14 dienās. Jāuzmanās, lai pupiņas nesadīgst, kamēr nav beigušās naktssalnas – tās ir ļoti jutīgas, ātri apsalst. Rūpīgi jābalsta spēcīgais augums. Viteņaugam ir krāšņš zaļš lapojums un spilgti ziedi vasarā, bet Ziemassvētkos pupiņas var būt garšīga maltīte svētku galdā. Floristiem noderēs gan pupiņu zaļās pākstis pušķu papildināšanai, gan sausās izlobītās pākstis ziemā, gan raibās pupiņas Adventes vainagu veidošanai. Un ap balstiem apvītie dziņumi, rudenī lokaini kā matu sprogas arī izmantojami floristikā.

Cēlā pundurkumelite

Ugunssarkanā pupiņa

Purene, purva – *Caltha palustris*

Gundegu dzimta

Savvaļā arī Latvijā. Vidēji zema auguma cerveida, dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido platu piezemes lapu rozešu ceru un pacilus aplapotus nedaudz sazartotus ziednešus ar ziediem galā. Augstums 20–30 cm. Lapas vasarzaļas, vidēji lielas, garkātainas, horizontāli izvietojušās, ieapaļas vienkāršas ar nierveidīgu vai sirdsveidīgu pamatni un robainu malu, spīdīgas, tumšzaļas. Ziedi vidēji lieli, šķīvjveida, zeltaini dzeltenī, augšup vērsušies. Zied no aprīļa beigām līdz maija pēdējai dekādei, apmēram četras nedēļas. Tipisks dūksnāju augs saulainai vietai līdz pusēnai mitrās, slapjās līdz dūksnainās augsnēs klajumā, kokaugu blakusstādījumā, krastmalā, arī seklā, līdz 10 cm dziļā ūdenī pa vienu vai nelielās grupās. Stādīšanas attālums 30 cm. Ārstniecības augs un nektāraugs. Indīgs. Ziemcietīgs bez piesegšanas. Piemērotos apstākļos kopšanas apjoms niecīgs – vajadzības gadījumā noziedējušo ziednešu nogriešana. Pavairo ar sēklām, izsējot tūlīt pēc ievākšanas. Kultūrā arī šķirne ar pildītiem ziediem 'Multiplex'.

Purva purene

Pusdienziedes – *Dorotheanthus*

Pusdienziežu dzimta

Mārpuķīšu pusdienziede (*Dorotheanthus bellidiformis*, pazīstama arī ar senāku nosaukumu *Mesembryanthemum criniflorum*) savvaļā sastopama Dienvidāfrikas stepju apvidos ļoti sausās vietās. Sukulents augs, piemērots ļoti siltai, saulainai augšanas vietai. 10 cm augsti, pacili dzinumi. Ziedkopas 3–4 cm diametrā. Plānas, nelielas, bet spilgtu krāsu ziedlapiņas. Ziedi atvērušies siltā, saulainā dienas laikā. Apmākušās dienās ziedi aizvērušies, zied jūnija beigās, augusta sākumā. Sēklas sēj marta beigās, aprīļa sākumā dēstu audzēšanai. Noteikti vajag podot, lai dēsti neizstīd un ir kompakti, skaisti. Vienā podiņā pa diviem augiem. Diedzējot 18 °C temperatūrā, sadīgst 14–20 dienās. Izmanto kā krāšņi ziedošus augus balkonu un akmeņdārza tipa stādījumos. Ja paši vāksiet sēklas, atcerieties, ka tās iztīra no augļiņiem īsi pirms izsējas pavasarī! Tā sēklas labāk saglabās digtspēju.

Mārpuķīšu pusdienziede

Pušķinijas – *Puschkinia*

Hiacinšu dzimta

Pušķinijas ir tuvas zilsniedziņu radnieces (sk. zilsniedzītes). Faktiski audzē tikai vienu sugu – zilsniedzīšu pušķiniju (*P. scilloides*), lai gan tai tiek lietoti arī citi apzīmējumi (*P. libanotica*, *P. hyacinthoides*). Pamatformai ziedi ir gaiši zili ar tumši zilu vidusdzislu. Formai, ko audzē kā *P. libanotica*, ziedi ir balti ar pelēcīgi zilu ēnojumu un tumšāku vidusdzislu, bet *P. libanotica* 'Alba' ziedi ir tīri balti. Bioloģijas zinātnieks A. Seisums Armēnijā savulaik atrada ļoti bagātīgi ziedošu formu, kura veido lielas, blīvas gaiši zilu ziedu vārpas, kas atgādina pat hiacintes vāļi. Pēc atrašanas vietas tā nosaukta par 'Aragat's Gem'. Pušķinijas ir ļoti viegli audzējamas, mazprasīgas, tomēr labāk zied pilnā saules apgaismojumā. Labi vairojas veģetatīvi un ar sēklām.

Radzene, Biberšteina – *Cerastium biebersteinii*

Neļķu dzimta

Lakstaugs ar ziemojošām virszemes vasām. Zema auguma audzveida dekoratīvi ierobežoti stabila veģetatīvo apakšzemes vasu un klājenisku guļvasu ziemciete. Veido veģetatīvo vasu spilvenveida paklāju ar paciliem ziednešiem, kuru ziedkopas ziedēšanas laikā nosedz lapojumu. Augstums paklāja lapojumam 20 cm, ziednešiem – 30 cm. Lapas ziemzaļas, mazas, vienkāršas lineāri lancetiskas, tūbaini apmatotas, mikstas, sudrabaini pelēkas. Ziedi mazi, balti, sakārtojušies vairogveida ziedkopās. Zied no maija vidus līdz jūnija pēdējai dekādei, apmēram 35 dienas. Ilgmūžīga ziemciete. Bezsniega ziemās vēlams piesegt. Piemērota audzēšanai siltā, saulainā vietā vidēji mitrās, mēreni sausās, pat sausās, caurlaidīgās dārza augsnēs, gan smilšainās un akmeņainās augsnēs lielās grupās, vislabāk savrupstādījumā. Izmantojama akmeņdārzos, arī savrupstādījumā, piemēram, krauto atbalstsienu vai mūrišu terasēs, stāvu nogāžu apstādīšanai, ekstensīvos jumta stādījumos. Stādīšanas attālums 30 cm. Piemērotos apstākļos kopšanas apjoms niecīgs – laiku pa laikam atjaunošanas apgriešana. Pavairošana ar dališanu, spraudņiem un sēšan.

Zilsniedzīšu pušķinija

Biberšteina radzene

Radzene, tūbainā – *Cerastium tomentosum*

Neļķu dzimta

Tūbainā radzene

Zema auguma audzveida dekoratīvi ierobežoti stabila veģetatīvo apakšzemes vasu un klājenisku guļvasu ziemciete, kas ļoti līdzīga Biberšteina radzenei. Kultūrā galvenokārt kompakstākā varietāte no Dienvidtālijas – stabiņu radzene *C. tomentosum* var. *columnae*, kas ir zemāka auguma pudurveida un dekoratīvi stabila ziemciete. Augstums paklāja lapojumam 10 cm, ziednešiem – 15 cm. Lapas ziemzaļas, mazas, arī vienkāršas lineāri lancetiskas, bet mazākas nekā Biberšteina radzenei, tāpat blīvi apmatotas, sudrabaini pelēkas. Ziedi mazi, balti, sakārtojušies vairogveida ziedkopās. Zied no maija beigām līdz jūlija vidum. Piemērota audzēšanai siltā, saulainā vietā vidēji mitrās, mēreni sausās un caurlaidīgās dārza augsnēs, gan smilšainās un akmeņainās augsnēs lielās grupās, vislabāk savrupstādījumā. Izmantojama akmeņdārzos, nelielu laukumu noseģšanai, arī kapu stādījumos.

Rasaskrēsliņš, mīkstais – *Alchemilla mollis*

Rožu dzimta

Mīkstais rasaskrēsliņš

Mēreni zema cerveida ģeneratīvi audzveida apakšzemes vasu vaļas ziemciete. Veido blīvu lapu rozešu puslodveida ceru, ko papildina ziednešu mazaplapotās neziedošās daļas. To attīstība noslēdzas ar vidēji blīvi izvietojušos galotnes ziedkopu izveidošanos. Aprīļa beigās izveidojušās lapu rozetes, kas saplūst ar ziednešu neziedošajām daļām, papildina ziedkopas, kuras parādās jūnija sākumā un saglabājas līdz ziemai. Augstums lapojumam 40 cm, ziedkopām 60 cm. Lapas vasarzaļas, vidēji lielas, vienkāršas apaļīgas, zīdaini apmatotas, ar vāji daivainu malu, biezas, gaišas, matēti pelēkzaļas. Ziedi sīki, gaiši zaļgandzelteni līdz dzeltenī, sakārtojušies augšup vērstās skrajās plīvurveida skarās. Zied no jūnija sākuma līdz jūlija sākumam. Audzē saulainā vietā līdz pusēnā, vidēji mitrās līdz mēreni sausās gan skābās, gan bāziskās normālās dārza augsnēs, arī trūdainās smilšainās augsnēs. Izmanto klajumā, nogāzē, akmeņajā, kokaugu blakusstādījumā un krastmalā mazās, vidēji lielās vai lielās grupās. Pacieš pļaušanu. Pavairošana ar dalīšanu pavasarī, arī ar sakneņu spraudņiem. Kultūrā arī dažādas šķirnes, piemēram, 'Thriller'.

Rasaskrēslīšs, sarkankātu – *A. erythropoda*

Rožu dzimta

Veido vidēji blīvu spilvenveida lapu rozešu puduri, ar kurām saplūst ziedvasu neziedošās daļas. Tās, tālāk augot, izveido skraji izvietojušās neaplapotās daļas ar ziedkopām. Aprīļa beigās izveidojušās lapu rozetes, ar kurām saplūst ziednešu neziedošās daļas, papildina ziedkopas, kuras parādās jūnija sākumā un saglabājas līdz ziemei. Augstums: lapojumam 10–15 cm, ziedkopām – 30 cm. Lapas vasarzaļas, vienkāršas, apaļīgas, piec- līdz septiņdaivainas, matēti pelēkzaļas, pacili augošas. Lapas plātnes mala zobaina. Ziedi zaļgandzelteni, sīki, bez vainaglapām, sakārtojušies sazarotu vasu galos čemurveida skarās. Zied ļoti ilgi no jūnija, kopā ar atkārtotu ziedēšanu – līdz pat salam. Stādāma siltā, saulainā vietā vai paēnā vidēji mitrās caurlaidīgās neitrālās līdz kaļķainās, arī seklās augsnēs. Necieš stāvošu augsnes slapjumu un sablīvēšanu. Audzē lapu koku un krūmu blakusstādījumā, akmeņajā saistībā ar akmeni vai bez tā, arī jumtu stādījumos labi kopotos ierobežotas lietošanas apstādījumos vidēji lielās grupās. Pavairošana, dalot pavasarī vai sējot rudenī (dīgst vēsumā).

Raudene, parastā – *Origanum vulgare*

Panātru dzimta

Vidēji augsta pudurveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu statenisku līdz noliektu aplapotu, zarainu, pie pamata pārkoksņējušos ziednešu puduri ar skraji izvietotām ziedkopām. Augstums 60 cm. Lapas vasarzaļas, mazas, vienkāršas gareni olveidīgas ar veselu malu, ar smalkiem matiņiem, zaļas. Ziedi mazi, gaiši vai violetsārti, divlūpaini, augšup vērsušies, vairogskarās stublāja galā. Zied no jūlija vidus līdz augusta vidum. Ilgmūžīga ziemciete. Audzējama saulainā siltā vietā, saulgozī, sausā caurlaidīgā, ne pārāk auglīgā vāji skābā līdz vāji bāziskā, vēlams smilšainā, akmeņainā augsnē klajumā, stāvās nogāzēs, ekstsensīvi kopjamos jumta stādījumos, viršu dārzā un akmeņajā mazās līdz vidējās grupās. Pavairošana ar sēšanu vai spraudeņiem pavasarī. Kultūrā dažādas formas un šķirnes, piemēram, 'Aureum' ar dzeltenām lapām, 'Compactum' ar zemāku, blīvāku augumu.

Sarkankātu rasaskrēslīšs

Parastā raudene

Reinourija, Sahalīnas – *Reynoutria sachalinensis* Sūreņu dzimta

Mūsdienās mēdz izdalīt arī ģintī *Fallopia*, bet latviski saukti par sūrenēm (sk. arī 190., 191. lpp.). Milzu audzveida agresīva dekoratīvi stabila ziemciete, kas veido skraju, stāvu, aplapotu ziednešu audzi. Augstums ziedēšanas laikā sasniedz 280–300 cm. Lapas vasarzaļas, monumentālas, vienkāršas plati olveidīgas ar sirdsveida pamatni un veselu plātnes malu, biezas, gludas, zaļas. Izvietojušās pretēji. Ziedi sīki, sānis vērsti, dzeltenīgi balti, sakārtojušies nokarenās skarās augšējo lapu žāklēs. Zied no septembra sākuma līdz oktobra sākumam. Stiprāku salnu gadījumā ziedi nosalst jau agrāk. Ilgmūžīga ziemciete. Stādāma saulainā vietā līdz pusēnai vidēji mitrā līdz mitrā trūdvielām un barības vielām bagātā augsnī kokaugu blakusstādījumā, klajumā un krastmalā lielās grupās. Izmantojama arī lielu nogāžu noaudzēšanai. Vislabāk lietot savrupstādījumā, rūpīgi izvēloties vietu, lai nenomāktu citus augus. Pavairošana ar dalīšanu pavasarī.

Japānas reinourija

Retējs, Noimana – *Potentilla neumanniana* Rožu dzimta

Audzē lielākoties šķirni 'Nana', kas ir miniatūra pudurveida klājeniska ložņvasu vaļas ziemciete. Veido vidēji blīvu stīgu un lapu rozetšu paklāju, no kura attīstās skrajš bezlapu ziednešu izklaidvasu puduris ar praktiski sēdošiem ziediem. Lapu rozetes sāk attīstīties aprīļa vidū. Maija sākumā veģetatīvo daļu papildina ziedneši un saglabājas līdz sniegam. Augstums paklājam 6 cm, ziediem – 6 cm. Lapas vasarzaļas, mazas, 5–7 daļīgi staraini saliktas, zaļas, sakārtojušās piezemes rozetēs. Ziedi mazi, sekli kausveida, zeltaini dzeltenīgi. Zied no maija vidus līdz jūlija beigām, ar atkārtotu ziedēšanu no augusta sākuma līdz oktobra beigām. Sēklas nogatavojas. Ziemcietība laba bez piesegšanas. Audzē saulainā, siltā vietā, mitrās līdz sausās vāji skābās līdz kalķainās normālās līdz seklās caurlaidīgās dārza, arī trūdainās, smilšainās vai akmeņainās augsnēs. Lietošana ar ēkām nesaistītā klajumā, akmeņajā bez tiešas saistības ar akmeni vai saistībā ar to, nogāzēs, jumta stādījumos vidēji lielās līdz lielās grupās. Pavairošana, atdalot apsākotās lapu rozetes.

Noimana retējs

Rezēda, smaržīgā – *Reseda odorata*

Rezēdu dzimta

liemļota viengadīgā puķe, jo maigā ziedu smarža patīkami bagātina puķu dārza aromāta buketi. Pati puķe nav sevišķi efektīga, pat varētu teikt – necila. Lapas zaļas, veselas, stublāji bagātīgi zaroti, pacili, 30–40 cm augsti. Ziedi siki iezalģani, zaļgandzelteni ar sikiem, sārtiem putekšņiem. Tie sakārtojušies ķekaros un zied no jūlija līdz septembrim. Ziedēšanas laikā tos ļoti mīl bites. Sēj puķu dobē maija sākumā. Pēc sadīgšanas augus retina, tos atstājot apmēram 10–15 cm attālumā citu no cita. Rezēdas audzē individuālo māju dārzos, sākot sēkļiņas apmališu vai nelielu grupu veidošanai. Izaudzētas arī šķirnes ar lielākiem un krāšņākiem ziediem. Šķirne 'Grandiflora' – 40 cm augumā, zied no jūlija līdz septembrim, taču šo lielāku ziedu šķirnei nav vairs tik spēcīga ziedu smarža. Floristi kārto pušķos.

Rīcins, parastais – *Ricinus communis*

Eiforbiju dzimta

Puķkopībai ir izveidotas šķirnes, kuras krāšņas ar savām lielajām dažādu formu un krāsu lapām, spēcīgo, bet mazzaroto augumu (siltās, saulainās vasarās sasniedz pat 1–2 m garumu). Salīdzinot lapojuma un auguma izmērus ar ziediem un ziedkopām, ziedi ir pavisam sīciņi – mazievērojami, irdenos ķekaros, zied jūlijā–augustā. Bet pēc tam veidojas ļoti krāšņi krāsaini augļi, kas atgādina nelielus sārtus, rozā, zaļganus kastanišus. Sēklas palielas, tās vēlams izsēt jau martā vai aprīļa sākumā dēstu audzēšanai. Pirms izsējas sēklas vismaz 24 stundas mērcē istabas temperatūras ūdenī, tad izsēj pa vienai podiņā. Atcerēsimies, ka sēklas ir indīgas! Ļoti siltā un agrā pavasarī varat mēģināt sēt tieši dobē, bet saulainā un siltā vietā gan! Lielā auguma īpatnība ir tā, ka vieta stādīšanai vai sējai noteikti jāizvēlas no valdošiem vējiem pasargāta, citādi būs jābalsta, jāsiens. 'Carmencita Rot' – 150 cm augsti augi ar sārtbrūnu krāšņu lapojumu un spilgti sarkaniem ziedpumpuriem un augļkopām. Agrīna šķirne. 'Carmencita Rosa' – 150 cm augsti augi ar intensīvi tumšzaļām krāšņām lapām un lašrozā ziedpumpuriem un augļkopām.

Smaržīgā rezēda

Parastais ricins
'Carmencita Rot'

Rodohitoni – *Rhodochiton*

Cūknātru dzimta

Tumšsarkanais rodohitons (*Rhodochiton atrosanquineus*) ir moderns, mazizplatīts kultūraugs Latvijā ar pagarinātu, nenoturīgu augumu, kurš var sasniegt pat trīs metrus. Lapas palielas, zaļas, sirdsveida ar nosmailotu lapas galu. Blīvs lapojums. Ļoti interesanti, tumšvioleti ziedi ar sārti violetām pieļāpēm. Nokareni ziedi. Dēsti jāuzsāk audzēt jau decembrī, februārī, lai tos izstādītu dārzā vai balkonu puķu kastē jūnijā. Diedzē 15–20 °C temperatūrā 14 dienas. Podo, pa 2–3 augiem vienā. Balsta. Karināmā podā ļauj veidot nokarenu dzinumus. Izstāda dārzā vissiltākajā vietā, trūdvielām bagātā augsnē.

Rodžersija, kastaņlapu – *Rodgersia aesculifolia*

Akmeņlauzišu dzimta

Īssakneņu lakstaugs. Vidēji augsta pudurveida dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu, apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido ziemas lapu rozešu puduri, kas izaug par vidēji blīvu līdz blīvu aplapotu ziednešu puduri ar skraji izvietoto galotnes ziedkopu galā. Augstums lapojumam 50–70 cm, ziedkopām – 100–150 cm. Lapas vasarzaļas, monumentālas, staraini saliktas no šauri lancetiskām lapiņām ar zobainu malu, tumšzaļas. Ziedi sīki, balti, sakārtojušies lielā augšup vērstā skarā. Zied no jūnija sākuma līdz jūnija beigām, apmēram 28 dienas. Ilgmūžīga ziemciete. Audzējama paēnā līdz gaišā pilnēnā vidēji mitrās līdz mitrās caurlaidīgās vāji skābās līdz neitrālās dārza augsnēs, arī trūdainās smilšainās vai kūdrainās augsnēs. Izmanto koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā, ēnainos iekšpagalmos, krastmalā pa vienai vai nelielos puduros ziemciešu stādījumos, kā arī solitāru vai solitārgrupu veidā. Stādīšanas attālums 80 cm. Ziemcietīga bez piesegšanas, taču stiprās pavasara salnās var apsalt jaunās lapas. Kopšana neliela. Pavairošana ar dalīšanu un sakneņu spraudņiem.

Tumšsarkanais rodohitons
'Purple Bells'

Kastaņlapu rodžersija

Rodžersija, pēdlapu – *Rodgersia podophylla* Akmeņlauzišu dzimta

Vidēji augsta pudurveida dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu, apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido plašu piezemes lapu rozešu puduri, vēlāk vidēji blīvu aplapotu ziednešu puduri ar skrajā izvietojušos galotnes ziedkopu. Augstums lapojumam 80 cm, ziedkopām – 100 cm. Lapas vasarzaļas, monumentālas, staraini saliktas, lapiņas plati lancetiskas, rupji robotas galā, tumšzaļas, pavasarī sarkanbrūni ietonētas. Ziedi sīki, dzeltenīgi balti, sakārtojušies lielā augšup vērstā skarā. Zied no jūnija sākuma līdz jūlija sākumam. Audzējama pusēnā līdz gaišā pilnēnā vidēji mitrās līdz mitrās caurlaidīgās vāji skābās līdz neitrālās dārza augsnēs, arī trūdainās smilšainās vai kūdrainās augsnēs koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā, krastmalā pa vienai vai nelielos puduros ziemciešu stādījumos. Stādīšanas attālums 100 cm. Ziemcietīga, taču stiprās pavasara salnās var apsalt jaunās lapas. Pavairošana ar dalīšanu un sakneņu spraudņiem. Kultūrā arī šķirnes, piemēram, 'Rotlaub', kas saglabā sarkanbrūno ietonējumu arī vasarā.

Rodžersija, plūksnainā – *Rodgersia pinnata* Akmeņlauzišu dzimta

Vidēji augsta pudurveida dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu, apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido piezemes lapu rozešu puduri, kas izaug vispirms par vidēji blīvu kuplu aplapotu neziedošu ziedvasu puduri un kura attīstība savukārt noslēdzas ar skraju galotnes ziedkopu izveidošanos. Augstums lapojumam 80 cm, ziedkopām – 110 cm. Lapas vasarzaļas, monumentālas, saliktas plūksnainas, tumšzaļas. Ziedi sīki, balti līdz dzeltenīgi rozā, sakārtojušies lielā augšup vērstā skarā. Zied no jūnija sākuma līdz jūlija sākumam. Audzējama pusēnā līdz gaišā pilnēnā vidēji mitrās līdz mitrās caurlaidīgās, vāji skābās līdz neitrālās dārza augsnēs, arī trūdainās smilšainās vai kūdrainās augsnēs. Lieto koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā, krastmalā pa vienai vai nelielos puduros ziemciešu stādījumos un kā solitāru vai solitārgrupu. Stādīšanas attālums 80 cm. Pavairošana ar dalīšanu un sakneņu spraudņiem.

Pēdlapu rodžersija

Plūksnainā rodžersija

Rubīnzāle, ložņu – *Rhynchelytrum repens*

Graudzāļu dzimta

Latvijā vēl reti izplatīta viengadīga krāšņumzāle. Samērā vēlu uzdīd (augustā, septembrī), bet šā auga krāšņums izpaužas tieši saulainajās dienās, kad piramidālās, sārti brūnās ziedkopas vizuāli tiešām kā "rubīni" saules staros, paceļoties virs zaļā lapojuma. Ziedkopai plaukstot, ziedi sākumā ir balti, bet pēc tam rozā, rubīnsarkani. Auga augstums 60–80 cm. Pavairo ar sēklām. Tās vēlams izsēt agri – februārī, martā, lai varētu ilgstošāk baudīt to prieku, ko rubīnzāle jums sagādās. Saļidzinājumā ar pārējām krāšņumzālēm rubīnzālei ievērosiet agresīvāku sakņu sistēmu, kura centīsies veidot bagātīgāku augu visas sezonas garumā. Vēlams to neaizmirst, izvēloties kaimiņaugus un stādīšanas attālumus izaudzētajiem dēstiem (25–30 cm). Izmanto gan puķu dobēm, gan ziedu pušķiem.

Rudbekija, pūkainā – *Rudbeckia hirta*

Kurvziežu dzimta

Viengadīgās rudbekijas latviski mēdz saukt arī par saulcerītēm. Augi veido 20–80 cm augstus ziedkātus. Zaļās auga daļas klātas ar sīkiem asiem matiņiem. Ziedi atkarībā no šķirnes 4–15 cm diametrā, ļoti krāšņi un grezni jūlijā, augustā, septembrī. Ziedi sakārtojušies kurvītī. Sējums regulāri jāmitrina. Izvēlas siltu un saulainu vietu, trūdvielām bagātu, pietiekami mitru dārza augsni, nav piemērotas sausas vietas. Izveidotas gan krāšņu ziedu šķirnes, kuras izmanto grieztu ziedu iegūšanai, gan zema auguma šķirnes, kas ir labas dobju stādījumiem, balkonu noformēšanai. 'Toto Gold' – zelt dzeltenie ziedi 5–7 cm diametrā un tumšbrūni stobrziedi; 'Toto Lemon' – citrondzelteni ziedi ar tumšbrūnu vidu; 'Toto Rustic' – divkrāsainas ziedlapiņas ar sārtbronzas un dzeltenām krāsu nianšēm, tumšbrūni stobrziedi; 'Sonora' – ļoti lielas ziedkopas 12–15 cm diametrā, divkrāsaini ziedi – sārts ar dzeltenu toni, stobrziedi tumši brūni; 'Cordoba' – divkrāsainas ziedlapiņas, stobrziedi tumši brūni; 'Autumn Colors' – ziedi divkrāsaini, tumši brūni stobrziedi; 'Goldilocks' – izcila pildītu un puspildītu dzeltenu ziedu šķirne gan greznām vasaras dobēm, gan grieztiem ziediem; 'Prairie Sun' – dzeltenie lieli ziedi; 'Maya' – mazaroti ziedkāti, bagātīgi pildītas zelt dzeltenas ziedkopas.

Ložņu rubīnzāle

Pūkainā rudbekija 'Maya'

Rudbekijas (daudzgadīgās) – *Rudbeckia* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Piemērota normāla, vidēji mitra dārza augsne. Ziedēšanas laikā rudbekijām nedrīkst trūkt mitruma. Šīs puķes pavairo ar ceru dalīšanu pavasarī, bet krāšņo rudbekiju – arī ar sēkliniņu rozetēm. Mirdzošā rudbekija (*R. fulgida*) labprāt aug saulainā vietā, taču labi pacieš arī daļēju noēnojumu. Dīma rudbekijas (*R. fulgida* var. *deamii*) ir 80–100 cm augsti augi, veido cerus, ziedi dzeltenī ar brūnganmelnu konusu vidū, zied augustā, septembrī; Salivana rudbekijas (*R. fulgida* var. *sullivantii*) šķirne 'Goldsturm' veido sānu dzinumus, augstums 60–80 cm, lapas tumšzaļas, plati lancetiskas, asi zāgzo-bainas, ziedi lieli, zelt dzeltenī, zied augustā, septembrī. Spožā rudbekijas (*R. nitida*) šķirne 'Herbstsonne' ir vairāk nekā 2 m augsta, ar noturīgiem stublājiem, lapas gaišzaļas un spīdīgas, ziedi mirdzoši dzeltenī ar zaļganu konusu centrā, mēlziedi – nokareni. Zied augustā, septembrī. Šķeltlapu rudbekijas (*R. laciniata*) augstums ir 1,5–2 m, ziedi tai ir zelt dzeltenī un pildīti. Šī puķe bija ļoti pierasts augs mūsu lauku sētās, tā tika saukta par ziemas jorģīni vai fūrmaņu rozi. Trīsdaivu rudbekija (*R. triloba*) ir 120–150 cm augsta, ziedi dzeltenī ar melnu konusu centrā, zied pat līdz oktobra sākumam.

Mirdzošā rudbekija

Rūtas – *Ruta*

Rūtu dzimta

Rūtas pieder pie tās pašas dzimtas, kurā ietilpst mums visiem pazīstamie apelsīni, citroni, greipfrūti un mandarīni. Lietuvieši to uzskata par savu nacionālo puķi. Rūtas stāda vairāk dekoratīvos nolūkos. Smaržīgā rūta (*R. graveolens*) ir daudzgadīgs puskrūms, viss augs spēcīgi smaržo, stublāji 50–80 cm augsti, lejasdaļā pārkoksņējušies, lapas zilganzaļas, plūksnaini saliktas. Ziedi vairogos izkārtušies stublāju galos zaļgan dzeltenā krāsā, zied jūlijā, augustā. Augsnes ziņā rūtas nav pārāk izvēlīgas. Tām būtu jāierāda saulaina un silta, no valdošiem vējiem aizsargāta vieta ar mēreni sausu līdz vidēji mitru augsni. Vecos, apsalušos dzinumus rūtām apgriez pavasarī. Pavairo tās ar sēklām vai spraudņiem, ir diezgan spēcīga pašizsēja ap vecajiem krūmiem. Dārzā labi jūtas saulainās, sausās nogāzēs. Teicams akmeņdārzu augs.

Smaržīgā rūta

Saflors, krāsu – *Carthamus tinctorius*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Krāsu saflors

Krāsu saflors savvaļā sastopama Āzijā. Latvijā var audzēt gan uzziedināšanai segtajās platībās, gan izsēt maijā puķu dobē, lai iegūtu grieztos ziedus jūlija beigās, augustā dārzā. 'Feuerschopf' – 100 cm augsts noturīgs stublājs, kurš apmēram auga vidusdaļā sazarojas. Apaļas, biezas, tumši zaļas lapas. Ļoti efektīgi un interesanti gan lapotie ziedpumpuri, gan ziedošās oranždzeltenās pūkainās ziedkopas. Sēj dārzā, no vienas sēklas – viens stublājs. Labi dīgstošas sēklas izsēj paresti 25–30 cm attālumā citu no citas, lai mazāk jāretina, jo augs nemil pārstādīšanu. Izmanto floristikas izstrādājumos gan vasarā, gan kā sausus augus ziemas periodā. 'Treibgold' – 70 cm augsti augi uzziedināšanai siltumnīcā. 'Lasting White' – krēmkrāsas ziedi uz 80 cm gariem augšdaļā sazarojamiem ziedkātiem.

Salmene, īlenlapu – *Helichrysum subulifolium*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Īlenlapu salmene 'Valentin'

Īlenlapu salmene savvaļā sastopama Dienvidāfrikā. 30 cm augsti, bagātīgi cerojoši augi ar smalkiem dzinumiem un ļoti smalkām lapiņām pie dzinumu pamatnēm. Ne velti puķes nosaukums "īlenlapu". Ziedkāti lapoti, ar smalkām lapiņām. Ziedkopa – kurvītis ar puspilndītiem dzelteniem ziediem 1,5–2 cm diametrā. Zied jūlijā, augustā. Ļoti bagātīgi veidojas jaunas ziedkopas. Īpaši, ja regulāri un laikus griež uzziედējušos ziedus. 'Valentin' – 30 cm augsti augi ar dzelteniem ziediem. Neļaujiet pārziedēt, jo tad stobrziedi kļūst tumši, ziedi zaudē savu dekoratīvātāti. Sēklas izsēj marta beigās, aprīli dēstu audzēšanai. Sēklas materiālu vienu nedēļu pirms izsējas dzesē 10 °C temperatūrā. Tas nepieciešams sekmīgākai sēklu sadīgšanai. Izstādīšanai izvēlas saulainu, siltu vietu. Izstāda 20 cm attālumā augu no auga. Izmanto gan kā dobjū puķi, gan arī kā sausziedi ziemas periodā.

Salmene, Itālijas – *Helichrysum italicum*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Pārsteidz un iepriecina ar sudraboto lapojumu. Pamatsugas sastopamas Dienvideiropā. Dažkārt kā sinonīmu lieto *H. angustifolium* – šaurlapu salmene. Veido krūmveidīgu, pat līdz 50 cm augstu augumu. Lapas šauras, lineāras, sudrabaini pelēkas. Vēlama saulaina audzēšanas vieta, ūdenscaurlaidīga augsne. Šeit aplūkojam vienu šķirni – 'Tall Curry'. Tā lietojama kā skaists lapaugš, kaut arī rudens pusē var veidot arī dzelteniem ziediem ziedošas ziedkopas. Var pārziemināt vēsās (8–10 °C), gaišās telpās. Šo augu der pavērot siltā vasaras rītā, kad rāsas lāsītes viz sudrabaini pelēkajās puķes lapiņās kā briljantiņi.

Salmene, karijveida – *Helichrysum cassinianum*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Karijveida salmene (šēnija) savvaļā sastopama Austrālijā. Pie pamatnes veido nelielu lapu rozeti, virs kuras 30 cm augsti zaroti ziedkāti ar sīkiem 0,5–1 cm diametra maigi rozā ziediņiem. 'Gabriele' – maigi rozā ziediņus izmanto gan sausajiem, gan vasaras ziedu kārtojumiem. Sēklas izsēj marta beigās dēstu audzēšanai. Sēklas parasti ir īpaši sagatavotas, attīrītas. 18 °C temperatūrā sēklas sadīgst 10–20 dienās. Audzēšana kā seglapu salmenei.

Itālijas salmene

Karijveida salmene
'Gabriele'

Salmene, seglapu – *Helichrysum bracteatum* Kurvziežu (asteru) dzimta

Seglapu salmene
'Bunter Bikini'

Seglapu salmene

Augi veido 40–100 cm augstus stāvus stumbrus, kas daļā šķirņu grupu ('Bikini') zarojas ļoti bagātīgi pie pamatnes, bet lielziedu lielā auguma šķirņu grupu augi nedaudz zarojam dzinumu augšdaļā. Lapas vienkāršas, veselas, lancetiskas. Auga zaļās daļas izdala īpašu lipīgu, aromātisku vielu. Var pamēģināt audzēt starp zemenēm, sīpoliem. Ziedkopa – kurvītis, pa vienam vai nedaudziem dzinumu galos. Sausās vikalapas baltas, dažādos rozā krāsu toņos, oranžos, sārtos, sārtbrūnos toņos, ziedi 3–4 cm diametrā. Zied no jūlija vidus līdz salnām. Pavairo ar sēklām, izsējot marta beigās dēstu audzēšanai. Var arī dobē, bet tad ir vēlāka ziedēšana. Izstādot lielā auguma šķirnes jūnija sākumā, īpaši, ja dēsti pārauguši, tos galotņo. Ir šķirņu grupas stādīšanai dobjū noformēšanai, podu kultūrai un stādīšanai griezto ziedu ieguvei. 'Bikini' audzē dobēs – 25–30 cm augsti augi, viszemākā auguma šķirņu grupa ar apaļu īpaši bagātīgu cerveida augumu. Vienlaikus ziedoši vidēja izmēra ziedi. Šķirņu grupa 'Montrosum' – 80 cm augsti dzinumi ar lielām ziedkopām. Šķirņu grupa 'Chico' – 25 cm augsti stublāji.

Salmene, vilnainā – *Helichrysum petiolare* Kurvziežu (asteru) dzimta

Pie mums tiek audzēta kā viengadīgs zems lapauugs. Auga lapojums – nelielas apaļas spilvotas lapiņas, kuras blīvi klāj pacilos sazarotos dzinumus. Dzinumi un lapiņas klātas ar mīksti, pelēki sudrabainiem vai dzeltenīgi iezāļiem, vilnainiem matiņiem. Lapu lielums un krāsojums atkarīgs no šķirnes. Rudenī augus nes vēsās, gaišās telpās pārziemināšanai 8–10 °C temperatūrā. Audzēšanu ar spraudņiem uzsāk februārī, martā. Augus galotņo un regulāri veido. Izmanto kā lapaugu kompozīcijās puķu konteineros, traukos, tepikdobēs. Audzē saulainā augšanas vietā, ūdenscaurlaidīgā, barības vielām vidēji bagātā mālu saturošā augsnē. 'Rondello' – šķirne, kam ieapaļas ar pelēki zaļu vidu lapiņas, kurām krēmzeltēnas malas. 'Silver' – vilnainās salmenes šķirne. Sauli mīloša šķirne ar sudrabaini baltām, spilvotām lapiņām. 'Gold' – šķirne ar zeltaini dzeltenu lapojumu, kas arī mīksts, spilvots.

Salmenes – *Helichrysum*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Visbiežāk izmanto tikko minēto seglapu samteni. No auga iepodošanas līdz gatavam augam paiet trīs mēneši. Stabili dekoratīvs augs, jo ziedkopas ļoti labi nomainās. Mitrās dienās ziedkopas ir aizvērušās. Substrātu vēlams sagatavot no kūdras–māla maisījuma – irdenu. Pēc iepodošanas uztur 18–20 °C temperatūrā, vēlāk audzē 16–18 °C. Laistot uztur vienmērīgu mitruma režīmu. Pavairojot augu, vēlams viegls noēnojums. Galotņošanu veic vienreiz drīz pēc iepodošanas. Augšanas ierobežotāji nav vajadzīgi. Papildmēslošanu veic ar 0,2% barības šķīdumu, kuru uzsāk drīz pēc auga ieaugšanās posmiņos. Izmantojama akmeņdārzos, balkonam, dobjū noformēšanai, iekarināmiem podiem. Kā sausziedi izmanto floristikas ziemas izstrādājumiem. Dekoratīvi stabils augs. 'Golden Beauty' – seglapu salmenes šķirne ar saviem zeltaini dzelteniem ziediem, stabila puķe ar ilgstošu ziedēšanu.

Salpiglose, jomotā – *Salpiglossis sinuata*

Nakšu dzimta

Jomotā salpiglose jeb taurespuķe savvaļā sastopama Čīlē. Augi sasniedz 40–60 cm augstumu. Veido taisnus, noturīgus, mazzarus dzinumus. Ziedi ļoti krāšņi maigām, plānām ziedlapiņām – piltuvveida. Saulainās, siltās vasarās ļoti grezni ziedoša puķe jūlijā–augustā. Katrs taurespuķes ziediņš ir vesels mākslas darbs – akvarelis, dažādu nianšu un krāsu gammu vienojums ziedā, kuru vēl interesantāku veido tumšāku vai gaišāku toņu ziedlapiņu dzīslējuma zīmējums. Kārtējais dabas un cilvēka veidots krāšņs brīnums. Dominē dzeltenie, sārtbrūnie, sārtvioletie toņi. Sēklas var izsēt aprīlī dēstu audzēšanai vai aprīļa beigās, maija sākumā siltā, saulainā puķu dobē, barības vielām ļoti bagātā augsnē. Diedzējot 18 °C temperatūrā, sēklas sadīgst 7–14 dienās. Dēstu audzēšanas temperatūra 12–15 °C. 'Casino' F1 – ļoti grezni ziedoša šķirne, zied no jūnija beigām līdz augustam. Patīk silta, saulainā vasara. Izmanto gan grieztu ziedu ieguvei, gan krāšņu grupu veidošanai.

Vilnainā salmene

Jomotā salpiglose

Salvija, miltainā – *Salvia farinacea*

Panātru dzimta

Augi 50–60 cm augsti, veido bagātīgu kompaktu krūmu. Dzinumi klāti sīkiem, pelēkiem matiņiem. Puķes, kurām daba un cilvēks veidojis saskaņotu ziedkāta, zieda kausiņa un zieda krāsu. Reti sastopama krāsu saskaņa. Sēkļiņas dēstu audzēšanai izsēj februārī. Vēlams, dēstus audzējot, tos galotņot! Būs plašāks, bagātīgāks krūms. 'Reference' – 50 cm augums, ļoti skaistas krāsu kombinācijas, vidēji zili ziedi, sudrabaini balti zieda kausiņi un sudrabaini ziedkāti. Zied no jūlija līdz septembrim. Dzīvīgi zaļš lapojums. 'Victoria Blue' – 60 cm augums ar ļoti blīvu, skaistu, bagātīgi zarotu krūmu. Bagātīga, ilgstoša ziedēšana no jūlija līdz septembrim. Vienreizīga izturēta tumšzilā krāsa gan ziediņos, gan zieda kausiņā un arī ziedkātā. 'Silber' – 60 cm augums, izteikti sudrabbalti ziediņi, zieda kausiņš, ziedkāts. 'Blue Bedder' – 90 cm augums ar tumši zilām ziedkopām. Izmanto ziedu griešanai. 'Evolution' – 45 cm augums, violeti zili ziedi, ziedkāti, zieda kausiņš uz tumši zaļā lapojuma fona. Ja ziedkopas izmanto floristikas izstrādājumiem: der vērot ziedkopas izplaukšanas pakāpi un agrāk, pirms izplaukusi vismaz trešdaļa ziedkopas, – negriezt.

Miltainā salvija
'Fairy Queen'

Raibziedu salvija
'Oxford Blue'

Salvija, raibziedu – *Salvia horminum*

Panātru dzimta

Raibziedu salvija savvaļā sastopama Vidusjūras apgabalā. Sasniedz 50–60 cm augstu nedaudz zarotu augumu. Lapas eliptiskas. Ziedi nelieli, bet efektīgas un krāšņas ir katra zieda pamatnei piestiprinājušās krāsainās seglapas. Ziedi sārti, violeti, nelieli, zied jūlijā, augustā. Sēklas izsēj vēlāk nekā citu salviju sugām – tikai martā. Izmanto kā dobru puķi, var lietot arī floristikas izstrādājumiem. 'Oxford Blue' – 60 cm augumā, zili violetas seglapas. Noder grupu stādījumiem un grieztu ziedu iegūšanai. 'Pink Sunday' – 60 cm augsta auguma šķirne ar rozā seglapām.

Salvija, spilgtā – *Salvia splendens*

Panātru dzimta

Spilgtā salvija ir 25–40 cm augsti krūmiņi ar ļoti interesantu četršķautņainu stumbriņu. Parasti lielākai daļai augu tas ir apaļš vai ovāls. Lapas veselas, olveida ar smailu galu un zobotu maliņu. Zieda vainaga stobriņš paplašināts – ap 3–5 cm garš. Ziedi sarkani, krēmkrāsas, lašrozā, tumšvioleti, sakārtuļusies irdenā ap 15 cm garā ziedu ķekarā. Ziedkopas kvalitatīvām šķirnēm atrodas virs lapojuma. Populārākās šķirnes: 'Carabiniere Red' (25 cm, šarlaksarkanas blīvas ziedkopas, tumši zaļš lapojums, vidēji agrīna); 'Cover Girl' (18 cm, agra šķirne, spēcīgi šarlaksarkani ziedi); 'Fire Star' (25 cm, šarlaksarkani ziedi, atraktīva dobju šķirne); 'Flashing Light' (18 cm augums, tumšsarkani ziedi). Šķirņu grupas 'Salsa' augi sasniedz 20 cm kompaktu, krāšņi ziedošu augumu ar dažādu krāsu, kā arī divkrāsainiem (šarlaksarkani–balta) ziediem.

Samtene, stāvā – *Tagetes erecta*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Stāvajai jeb augstajai samtenei izaudzētās šķirnes un hibrīdi raksturīgi ar 20–80 cm augstu augumu, stingriem, noturīgiem dzinumiem. Lapas plūksnainas, lapu maliņas zobotas. Ziedi dzelteni, oranži, sakopuļusies ļoti greznos kurvišos pa vienam dzinumam galos. Neļķziedu samteņu šķirnēm ziedkopā vairāk mēlziedu nekā stobrziedu. Mēlziediem var būt mazvilņotas apmalītes. 'Riesen Perfecta' ir 90 cm augsti mazzaroti, stingri stublāji ar 12–13 cm diametra ziedkopām gaišdzeltenā, zeltzaltenā un tumšoranžā krāsā. Zied jūlijā, augustā, septembrī. Hibrīdās šķirnes ziedu griešanai ir, piemēram, 'Double Eagle' F1, 'Doubloon' F1, 'Gold Sovereign' F1. 'Antigua' F1 grupas hibrīdi (neitrālas dienas puķes) ir ar ļoti lielām ziedkopām, kompaktu 20–25 cm augstu augumu. 'Discovery' F1 grupas hibrīdu augums 15–20 cm augsts, dārzā līdz 25 cm. Bagātīgs zieda pildījums, tā diametrs 8 cm. 'Inca' F1 grupas hibrīdi – 30 cm augsti kompakta auguma augi, agrī un bagātīgi ziedošas šķirnes. Laba šķirņu grupa agrākai uzziudināšanai podu kultūrā. 'Lady' F1 grupas hibrīdi – dārzā 30 cm augsti augi. 'Atlantis' F1 grupas hibrīdi – 30–35 cm, ziedu diametrs 12 cm. Šķirne 'Vanilla' F1 – 30 cm, krēmkrāsas pildīti.

Spilgtā salvija 'Salsa'

Stāvā samtene 'Antigua'

Samtene, smalklapu – *Tagetes tenuifolia* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Savajā sastopama Meksikā. Veido 20–30 cm augstu krūmiņu, kas sastāv no smalkiem dzinumiem, kuri ir bagātīgi zaroti, taisni, stingri, vertikāli. Lapas vairākkārt plūksnaini dalītas, sīkas. Ziediņi – 1,5–2 cm diametra kurvīti. Zied ļoti bagātīgi, nepārtraukti, ilgstoši, no jūnija līdz rudens salnām. Jutīgas pazeminātā temperatūrā. Izsēj martā dēstu audzēšanai. 25–30 cm augsti smalku dzinumu un lapiņu augi ar tumši zeltzelteniem, mirdzoši dzelteniem vai oranžiem, sarkanbrūniem maziem apajiem ziediņiem. Sīklapu samteņu ziedīņus vasaras pušķu veidošanai sevišķi iecienījuši floristi.

Samtene, izplestā – *Tagetes patula* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Izplestā jeb zemā samtene veido 5–40 cm augstu augumu no stāviem vai paciliem, stipri zarotiem dzinumiem. Lapas mazākas nekā *T. erecta*, bet tāpat plūksnaini dalītas, ar zobotu lapas apmali. Augam ļoti stipra specifiska smarža. Ziedi dzelteni, oranži, sarkanbrūni, vienkāršaini vai divkāršaini, sakopoti kurvīšos pa vienam dzinumu galos. Ir gan vienkārši, gan pildīti ziedi 2–3 cm diametrā. Zied no jūnija līdz rudens salnām. Sēklas izsēj martā ziedošu augu izaudzēšanai maija vidū. Var iesēt arī dārzā, bet ievērojami vēlāk uziedēs. Pildīto ziedu šķirnes un šķirņu grupas: 'Bonanza' (20 cm, agri ziedoša, ziedi oranži, citrondzelteni, sarkani); 'Boy' (20 cm, vidēji lieli pildīti samtaini brūni, oranži, sārtbrūni, dzelteni ziedi); 'Hero' (25 cm, agri ziedoša, neblīvi pildīti zeltzelteni, oranži un divu variantu divkāršaini ziedi); 'Janie' (18 cm, agri ziedoši proporcionāli pildīti zeltzelteni, oranži, gaišdzelteni un divkāršu ziedi); 'Aurora' (20 cm, neļķveida ziedkopa tumši oranžā, zeltzeltenā krāsā ar sārtu zieda centru). Vienkāršo ziedu zemo samteņu šķirnes ir 'Granada', 'Red Marietta' un šķirņu grupa 'Disco', kam 25 cm augums ar vienkāršiem brūniem ziediņiem, kuru ziedlapiņām zeltzeltena apmalīte. Labas do bērns, balkonu noformēšanai. Saulainas, siltas, mirdzošas ziedu krāsas.

Smalklapu samtene

Izplestā samtene

Sangvinārijas – *Sanguinaria*

Magoņu dzimta

Sangvināriju jeb indiāņu asinssakņu ģintī ir tikai viena suga, kas nosaukumu ieguvusi no koši sarkanās sulas, ko lūzumā izdala tās sakneņi. Tā veido garus, resnus, sazartotus sakneņus, kas ārēji atgādina mūsu balto vizbuļu sakneņus, tikai krietni lielākus un druknākus. Tā ir pilnīgi ziemcietīga, zied aprīļa beigās, maija sākumā vēl pirms lapu parādīšanās. Pēc noziedēšanas izaug lielas biezas apaļas līdz sirdsveida, daivainas lapas, kas saglabājas līdz rudenim. Vislabāk aug pusēnā zem kokiem un krūmiem, irdenā, trūdvielām bagātā augsnē, kas nekad nepārkalst, taču var augt arī samērā atklātā vietā, tikai tad biežāk jālaista. Tās ir lielisks augsnes sedzējs stipri noēnotās vietās, kur pat zāle lāgā negrib augt. Jānodrošina lapu trūdzeme, kas vienlaikus ir caurlaidīga un mitrumu saglabājoša vide. Pavairo ar sakneņu gabaliņiem. Labākais laiks – septembris. Jāraugās, lai katram sakneņa gabaliņam būtu vismaz viens pumpurs, jāuzmanās no iekaltēšanas. Kanādas sangvinārijas (*S. canadense*) ziedi ir lieli, spilgti balti, līdz 2,5 cm diametrā. Izaudzētas arī divas šķirnes – 'Rosea' – ar skaistiem, ļoti maigi sārtiem ziediem, bet tā ir dārzos ļoti reta; 'Multiplex' – neparasti skaista, ļoti ilgi ziedoša šķirne ar blīvi pildītiem sniegbaltiem lodveida ziediem. Kaut arī viegli audzējama, tomēr pagaidām reta un ļoti dārga.

Santolīna, ciprešu – *Santolina chamaecyparissus*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Ciprešu santolīnas dzimtene ir Dienvideiropa. Augums 15–30 cm, zems, krūmveidīgu augumu veidojošs lapaugs ar sudrabaini pelēkām, ļoti sīkām izrobotām lapiņām. Pavairo vai nu ar sēklām vai spraudņiem. Sēklas izsēj no februāra. Līdz kvālitativam dēstam – 5 mēneši. Diedzēšanas temperatūra 18–22 °C. Sadīgst 10–14 dienās. Dēstu audzēšanas temperatūra 15–18 °C. Latvijā parasti izmanto kā viengadīgu dekoratīvu lapaugu, kaut arī pēc bioloģiskajām īpašībām ir daudzgadīgs augs. Ja pārziemināsiet – otrajā gadā var uzdziedēt ar nelieliem dzelteniem ziedīņiem. Apstādījumos izmanto grupu dobjū apmališu veidošanai. 'Tomentosa' – 30 cm augums, zaļgani pelēcīgs lapojums. Var piecirt – veidot.

Kanādas sangvinārija

Ciprešu santolīna
'Tomentosa'

Sanvitālija, krāšņā – *Sanvitalia speciosa* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Krāšņā sanvitālija
'Aztec Gold'

Puķe veido krūmveidīgu augumu. Dzinumi pagarināti (15–80 cm), bet nenoturīgi, tādēļ izmanto gan iekarināmos podos, gan konteineros grupējumu veidošanai, gan kā zemi sedzošu augu. Ziedi nelieli 0,5–1 cm diametrā – kā mazas, nelielas dzeltenas zvaigzītes. Mēlziedi šķirnēm dzeltenī, bet stiebrziedu krāsas šķirnēm var būt atšķirīgas. Tie vai nu zaļi vai tumši brūni. Zied parasti no maija līdz salnām. Nenoturīgie dzinumi bagātīgi klāti ar zaļu lapojumu. Lapiņas ovālas ar no-smailotu lapas galu. Mīl saulainu, siltu augšanas vietu un ūdenscaurlaidīgu, barības vielām bagātu augsni. Pavairo ar galotņu spraudņiem. Audzē 8–15 °C temperatūrā. 'Aztec Gold' ('Aztekgold') – šķirnes zeltaini dzeltenie "zvaigzņveida" ziediņi veido īpašu kontrastu uz zaļā lapojuma fona. Puķei daļēji nokarens augums. Siltās vasarās strauji aug un zied ļoti bagātīgi. Labi kombinēt ar heliotropiem, scēvolu, diasciju, lobēliju. Dobēm kā klājenisks augs, arī karināmiem podiem, balkona puķu kastēm.

Sanvitālija, pazvilā – *Sanvitalia procumbens* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Pazvilā sanvitālija

Ļoti labs dobju augs grupu veidošanai, kā arī visu vasaru dekoratīvs, krāšņs viengadīgs zemsedzes augs apmalītēm, akmeņdārzos, stādīšanai traukos. Zema auguma – 10–20 cm augsts augs, kurš veido pacilus, bagātīgi zarotus dzinumus. Lapojums bagātīgs, dekoratīvs, lapas veselas, ovālas, pretējas. Ziediņi sakārtojušies kurvītī, vienkārši, 1,5–2 cm diametrā, atrodas virs lapojuma. Augi ļoti bagātīgi zied visu vasaru – no jūlija līdz rudens salnām. Mēlziedi dzeltenī, stobr-ziedi – gandrīz melni. Izveidotas arī šķirnes ar pildītiem ziediem un zaļiem stobr-ziediem. Sēklas izsēj martā, aprīlī dēstu audzēšanai. Izstādīšanas attālums 15–20 cm augam no auga gan dobēs, gan puķu traukos. Audzēšanai nepieciešama saulaina, atklāta vieta un irdena, barības vielām bagāta augsne. Savā dārzā, ja dēstus nevaram audzēt, sēsīm saulainā, siltā puķu dobē. Pavairo arī ar spraudņiem. 12 cm augsti augi ar dzelteniem mēlziediem un tumšiem melniem stobr-ziediem zieda centrā. Zied no jūnija līdz oktobrim.

Sarene, lielvārpu – *Setaria macrostachya*

Graudzāļu dzimta

Dzimtene Ziemeļamerika. 80–100 cm augsta krāšņumzāle. Asti atgādinoša, nofikusi, spēcīga ziedkopa, kura uz stingra, spēcīga stublāja veidojas jūlijā, augstā, septembrī. Regulāri ziedvārpas izgriežot, var panākt bagātīgāku un atkārtotu auga uzdziedēšanu – ziedvārpu veidošanos. Tās gan nebūs tik liela izmēra. Pavairo ar sēklām, tās izsējot dobēs aprīļa beigās. Vasaras raibo dobju veidošanai laikus izaudzē dēstus. Izmanto gan dobju veidošanai, gan floristu izstrādājumos vasarā un ziemā. Ja ziedkopas laikus nenogriež, nogatavojušās sēklas izbirst, pārzīemo augsni un nākamajā pavasarī dīgst.

Sāres – *Panicum*

Graudzāļu dzimta

Matveida sāre (*Panicum capillare*) ziedēšanas laikā (no jūlija līdz septembrim) sasniedz 50–60 cm lielu augumu. Saliktā smalkā ziedkopa piešķir krāšņumzālei smalkumu un eleganci, tādēļ ļoti iecienīta kā papildmateriāls floristikas izstrādājumiem. Sēklas iespējams izsēt gan paliekošā vietā, gan dēstu audzēšanai un pēc tam izstādīt gan dobēs, gan puķu traukos. Violetās sāres (*Panicum violaceum*) dzimtene Ziemeļamerika. Tiek dēvēta arī par maizes zāli. Viena no plaši izplatītām krāšņumzālēm, jo pavairojama viegli – sēklas izsējot puķu dobē maijā. Mil saulainu, atklātu, no valdošiem vējiem pasargātu audzēšanas vietu, jo violetbrūnganās bagātīgi un smalki sazarotās nokarenās ziedkopas (zied no jūlija līdz septembrim) ir pietiekami efektīvas un “svarīgas”, lai stublāji vējinā laikā aizlūztu posmu vietās. Lapas un ziedkāti klāti ar sīkiem matiņiem.

Lielvārpu sarene

Matveida sāre

Sārmene, vilmnainā – *Stachys byzantina*

Panātru dzimta

Mēreni zema pudurveida dekoratīvi nestabila, galvenokārt dekoratīvo lapu, klājeniska ložņvasu–apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido blīvu lapu rozešu paklāju un nesazarotus aplapotus ziednešus. Augstums paklājam 15 cm, ziednešiem – 30–40 cm. Lapas ziemzaļas, vidējas, vienkāršas ovālas vai otrādi olveida ar veselu malu, biezas, pelēkas, sudrabaini blīvi apmatotas. Ziedi mazi, violeti rozā, lapu žaklēs vārpveida ziedkopā ziedneša galotnē. Zied no jūnija vidus līdz jūlija vidum. Vidēji ilgmūžīga ziemciete. Audzē saulainā, siltā vietā, caurlaidīgās vidēji mitrās līdz sausās dārza augsnēs, arī seklās smilšainās, akmeņainās augsnēs, ar ēkām nesaistītā klajumā, akmeņajā, ekstensīvos jumta stādījumos lielās grupās pret dienvidiem vērstās nogāzēs, kapu stādījumos, dobju apmalītēm. Stādīšanas attālums 30 cm. Ziemcietīga. Piemērotā vietā kopšana neliela, taču pamatsugas izmantošanu apstādījumos ierobežo ziednešu nekārtīgais izskats, kurus parasti nākas novākt. Labāka ir praktiski neziedošā šķirne 'Silver Carpet'. Pavairojama ar dalīšanu.

Vilmnainā sārmene

Sarzáles – *Pennisetum*

Graudzāļu dzimta

Purpurvioletā sarzále (*Pennisetum setaceum*) labi aug gan saulainā, gan noēnotā vietā. Vēlama viegla, bet labi iestrādāta dārza augsne. Lapas šauras. Stingro stublāju galos (60 cm augsti ceri) apmēram 15–20 cm garas ziedkopas – kompaktas vārpas ar izteikti pagariem spalvveida akotiem, kuri saulē krāsojas vara krāsā un viz ar purpursarkanu spīdumu. Ziedkopas uzdzied pavēlu – tikai augusta beigās, septembrī, tādēļ vajadzētu audzēt dēstus jau no marta. Ja sēklas sēj dobē, tad augu no auga (retinot) atstāj 30–35 cm attālumā. Izstādot dēstus, attālums tāds pats. Matainajai sarzálei (*Pennisetum villosum*) visas 50 cm augstās auga daļas pelēcīgi zaļā krāsā. Lapas šauras, lineāras, arī pelēcīgi zaļas. Ziedkopas cilindriskas, viegli violetas pūkainas ziedvārpas ar garu, mīkstu spalvām līdzīgu akotu, zied no augusta līdz salsnām. Pavairojot vēlams sēklas izsēt dēstu audzēšanai vismaz no marta.

Matainā sarzále

Saulesactiņas – *Heliopsis*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Skarbā saulesactiņa (*Heliopsis helianthoides* var. *scabra*) ir mēreni augsta cerveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido vidēji blīvu statenisku aplapotu mazsazarotu ziednešu ceru ar ziedkopu vasu galā. Augstums 120–130 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, vienkāršas nosmailotas, plati lancetiskas līdz olveidīgas ar zāģzobainu malu, raupjas, matēti tumšzaļas. Ziedi (kurviši) lieli, dzelteni, augšup vērsušies, pa vienam ziednešu zaru galā. Zied no jūlija sākuma līdz augusta beigām. Izmantojama siltā, saulainā vietā, mēreni sausā līdz vidēji mitrā caurlaidīgā auglīgā vāji skābā līdz vāji bāziskā dārza augsnē klajumā pa vienai līdz mazās grupās ziemciešu, arī vasaras puķu stādījumos. Kultūrā galvenokārt dažādas šķirnes ar vienkāršām vai pildītām ziedkopām. Ziemcietīga bez piesegšanas. Pavairošana ar sēklām, šķirnes – ar dališanu vai spraudņiem pavasarī.

Saulgrieze, vasaras – *Helianthus annuus*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Pēdējā laikā šī saulespuķe "puķkopju topā" ieņem vienu no pirmajām vietām. Saulgriezies veido vienkāršu, taisni stāvošu, mazarotu stumbru, pēdējo gadu šķirnes jau raksturīgas ar divu virzienu auguma īpatnībām. Uz stumbra viens liela diametra zieds vai stumbrs sazarots un vienlaikus zied pat 4–8 ne tik lieli ziedi. Stumbrs klāts ar sīkiem matiņiem. Lapas vienkāršas, veselas, platas, ovālas, arī klātas sīkiem, asiem matiņiem. Ziedi sakārtojušies kurvišos. Zied no augusta līdz salnām. Ziedi gan vienkārši, gan pildīti. Jaunajām šķirnēm ziedi vairs nav tikai pazīstamie dzeltenie, bet arī, piemēram, bordo krāsas. Izsēj puķu dobē maija sākumā. Audzēšanai nepieciešama no vējiem aizsargāta saulaina vieta, auglīga, barības vielām bagāta, vidēji smaga augsne. Vidēja auguma šķirnes ziedu griešanai un audzēšanai dobē ir 'Cutting Gold', 'Florenza', 'Floristan', 'Hallo', 'Holiday', 'Ikarus', 'Ring of Fire', 'Sonja', 'Soraya', 'Sunrich Orange', 'Sunrich Lemon', 'Valentine', 'Hohe Sonnengold'. Zemā auguma šķirnes stādīšanai dobēs, traukos un podu kultūrā: 'Big Smile', 'Sunspot', 'Pacino Cola', 'Pacino Gold', 'Pacino Lemon', 'Teddybär', 'Solita'.

Skarbā saulesactiņa

Vasaras saulgrieze
'Teddybär'

Saulgriezes (daudzgadīgās) – *Helianthus* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Maksimiliāna saulgrieze

Ziemcietīgās saulgriezes ir pieticīgas liela auguma puķes, lielākoties ar ložņājošu, dažreiz gumveida sakni. Ziedi skrajos vairogos vai pa vienam stublāju galos, dzeltenī. Saulgriezes krāšņi augs un bagātīgi ziedēs katrā labi mēsnotā, vieglkalķainā augsnē. Vietu saulgriezēm izvēlas saulainu, vidēji mitru. Maksimiliāna saulgrieze (*H. maximiliani*) ir līdz 3 m augsta, veido cerus ar īsiem sakneņiem. Lapas lancetiskas, nosmailotas. Ziedi dzeltenī, zied septembra otrajā pusē līdz oktobra vidum. Mikstās saulgriezes (*H. mollis*) cers ir 120–150 cm augsts, veido sāndzinumus. Platās olveida lapas matiņu dēļ izskatās pelēcīgi tumši zaļas. Ziedi dzeltenī, zied augustā, septembrī. Raupjā saulgrieze (*H. rigidus*) veido ļoti augstus 180–200 cm cerus. Lapas plati lancetiskas, raupjas. Skraja ziedkopa, ziedi ap 10 cm diametrā, dzeltenī ar brūnu vidu, zied augustā, septembrī. Rupjzobainās saulgriezes (*H. grosseserratus*) stublāji ir 100 cm augsti, sakneņi ložņājoši. Lapas raupjas, lancetiskas, 10–20 cm garas. Ziedi dzeltenī, zied no augusta līdz oktobrim.

Saulkrēslīš, ozolišu – *Thalictrum aquilegifolium* Gundegu dzimta

Ozolišu saulkrēslīš

Mēreni augsta cerveida dekoratīvi nestabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu stāvu sazarotu aplapotu ziednešu ceru ar ziedkopām. Augstums lapojumam 110 cm, ziedkopām – 130 cm. Lapas lielas, divkārt līdz trīskārt plūksnaini saliktas. Lapiņas apaļīgas, ovālas, olveidīgas ar daivainu malu, matēti tumšzaļas. Ziedi siki, bez vainaglapām, kuras ātri nobirst, augšup vērsti, gaiši violeti balti, izvietojušies skrajās vairogveidīgās skarās ziednešu galā. Zied no maija beigām līdz jūnija beigām. Īsmūžīga ziemciete. Audzē saulē līdz pusēnā, vidēji mitrās līdz mitrās caurlaidīgās vāji skābās līdz kalķainās, vidēji auglīgās trūdvielām vidēji bagātās augsnēs klajumā, koku un krūmu blakusstādījumā, krastmalās pa vienai līdz mazos puduros ziemciešu stādījumos. Stādīšanas attālums 50 cm. Kopšana niecīga – vasu nogriešana pēc noziedēšanas. Pavairošana ar sēklām. Kultūrā arī baltziedu varietāte *album*, rožaini sārta forma 'Purpureum'.

Saulpurene, Āzijas – *Trollius asiaticus*

Gundegu dzimta

Vidēji augsta pudurveida dekoratīvi nestabila apakšzemes veģetatīvo vasu vidēji ilgmūžīga ziemciete. Veido vidēji blīvas piezemes lapu rozetes un aplapotus pacilus līdz stāvus skraji izvietojušos ziednešus ar ziediem galā. Augstums lapu rozetei 30–40 cm, ziednešiem – 60–70 cm. Lapas vasarzaļas, vienkāršas staraini šķeltas vai dalītas ar smaili, rupji zāgzobainām plūksnām, gludas, matēti zaļas. Ziedi oranži, kausveidīgi, augšup vērsušies, pa vienam vai diviem ziedneša galā. Zied no maija beigām līdz jūnija vidum, apmēram 25 dienas. Ziemo bez piesegšanas. Vidēji ilgmūžīga. Audzē saulainā vietā līdz pusēnai, mitrās līdz slapjās saturīgās vāji skābās līdz vāji kaļķainās dārza augsnēs, arī kūdrainās un dūksnainās augsnēs nelielās grupās klajumā, ēku un sienu ziemeļu pusē, koku un krūmu blakusstādījumā, krastmalā ziemciešu stādījumos. Kopšana – pārziedējušo ziednešu nogriešana līdz rozešu lapām. Pavairošana ar sēklām un dališanu. Izmantota saulpureņu hibridizācijā.

Āzijas saulpurene

Saulpurene, Eiropas – *Trollius europaeus*

Gundegu dzimta

Vidēji augsta cerveida dekoratīvi nestabila apakšzemes veģetatīvo vasu vidēji ilgmūžīga ziemciete. Veido vidēji blīvas piezemes lapu rozetes un aplapotus stāvus skraji izvietojušos ziednešus ar ziediem galā. Augstums lapu rozetei 20–30 cm, ziednešiem – 60 cm. Lapas vasarzaļas, apaļīgas, vienkāršas staraini šķeltas vai dalītas ar smaili, rupji zāgzobainām plūksnām, gludas, matēti zaļas. Ziedi oranži, kausveidīgi vai puslodes veida, augšup vērsušies, pa vienam vai vairākiem ziedneša zaru galā. Zied no maija vidus līdz jūnija sākumam, apmēram 24 dienas. Ziemo bez piesegšanas. Vidēji ilgmūžīga. Audzē saulainā vietā līdz pusēnai mitrās līdz slapjās saturīgās vāji skābās līdz vāji kaļķainās dārza augsnēs, arī kūdrainās un dūksnainās augsnēs nelielās grupās klajumā, ēku un sienu ziemeļu pusē, koku un krūmu blakusstādījumā, krastmalā ziemciešu un pļavu stādījumos. Kopšana – pārziedējušo ziednešu nogriešana līdz rozešu lapām. Pavairošana ar sēklām un dališanu. Izmantota saulpureņu hibridizācijā.

Eiropas saulpurene

Saulpurene, Ķīnas – *Trollius chinensis*

Gundegu dzimta

Vidēji augsta cerveida dekoratīvi nestabila apakšzemes veģetatīvo vasu vidēji ilgmūžīga ziemciete. Veido vidēji blīvas piezemes lapu rozetes un aplaptus stāvus skraji izvietojušos mazliet zarotus ziednešus ar ziediem galā. Augstums lapu rozetei 20–30 cm, ziednešiem – 60 cm. Lapas vasarzaļas, apaļīgas, vienkāršas staraini šķeltas vai dalītas ar smaili, rupji zāģzobainām plūksnām, gludas, matēti zaļas. Ziedi lieli, oranži, augšup vērsušies, ziedneša zaru galā. Atšķirībā no Āzijas un Eiropas saulpurenēm ziedi sekli kausveidīgi ar garām nekārlapām. Zied no jūnija vidus līdz jūlija vidum. Ziemeļpusē piesegšanas. Vidēji ilgmūžīga. Audzē saulainā vietā līdz pusēnā, mitrās līdz slapjās saturīgās vāji skābās līdz vāji kaļķainās dārza augsnēs, arī kūdrainās un dūksnainās augsnēs nelielās grupās klajumā, ēku un sienu ēnas pusē, krūmu blakusstādījumā, krastmalā ziemciešu un pļavu stādījumos. Pavairošana ar sēklām un dalīšanu.

Ķīnas saulpurene

Saulrieteņi – *Jovibarba*

Biezlapju dzimta

Lapu sukulenti, lakstaugi, Latvijā viena suga – atvašu saulrietenis *J. globifera* (*J. sobolifera*, *Sempervivum soboliferum*) – miniatūra pudurveida dekoratīvi stabila klājeniska rozešu ziemciete, kas ļoti līdzīga mūždzīvjiem. Ļoti īsu stolonu galā izaug sīkas sānu rozetes, kas ātri atdalās un, apsakņojoties blakus mātesaugam, veido blīvu paklājveida puduri. Katra rozete ir monokarpa, t. i., tikai vienu reizi veido statenisku, aplaptu ziednesi ar ziedkopu galā, uzdzied un pēc tam atmirst. Augstums paklājam 4–5 cm, ziednešiem 15 cm. Lapas mūžzaļas, mazas, sukulentas, vienkāršas otrādi olveidīgas, sēdošas, zaļas, saulē ar sārtu ārpusi, sakārtojušās blīvās puslodveida slēgtās rozetēs. Ziedi mazi, zvaigžņveida, zaļgandzelteni, augšup vērstās vairogveida ziedkopās. Zied reti, jūlijā, augstā. Audzē saulainā vietā līdz pusēnā, sausā līdz mēreni sausā caurlaidīgā barības vielām nabadzīgā vāji skābā līdz mēreni kaļķainā augsnē akmeņdārzā pie un uz akmeņiem, to spraugās, kapu stādījumos, jumta stādījumos, konteineros mazās līdz vidēji lielās grupās. Pavairošana ar dalīšanu.

Saulrieteņi

Scēvola, vītulu – *Scaevola saligna*

Gudēniju dzimta

Augam pacili vai nokareni spēcīgi, bet nenoturīgi dzinumi, kuru galotnes vienmēr vērstas pret gaismu. Dzinumi pa vasaru var sasniegt pat 30–50 cm garumu, nepārtraukti pagarinoties. Ziedi nelieli, sakārtojušies čemurveida ziedkopā, kura ziedēšanas periodā (vasarā) nepārtraukti pagarinās. Ziedi ziedkopās nemanāmi nomainās, bet auga dekoratīvitate saglabājas. Puķe mīl saulainu vai daļēji noēnotu augšanas vietu. Vēlams veidot vidēji smagu, bet barības vielām bagātu mālu saturošu substrātu. Selekcijas darbā veidotas šķirnes, kuru ziedu krāsas pa šķirnēm: zilie toņi un balti. 'White Cham' – šķirne ar izteikti baltiem ziediem un ziedēšanas sākuma fāzē – ļoti kompaktiem, neizstīdējušiem dzinumiem. Piemērota šķirne gan iekarināmu podu kultūrai, gan puķu kastēm – konteineriem. 'Blue Wonder' – viena no pazīstamām, spēcīga auguma mirdzoši zilu ziedu šķirnēm. 'Burgundi Gemini' – viena no jaunākajām scēvolas šķirnēm, kura izceļas ar savu īpašo – zilisārto (burgundi) – ziedu krāsu un samērā bagātīgu dzinumu zarošanos. 'Saphira' – šķirne no scēvolu šķirņu "pamataķmeņiem". Intensīvi tumši zila ziedu krāsa.

Sētložņa, efeju – *Glechoma hederacea*

Panātru dzimta

Biežāk kultūraugu sauc svešvārdā – glehoma. Stīgojošs, ložņājošs, dažādiem vertikāli izvietotiem traukiem piemērots augs. Indīgs. Lapiņas mazas, nedaudz spilvotas, sirdsveida lapas ar robotu lapas apmalīti. Apstādījumos parasti izmanto šķirni 'Variegata'. Vēlams audzēt atklātā saulainā vietā vai arī pusēnā un ēnā. Ziemu var pārzīmināt 10 °C temperatūrā. Ir ātraudzīgs augs – var izmantot arī kā zemi sedzošo augu pagarināto dzinumu dēļ, bet vajag daudz mitruma, ja netiek audzēta ēnainā vietā. Pavairo ar galotņu un posmu spraudņiem no janvāra līdz martam. Pēc iesakņošanās mikstās galotnītes galotņo. Auguma ierobežošanai līdzekļi nav nepieciešami. Mēslošanai izmanto 0,2% papildmēslojumu. Saulainā laikā laistīt, nelaistot uz lapām. Piemērots augs iekaramos podos (veido līdz pat 2 m garus dzinumus) un balkonu kastēs.

Vītulu scēvola

Efeju sētložņa

Silpurene, parastā – *Pulsatilla vulgaris* Gundegu dzimta

Parastā silpurene

Mietsakņu–sakneņu lakstaugš. Zema cerveida–pudurveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu piezemes lapu rozešu ceru un stateniski–pacilu mazaplapotu nesazarotu ziednešu ceru ar ziediem. Augstums lapojumam 5–10 cm, ziednešiem 15–20 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, vienkāršas trīskārt, četrkārt plūksnaini daļītas, pavasarī sudrabaini apmatotas, vēlāk – matēti zaļas. Ziedi vidēji, zvanveidīgi, violeti–purpurvioleti ar dzeltenām putekšņlapām, augšup līdz sānis vērsušies, pa vienam ziednešu galā. Zied no maija sākuma līdz maija beigām, apmēram 25 dienas. Pēc tam pūkaini sēklu sastati. Ilgmūžīga ziemciete. Audzē siltā, saulainā vietā, sausā–mēreni sausā caurlaidīgā trūdainā neitrālā līdz bāziskā augsnē kļajumā, akmeņdārzā, pa vienai vai mazos puduros. Stādīšanas attālums 30 cm. Nektāraugs. Ārstniecības augs. Indīgs augs. Kopšana piemērotā vietā neliela. Ziemcietīga. Iespējama pašsīzēja. Pavairošana ar sēklām. Kultūrā dažādas šķirnes, piemēram, baltziedu 'Alba', 'Rubra' ar sarkanīgiem, 'Røde Klokke' ar tumši sarkanīgiem ziediem u. c.

Smirdošais vienauglis

Simplokarpī – *Symplocarpus* Ārumu (kallu) dzimta

Simplokarpus latviskāk būtu saukt par vienaugliem. Šajā ģintī ir tikai viena suga – smirdošais vienauglis (*S. foetidus*). Sugas apzīmējums gan attiecināms tikai uz rizomveidīgo sakneni, kam raksturīga ķīpoku smarža, pat ne pārāk stipra. Savvaļā aug Tālajos Austrumos un ASV ziemeļos. Nereti pārsnāgtais rizomveida saknenis augsnes līmenī veido divus lielus sarkanbrūnus vīkalus. Lapas sāk attīstīties ziedēšanas beigās. Tas ir viens no īpatnējākajiem augiem puķkopja dārzā, kas vienmēr izraisa lielu apmeklētāju apbrīnu. To vienlīdz labi var audzēt gan mākslīgajā purviņā (sk. lizihītas), gan arī viegli noēnotā vietā zālienā. Simplokarpus viegli pavairo ar sēklām. Sēklas nedrīkst žāvēt un tās jāsēj tūlīt pēc ievākšanas. Ir mēģināts gan tās ilgstoši glabāt turpat dārzā, plastmasas bļodā ar ūdeni, kurā regulāri papildināts ūdens līmeni, lai sēklas visu laiku būtu slapjas.

Sīpoli, dekoratīvie – *Allium*

Sīpolu dzimta

Kurš gan nepazīst sīpolus, taču ne katrs zina, ka sīpolu ģints ir arī viena no lielākajām dekoratīvo augu ģintīm. Turklāt tā ir ļoti daudzveidīga, tās pārstāvji atrodami gan ēnainos un mitros mežos, gan svelmainos tuksnešos, un tie zied no pavasara otras puses līdz vēlam rudenim. Savvaļā sīpolu ģints pārstāvji sastopami visā ziemeļu puslodē un apzināto sugu skaits tuvojas tūkstošim. Ne visas no tām ir dekoratīvas un piemērotas daiļdārziem. Taču netrūkst arī ļoti dekoratīvu sugu, kas var kļūt par katra dārza rotu. Dekoratīvos sīpolus izmanto ļoti daudzveidīgi – tie ir izcili dārza augi, var tikt stādīti ziemciešu dobēs, akmeņdārzos, lielās grupās un kā solitāri. Vairums sugu labi vairojas veģetatīvi, tomēr dažas jāvairo ar sēklām. Sēklaudži uzdzied 3–5 gadus pēc sēšanas. Pārstādīšanas biežums ir ļoti svārstīgs atkarībā no sugas – dažas var augt bez pārstādīšanas pat 10 gadus no vietas un ilgāk, citas vēlams izrakt katru gadu, lai pasargātu sīpolus no vasaras otras puses lietiēm. Dekoratīvo sīpolu sugas arī īpaši neslimo.

Sirdspuķe, izcilā – *Dicentra eximia*

Magoņu dzimta

Vidēji augsta pudurveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu vaļas ziemciete, kas veido vidēji blīvu lapu rozešu puduri un neaplapotus ziednešus ar galotnes ziedkopām. Augstums lapojumam 20 cm, ziednešiem – 30 cm. Lapas vasarzaļas, plānas, vidēji lielas, vienkāršas, divkārt plūksnaini dalītas, paparžveidīgas, gaišzaļas. Ziedi sirdsveida, mazi, sārti, nokareni, sakārtojušies izliektos ķekaros ziednešu galā. Zied ilgi, no maija beigām līdz augusta vidum, apmēram 90 dienas. Piemērota vieta ir paēnā līdz pusēnā pieēku kļajumā vai koku un krūmu ar vāju sakņu konkurenci blakusstādījumā, arī pie rododendriem, caurlaidīgā vidēji mitrā līdz mitrā ar trūdvielām bagātā vāji skābā līdz neitrālā dārza augsnē. Lietojama mazās grupās akmeņdārzā bez tiešas saistības ar akmeni. Stādīšanas attālums 20–30 cm. Augs ziemcietīgs un ilgmūžīgs. Kopšanas apjoms niecīgs. Pavairošana ar dalīšanu, noplēseniem, pamata spraudņiem, arī ar sēklām. Kultūrā arī baltziedu forma 'Alba' ('Snowdrift').

Dekoratīvais sīpols

Izcilā sirdspuķe

Sirdspuķe, krāšņā – *Dicentra spectabilis*

Magoņu dzimta

Krāšņā sirdspuķe

Krāšņā sirdspuķe jeb lautzā sirds ir vidēji augsta cerveīlī, dekoratīvi nestabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete, kas veido aplapotu skraju ziednešu ceru ar ziedkopām lapu žāklēs. Augstums 70–75 cm. Lapas vasarzaļas, plānas, vidēji lielas, divkārt vai trīskārt plūksnaini saliktas, to lapiņas apgriezti olveida–ķīļveida, gaiši zilganzaļas. Ziedi sirdsveida, rozā ar baltām iekšējām vainaglapām ("asarām"), nokareni, sakārtojušies nokarenos vienpusējos ķekaros. Zied no maija vidus līdz jūlija vidum, apmēram 60 dienas. Piemērota vieta ir paēnā līdz pusēnā pieēku klajumā vai koku un krūmu ar vāju sakņu konkurenci blakusstādījumā caurlaidīgā vidēji mitrā līdz mitrā ar trūdvielām bagātā dārza augsnē. Audzē pa vienai vai nelielos puduros skrajā starpstādījumā ziemciešu dobēs. Stādīšanas attālums 60–80 cm. Noder arī ziedu griešanai. Augs ziemcietīgs un ļoti ilgmūžīgs. Var ciest no pavasara salnām un gliemežiem. Kopšanas apjoms niecīgs. Pavairošana ar dalīšanu vai pamata spraudņiem. Kultūrā arī nedaudz mazākā baltziedu forma 'Alba'.

Sirdspuķes – *Dicentra*

Magoņu dzimta

Kapucveida sirdspuķe

Sirdspuķes jeb dicentras ir tuvu radniecīgas cirulišiem. Vispazīstamākā suga ir tikko aprakstītā krāšņā sirdspuķe jeb lautzā sirds, taču tai ir arī sīkas radnieces, kas zied agri pavasarī. Tās labi vairojas veģetatīvi un ir viegli pavairojamas, sadalot cerus, taču arī pavairošana ar sēklām nav sarežģīta, tās labi dīgst un sēklaudži ātri attīstās. Prasa trūdvielām bagātu, labi drenētu augsni un vislabāk jūtas vieglā paēnā, kaut gan puķkopju novērojumi liecina, ka aug arī vietās, kur dienas lielāko daļu spīd saule. Visvairāk audzē kapucveida dicentru (*D. cucullaria*) ar baltiem ziediem un krēmkrāsas piesi, tā sasniedz 10–15 cm augstumu. Lapojums sidrabaini pelēks, ļoti smalki dalīts. Ļoti līdzīga ir arī Kanādas dicentra (*D. canadensis*), tikai tā ir mazliet garāka (15 cm) un ziedi ir balti ar purpurkrāsā tonētu piesi. Pārējās sugas ir grūtāk audzējamas.

Skabiozas – *Scabiosa*

Dipsaku dzimta

Skabiozas Latvijā mēdz saukt arī par krievpogām. Purpursarkanā skabioza (*Scabiosa atropurpurea*) sasniedz 50–90 cm lielu augumu, kuru veido stingrs noturīgs, bet mazzarots stāvs. Dzinumi nedaudz klāti ar sīkiem matiņiem. Lapas neregulāras ar robotu apmalīti. Ziedi sakopojušies galviņās, to diametrs 3–4 cm. Ziedkopas ļoti krāšņas. Tās veido īsāki (centrā) un garāki (ziedkopas ārmaļā) ziediņi, balti, violeti, sārti, purpursarkani, zili. Arī pumpuri ir ļoti krāsaini, interesanti, floris-tu ievēribas cienīgi. Ziedkāti stingri, pietiekami gari un notu-rīgi. Zied jūlijā, augustā, septembrī. Patiesi interesanti ir augļi, kuri veidojas, ziediem pārziedot, augustā, septembrī. Sēklas izsēj aprīlī dēstu audzēšanai. Var arī aprīļa beigās siltā, saulainā puķu dobē. Vēlams audzēt saulainā vietā, barības vielām bagātā, kaļķus saturošā augsnē. Zvaigžņotās skabiozas (*Scabiosa stellata*) pazīstama šķirne ir 'Pingpong' – mazzarots, līdz 60 cm augsts augums, bāli, balti, ziedgalviņā sakār-tojušies ziedi. Bet "brīnumus" veidojas pēc ziediņu nobirša-nas – *pingpong* bumbiņa atbilstoši šķirnes nosaukumam, tās diametrs 4 cm.

Skaistnātre, Blūma – *Coleus blumei*

Panātru dzimta

Blūma skaistnātre ir 20–30 cm augsta krūmu veidojoša augu-ma (ja galotņo) lapaugš. Lapas sirdsveidīgas, ar smailu galu un gan gludām, gan zobainām lapu maliņām. Lapu plātnes rai-bas. Pavairo gan ar sēklām, gan spraudējiem. Izsenis Latvijā lauku mājās pazīstama kā istabas puķe. Pasaules puķu selek-cija veidojusi zemāka, kompaktāka auguma skaistnātrīšu brīnumaini krāsainu lapu šķirnes un tās lieto kā krāšņus lap-augus dobēm, apmalēm, puķu traukiem. Galotņo un veido blīvāku augumu. Siltās vasarās uzied ar vidēji zilās krāsas ziediņiem skrajās ziedkopās. Šķirņu grupa (sērija) 'Wizard' – 25 cm, kompakta auguma ar krāšņu lapojuma krāsu kontras-tiem, sārti rozā ar krēmkrāsu, samtaini sarkanas, zaļi krēm-krāsas. 'Carefree' – 30 cm, dziļi iegrieztām lapām. Veģetatīvai pavairošanai – bagātīgs šķirņu klāsts. Viena no spilgtākajiem un krāšņākajiem lapaugiem.

Zvaigžņotā skabioza
'Pingpong'

Blūma skaistnātre
'Carefree'

Smilga, krāšņā – *Agrostis nebulosa*

Graudzāju dzimta

Savvalā sastopama Vidusjūras reģionā. Puķkopji to mēdz dēvēt arī par miglas zāli, un augs pilnībā attaisno šādu nosaukumu. Stieбри un lapiņas smalki un, no tāienes skatoties, it kā kopā saplūstoši, turklāt saplūstošā auga pelēki zaļā krāsa arī rada šo miglas efektu. Vietu audzēšanai izvēlas saulainu – atklātu. Aug ikkatrā dārzā augsnē. Pavairo ar sēklām, tās izsējot dārzā aprīļa beigās, vai iesēj aprīļa sākumā – dēstu audzēšanai, ja vēlaties dobēs stādīt jau izaudzētus dēstus ātrāka efekta iegūšanai. Izstāda 15–20 cm attālumā.

Sniegpulkstenītes – *Galanthus*

Amariļļu dzimta

Lielais vairums sniegpulkstenīšu sugu labāk aug vieglā pusēnā, trūdvielām bagātā augsnē, kas nekad pilnībā neizkalst. Vislabāk tās jūtas ar trūdvielām ielabotās mālainās augsnēs. Tikai dažas sugas (*G. platyphyllus* – platlapu sniegpulkstenīte, *G. reginae-olgae* – karalienes Olgas sniegpulkstenīte) prasa pilnu saules gaismu. Sniegpulkstenītes var ilgstoši augt bez pārstādīšanas, tikai jāuzmanās, lai ceri nekļūtu pārāk blīvi. Pie mums visvairāk audzē sniegbalto sniegpulkstenīti *G. nivalis*. Tā ir viena no sīkziedainākajām sniegpulkstenītēm, tās populārākā šķirne ir 'Flore Pleno' ar lieliem pildītiem ziediem. Otra pie mums plašāk audzētā suga ir ļoti robustā *G. plicatus*. Ziedi ir ļoti lieli – līdz 3 cm garumā – un paceļas 25–30 cm augstu starp divām samērā platām spēcīgām lapām. Ļoti dekoratīva suga, kas labi aug mūsu apstākļos, ir *G. caucasicus*. Augumā varena suga ir *G. elwesii*. Tomēr par vienu no skaistākajām visbiežāk tiek uzskatīta platlapu sniegpulkstenīte. Lapu platums tai sniedzas līdz 3 cm, tās ir spoži zaļas. Ziedi vidēja lieluma ar skaistām, slaidi izstieptām ārējām ziedlapām.

Krāšņā smilga

Sniegbaltā sniegpulkstenīte
'Flore Pleno'

Sprigane, Vallera – *Impatiens walleriana*

Balzamīņu dzimta

Augs grupveida stādījumiem gan daļēji noēnotai, gan saulainai augšanas vietai. Sēklas dīdētāšanai izsēj februārī 20–25 °C temperatūrā, sadīgst 14–20 dienās. Sējumus dīdē gaismā, nepiesedz. Dēstu audzēšanas temperatūra 12–16 °C. Aprīlī, maijā dēstus audzējot, vēlams tos ēnot. Izaudzētas daudzas hibrīdas šķirnes, kas tiek grupētas. Vienas no retajām viengadīgajām puķēm, kuras vienlīdz krāšņas gan saulē, gan pusēnā un pietiekoši krāšņas pat ēnainā augšanas vietā. 'Candy' F1 – 15–20 cm augstu sazarotu kompaktu augumu ar lieliem, spilgtiem ziediem un zaļu lapojumu, kurš nav saredzams intensīvas ziedēšanas periodos. Vairāk nekā divpadsmit nokrāsu gan vienkrāsu, gan raibu ziedu augi priecē pēdējās puķu sezonās. 'Candy Karmin', 'Candy Korall', 'Candy Lachs', 'Candy Lachsorange', 'Candy Neonrosa', 'Candy Orange', 'Candy Rosa', 'Candy Rot', 'Candy Violet', 'Candy Violet Stern', 'Candy Weiß', 'Candy Zartrosa mit Auge'. Laikus (februārī, martā) iestādot karināmos puķu podos, panāksiet, ka vasarā būs ļoti grezni pagarināti nokareniem dzinumiem bagātīgi ziedoši augi. Ir arī hibrīdās šķirnes, gan ar gaišāk zaļu, gan ar tumši zaļu lapojumu. Sk. arī balzamīnes 36. lpp.

Spulgzāle, Kanāriju – *Phalaris canariensis*

Graudzāļu dzimta

Dzimtene Kanāriju salas un Ziemeļāfrika. Spulgzāles plaši izplatītas un tās var audzēt jebkurā dārza augsnē gan saulē, gan ēnā. Sēklas izsēj puķu dobē un vasarā, regulāri griežot ziedkopas, var panākt, ka augs zied ilgstošāk un bagātīgāk. Spulgzālei ziedkāti diezgan smalki, bet pietiekami noturīgi. Ziedkopas – zaļas, čiekurveidīgas, vārpas veidojas augstā, septembrī. Interessants materiāls floristu vasaras un ziemas darbiem.

Vallera sprigane 'Fiesta Olé Sparkler Purple'

Kanāriju spulgzāle

Stepjulīga, tievā – *Stipa tenuissima*

Graudzāļu dzimta

Sēkļu firmu katalogos biežāk atrodama ar ģints nosaukumu *Nassella*. Agrāk šie augi saukti arī par kaviļām. Izsēta martā (audzēti dēsti), uzied jau jūnija beigās, jūlijā, sasniedzot 90 cm augstus stublājus. Koši zaļās lineārās zālveida lapas veido greznu, elegantu krāšņumzāles grupu. Augs ir krāšņs no jūnija līdz vēlām rudenim. Literatūrā minēts par iespējām audzēt daudzgadīgā kultūrā maigāka klimata joslās. Izmantot iespējams gan puķu dobēs, stādīšanai puķu traukos un, bez šaubām, floristikas kompozīcijās. Pazīstama šķirne 'Pony Tails'.

Sternbergijas – *Sternbergia*

Amarilju dzimta

Sternbergiju ziedi pēc ārējā izskata atgādina krokusus, bet sīpoli – narcīšu sīpolus. Vēl ne tik sen visas šīs ģints apzinātās sugas ziedēja rudenī ar koši dzelteniem ziediem. Bet 1976. gadā dienvidrietumu Turcijā negaidot tika atklāta jauna, pavasarī ar lieliem sniegbaltiem ziediem ziedoša sternbergiju suga – *S. candida*, kas izrādījās daudz ziemcietīgāka par rudenī ziedošajām dzeltenziedu radniecēm, jo sternbergijām lapojums parādās vienlaikus ar ziediem, un rudenī ziedošajām sugām mūsu ziemas līdz šim šķita tomēr par bargām. Savvaļā tā aug ļoti nelielā areālā un nav brīnums, ka botāniķi agrāk to nebija atraduši. Tās prasa siltu, saulainu vietu, kur sīpoli var labi nobriest, viegli sārmainas augsnes. Labi vairojas veģetatīvi, bet paātrināti var savairot, arī ģenētiski sagriežot lielāku sīpolu, tā lai katrai daļai būtu gabaliņš no sīpola pamatnes. Labi vairojas arī ar sēklām. Sternbergijas nevar pieskaitīt augiem, kurus var audzēt "ar garantiju". Ir bijušas sezonas ar ļoti lieliem izkritumiem, bet pēc tam sīpola skaits ir ātri atjaunojies no dažiem izdzīvojušajiem eksemplāriem.

Tievā stepjulīga

Sniegbaltā sternbergija

Sudrabpodziņa, spārnainā – *Ammobium alatum*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Spārnainās sudrabpodziņas lapas pie pamatnes veido rozetes, virs kurām 35–60 cm augsti zaroti, ar spārnotām zaļām pielapēm klāti dzinumi. Ziedi 2 cm diametrā, nelielas ziedkopas ar dzelteniem stobrziediem centrā un baltām sausām ziedlapiņām. Ziedkopas griež pusplaukušas. Stobrziediem pārziēdot, zieda centrs kļūst melns. Sēj aprīlī dēstu audzēšanai. Vietu stādīšanai izvēlas saulainu, augsni smilšainu un vieglu. Audzēšanas attālums – apmēram 20–25 cm augam no auga. Populāra ir sausziedes izmantošana floristikas darbiem ziemas periodā. Šķirne 'Bikini' – 35 cm augsti augi ar īpaši kompaktu, izlīdzinātu augumu. Bagātīga visu ziedu vienlaicīga uzziēšana. Piemērota arī dobjū stādījumiem. Ļoti laba šķirne masveida ziedu iegūšanai.

Sudrabsveces – *Cimicifuga*

Gundegu dzimta

Tās sudrabsveces, kuras izmanto apstādījumos, ir augstas ziemcietes. Lapojums sniedzas 70–100 cm augstumā, virs tā garos kātos paceļas šauras, stāvas ziedkopas ar dzeltenbaltiem ziediem. Sudrabsvecēm vispiemērotākās vietas ir pusēna vai ēna, trūdvielām bagāta mitra augsne, kura pietiekami dziļi sastrādāta. Pavairo ar ceru dalīšanu agri pavasarī, taču ceri nesaaug ļoti kupli. Var pavairot arī ar sēklām, bet tās jāsēj tūlīt pēc ienākšanās. Ķekaru sudrabsvece (*C. racemosa*) ir 130–160 cm augsta, lapas saliktas, lapojums paceļas 100 cm augstumā, ziedkopa mazzarota. Ziedi šauros līdz 60 cm garos, nedaudz nokarenos ķekaros, balti, zied jūlijā, augustā. Sirdslapu sudrabsvece (*C. racemosa* var. *cordifolia*), kas zied augustā, septembrī ar dzeltenbaltiem ziediem, pumpuri – iesārti. Vienkāršā sudrabsvece (*C. simplex*) ir 120–140 cm augsta, lapas plūksnainas, gaiši zaļas. Ziedkopas spēcīgi zarotas, nedaudz nokarenas, blīvas. Ziedi balti, zied septembrī, oktobrī. Zarainā sudrabsvece (*C. ramosa*) ir līdz 2 m augsta, lapas trīsdalīgi plūksnainas ar izteiktu dzīslījumu. Ziedkopas līdz 40 cm garas, stāvas vai nedaudz noliektas. Ziedi krēmalti, zied septembrī. Ir izveidota šķirne 'Atropurpurea', kurai stublāji un lapas sarkanbrūnā krāsā, ziedi balti.

Spārnainā sudrabpodziņa
'Bikini'

Sirdslapu sudrabsvece

Sunītis, ferullapu – *Bidens ferulifolia*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Ferullapu sunītis
'Pirate's Gold'

Ferullapu sunītis ir brūnactiņu šķirnēm līdzīgs augs. Latvijā savvaļas sunīšiem nav laba slava – tie ir nikna nezāle. Tomēr ferullapu sunīša šķirnes tiek ieteiktas vasaras puķu dārzam. Lielu iekarināmu podaugu veidošanai uzsāk audzēt janvārī, februārī 25 cm diametra podos pa trīs augiem, ko trīsreiz paspēj galotņot. Zemāka auguma augus sāk audzēt februārī, martā 11–12 cm diametra podos pa diviem augiem un paspēj vismaz divreiz nogalotņot. Pēdējo reizi apgriez 4–6 nedēļas pirms pārdošanas. Audzēšanas substrātam jābūt irdenam, māla daļiņas saturošam. Pēc iepodošanas uztur 18–20 °C temperatūru, tad to pazemina līdz 10–12 °C. Zemākā temperatūrā veidojas kompaktāki dzinumi. Iekarināmu podu lielus augus ziemina 8–12 °C temperatūrā. Visu audzēšanas laiku vēlams vienmērīgs mitruma režīms. 'Pirate's Gold' – vienkārši dzeltenie ziedi. 'Pirate's Treasure' – pusplidīti dzeltenie ziedi uz tumši zaļu lapu fona. 'Golden Star' – vienkārši dzeltenie ziedi.

Sūrene, galviņu – *Polygonum capitatum*

Sūreņu dzimta

Galviņu sūrene

Galviņu sūrenes dzimtene ir Ziemeļindija. Veido 15–25 cm garus, nenoturīgus, augsnei pieplakušus dzinumus, kuri viegli sakņojas. Dzinumi bagātīgi lapoti. Zaļgani brūnās raibās ovālās lapiņas blīvi sedz augsni. Uzied ar sīkiem maigi rozā ziedīņiem lodveida ziedkopās uz 5–8 cm īsiem ziedkātiem. Galvenā dekoratīvā vērtība lapojumam, ir zemsedzes augs (augsnī sedzošs). Var izmantot arī puķu kastēs. Pavairo ar sēklām, tās izsēj februārī. Dēstu izaudzēšanas termiņš 2–3 mēneši. Sēklas diedzē 18 °C temperatūrā 14–20 dienas. Dēstu audzēšanas temperatūra 10–12 °C. 'Afghan' – 15 cm zems zemi sedzošs augums. Ļoti jutīga rudens salnās. Lapojums cieš pirmajās naktssalnās.

Sūrenes (daudzgadīgās) – *Polygonum*

Sūreņu dzimta

Raibajai sūrenei (*P. affine*) ir ložņājoši pārkoksņējušies dzinumi ar lancetiskām mūžzaļām lapām, bet pie mums tās parasti apsalst un jaunas lapas parādās vēlu – maija otrajā pusē. Dzinumi veido blīvu, zemu paklāju. Rudenī lapojums krāsojas sarkanīgi brūngans. Ziedi sīki, rožaini, blīvās vārpiņās, kas paceļas 20–30 cm augstumā, noziedot ziedi krāsojas tumši sarkanīgi, tādēļ izskatās, ka augam ir dažādu krāsu ziedi. Zied no jūnija līdz vēlam rudenim. Visas sūrenes aug gan saulē, gan pusēnā, pavairojamas ar ceru dalīšanu vai ar sēklām. Izmanto akmeņdārzos, nogāzēs, dobru apmalēs. Pazīstamākā šķirne ir 'Darjeeling Red' – 15–20 cm augsta, ziedi sarkani, izceļas ar kompaktu augumu. Svečveida sūrenei (*P. amplexicaule*) ziedi avenšārti, sīki. Izveidotas arī vairākas šķirnes, no tām 'Album' – ar baltiem ziediem, 'Atropurpureum' – koši sārta. Sk. arī **reinoutrija, Sahafinas** 160. lpp.

Sutera, skrajā – *Sutera difusus*

Cūknātru dzimta

Tiek saukta arī par bakopu. Lapota, blīvi sazarota, tieviem dzinumiem. Lapiņas pretēji piestiprinājušās dzinumiem, apaļas, tumši zaļas. Var audzēt gan kā ložņājošu, gan kā pārkarenu dzinumu puķi. Lapu žāklītēs veidojas sīki, mazi ziediņi, kas uz tumšā lapojuma fona mirdz kā mazas, sīkas "zvaigznītes". Dzinumi veidojas ļoti gari, pat 50–100 cm. Zied nepārtraukti līdz rudens salnām. Pavairo ar galotņu spraudņiem. Var pārzemināt gaišās telpās. Audzējot bagātīgi zarotus augus, tie vairākkārt jāgalotņo. 'Snowflake' – izceļas ar baltiem, nelieliem ziediem uz zaļā lapojuma fona, kurš atgādina paklāju. 'Lavender Storm' – šķirne ievērojama ar lavandkrāsas ziediem. Ziedkausiņa vidū ir dzeltēna "zīmīte". Lapiņas ir nelielas, bet matētas. 'Olympic Gold' – šķirnei ir balti sīki ziediņi, bet lapojums raibs, kur saskatām zeltzeltēno un zaļo krāsu. 'Baristo White' – balti ziedi, 'Baristo Blue' – zili ziedi, 'Baristo Pink' – rozā ziedi, 'Baristo Giga White' – lieli balti ziedi.

Raibā sūrene

Skrajā sutera

Šizante, Visetona – *Schizanthus x wisetonensis*

Nakteņu dzimta

Visetona šizante izaudzēta, krustojot plūksnaino šizanti (*S. pinnatus*) ar Grahama šizanti (*S. grahamii*). Augums 20–40 cm, piramidāls. Lapas vienkārši vai vairākkārt plūksnaini daļīti. Ziedi nelieli, 1,5–2 cm diametrā, ļoti krāšņos, bagātīgos ziedu ķekaros, balti, sārti, sarkani, violeti ar saulaini izzīmētu ziedu centru. Ziedi pat neļauj saskatīt lapojumu. Sēklas izsēj dēstu audzēšanai februārī, martā vai tieši puķu dobē, bet tad ziedēšana būs ievērojami vēlāka – tikai jūlijā, augustā. Uz ziedina un izmanto gan kā podu puķi (tad izsēj no novembra līdz februārim), gan uzzielinātus dēstus jūnijā izstāda krāšņam dobjū grupās, balkonu noformēšanai un puķu traukos. Izvēlā siltu, saulainu, no vējiem aizsargātu vietu, vidēji smagu, barības vielām bagātu augsni. Audzējot dēstus, bet it īpaši puķu dobēs un traukos ziedošos augus neiekaltējiet – augi mīl mitru augsni un mitru gaisu, kā arī rūpīgu kopšanu. 'Hit Parade' – 25–30 cm, kompakts augums. 'Starparade' – 20 cm, vēl kompaktāks augums, lielāki, krāšņāki ziedi.

Visetona šizante
'Starparade'

Tabakas – *Nicotiana*

Nakteņu dzimta

Puķu tabaka jeb spāmainā tabaka (*Nicotiana glauca*) ir 80–100 cm augsts augs. Lapu rozete pie pamatnes ar palielām krāšņām, iegareni ovālām lapām. Stumbrs labi zarots. Stumbrs un lapas klāti ar sikiem dziedzermatiņiem, kas izdala lipīgu vielu. Zied jūlijā, augustā. Ziedi stobrveida, balti vai sarkani. Ziedi vakarā atveras un skaisti smaržo. Sēklas izsēj martā dēstu audzēšanai. Dārzā izstāda jūnijā atklātā, saulainā vietā, barības vielām bagātā augsnē. Sanderas puķu tabakas hibrīdi (*Nicotiana x sanderae*) ir kompakta, zema auguma augi ar krāšņiem, bet ne tik smaržīgiem ziediem, hibrīdās šķirnes. Der dobjū grupējumos, balkoniem, puķu traukiem. 'Havana Appleblossom' F1 – 30 cm augsti augi ar divkrāsu stobrveida ziediem: ārpusē sārtā, iekšpusē – maigi rozā; 'Starship' F1 – 30 cm augsti agri ziedoši kompakta auguma augi, ziedi karmīrozā, krēmzeltēni, sārti, balti, rozā ar gaišāku centru; 'Saratoga' F1 – 20 cm augsti agri ziedoši augi, ziedi sarkani, tumšrozā, citrondzeltēni, balti un divkrāsu – violeti balti.

Puķu tabaka

Tauksakne, lielziedu – *Symphytum grandiflorum* Skarblapju dzimta

Mēreni zema auguma pudurveida–audžveida dekoratīvi vidēji stabila apakšzemes vegetatīvo vasu ziemciete, kas veido blīvu atsevišķu lapu un pacilu līdz stāvu aplapotu ziedošu vai neziedošu ziednešu puduri ar skraji izvietotām ziedkopām. Augstums lapojumam 35 (40) cm, ziedkopām – 40 cm. Lapas vasarzaļas, lielas, vienkāršas olveida līdz plati lancetiskas, ar veselu malu, nosmailotas, smalki apmatotas, tumši zaļas. Ziedi mazi, dzeltenīgi balti, stobrveida līdz šauri zvanveida, nokareni, sakārtotošies augšup vērstos rītuļos. Zied no maija sākuma līdz jūnija vidum. Piemērota stādījumiem lielās līdz ļoti lielās grupās augsnes noseģšanai lapu koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā, paēnā līdz gaišā pilnā ēnā, mēreni sausās līdz mitrās caurlaidīgās vāji skābās līdz nedaudz kaļķainās augsnēs. Pavairojama ar dališanu. Kultūrā Latvijā arī citas sugas un šķirnes.

Telēkija, krāšņā – *Telekia speciosa* Kurvziežu (asteru) dzimta

Telēkiju ģinti tikai viena ziemcietīga suga – krāšņā telēkija. Augi sasniedz 160–200 cm augstumu. Lapas ļoti lielas, to virspuse kaila, apakšpusē virs dzislojuma mīksti matiņi. Apakšējās lapas ar gariem kātiem, plati sirdsveida vai trīsstūrveida ar smailu galu, apmale zāģzobaina, bet augšējās lapas sēdošas, plati olveida. Stublāji spēcīgi, bieži brūngansārti, augšgalā zaraini. Lielas ziedkopas ar starainiem, dzelteniem mēlziediem. Zied jūlijā, augustā. Krāšņā telēkija vislabāk jūtas daļēji noēnotā vietā vai pusēnā, koku vainagu noēnojumā. Augsne tai nepieciešama vidēji mitra un trūdvielām bagāta. Labos augšanas apstākļos telēkijas var augt 5–7 gadus. Pavairojamas ar ceru dališanu vai sēklām. Telēkiju labākais stādīšanas laiks ir pavasaris – aprīļa beigās, maijā – vai arī vasaras beigās – augustā, septembrī, bet tad jāapgriež garie stublāji un daļa lapu, lai augs varētu labāk iesakņoties. Pirmajā ziemā jāpiesedz ar mulču un skujkoku zariem. Katru gadu augsni nosedz ar mulču – trūdvielām bagātu kompostu. Krāšņās telēkijas izmantojamas stādījumos parkos, jo var augt noēnojumā zem koku zariem, ziemcietu grupās vai pa vienai.

Lielziedu tauksakne

Krāšņā telēkija

Telima, lielziedu – *Tellima grandiflora*

Akmeņlauzišu dzimta

Mēreni zema–vidēji augsta veģetatīvi cerveida, ar pašsēju, audzveida agresīva dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu piezemes lapu rozešu ceru ar skraji izvietotiem nesazarotiem mazaplapotiem ziednešiem ar ziedkopām. Augstums lapojumam 25 cm, ziedkopām – 60 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, reti apmatotas, vienkāršas apaļīgas ar neregulāri rantainu–daivainu malu, matēti zaļas. Ziedi sīki, zvanveidīgi, nokareni, dzeltenīgi līdz bāli zaļi, izvietojušies augšup vērstos skrajos šauros ķekaros ziednešu galā. Zied jūnijā apmēram 20 dienas. Ilgmūžīga ziemciete. Audzē pusēnā līdz pilnēnā, sausās līdz mitrās caurlaidīgās, skābās līdz vāji skābās auglīgās trūdvielām vidēji bagātās augsnes pieēku klajumā, koku un krūmu pastādījumā vai blakusstādījumā mazās līdz lielās grupās ziemciešu stādījumos, augsnes segšanai sausā ēnā, kapu stādījumos. Pavairošana ar dališanu. Kultūrā arī sarkanziestu un raiblapu formas.

Lielziedu telima

Tiarella, sirdslapu – *Tiarella cordifolia*

Akmeņlauzišu dzimta

Stīgojošs lakstaugs. Zema audzveida ierobežoti dekoratīvi stabila klājeniska ložņvasu ziemciete. Veido blīvu lapu rozešu paklāju, no kurām izaug bezlapu vai mazaplapoti skraji izvietojušies nesazaroti ziedneši ar ziedkopām. Augstums paklājam 10–12 cm, ziednešiem – 25 cm. Lapas ziemzaļas, vidējas, reti apmatotas, apaļīgas, vienkāršas trīsdaivainas ar sirdsveida pamatni un zobainu malu, matēti zaļas, rudenī sarkanīgas. Ziedi balti, sīki, zvaigžņveidīgi, sānis vērsušies. Sakārtojušies augšup vērstos šauros stāvos ķekaros vasu galā. Zied no maija beigām līdz jūnija vidum, apmēram 25 dienas. Vidēji ilgmūžīga ziemciete. Audzē pusēnā līdz gaišā pilnā ēnā, caurlaidīgā vidēji mitrā, vēlams trūdvielām bagātā augsnē, kokaugu pastādījumā vai blakusstādījumā, ēku ziemēļu pusē, kapu stādījumos augsnes nosegšanai mazās un vidēji lielās grupās. Pavairošana – dalot vai ar rozetēm. Kultūrā arī Verrija tiarella (*T. wherryi*) – pudurveida, ar baltiem un ierozā ziediem un šaurākām lapām. Jaunākā laikā daudz šķirņu.

Sirdslapu tiarella

Timofilla, smalklēverainā – *Thymophylla tenuiloba*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Smalklēverainā timofilla jeb māršillape savvaļā sastopama Dienvidamerikā, Meksikā. 'Sternschnuppe' – 20 cm gariem paciliem nenoturīgiem smalkiem dzinumiem un zaļām smalkām lapiņām. Pavairo, sēklas izsējot janvārī, februārī dēstu audzēšanai. Izstāda 20 cm attālumā augu no auga saulainā vietā, trūdvielām bagātā augsnē. Uziedz ar dzelteniem, nelieliem 0,5–1 cm diametra ziedņiem. Brīnišķīga, bagātīga ziedēšana visu vasaru. Ziedkopas atjaunojas nepārtraukti. Sēklas izsējot janvārī un agri uzsākot dēstu audzēšanu, var izmantot arī kā nokareņus augus stādīšanai balkonu puķu kastēs. Ļoti saulaina un krāšņa puķīte viengadīgo puķu dobjū grupu veidošanai – zemi sedzoša.

Tītenis, Mauritānijas – *Convolvulus mauritanicus*

Tīteņu dzimta

Tīteņu ģints augi aug jūru tuvumā starp sausajām kalņi saturošām klintīm. Šajā gadījumā iepazīsimies ar vienu šķirni – 'Blaue Mauritius'. Tīteņu šķirņu audzēšanu uzsāk no decembra līdz februārim. Iekaramo podu augu izaudzēšanai 20–25 cm diametra podos stāda 3–4 augus. Audzēšanai piemērotas visas dārza augsnes, bet vēlamas māla daļiņu saturošas. Ļoti jutīgs augs pret palielinātu sāļu koncentrāciju substrātā. Pēc spraudņu podošanas uztur 18–20 °C temperatūru, vēlāk audzēšanai 12–14 °C. Paaugstināta temperatūra vēlākā periodā izraisa pumpuru iekalšanu. Pazeminātas temperatūras periods 5–10 °C (6–8 nedēļas) paātrinās ziedu veidošanos. Galotņošanu veic 1–2 nedēļas pēc podošanas. Pārzieminātos augus neapgriez. Piltuvveidīgi, gaiši zili ziedi, pietiekami interesanti un krāšņi, tādēļ iesaka audzēt kā krāšņu augu ar ovālām, ieapaļām sudrabaini zaļām lapām un nokareņu nenoturīgu dzinumu. Ziedi vakarpusē aizveras. Augs var veidot pat 1 m garus dzinumus. Ir vēsummīloša puķe – liāna.

Smalklēverainā timofilla

Sabata tītenis

Tradescancijas – *Tradescantia*

Komelīnu dzimta

Andersona tradescancija

Ziemcietīgās tradescancijas veido spēcīgus cerus ar zaļām, lineārām lapām, uz cera daudz lapainu ziednešu. Ziedkopas vairogveida ar daudziem ziediem, katrs atsevišķais zieds ir trīsstūrveida. Saulainā laikā tās zied apmēram pusi dienas, bet ziedu un ziednešu cerā ir daudz, tādēļ to pat nepamanām, jo tradescancijas zied no jūnija līdz pat septembrim. Šīs puķes lieliski izplatās ar pašizsēju, tā ka laikus nepamanītas, var nomākt apkārtējos kaimiņus. Tās ir samērā pieticīgi augi. Ja vien būs pietiekami mitra augsne, tradescancijas augs gan saulē, gan pusēnā. Sausā vietā tām ātri nodzeltē lapas. Tradescancijas pavairo agri pavasarī ar ceru dalīšanu, kamēr lapas vēl īsas. Ja vien rūpējas par pietiekamu mitrumu augsnā un regulāru mulču uz saknēm, tad arī tās vienviet var augt 10 un vairāk gadus. Dārzos audzētās tradescancijas apvieno ar nosaukumu – Andersona hibrīdi. Augi veido spēcīgus cerus ar tumšāk zaļām lapām un zied līdz rudenim. Ziedu krāsa mēdz būt zili violeta, tumši violeta, gaiši zila, sārta, pat zilganbalta. Tagad ir izveidotas arī īpaši lielziedīgas šķirnes.

Trilijas – *Trillium*

Triliju dzimta

Lielziedu trilija

Triliju jeb mežliliju (sk. 128. lpp.) audzēšana nav sevišķi sarežģīta, ja vien neaizmirstam, ka visas mežlilijas ir mežu augi, līdz ar to tām nepieciešama ar trūdvielām bagāta augsne. Pilna saules gaisma tām netiek. Ideāla ir bagātīga lapu trūdzesmes piedeva. Paēnā labi aug, piemēram, Kamčatkas mežlilija (*T. camtschatcense*), tāpat var augt arī sēdošā mežlilija (*T. sessile*) ar tumši sarkanbrūniem ziediem, kurai turklāt vēl ir raibas lapas. Ziedu krāsas ziņā vairums mežliliju ir vienvēdiģas – apziedņa lapas ir baltas vai purpursarkanas, tikai dzeltenās mežlilijas (*T. luteum*) ziedi ir gaiši dzeltenīgi vai zaļgandzelteni. Lielziedu mežlilija (*T. grandiflorum*) ir viena no skaistākajām sugām – šķirne 'Flore Plena' ir ar lieliem, sniegbaltiem pildītiem ziediem. Turpretim viļņotā mežlilija (*T. undulatum*) ar viļņainu iekšējo ziedlapu malu un sarkanu zīmējumu centrā prasa skābu augsni. Nokarenā mežlilija (*T. cernum*) ir ļoti prasīga pēc mitruma. Mežlilijas pavairo ar sēklām.

Trīsene, lielā – *Briza maxima*

Graudzāļu dzimta

Lapas slaidas – lineāras, gaiši zaļas. Ziedvārpas – zaļas, no kareņas, pat vismazākajā vēsminā tric, tāpēc augus dažkārt sauc arī par drebulišiem. Jūlijā vārpas īpaši greznas, tām pārziedot, krāsa mainās uz dzelteniem, dzelteniem brūniem toņiem. Augums 40 cm. Var audzēt gan saulainā, gan viegli noēnotā vietā. Izsēj jebkurā kaut cik iestrādātā dārza zemē maija sākumā – vēl mitrā zemē. Retinot atstāj augu no auga apmēram 10 cm attālumā. Mūsdienās sēklu firmas piedāvā jau īpaši attīrītas sēklas. Tie, kuri paši savāc sēklas materiālu, ir novērojuši, ka trīseni sēkla piestiprināta pie sausa, paliela ziedvārpas vairodziņa. Labs materiāls gan vasaras, gan ziemas florisitikas izstrādājumos.

Tritēlijas – *Triteleia*

Sīpolu dzimta

Tritēlijas ir tuvu radnieciskas brodijām (sk. 43. lpp.). Tām ir šauras lineāras lapas un skaistas, skrajās lodveida ziedkopas 7–20 cm diametrā (atkarībā no sugas), kas paceļas 5–50 cm garā kātā. Zied pavasara beigās vai pašā vasaras sākumā. Vērtīgākā īpašība ir ļoti ilgā ziedēšana, ziedi cits citu nomaina. Tritēlijas nav grūti audzējamas. Tās prasa saulainu vietu, labu drenāžu, bet vasaras otrajā pusē būtu jāizrok, lai nodrošinātu sausu miera periodu. Ziemā tomēr vēlams piesegt. Safrāndzeltenajai tritēlijai (*T. crocea*) ziedi ir dzelteni. Tā veido samērā blīvas ziedkopas 5–7 cm diametrā, līdz 40 cm garā kātā. Lielziedu tritēlijai (*T. grandiflora*) ziedi ir zili, vairāk zvanveida, blīvās puslodveida ziedkopās 30–50 cm garā kātā. Hiacinšziedu tritēlijai (*T. hyacinthina*) ziedi ir balti vai ļoti gaiši zilgani, samērā lieli, līdz 2,5 cm diametrā, zvaiņņveida, daudzdziedainā lodveida ziedkopā, kas paceļas 15–50 cm garā kātā. Iksijziedu tritēlija (*T. ixioides*) ir vispazīstamākā no dzeltenziedu sugām. Tā ir ļoti variabla – ziedkātu garums var būt 5–60 cm, ziedkopas lodveida vai puslodveida, ziedi līdz 3 cm diametrā, dzelteni ar zaļganīgu vai purpurkrāsas vidusdzīslu. Skrajā tritēlija (*T. laxa*) ir vispazīstamākā no sugām, ar lielām (līdz 16 cm diametrā), bet skrajām ziedkopām, kas paceļas līdz 50 cm garos kātos. Ziedi parasti intensīvi zili, retumis var būt arī balti.

Lielā trīsene

Safrāndzeltenā tritēlija

Tulpes – *Tulipa*

Liliju dzimta

Tulpes pieder pie tā sauktajām lielajām kultūrām, tām veltīta atsevišķs izdevums (LA Tematiskā avīze "Tulpju avīze", P. Pikše, 1998), šeit sniegts tikai vispārējs raksturojums. Visas tulpes prasa saulainu vietu un irdenu, trūdvielām bagātu augsni ar reakciju pH 5,5–5,7. Ja augsne ir skāba, tulpes neaug un neveido lielos sīpolus. Savvaļā tās aug rajonos ar karstu un sausu vasaru, tāpēc tulpju sīpoli ik gadus obligāti jānorok, tādējādi noliktavā nodrošinot tām nepieciešamo sausumu un temperatūru, kas ir nepieciešama nākamā gada ziedaizmetņa attīstībai sīpolā. Tulpes jāstāda septembra beigās, oktobra sākumā, tad kad augsnes temperatūra ir pazeminājusies līdz 9 °C, jo tieši šādā temperatūrā tās visātrāk sakņojas. Kaut arī tulpes it kā ir pilnīgi ziemcietīgas, to stādījumi tomēr jāpiesedz. Atšķirībā no citām sīpolpuķēm, kam nereti pat stipri apsaluši sīpoli tomēr atjaunojas, tulpēm tas nenotiek. Principā audzēšana neatšķiras no pārējo sīpolaugu audzēšanas, vienīgi pēc noziedēšanas tulpes vairs nav jālaista, jo jāļauj tām nobeigt veģetāciju un nobriest sīpoliem. Sīpolus norok, kad lapas ir pusnodzeltējušas, un glabā 17–20 °C temperatūrā.

Turkestānas tulpe

Spārnainā tunbergija
'Susie'

Tunbergija, spārnainā – *Thunbergia alata*

Akantu dzimta

Spārnainās tunbergijas dzimtene ir Dienvidāfrika. Atkarībā no audzēšanas veido 150 cm augstu, kāpelējošu vai nenoturīgu – pāri puķu kastes malai ligstošu augumu. Lapas zaļas, sirdsveida ar jomotu lapas maliņu. Dzinumi smalki, vēlas ar pārveidnēm piestiprināties pie speciāliem balstiem, tad sasniedz maksimālu augumu. Mīl dārzā (balkonā) saulainu, ļoti siltu augšanas vietu un trūdvielām bagātu augsni. Ziedi oranži ar melnu vidiju (actīņu), oranži, dzelteni ar melnu vidiju, dzelteni, balti ar melnu vidiju, vīnsarkani ar melnu vidiju. Zied no jūlija līdz septembrim. Pavairo gan ar sēklām, gan spraudņiem. Sēklas izsēj februārī, martā podiņos pa pāris sēkliņām.

Ursīnija, atvērtā – *Ursinia anethoides*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Atvērtā ursīnija savvaļā sastopama Dienvidāfrikā. Sasniedz 30–35 cm garu augumu. Dzinumi stingri, noturīgi. Lapas plūksnaini dalītas. Ziedi sakārtojušies kurvītī, oranždzeltēna, silta, saulaina mēlziedu krāsa ar tumšbrūniem stobrziediem. Kā visām Dienvidāfrikas izcelsmes puķēm ziedi atveras siltās, saulainās dienās un vakarā aizveras. Zied no jūlija līdz salnām. Sēklas izsēj vai nu aprīlī dēstu audzēšanai vai maijā – puķu dobē. Stāda dēstus dobē. Pēc sadīgšanas retinot, ursīnijas atstāj 15–20 cm attālumā augu no auga. Krāšņa puķe dobēm grupu veidošanai vai grieztiem ziediem. Ja puķi apgriež, tā labi ataug un krāšņi uzied.

Uzpirkstīte, purpursarkanā – *Digitalis purpurea*

Cūknātru dzimta

Izaug 1–2 m augsti augi, ar nokareniem nekārtīgi zvanveidīgiem baltiem un purpursarkaniem ziediem. Stublāji stingri, noturīgi, pārklāti ar nelielām pelēkajām spalviņām – spilvojuumu. Lapas iegarenas, lancetiskas. Tās, sākot no apakšas uz augšu, pakāpeniski kļūst arvien mazākas. Apakšējām lapām ir gari kāti, bet dzinumam augšdaļā tās uz stublāja ir sēdošas. Arī ziedi bagātīgajā ziedkopā pēc izmēra nebūs vienādi. Ziedlapiņas ir saaugušas un atgādina šuvējas uzpirkstēni, no ārpuses ziediņš ir gaiši sarkanā krāsā. Ziediņa iekšpuse parasti gaišāka un nosēta ar punktojumu. Audzē gan saulainā (ātrāk noziedēs), gan noēnotā (ilgstošāk ziedēs) vietā. Augsne – kā lielākai daļai divgadīgo puķu – vajadzīga labi iestrādāta, trūdvielām bagāta. Pavairo ar sēklām, tās izsējot maijā, jūnijā. Dekoratīvajā dārzkopībā lieto parkos lielu, ziedošu (maiņa beigās līdz augustam) ainavisku grupu veidošanai. Neaizmirsīsim, ka sarkanā uzpirkstīte ir indīgs augs!

Atvērtā ursīnija

Purpursarkanā uzpirkstīte

Vakarene, smaržīgā – *Hesperis matronalis*

Krustziežu dzimta

Smaržīgā vakarene

Savu nosaukumu ieguvusi patikamās smaržas dēļ, kura ir sevišķi sajūtama vakaros, tautā tāpēc, atņemot vārdu citai puķei, tiek saukta arī par naktsvijoli. Augam sazarots, 60–100 cm augsts stublājs. Pie pamatnes iegareni lancetiskas lapas veido izteiktu lapu rozeti. Ziedi nelieli, sakopojušies skrajos ķekaros. Pamatsugai maijā, jūnijā raksturīgi vienkārši bāli violeti ziedi, bet selekcijas darbā izveidotas šķirnes ar lielākiem, pusplidītiem un ļoti krāšņiem violeti purpursarkaniem ziediem. Bet tā vakareņu smarža, kura priecēja jau mūsu senčus lauku māju dārzos? Tās vakarenes, kuras pašas centās un cenšas sevi saglabāt, izsējot sēklas dārza malās, priecē ar neatkārtojamu smaržu aromātu, lai arī ne tik košiem ziediem. Pavairo ar sēklām, tās izsējot maijā, jūnijā. Vietu stādīšanai var izvēlēties gan noēnotu, gan saulainu. Augsni vēlams izvēlēties labi sastrādātu, mēsloju, kaļķi saturošu. Mitra zeme nav ieteicama – puves bojās auga zaļās daļas. Ja pēc noziedēšanas nogriezīsiet ziedkātus, nelaujot gatavoties sēklām, rudenos vēlreiz varēsiet priecāties par puķes uzdziedšanu.

Vakārija, Spānijas – *Vaccaria hispanica*

Neļķu dzimta

Spānijas vakārija

Augi līdzīgi saponārijām, tāpēc dažkārt tā arī tiek saukti. Veido apmēram 60 cm augstus ļoti posmainus daļēji augsni pieplakušus (pacilus) dzinumus. Lapas vienkāršas, veselas. Ziedi 1 cm diametrā, rozā. Zied ļoti bagātīgi, bet samērā īslaicīgi. Pavairo ar sēklām, tās izsējot martā vēsās siltumnīcās vai aprīļa beigās dārzā – dobē. Diedzējot sēklas 15–18 °C temperatūrā, sadīgst 5–10 dienās. Šķirne 'Pink Beauty' ir 60 cm augsti augi ar skaistiem rozā ziediem. Vēlams sēklas dobē izsēt vairākos periodos, jo ziedēšana ir diezgan īsa. Galvenokārt audzē floristu izstrādājumiem, kur izmanto kā nelielu ziediņu papildmateriālu. Prasa saulainu augšanas vietu. Pazīstama arī šķirne 'Rosabella' un vairākas citas.

Valdšteiniņa, biteņu – *Waldsteinia geoides*

Rožu dzimta

Zema auguma pudurveida dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido spilvenveidīgu blīvlapu rozešu pudurī, no kura lapu žāklēm izaug skraji izvietojušies mazaplapoti ziedneši ar ziedkopu galā. Augstums lapu rozešu pudurim 25 cm, ziediem – 20 cm. Lapas vasarzaļas, vidēji lielas, vienkāršas, trīs- līdz piecdaļīgas ar neregulāri rantainu malu, zaļas, rudenī iekrāsojas dzeltenas. Ziedi mazi, ritenveida, zeltaini dzeltenī, sakārtojoties pa 3–8 vairogā. Zied no maija sākuma līdz jūnija sākumam. Var augt gan saulē, gan sezonālā tumšā pilnēnā vidēji mitrā līdz mēreni sausā trūdainā, smilšainā augsnē. Iztur koku sakņu konkurenci un īslaicīgu sausumu. Ziemā bez piesegšanas. Audzē lapu koku un augstu krūmu pastādījumā, koku un krūmu blakusstādījumā, pieēku klajumā, kā arī ekstensīvos jumta stādījumos dažāda lieluma grupās. Izmantojama laukumu nosegšanai zem kokaugiem, ēku vai sienu ēnas pusē, ēnainos iekšpagalmos, kapu stādījumos savrupstādījumā vai kopā ar citām ziemcietēm. Pavairošana ar dališanu pavasarī.

Valdšteiniņa, trīskāršā – *Waldsteinia ternata*

Rožu dzimta

Zema auguma pudurveida–audžveida dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu, apakšzemes veģetatīvo vasu klājeniska ložņvasu ziemciete. Veido vidēji blīvu līdz blīvu aplapotu vasu paklāju, no kura lapu žāklēm izaug ļoti skraji līdz skraji izvietojušies aplapoti īsi ziedneši ar ziedkopu galā. Augstums paklājam 8–10 cm, ziediem – 10 cm. Lapas ziemzaļas, vidēji lielas, trīslapiņu saliktas, ar zobainu malu, spīdīgas, tumšzaļas. Ziedi mazi, zeltaini dzeltenī, augšup vērsti, sakārtojoties vairogā. Zied no maija pirmās dekādes līdz jūnija sākumam. Ļoti ilgmūžīga ziemciete. Audzē pusēnā līdz sezonālā tumšā pilnēnā vidēji mitrā, trūdvielām bagātā vai mālsmilts augsnē lapu koku un augstu krūmu pastādījumā, koku un krūmu blakusstādījumā, pieēku klajumā lielās un ļoti lielās grupās. Izmantojama laukumu nosegšanai zem kokaugiem, ēku vai sienu ēnas pusē, ēnainos iekšpagalmos, kapu stādījumos. Pavairošana ar dališanu un apsākņoto vasu daļām.

Biteņu valdšteiniņa

Trīskāršā valdšteiniņa

Vanagnadziņi – Lotus

Tauriņziežu dzimta

Plankumainajam vanagnadziņam (*Lotus maculatus*) ir pelēki zaļas, skuļveida lapiņas un dzinumus galos krāšņi kapardzelteni ziedi. Augs zied visu vasaru, ja dēstu audzēšanas laikā ievērots pazeminātas temperatūras režīms. Augam ir nokareni dzinumi, un augi ir krāšņi arī bez ziediem. Dārzā var audzēt saulē un gaismā, vasarā arī daļēji noēnotā vietā. Ziemā ziema 8–10 °C temperatūrā. Audzēšanu no spraudeņiem uzsāk oktobrī, decembrī. Spraudeņus apsakņo 25 °C temperatūrā. Pēc iepodošanas audzēšanas temperatūra 16–18 °C. Audzēšanas noslēguma fāzē 6–8 nedēļas ietur temperatūru zem 8 °C. Podošana 10–12 cm diametra podos. Iekarināmiem podiem diametrs 20–35 cm. Pēc izeaugšanās podā 1–2 reizes galotņo vēl mīkstus dzinumus. Jutīgs pret iekaltēšanu. Tikpat nelabvēlīga augam ir arī pārliedza laistīšana. Ļoti krāšņs augs podiem, kastēm, konteineriem. 'Gold Flash' – zeltaini dzeltenie ziedi ar vara nokrāsas "liesmiņām" veido skaistu kontrastu uz sudrabaini pelēko sīko skuļveidīgo lapiņu fona.

Plankumainais vanagnadziņš

Vējmietiņi – Lythrum

Vējmietiņu dzimta

Vējmietiņi aug gan saulē, gan pusēnā, pacieš pat ilgāku applūšanu, ļoti patīk mitra, pat slapja augsne. Tie lieliski noder krastmalu stādījumiem. Ziedi šiem augiem ir rozā vai purpursārtā krāsā, zied no jūlija līdz septembrim. Labi aug ne tikai ļoti mitrās, bet arī normālās dārza augsnēs, tad gan tie ir mazāki augumā. Pavairo ar sēklām, šķirnes – pavasarī, ņemot spraudeņus ar pēdiņu. Plaši izplatīta suga ir vītolu vējmietiņš (*L. salicaria*), augi apmēram 50 cm augsti, lapas šauri lancetiskas, ziedi sakārtojušies šaurās, stāvās skarās, zilgani purpursārtā krāsā. Zied no jūlija līdz septembrim. Šai sugai radīta šķirne 'Robert' – 80 cm augsta, ziedi mirdzoši karmīnsārtā krāsā. Rikstveida vējmietiņa (*L. virgatum*) augi ir līdz 120 cm augsti, ziedi purpursarkani, pa 1–3 lapu žaklēs. Zied jūlijā, augustā. Šī vējmietiņu suga mīl mitras vietas, tomēr pārplūšanu nepārcieš. Pazīstamākā šķirne 'Rose Queen' ir 70 cm augsta un zied ar sārti rozā ziediem.

Vītolu vējmietiņš

Vēlziedes (pavasara) – *Colchicum*

Vēlziežu dzimta

Rudens dāru rotai vēlziedēm ir ne mazums radnieču, kas zied arī pavasarī. Armēnijas vēlziede (*C. armenum*) ir viena no visskaistākajām pavasara vēlziedēm ar lieliem, spilgti baltiem ziediem. Sirpjveidlapu vēlziedes (*C. falcifolium*) ziedi ir ļoti gaiši violeti, gandrīz balti ar tumšāku pamatni. Skarbmatainā vēlziede (*C. hirsutum*) zied agrāk ar lielākiem ziediem, ziedi ir slaidi, gaiši violeti ar tumši purpurvioletu pamatni. Keselringa vēlziede (*C. keselringii*) ir pavasarī ziedoša vēlziede ar krēm-baltiem ziediem, kam pār ziedlapu muguriņu ir purpurvioleta svītra. Dzeltenā vēlziede (*C. luteum*) ir vienīgā dzeltenziedu vēlziede. Munzuras vēlziede (*C. munzurense*) zied ļoti agri pavasarī pēc sniega nokušanas ar skaistiem gaiši violetiem ziediem un tumšāku stobriņu. Stolonveida vēlziede (*C. soboliferum*) ir mazi sārtēni balti ziedi sīku lapu rozetē, kas uzdzied tūlīt pēc sniega nokušanas. Pavasara vēlziede (*C. vernalis*) ir vieglāk audzējamā, pilnīgi ziemcietīga, violeti sārtiem ziediem.

Vēlziedes (rudens) – *Colchicum*

Vēlziežu dzimta

Krāšņās vēlziedes (*C. speciosum*) ziedi ir spilgti purpurrozā, bieži ar dažādas intensitātes violetu nokrāsu un dažāda lieluma baltu rīklīti. Tie ir lieli, kopā ar kātiņu 18–25 cm gari. Grezna un bagātīgi septembrī ziedoša ir J. Rukšana atlasītā forma 'Dombai', minama arī holandiešu 'Ordu'. Lieli rozīgi purpura ziedi bez baltas rīklītes ir šķirnei 'Maximum', savukārt tīri spilgti rozā elegantas, akurātas formas ziedi ir retāk sastopamajai šķirnei 'Pink Goblet'. Īpaši grezna ir tīri baltziedu šķirne 'Album'. Plaši audzēta tiek šķirne 'Giant' ar īpaši lieliem amethystvioletiem ziediem, 'Glory of Heemstede' ar koši rozā, viegli rūtainiem ziediem. Skaista pildītziedu šķirne ir 'Waterlily', kuras lielie, līdz 12 cm diametra ziedi atgādina koši violetrozā ūdensrozes. Rudens vēlziedes (*C. autumnale*) ziedi ir mazāki, 9–13 cm gari, parasti purpurrozā līdz violetrozā krāsā. Īpaši spilgti piesātināti purpurrozā ziedi ir septembra otrajā pusē ziedošajai varietātei *atropurpureum*. Daudzus nelielus ziedus veido baltziedu šķirne 'Album'. Nedaudz kaprīzāka ir šķirne 'Alboplenum'. Pildītziedu amethystrozā šķirne ir 'Pleniflorum'.

Dzeltenā vēlziede

Rudens vēlziede

Venīdija, skaistā – *Venidium fastuosum*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Skaistā venīdija

Hibrīdā verbēna 'Novalis'

Izaug 60 cm augsti stingri lapoti dzinumi, kuru galos pa vienai krāšņai ziedkopai. Augs zaļganpelēkā krāsā, klāts ar sīkiem, pelēcīgiem, pūkainiem matiņiem. Apakšējās lapas lineāras līdz lancetiskas ar daivotu maliņu. Ziedkopas krāšņā, 10 cm diametrā uz gariem, stingriem ziedkātiem. Mēlziedi spēcīgi oranži, balti. Stobrziedi tumšbrūni, gandrīz melni, sakārtojušies efektīgā zieda centra diskā – spīdīgi, gluži kā nolakoti. Ziedēšanas laikā – jūlijā, augustā, septembrī – krāšņā dobju puķe. Ziedi ir atvērušies saulainās dienas stundās. Pavairo ar sēklām, tās izsējot aprīlī dēstu audzēšanai vai siltā saulainā vietā puķu dobē aprīļa beigās. Izmanto arī akmeņdārzos. Augsnei jābūt vidēji smagai, ūdenscaurlaidīgai.

Verbēnas – *Verbena*

Verbēnu dzimta

Verbēnu stumbriņi ir vai nu stāvi, vai pacili. Lapas vienkāršas, iegarenas. Ļoti dažāda – gan mierīgu toņu, gan spilgtu toņu ziedu krāsas, nelieli ziediņi sakārtojušies čemurveida ziedkopās, kas ziedot pagarinās, līdz veidojas ziedvārpa. Ziediņi 0,5–1 cm diametrā, ziedkopas virs lapojuma. Verbēnas pavairo gan ar sēklām, gan spraudņiem. Sēklas izsēj janvārī, februārī. Dienvidamerikas verbēna (*Verbena bonariensis*) sasniedz 100 cm augstumu ziedēšanas laikā no jūlija līdz oktobrim. Kanādas verbēnas (*Verbena canadensis*) šķirne 'Perfecta' – 20 cm augsti pacili, smalki dzinumi, bagātīgi lapoti ar zaļu, sīkiem matiņiem klātu lapojumu. Ziedi tumšvioleti, zied no jūnija līdz rudens salnām. Skarbā verbēna (*Verbena rigida*) 'Polaris' – 30 cm augsti augi ar noturīgiem dzinumiem un gaišziliem ziediņiem. Hibrīdajai verbēnai (*Verbena x hybrida*) vispazīstamākā ir šķirņu grupa 'Novalis' – 20 cm augsti augi ar kompaktu, noslēgtu augumu, agri ziedošas puķes, ziedi spilgti rozā, sarkani, balti un zili, ar vai bez actiņas. Krāšņā verbēna (*Verbena speciosa*) 'Imagination' ir moderna puķe, var izmantot dobēm (pacili dzinumi). Intensīvi violeta ziedu krāsa. Zied no jūnija līdz septembrim. Īpaši nokarena auguma verbēnas karināmiem podiem pavairo veģetatīvi – ar spraudņiem.

Vērmele, **Ponta** – *Artemisia pontica*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Vidēji augsta pudurveida–audžveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu, pamatā dekoratīvo lapu ziemciete. Veido vidēji blīvu līdz blīvu izteiktu stāvstublāju ziednešu audzi ar ziedkopām galā. Augstums 70–80 cm. Lapas vasarzaļas, mazas, vienkāršas divkārt plūksnaini dalītas, to daļas plati lancetiskas, smalki apmatotas, zaļpelēkas, smaržīgas. Ziedi sīki, zaļgandzelteni, neievērojami, ziedkurvišos, kas savukārt sakārtojušies skrajos šauros augšup vērstos ķekaros. Zied no septembra beigām līdz oktobra beigām. Vidēji ilgmūžīga un ziemcietīga bez pieseguma. Ziemciete, kas piemērota mēreni sausām, pat sausām, smilšainām, akmeņainām augsnēm saulainā vietā klajumā, dažāda lieluma grupās. Noderīga arī ekstensīviem jumta stādījumiem. Stādīšanas attālums 30–40 cm. Piemērotos apstākļos kopšanas apjoms niecīgs.

Vērmele, **Šmita** – *Artemisia schmidtiana*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Kultūrā lielākoties šķirne 'Nana', zema auguma pudurveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu, pamatā dekoratīvo lapu ziemciete. Veido blīvu izteikti puslodveida ziednešu puduri ar ziedkopām galā. Augstums 20–25 cm. Lapas vasarzaļas, mazas, vienkāršas smalki plūksnaini šķeltas, tūbaini apmatotas, sudrabaini pelēkas, smaržīgas. Ziedi sīki, balti, neievērojami, ziedkurvišos, kas savukārt sakārtojušies augšējo lapu žāklēs. Zied no septembra vidus līdz oktobra beigām. Vidēji ilgmūžīga un ziemcietīga bez pieseguma. Ziemciete, kas piemērota mēreni sausām neitrālām līdz nedaudz kaļķainām smilšainām, akmeņainām augsnēm siltā, saulainā vietā klajumā, piemēram, ēku vai sienu dienvidu pusē, dažāda lieluma grupās. Noderīga akmeņdārzam, apmalītēm ziemciešu stādījumos. Ziemo bez piesegšanas. Pavairo ar dalīšanu, noplēšiem un spraudņiem.

Ponta vērmele

Šmita vērmele

Vernonijas – *Vernonia*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Nujorkas vernonija

Šī ir dārzos vēl maz audzēta ziemciete ar stāviem, stingriem, līdz 2 m augstiem stublājiem. Pēc ārējā izskata atgādina krastkaņepes vai arī augsta auguma miķelītes. Vernonijas izceļas ar tumši zaļo lapojumu visu veģetācijas periodu, vēl zied. Lapas stublāja lejasdaļā nenobrūnē un nesakalst, ziedi sakārtojušies lielos, skrajos un plakanos čemuros. Vernonijām patīk dziļi sastrādāta, labi mēslota vidēji mitra augsne un saulaina vieta. Šīs puķes veiksmīgi iztur arī garākus sausuma periodus, jo tām ir pietiekami dziļa sakņu sistēma. Pavairojam ar ceru dalīšanu, spraudņiem vai sēklām. Sēklas vernonijām pagūst ienākties vismaz ziedkopas centrā. Šī puķe vienuviet var augt 10 gadus, stādīšanas attālums 50–60 cm. Kultūrā šobrīd izplatītākā suga Nujorkas vernonija (*V. noveboracensis*) ir ziemcietīga. Pie mums sasniedz 1,7–2 m augstumu, noturīgi stublāji. Lapas lancetiskas, 10–20 cm garas un 2–5 cm platas, tumši zaļas. Ziedi vairogveida skarās, mirdzoši purpurioleti, zied no augusta vidus līdz septembra beigām.

Veronika, krasta – *Veronica teucrium*

Cūknātru dzimta

Krasta veronika

Kultūrā dažādas šķirnes. Tā, piemēram, 'Knallblau' ir mēreni zema cerveida–pudurveida dekoratīvi nestabila apakšzemes veģetatīvo vasu vidēji ilgmūžīga ziemciete. Veido vidēji blīvus stāvi–pacili aplapotus ziednešus ar ziedkopām augšējo lapu žāklēs. Augstums lapojumam 30 cm, ziedkopām – 45–50 cm. Lapas vasarzaļas, sēdošas, pretējas, vienkāršas garenī olveidīgas, rantainas, gludas, zaļas. Ziedi spilgti zili, sānis vērsušies, augšup vērstos ķekaros, ziedneša augšdaļā. Zied no jūnija vidus līdz jūlija vidum. Ziemeļi bez piesegšanas. Vidēji ilgmūžīga. Audzē siltā, saulainā vietā, vidēji mitrās saturīgās neitrālās līdz kaļķainās dārza augsnes nelielās grupās klajumā, ēku un sienu dienvidu pusē ziemciešu stādījumos, arī akmeņdārzā. Kopšana – pārziedējušo ziedkopu nogriešana līdz augšējām lapām. Pavairošana ar spraudņiem un dalīšanu. Kultūrā arī citas šķirnes, piemēram, 'Shirley Blue' ar debesziliem ziediem, 'Kapitän' ar violeti ziliem ziediem u. c.

Veronika, vārpu – *Veronica spicata*

Cūknātru dzimta

Kultūrā dažādas šķirnes. Mēreni zema cerveida–pudurveida dekoratīvi ierobežoti stabila apakšzemes veģetatīvo vasu vidēji ilgumā ziemciete. Veido vidēji blīvu puduri no aplapotiem stāviem līdz paciliem ziednešiem ar ziedkopām galā. Augstums ziednešiem 30 cm. Lapas nelielas, sēdošas, pretējas, vienkāršas lancetiskas, rantainas, zāgzobainas, gludas. Ziedi spilgti zili, sānis vērsušies, augšup vērstos ķekaros, ziedneša galā. Zied no jūlija sākuma līdz augusta beigām. Audzē saulainā vietā līdz paēnā, sausās līdz mēreni sausās skābās līdz neitrālās trūdaini smilšainās augsnē, mazos puduros līdz nelielās grupās klajumā, ziemciešu stādījumos, akmeņdārzā, dabiska tipa stādījumos. Pavairošana ar sēklām. Ziemā bez piesegšanas. Kultūrā arī pelēkā veronika (*V. spicata subsp. incana*), kas veido vidēji blīvu 4–5 cm augstu sudrabaini pelēku piezemes lapu rozešu paklāju ar skraji izvietotiem 30–40 cm augstiem ziednešiem ar tumši zilu ziedu blīvu ķekaru galā, kā arī šķirnes ar dažādu nokrāsu ziliem vai sārtiem ziediem.

Vīgrīze, lielziedu – *Filipendula vulgaris*

Rožu dzimta

Mēreni zema cerveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Latvijā kultūrā šķirne 'Plena'. Tā ir cerveida dekoratīvi vidēji stabila ziemciete, kas veido vidēji blīvu līdz blīvu statenisku aplapotu pušķveida ziednešu ceru ar ziedkopu galā. Augstums lapojumam 30 cm, ziediem – 60 cm. Lapas vidējas, vienkāršas smalki plūksnaini dalītas, to segmenti lancetiski, iegriezti, ar dažādi zāgzobainu malu, matēti zaļas. Ziedi sīki, no krēmkrāsas līdz baltai, kupli (pildīti), augšup vērsušies, vairogskarās stublāja galā. Zied no jūnija vidus līdz jūlija vidum. Audzē saulainā vietā līdz pusēnā, mēreni saulā līdz vidēji mitrā caurlaidīgā ne pārāk auglīgā vāji skābā līdz kaļķainā dārza augsnē klajumā, kokaugu blakusstādījumā un akmeņajā, mazās grupās kapu stādījumos, nogāzēs, terasēs, akmeņdārzā. Stādīšanas attālums 30 cm. Pārziedējušo ziedkopu laikus nogriešana līdz lapu rozetei veicina atkārtotu ziedēšanu. Pavairošana ar dališanu vai ar noplēseņiem pavasarī.

Vārpu veronika

Lielziedu vīgrīze

Vigrieze, sarkanā – *Filipendula rubra*

Rožu dzimta

Sarkanā vigrieze

Latvijā kultūrā šķirne 'Venusta'. Augsta pudurveida–audzveida dekoratīvi stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido skraju līdz vidēji blīvu statenisku aplapotu ziednešu audzi ar ziedkopām galā. Augstums 150–180 cm. Lapas lielas, vienkāršas staraini dalītas, to segmenti lancetiski ar zāgzbainu malu, raupjas, tumšzaļas. Ziedi sīki, tumši sārti, augšup vērsti, sakārtojušies skraji izvietotās čemurveidīgās skarās stublāja galā. Izskatīgi brūngani augļkopu sastati. Zied no jūlija sākuma līdz augusta sākumam, apmēram 40 dienas. Ilgmūžīga ziemciete. Nektāraugs. Noderīga arī ziedu griešanai. Lietojama saulainā vietā līdz paēnā, vidēji mitrā līdz mitrā trūdainā dārza augsnē klajumā, kokaugu blakusstādījumā vai krastmalā ziemciešu stādījumos mazās grupās. Stādīšanas attālums 60 cm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Pārziedējušo ziedkopu nogriešana nav vajadzīga. Ziednešu nogriešana tikai rudenī. Ziemcietīga bez piesegšanas. Pavairošana ar dalīšanu pavasarī vai ar noplēšiem.

Vijolīte, ragainā – *Viola cornuta*

Vijoliņu dzimta

Ragainā vijolīte

Miniātūra cerveida–pudurveida dekoratīvi stabila ziemciete. Veido blīvu aplapotu horizontālu–pacilu dzinumu puduri ar skrajiem uz neaplaptiem tieviem kātiņiem izvietotiem atsevišķiem ziediem lapu žāklēs. Augstums lapojumam 10 cm, ziediem – 15 cm. Lapas ziemzaļas, zaļas, vienkāršas olveidīgas ar sirdsveida pamatu, mala robaina. Ziedi pa vienam uz tieviem ziedkātiņiem, lieli, tumšvioleti. Vainags ar piesi. Zied no maija vidus līdz augusta vidum. Audzējama saulainā vietā līdz pusēnai vidēji mitrā caurlaidīgā normālā, skābā līdz neitrālā dārza augsnē. Audzē nelielu vai vidēji lielu grupu veidā tuvplānā krūmu blakusstādījumā un klajumā ziemciešu stādījumu priekšplānā, pie rozēm. Stāda 25 cm attālumā citu no citas. Noderīga grieztiem ziediem. Kopšana piemērotā vietā neliela. Kultūrā dažādas šķirnes, kuras var būt ismūžīgas vai vidēji ilgmūžīgas. Pazīstamākās ir, piemēram, 'Blauwunder' ar tumšvioletziliem ziediem, 'Hansa' ar tumši ziliem ziediem u. c. Vairojamas ar dalīšanu un spraudņiem.

Vijolīte, smaržīgā – *Viola odorata*

Vijolišu dzimta

Miniatūra pudurveida–audžveida–ģeneratīvi audžveida dekoratīvi stabila klājeniska ložņvasu ziemciete. Veido blīvu lapu rozešu puduri ar skrajem uz neaplapotiem tieviem kātiņiem izvietotiem atsevišķiem ziediem. Augstums lapojumam 8 cm, ziediem – 10 cm. Lapas vasarzaļas, sulīgi zaļas, vienkāršas ieapaļas vai olveidīgas ar sirdsveida pamatu, mala sekli zobaina. Ziedi pa vienam uz tieviem ziedkātiņiem, vidēji lieli, tumši violeti. Vainags ar piesi. Zied no aprīļa beigām līdz maija vidum. Audzējama paēnā līdz sezonālā tumšā pilnēnā vidēji mitrā līdz mēreni sausā caurlaidīgā normālā, vēlams trūdvielām bagātā dārza augsnē. Audzē nelielu grupu veidā tuvplānā kokaugu pastādījumā un blakusstādījumā, arī klajumā. Stāda 20–25 cm attālumā. Kopšana piemērotā vietā neliela, ieskaitot nevēlamo pašizsējas sējeņu izlasišanu. Pavairo sējot. Iespējams izmantot arī pašizsējas sējeņus. Kultūrā dažādas formas un šķirnes, piemēram, 'Alba' ar baltiem ziediem, 'Koenigin Charlotte' ar zili violetiem ziediem u. c.

Vijolīte, smiltāja – *Viola rupestris*

Vijolišu dzimta

Labi sevi parādījusi forma 'Rosea', kas ir neskaidras cilmes augs. Varētu būt forma no *V. riviniana*. Tā ir cerveida dekoratīvi stabila ziemciete. Veido blīvu spilvenveida aplapotu ziednešu ceru. To lapu žāklēs uz tieviem kātiņiem veidojas atsevišķi ziedi. Augstums lapojumam 10 (25) cm, ziediem 15 cm. Lapas vasarzaļas, sulīgi zaļas, vienkāršas, kātainas, skraji apmatotas, sirdsveida–olveida ar sīkzobainu lapu plātnes malu. Ziedi pa vienam ziednešu lapu žāklēs, mazi, vijolītēm reti sastopamā rozā krāsā. Vainags ar piesi. Zied no maija otrās puses līdz jūnija otrajai pusei, apmēram 21–35 dienas ar iespējamu atkārtotu ziedēšanu rudenī. Sēklu daudz. Bagātīga pašizsēja, ja nav spēcīgu augu konkurence. Audzējama saulainā līdz daļēji noēnotā vietā vidēji mitrā līdz mēreni sausā caurlaidīgā augsnē. Izmanto nelielās grupās tuvplānā. Vislabāk akmeņdārzā tiešā saistībā vai bez saistības ar akmeni, lapukrūmu, piemēram, forsītiņu blakusstādījumā, arī ziemciešu dobju apmalītē. Pavairo sējot.

Smaržīgā vijolīte

Smiltāja vijolīte

Vijolīte, tauriņziežu – *Viola sororia*

Vijolišu dzimta

Pie mums izplatīta baltziedu forma 'Albiflora'. Tā ir pudurveida dekoratīvi stabila ziemciete. Veido blīvu kuplu lapu rozešu puduri ar krajiem uz neaplapotiem tieviem kātiņiem izvietotiem atsevišķiem ziediem. Augstums lapojumam 10 (25) cm, ziediem – 15 cm. Lapas vasarzaļas, sulīgi zaļas, vienkāršas, kaitainas, apaļīgas ar sirdsveida–nierveida pamatni. Ziedi pa vienam uz tieviem ziedkātiņiem, vidēji lieli, balti. Vainags ar piesi. Zied no maija beigām līdz jūnija beigām, apmēram 30 dienas. Sēklu daudz. Pašizsēja, ja nav spēcīgu augu konkurence. Audzējama paēnā līdz sezonālā tumšā pilnēnā vidēji mitrā līdz mēreni sausā caurlaidīgā normālā, vēlams trūdvielām bagātā dārzā augsnē. Audzē nelielu grupu veidā tuvplānā kokaugu pastādījumā un blakusstādījumā, arī kļajumā kā papildinājums ziemcietīgu stādījumiem. Pavairo sējot, iespējams izmantot arī pašizsējas sējeņus.

Tauriņziežu vijolīte

Vizbulītes – *Hepatica*

Gundegu dzimta

Pie mums savvaļā ļoti plaši izplatīta ir zilā vizbulīte (*H. nobilis*), kas aug turpat vai katrā mitrākā lapu vai jauktu koku mežā un ir viens no pirmajiem savvaļas ziediem, kuru pušķiņi tiek piedāvāti pavasaros ielu stūros. Kaut arī savvaļā dominē zilās formas, samērā nereti var atrast arī īpatņus ar purpur-sārtiem ziediem, jau retākas ir baltziedu formas. Bioloģijas zinātnieks A. Seisums atradis un mēģinājis pavairot formu ar purpurbrūni iekrāsotām, ļoti skaistām lapām. Dārzkopji izveidojuši arī daudzas zilo vizbulīšu kultūrformas. No tām vispazīstamākā ir šķirne 'Rubra Plena' ar purpursārtiem ļoti pildītiem ziediem, taču ir šķirnes arī ar ziliem pildītiem ziediem u. c. To šķirnes ir ārkārtīgi dārgas – jaunas šķirnes stāds var maksāt līdz 400 ASV dolāriem. Bet var izrakt un pārstādīt dārzā savvaļas zilās vizbulītes. Jāraugās tikai, lai stādīšanas vietu apspīdētu arī saule, augsne būtu bagāta ar lapu trūdu un vasarā nepārkalstu.

Zilā vizbulīte

Vizbulji – *Anemone*

Gundegu dzimta

Vizbulji prasa ar lapu trūdzemi bagātu, caurlaidīgu augsni, tie labi aug gan paēnā, gan atklātās vietās. Svešzemju sugas ap-lūkotas šķirklī "Anemones" (sk. 26. lpp.) Baltais vizbulis (*A. nemorosa*) aug un pārklāj zemi ar baltiem ziediem turpat vai katrā gaišākā un mitrākā mežā. Dažādas firmas piedāvā ap 80 vizbulju šķirņu. 'Allenii' – ziedi lavandzili; 'Blue Eyes' – ziedi balti, pildīti, ar ļoti skaistu, tumši zilu actiņu; 'Bracteata' – ļoti neparasta šķirne, kam dažas ziedlapas ir baltas, citas – ar zaļiem punktiem un svītrām; 'Green Fingers' – arī neparasta balto vizbulju šķirne; 'Leeds Variety' – ziedi balti, ļoti lieli, un tā varētu turpināt. *A. x pallida* (arī *A. x lipsiensis*, *A. x seeman-nii*) ir viens no daudzajiem hibrīdiem starp balto un dzelteno vizbuli ar skaistiem, sēra dzelteniem ziediem. Dzeltenais vizbulis (*A. ranunculoides*) visās prasībās ir ļoti līdzīgs, vienīgi ziedi tam ir nedaudz sīkāki, koši dzelteni. Šķirnei 'Flore Plena' ziedi ir pildīti. Trīslapu vizbulis (*A. trifolia*) ir ļoti līdzīgs baltajam vizbulim, vienīgi lapas nav tik dalītas, bet sastāv it kā no trim atsevišķām lapiņām. Ziedi balti. Audzējams pusēnā.

Zaķaste, olveida – *Lagurus ovatus*

Graudzāļu dzimta

Viena no skaistākajām krāšņumzālēm. Cers ziedu laikā sasniedz pat līdz 40–50 cm augstumu. Ir arī izveidotas zema auguma šķirnes, kuru stublāju augstums ir 15–20 cm, tā-tad – īpaši kompakts augums. Augiem nepieciešama sau-laina vieta, ūdenscaurlaidīga augsne. Ziedkopa ovāla ar ga-riem matiņiem, mīksta, pūkaina, gaiši zaļa un tiešām izskatās pēc zaķa līpiņas. Zied no jūnija līdz augustam. Pavairojot sa-vam dārzam, sēklas parasti iesēj maija sākumā puķu dobē. Var lietot arī stādītu dobju veidošanai vai stādīšanai puķu traukos, tad aprīli vēlams uzsākt dēstu audzēšanu, lai dēstus izstādītu jūnijā turpmākai audzēšanai. Floristikas kompozī-cijām ziedkopas griež zaļas – gan vasaras ziedu pušķu papil-dināšanai, gan sauso augu sagatavošanai ziemas izstrādāju-miem.

Baltais vizbulis

Olveida zaķaste

Zaḡskābenes – *Oxalis*

Zaḡskābeņu dzimta

Dziedzerlapu zaḡskābene

Pie mums savvaļā sastopama zaḡskābeņu suga (*O. acetosul-la*). Arī dziedzerlapu zaḡskābene (*O. adenophylla*) ir pilnīgi ziemcietīga. Augumā nepārsniedz 5 cm, lapas ir pelēcīgas, sastāv no daudzām smalkām daiviņām. Katrs sīpols veido daudzus ziedus tieši virs lapām, ar diametru 3–4 cm, līdz ar to ziedi pilnīgi nosedz lapojumu. Kultūrā ieviestā forma ir ar rozīgiem ziediem un lielu purpura actiņu centrā. Prasa pilnu saules gaismu (ēnā ziedi neatveras) un izcilu drenāžu. Jāpārstāda augusta vidū, neraugoties uz lapojuma stāvokli. Skaistā lapojuma dēļ dekoratīva no agra pavasara līdz rudēnim. Deviņdaivu zaḡskābene (*O. enneaphylla*) ir līdzīga, tikai sīpoli ir izstieptāki, vairāk rizomveida. Ziedi violeti sārti līdz balti. Līdz 10 cm augsta. Mazāk ziemcietīga. Prasa izcilu drenāžu. Šaurlapu zaḡskābenei (*O. laciniata*) ziedi ir 3,5–4 cm diametrā, purpurzili, bet var variēt no rozā līdz kaštanbrūniem. Prasa trūdaināku augsni. Struptrijstūru zaḡskābene (*O. obtri-angularis*) ir ap 10 cm gara paēnu mīloša suga ar krēm-baltiem ziediem.

Zeltastere, vilmainā – *Eriophyllum lanatum*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Vilmainā zeltastere

Mēreni zema auguma cerveida–puðurveida dekoratīvi iero-bežoti stabila apakšzemes veģetatīvo vasu ziemciete. Veido vidēji blīvu sazarotu aplapotu spilvenveida ziednešu ceru ar skraji izvītotām ziedkopām (kurvīšiem) vasu galā. Augstums lapojumam 20 cm, ziediem – 30 cm. Lapas vasarzaļas, ma-zas, lāpstveidīgas, vienkāršas daivainas vai daļītas, ļoti dažā-das, sudrabaini pelēkzaļas. Ziedi vidēji lieli, augšup vērsušies, pīpeņveidīgi, zeltaini dzeltenī, sakārtojušies skraji sazarotu ziedvasu galos. Zied no jūnija sākuma līdz jūlija sākumam. Vidēji ilgmūžīga ziemciete. Piemērota audzēšanai saulainā vietā, saulgozī, sausā līdz mēreni sausā trūdainā smilšainā, arī akmeņainā, caurlaidīgā vāji skābā līdz kaļķainā augsnē mazās līdz lielās grupās klajumā, akmeņdārzā, stāvās nogā-zēs augsnes noseģšanai, ekstensīvos jumta stādījumos. Stā-dīšanas attālums 30–40 cm. Kopšanas ziņā mazprasīga. Pie-seģšana ziemā nav vajadzīga. Pavairo ar dališanu pavasarī.

Zeltene, blīvziedu – *Lysimachia congestiflora*

Primulu dzimta

Audzējot jāparedz, ka līdz ziedošiem, iekarināmos podos demonstrējamiem krāšņiem augiem paies 4–6 mēneši. Mazāku augu izaudzēšanai – 3 mēneši. Lapas zaļas un lancetiskas. Dzinumu galos ziedkopas ar piecstarainiem dzelteniem ziediem. Augam pievilcīgas formas un spilgtas krāsas. Jau aprīlī krāšņi ziedoši augi. Augam jābūt regulāri laistītam un mēslotam, tad arī krāšņs lapojums un spilgtas dzeltenas ziedkopas. Augu audzēšanu iekarināmajiem podiem vēlams uzsākt janvārī, februārī, martā no spraudņiem. Kamēr augi izaugas, pēc podošanas temperatūra 18–20 °C. Audzēšanai nepieciešama 10–15 °C temperatūra. Augam nepieciešams bagāts apgaismojums. Pēc laistīšanas (īpaši pirms nakts) augam jāpagūst apžūt. Pēc podošanas vienu vai divas reizes galotņo, lai veidotu bagātīgi zarotu augumu. Augstas prasības pēc mēslojuma. 'Outback Sunset' – zeltenes šķirne izceļas ar zeltaini zaļu krāsu saskaņā puķē, kuru izmanto grupu stādījumos traukos, dobēs un balkonu kastēs. Piemērotas stādījumiem gan saulainās, gan pusēnas vietās.

Zeltene, pļavas – *Lysimachia nummularia*

Primulu dzimta

Miniātūra pudurveida–audzveida dekoratīvi ļoti stabila klājeniska ziemciete. Augstums paklājam 4 cm, ziediem – 5 cm. Lapas ziemzaļas, mazas, vienkāršas olveidīgi ieapaļas vai apaļīgas, zaļas, horizontāli vienā līmenī pretēji izvietojušās. Ziedi pa vienam uz pagara kātiņa lapu žāklē, dzelteni, kausveidīgi, nelieli. Zied no jūnija vidus līdz augusta sākumam. Izmantojama nelielu laukumu ātrai noseģšanai klajumā, krūmu blakusstādījumā, mitru mūru pārkārveida noaudzēšanai un krastmalā vidēji lielās līdz lielās grupās saulainā vietā, vislabāk paēnā līdz pusēnā vidēji mitrās bagātās dārza augsnēs līdz slapjā, pat dūksnainā augsnē. Var augt seklā ūdenī, kā arī akvārijos. Iespējama izmantošana arī ne pārāk intensīvi pļautos zālienos, jo pacieš pļaušanu un īslaicīgu nomidīšanu. Stādīšanas attālums 20 cm. Pavairošana, atdalot apsakņojušās dzinumu daļas. Kultūrā arī dzeltenlapu šķirne 'Aurea'. Audzēšana līdzīga pamatsugai.

Blīvziedu zeltene

Pļavas zeltene

Zeltene, punktainā – *Lysimachia punctata*

Prīmulu dzimta

Punktainā zeltene

Audzveida dekoratīvi stabila stāvvasu ziemciete. Augstuma ziedēšanas laikā 95 cm. Lapas vasarzaļas, vidējas, sulīgi zaļas, vienkāršas olveida līdz lancetveida ar veselu plātnes malu. Izvietojušās horizontāli pa 3–4 mieturos. Ziedi mazi, spilgti dzeltenī, kausveida, sakārtojušies mieturveidā pa 1–4 lapu žāklēs aplapotos garos ķekaros. Zied no jūnija vidus līdz jūlijā beigām, apmēram 40 dienas. Stādāma saulainā vietā, taču vislabāk pusēnā līdz gaišā ēnā mitrā līdz mēreni sausā trūdvielām un barības vielām bagātā augsnē kokaugu pastādījumā un blakusstādījumā, pieēku klajumā un krastmalā lielām grupās. Izmantojama lielāku laukumu nosegšanai, ēku vai sienu ēnas pusē, kokaugu apdabēs, krastmalu stādījumos. Pacieš pilēšanu no kokiem un koku sakņu konkurenci. Stādīšanas attālums 30–40 cm. Ilgmūžīga ziemciete. Labas nezāļu nomākšanas spējas. Pavairošana ar dališanu pavasarī. Kultūrā ir arī raiblapaina šķirne 'Alexander'.

Zeltnātrīte, sudrabainā – *Lamium argentatum*

Panātru dzimta

Sudrabainā zeltnātrīte

Stīgojošs lakstaugs. Zema auguma audzveida agresīva dekoratīvi stabila, galvenokārt dekoratīvo lapu, klājeniska ložņvasu ziemciete. Veido vidēji blīvu veģetatīvo vasu paklāju un skrajī izvietojušos aplapotus ziednešus ar ziedkopām galā. Augstums paklājam 20 cm, ziednešiem – 35 cm. Lapas paklājam ziemzaļas, vidējas, vienkāršas garenī olveida ar sirdsveida pamatni, zobainas, zaļas ar neregulāru, lielu sudrabainu plankumu vidū. Ziedi dzeltenī, sānis vērsušies, mazi divlūpaini. Sakārtojušies stāvveidīgi–mieturveidīgi pušķos augšup vērstu ziednešu lapu žāklēs. Zied no maija beigām līdz jūnija vidum, apmēram 25 dienas. Audzēšana koku un krūmu pastādījumā un blakusstādījumā laukumu nosegšanai, arī stāvu nogāžu apstādīšanai lielu un ļoti lielu grupu veidā, ieteicams savrupstādījumā pusēnā līdz pilnā ēnā, mēreni sausās līdz vidēji mitrās augsnēs. Stādīšanas attālums 30–40 cm. Kopšana piemērotā vietā neliela. Ziemcietība laba. Pavairošana ar spraudņiem. Kultūrā vēl šķirne 'Hermann's Pride' – kompaktāka auguma, šaurākām, starp dzīslām sudrabainām lapām.

Zeltslotiņas – *Solidago* Kurvjziežu (asteru) dzimta

Latviešu botāniskajā literatūrā tās tiek dēvētas par zeltgalvitēm, bet puķkopji tās parasti sauc par zeltslotiņām. Eiropā savvaļā izplatīta ir dzeltenā zeltslotiņa (*S. virgaurea*). Zeltslotiņām vispār piemīt spēja labi ražot sēklas, tās ir smalkas un vieglas. Visas zeltslotiņas ir daudzgadīgi augi ar stingriem stublājiem, iegarenām lapām un dzelteniem ziediem, kas sakārtojušies skarās, ķekaros vai vairogos. Ziedēšana parasti notiek augustā, septembrī, dažas šķirnēm vēl oktobrī. Tā ir izturīga un pieticīga ziemciete, kura labprāt augs saulainā, arī nedaudz noēnotā vietā, ja būs normāla, vidēji mitra dārza augsne. Pavairo šos augus ar ceru dališanu pavasarī, sugas – ar sēklām. Šobrīd dārzos audzē galvenokārt dažādas zeltslotiņu šķirnes. Tās visas izmantojamas ziemciešu stādījumos lielās dobēs, arī parkos, zemākās šķirnes – pat akmeņdārzos. Hibrīdo zeltslotiņu grupā tiek iekļautas dažādas starpsugu hibrīdizācijas ceļā veidojušās šķirnes. 'Dzintra' – 70–80 cm augsta, noturīgi kolonnveida ceri, labi der apmalēm vai nelieliem krāšņi ziedošiem dzīvžogiem, zied augustā, septembrī; 'Frühgold' – 100 cm augsta; 'Goldenmosa' – 80 cm augsta, gaiši dzeltena, skrajās ziedkopas; 'Goldstrahl' – 80–100 cm augsta, kolonnveida ceri; 'Septemberende' – 160–180 cm augsta; 'Strahlenkrone' – 50–60 cm augsta, skrajās ziedkopas.

Zeltstarītes – *Gagea* Liliju dzimta

Zeltstarītes ir plaši atrodamas savvaļā visā Latvijā. Pavisam pie mums aug 4 sugas, divas no tām gan ļoti reti sastopamas. Kā jau nosaukums rāda, to ziedi ir koši dzelteni, staraini. Diemžēl vairākumam sugu tie ir ļoti sīki un kaut kādu dekoratīvu efektu rada, tikai augot lielās masās. Kalnu plāvās tās dažkārt aug tādos daudzumos, ka kalnu nogāzes šķiet pilnīgi kā nokrāsotas. Dārzos varbūt varētu izmantot meža zeltstarītes (*G. lutea*), jo to ziedi ir nedaudz lielāki nekā citām sugām. Savvaļā aug viegli noēnotos lapu koku mežos un krūmājos, nereti kopā ar blīvajiem cīrulīšiem (*Corydalis solida*). Var izmantot arī akmeņdārzos, stādot smilšainā trūdzemē, kas nekad pārāk neizžūst.

Zeltslotiņa 'Dzintra'

Meža zeltstarīte

Zemenes – *Fragaria*

Rožu dzimta

Arī zemenes var ienest dārzā skaistu akcentu. Dekoratīvi augi iegūti, krustojot *Fragaria x ananassa* ar *Potentilla palustris*. Pazīstama šķirne ir 'Pink Panda'. Līdzīga, tikai ar spilgtākiem ziediem ir 'Lipstick'. Tās ir stīgojoši daudzgadīgi lakstaugi, zema auguma audžveida klājeniskas ziemcietes. Veido lapu rozešu paklāju, no kurām attīstās skraji izvietojušies bezlapu ziedneši. Augstums lapu rozešu paklājam 10 cm, ziednešiem 15 cm. Lapas ziemzaļas, vidēji lielas, pacili augošas, zaļas, rudenī iekrāsojas sarkanīgas, trīslapiņu saliktas. Ziedi lēzeni kausveida, gaiši rozā ar dzeltenām putekšņlapām, vidēji lieli, sakārtojušies skraji sazarota ziedneša zaru galā. Augļus veido reti. Audzē saulainā vietā līdz pusēnai, vidēji mitrās, caurlaidīgās, trūdvielām bagātās, vāji skābās līdz vāji bāziskās augsnēs.

Ziemastere, liellapu – *Aster macrophyllus*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Pudurveida–audžveida apakšzemes veģetatīvo vasu vaļas ziemciete, kas veido vidēji blīvu vai blīvu piezemes lapu rozešu paklāju ar vidēji blīvi izvietotām pacili līdz stāvi augošām ziedvasām. No piezemes lapu rozetēm izaug aplapotās ziedvasas aprīļa vidū, kam ziedkopas sāk vizuāli uztverami ierīsties jūnijā vidū. Šādā veidā augs saglabājas līdz saļam. Augstums lapu rozešu paklājam 30 cm, bet ziediem 80–100 cm. Lapas uz ziedneša mazākas, ar īsāku kātiņu vai sēdošas. Ziedi augšupvērstos nelielos ziedkurvišos, kuru mēlziedi bāli lavandzili līdz violeti, iespējami arī balti, bet stobrziedi tumši brūni līdz dzelteni. Ziedkurviši sakārtojušies skrajā vairogā. Zied no augusta sākuma līdz septembra beigām. Audzē saulainā vietā līdz pusēnai, mēreni sausās līdz vidēji mitrās barības vielām bagātās, trūdainās, arī kūdrainās, caurlaidīgās augsnēs. Izmanto grupās nelielu laukumu noseģšanai. Pavairošana, vislabāk daļot pavasarī vai ar sēklām.

Dekoratīvā zemene

Liellapu ziemastere

Ziemastere, linveida – *Aster linosyris*

Kurvziežu (asteru) dzimta

Cerveida agri ataugoša apakšzemes veģetatīvo vasu bezrozešu vaļas ziemciete. Veido vidēji blīvu aplapotu stāvu ziednešu pušķveidīgu ceru ar ziedkopām. Ziednešu cers kļūst vizuāli uztverams no aprīļa vidus. Tas izveido ziedkopas jūnija sākumā un saglabājas tādā veidā līdz oktobra sākumam. Augstums 55 cm. Lapas vasarzaļas, vienkāršas, lancetiskas ar veselu malu un nosmailinātu galu, vidēji lielas, gaiši zaļas līdz zaļas. Ziedi zeltaini dzelteni, sīki, cauruļveidīgi, bez vainaglapām, sakārtojušies nelielos augšup vērstos ziedkurvišos, kas savukārt apkopoti skrajos vairogos stingru ziednešu galā. Zied ļoti ilgi – no jūlija beigām līdz oktobra vidum. Neliela pašizsēja. Stādāma saulainā vietā, mēreni sausās–sausās, vāji skābās–viegli bāziskās augsnēs, arī seklās augsnēs. Necieš stāvošu augsnes slapjumu un sablīvēšanos. Dekoratīva no maija vidus līdz septembra vidum un vidēji dekoratīva pēc tam līdz oktobrim. Audzē klajumā, akmenājā, jumtu stādījumos, ekstensīvi koptos apstādījumos. Ieteicams grupēt pa vienai vai nelielās grupās. Stādīšanas attālums 25–30 cm.

Zilpodzes – *Eryngium*

Čemurziežu dzimta

Šiem augiem ir dziļi ejošas mietsaknes, lapas sakārtojušās rozetēs, ādainas, spīdīgas. Ziedu galviņas ietver stipri dalītas pieziedlapas, to krāsa atkarībā no sugas ir zilgana, violeta vai balta. Zilpodzes audzējamas saulainā vietā, dziļi sastrādātā caurlaidīgā sausā un kaļķainā augsnē. Sugas pavairo ar sēklām, kuras izsēj tūlīt pēc novākšanas, jo to dīgšanai nepieciešama sala iedarbība, šķirnes pavairojamas ar sakņu spraudņiem. Zilpodzes izmanto dažādās augsta auguma ziemciešu grupās. Alpu zilpodzes (*E. alpinum*) augi ir 60–100 cm augsti. Stublāju augšdaļa un skaisti šķeltās pieziedlapas tēraudzilas, ziedi galviņās, sīki, balti, zied jūlijā, augustā. Plakanā zilpodze (*E. planum*) ir 100–120 cm augsta, stublājs spēcīgi zarots, lapas veselas, sirdsveida. Ziedi zili, galviņās, zied no jūlija līdz septembrim. Ametistvioletā zilpodze (*E. amethystinum*) ir 60–100 cm augsta, stublāji un kāti tēraudzili, stublāja lapas ar zilganu virstoni. Ziedi zilvioletās galviņās, zied jūlijā, augustā.

Linveida ziemastere

Ametistvioletā zilpodze

Zilsniedzītes – *Scilla*

Hiacinšu dzimta

Letardjē zilsniedzīte

Zilsniedzītes jeb scillas ir samērā ēncietīgas un, ja vien tām nodrošina labvēlīgus apstākļus, lieliski sāk vairoties ar pašizsēju. Ģinti ir daudz sugu. Tās ir tuvu radnieciskas pušķinijām un sniedzītēm, taču ziedlapas tām ir brīvas. Dažas scillu sugas zied rudenī, bet vairākums ir iecienīti pavasara ziedaugi. Labi piemērotas stādīšanai akmeņdārzos, zālienā, zem krūmiem un lielākiem kokiem. Divlapu zilsniedzīte (*S. bifolia*) gan var būt nedaudz kapņza. Tā ir līdz 15 cm augsta un veido ļoti daudzdziedainas sīku zilu ziedu skaras. Visieciētākā ir maigi rozā ziedu šķirne 'Rosea'. Tomēr vēl plašāk ir izplatīta Sibīrijas zilsniedzīte (*S. siberica*). Tās līdziniece ir ļoti bagātīgi ziedošā *S. ingridae*. Viena no visvēlīnāk ziedošajām zilsniedzītēm ir pļavas jeb Letardjē zilsniedzīte (*S. litardierei*), kas uziedz pašā vasaras sākumā. Toties *S. mischtschenkoana* ir visagrāk pavasarī ziedošā zilsniedzīte, ko gan dārzkopji vairāk pazīst ar nosaukumu *S. tubergeniana*. Pie mums pazīst un audzē arī *S. puschkinoides*, *S. rosenii* un dažas citas sugas.

Zvaigznīte, lielā – *Astrantia major*

Seleriju dzimta

Lielā zvaigznīte

Dekoratīvi stabila veģetatīvi cerveida ģeneratīvi audžveida ziemciete ar ilgu lietderīgo mūžu. Augstums lapojumam 40–70 cm, ziednešiem 80–110. Lapas vasarzaļas, piecdaiļaini staraini šķeltas. Ziedi sīki, balti, rozā, sakārtojušies galviņveida augšup vērstos pogveidīgos saliktos čemuros. Zied no jūnija otras puses līdz oktobra sākumam. Ziemcietība laba. Stādāma lapu koku pastādījumā un blakusstādījumā, krūmu blakusstādījumā un ar būvēm saistītā klajumā, arī krastmalā paēnā līdz gaišā pilnēnā, mēreni sausās līdz mitrās trūdvielām bagātās caurlaidīgas augsnes. Arhitektoniskā tipa stādījumos ieteicama ziedkopu nogriešana pirms sēklu nogatavošanās, lai izvairītos no pašizsējas. Pavairo, dalot agri pavasarī vai vasaras beigās, rudens sākumā, taču tā mazražīga. Sēšana drīzumā pēc sēklu ievākšanas, atstājot sējumus pa ziemu laukā. Kultūrā arī dažādas šķirnes, piemēram, 'Claret' ar tumši purpursarkaniem ziedu čemuriem. Izmantojamas tāpat kā pamatsuga. Noder arī ziedu griešanai.

Veikals "Efeja" piedāvā:

- viengadīgo, daudzgadīgo puķu, dārzeņu, garšaugu sēklas, zālienu sēklu maisījumus,
- preces dārzam,
- sīpolpuķes un stādus.

Smiltenē,
Kalna ielā 2.
Mob. tālr.
26557339.

SIA «Jaunzemnieki Z» dārzniecība piedāvā:

- viengadīgo un ziemciešu puķu stādus;
 - nokārenos augus;
 - puķu trauku un kastu noformēšanu;
 - apzaļumošanu.

Vairumpircējiem iespējama
piegāde.

Madonā, Avotu ielā 32,
mob. tālr. 29278526

PUKŅKOPIBAS SAIMNIECĪBA "KRŪZES"

Trikātas pagasts, Valkas rajons, "Krūzes".
Tālr. 64733246, mob. tālr. 26181832.

Piedāvā:

- viengadīgo vasaras puķu stādus dobēm, gaisa dārziem,
- noformētas augošu ziedu kompozīcijas podos,
 - ziemcietes,
- grieztos ziedus un floristiku (vainagi, pušķi...).

Sēklas, sīpolpuķes un augi pa pastu

Katalogs Ls 3
plus pasta izdevumi.

Par katalogu
maksāsit ar pēcmaksu,
saņemot to pastā.
Ja vēlaties saņemt
katalogu, atsūtiet vēstuli
ar savu adresi:

**SIA "Hedera",
Baibai Maurānei,
Varkaļu iela 1,
Rīga, LV-1067.**

Tālr. 67361565.
www.hederagardens.lv

SATURS

- Acantholimon glumaceum* 21
Acanthys 20
Achillea filipendulina 145
Achillea ptarmica 145
Aconitum 106
Acorus 92
Adonis aestivalis 19
Adonis vernalis 19
Aegopodium podagraria 74
Ageratum houstonianum 20
Agrostis nebulosa 186
Ajuga reptans 47
Alcea rosea 95
Alchemilla erythropoda 159
Alchemilla mollis 158
Allium 183
Alonsoa meridionalis 23
Amana 23
Amaranthus caudatus 24
Amaranthus paniculatus 24
Ammi 25
Ammobium alatum 189
Anagallis grandiflora 143
Anagallis monelli 143
Anaphalis 25
Anemone 26, 211
Anethum 56
Antennaria dioica 91
Antirrhinum majus 111
Aquilegia 141
Arabis caucasica 28
Arabis x arendsii 27
Arctotis stoechadifolia 29
Argyranthemum frutescens 28
Arisaema 29
Armeria 30
Artemisia pontica 205
Artemisia schmidtiana 205
Arum 31
Aruncus aethusifolius 96
Aruncus dioicus 96
Asarum europaeum 106
Aster 129
Aster linosyris 217
Aster macrophyllus 216
Asteriscus maritimus 32
Astilbe 32
Astrantia major 218
Atriplex hortensis 35
Aubrieta 139
Aurinia saxatilis 33
Avena sterilis 34
Azorella trifurcata 34
Begonia 37
Begonia fuchsoides 36
Begonia semperflorens 37
Begonia x hybrida 38
Bellevalia 38
Bellis perennis 123
Bergenia cordifolia 40
Bergenia crassifolia 39
Bergenia purpurascens 39
Bidens ferulifolia 190
Bloomeria 41
Bongardia 41
Brachycome iberidifolia 42
Brachycome multifida 42
Brimeura 43
Briza maxima 197
Brodiaea 43
Bromus 107
Brunnera macrophylla 45
Brunnera sibirica 46
Bupleurum griffithii 46
Butomus umbellatus 153
Calceolaria integrifolia 92
Calendula officinalis 98
Callistephus chinensis 31
Calochortus 93
Caltha palustris 156
Camasia 93
Campanula medium 154
Canna 94
Carthamus tinctorius 166
Catananche 95
Celosia argentea f. cristata 47
Celosia argentea f. plumosa 48
Centaurea 59
Centaurea montana 58
Centaurea pulcherrima 59
Cerastium biebersteinii 157
Cerastium tomentosum 158
Chamaemelum nobile 155
Chionodoxa 84
x Chionoscilla 85
Chrysanthemum 150
Chrysanthemum carinatum 102
Chrysanthemum parthenium 102
Cimicifuga 189
Clarkia unguiculata 97
Clematis 128
Cleome spinosa 97
Cobaea scandens 98
Coix lacryma-jobi 87
Colchicum 203
Coleus blumei 185
Convallaria 101
Convolvulus mauritanicus 195
Coreopsis grandiflora 44
Coreopsis tinctoria 44
Coreopsis verticillata 45
Corydalis 51
Cosmos 99
Craspedia globosa 100

Crocus 103
Cucurbita pepo 107
Cuphea hyssopifoli 104
Cuphea liavea 105
Cyclamen 49
Cymbalaria muralis 49
Cynara 30
Cyperus glaber 57
Dahlia 51, 52
Delphinium consolida 52
Dendranthema grandiflorum 124
Dianthus barbatus 135
Dianthus caryophyllus 136
Dianthus chinensis 136
Dianthus deltoides 60
Dianthus gratianopolitanus 137
Diascia 54
Diascia elegans 54
Dicentra 184
Dicentra eximia 183
Dicentra spectabilis 184
Dictamnus albus 56
Digitalis purpurea 199
Dimorphotheca 57
Doronicum orientale 58
Dorotheanthus 156
Echinacea 61
Echinops 67
Eminium 63
Epimedium x rubrum 64
Epimedium x versicolor 63
Epimedium x youngianum 64
Eragrostis abyssinica 65
Eranthis 65
Eremurus 66
Erigeron karvinskianus 91
Eriophyllum lanatum 212
Eryngium 217
Erysimum cheiri 77
Erythronium 66
Eschscholtzia 67
Eupatorium 100
Euphorbia cyparissias 62
Euphorbia marginata 61
Euphorbia palustris 55
Euphorbia polychroma 62
Fibigia clypeata 68
Ficaria 125
Filipendula rubra 208
Filipendula vulgaris 207
Fragaria 216
Fritillaria 70
Fuchsia 71
Gagea 215
Gaillardia pulchella 71
Galanthus 186
Gazania 75
Geranium 78
Geranium endressii 72
Geranium ibericum 73
Geranium sanguineum 72
Geranium x cantabrigiense 73
Geum 40
Gladiolus 76
Glechoma hederacea 181
Godetia grandiflora 76
Gomphrena 77
Gymnospermium 75
Gypsophila 80
Gypsophila paniculata 79
Gypsophila repens 79
Helenium 82
Helianthus 178
Helianthus annuus 177
Helichrysum 169
Helichrysum bracteatum 168
Helichrysum cassinianum 167
Helichrysum italicum 167
Helichrysum petiolare 168
Helichrysum subulifolium 166
Heliopsis 177
Heliotropium arborescens 82
Helipterum 83
Hemerocallis 55
Hepatica 210
Hesperis matronalis 200
Heuchera micrantha 81
Heuchera sanguinea 80
Heucherella 81
Hordeum jubatum 129
Hosta 85
Humulus 27
Hyacinthella 83
Hyacinthoides 141
Hyacinthus 84
Iberis 86
Iberis sempervirens 86
Impatiens 36
Impatiens walleriana 187
Incarvillea delavayi 88
Ipheion 87
Ipomoea 89
Iris 89
Iris sanguinea 90
Iris sibirica 90
Ixiolirion 88
Jovibarba 180
Kochia scoparia 99
Lagurus ovatus 211
Lamarckia aurea 110
Lamium argentatum 214
Lamium maculatum 142
Lantana camara 110
Lathyrus odoratus 154
Lavandula angustifolia 111
Lavatera trimestris 112
Leontopodium 60
Leopoldia 112
Leucojum 149
Liatris 113
Ligularia 113
Limnanthes 114
Limonium latifolium 115
Limonium sinuatum 114
Linanthus 115
Linum perenne 116
Lithospermum 48
Lobelia 118
Lobelia erinus 117
Lobelia speciosa 117
Lobularia maritima 118
Lonas annua 119
Lotus maculatus 202
Lunaria biennis 126
Lupinus 119
Lysichiton 116
Lysimachia congestiflora 213
Lysimachia nummularia 313
Lysimachia punctata 214
Lythrum 202
Macleaya cordata 122

- Macleaya microcarpa* 121
Malva alcea 122
Matthiola 125
Melampodium 126
Mentha suaveolens 127
Mertensia virginica 127
Mimulus aurantiacus 148
Mimulus luteus 147
Miscanthus sinensis 130
Molucella laevis 130
Monarda 131
Montia sibirica 131
Muscari 132
Muscarimia 133
Myosotis alpestris 135
Narcissus 134
Nemesia fruticans 138
Nemesia strumosa 137
Nicotiana 192
Nigella 138
Oenothera 134
Omphalodes verna 139
Opuntia 140
Origanum vulgare 159
Ornithogalum 35
Osmunda regalis 140
Osteospermum ecklonis 21
Oxalis 212
Pachysandra terminalis 142
Paeonia 146
Panicum 175
Papaver 121
Papaver nudicaule 120
Papaver orientale 120
Pelargonium 144
Pennisetum 176
Penstemon hartwegii 146
Perilla frutescens 147
Petunia x hybrida 148
Phalaris canariensis 187
Phaseolus coccineus 155
Phlox divaricata 69
Phlox drummondii 69
Phlox stolonifera 70
Physostegia 68
Pinellia 149
Platycodon 150
Plectranthus forsteri 151
Podophyllum 144
Polygonatum 132
Polygonum 191
Polygonum capitatum 190
Polygogon monspeliensis 22
Portulaca grandiflora 152
Potentilla neumanniana 160
Primula florindae 152
Pseudomuscari 153
Pulmonaria rubra 109
Pulsatilla vulgaris 182
Puschkinia 157
Ranunculus acris 78
Reseda odorata 161
Reynoutria sachalinensis 160
Rhodochiton 162
Rhynchelytrum repens 164
Ricinus communis 161
Rodgersia aesculifolia 162
Rodgersia pinnata 163
Rodgersia podophylla 163
Rudbeckia 165
Rudbeckia hirta 164
Ruta 165
Sagina subulata 74
Salpiglossis sinuata 169
Salvia farinacea 170
Salvia horminum 170
Salvia splendens 171
Sanguinaria 173
Santolina chamaecyparissus 173
Sanvitalia procumbens 174
Sanvitalia speciosa 174
Saxifraga 22
Scabiosa 185
Scaevola saligna 181
Schizanthus x wisetonensis 192
Scilla 218
Sedum album 108
Sedum spectabile 109
Sedum telephium 108
Sempervivum 133
Senecio 103
Setaria macrostachya 175
Silene schafta 151
Silybium marianum 123
Solidago 215
Stachys byzantina 176
Sternbergia 188
Stipa tenuissima 188
Sutera difusus 191
Symphytum grandiflorum 193
Symplocarpus 182
Tagetes erecta 171
Tagetes patula 172
Tagetes tenuifolia 172
Telekia speciosa 193
Tellima grandiflora 194
Thalictrum aquilegifolium 178
Thunbergia 198
Thymophylla tenuiloba 195
Thymus serpyllum 124
Tiarella cordifolia 194
Tradescantia 196
Trillium 196
Trillium kurabayashii 128
Triteleia 197
Trollius asiaticus 179
Trollius chinensis 180
Trollius europaeus 179
Tropaeolum majus 101
Tulipa 198
Ursinia anethoides 199
Vaccaria hispanica 200
Verbidium fastuosum 204
Verbascum bombyciferum 53
Verbascum olympicum 53
Verbena 204
Vernonia 206
Veronica spicata 207
Veronica teucrium 206
Vinca minor 94
Viola cornuta 208
Viola odorata 209
Viola rupestris 209
Viola sororia 210
Viola x wittrockiana 33
Waldsteinia geoides 201
Waldsteinia ternata 201
Xeranthemum annuum 104
Zea mays 105
Zinnia angustifolia 50
Zinnia elegans 50

**SIA «Ints&Co»
dārzniecība,**

Bauskas rajona Gailīšu pagastā

Piedāvājam plašā sortimentā dekoratīvo balkonaugu stādus un nokarenos podus: pelargonijas, petūnijas, surfinijas, diascijas, bakopas, verbēnas, lobēlijas, begonijas, fuksijas un vēl daudz ko citu.

Vasaras puķu stādus: atraitnītes, leduspuķes, begonijas, vasaras dālijas, agerātus, gazānijas, balzamīnes, neļķes, lobēlijas, salvijas, samtenes, verbenas utt.

*Būsiet laipni gaidīti 8.00–17.00 katru dienu.
Tālruni: Dārzniecība 63956312,
Dzintra 26184719, Ints 29187227
e-pasts: intsunco@apollo.lv*

SIA LATVIJAS ŠĶIRNES SĒKLAS

- Uzticams partneris
- Latvijas klimatiskajiem apstākļiem vispiemērotākais dekoratīvais zāliens

- **RĪGA** Strukturu iela 14a, tālr./fakss 67551009
- **LIELVĀRDE** Kaibala, "Čuibas-1", t./f. 650 54519
- Latvijas labākajos dārzkopības veikalos
www.seklas.lv

SPROGAS
dārzkopības firma

www.sprogas.lv

Alūksnes raj., Jaunalūksnes pag., z/s SPROGAS
tālr. 64324119; mob. 29425883

puķu stādi, dekoratīvie stādi,
augļu koku stādi...

Piemājas stādu audzētava **"Rožu dārzs"**

Andris Zablovskis,
Kurmales iela 10, Rīga.
Mob. tālr. 26349548.
Tālr. 67622562.

E-pasts: a.zablovskis@inbox.lv

Izdevums "400 puķes Latvijā no pavasara līdz rudenim" veidots uz tālākminēto AS "Lauku Avīze" izdevniecības Tematisko avīžu bāzes, papildinot ar to autoru jauniem tekstiem, veicot autoru vai ar autoriem saskaņotus labojumus, papildinot ar jauniem fotoattēliem utt.

Ziemcietes, 2005, 8. Andris Orehovs.

Vasaras puķu dārzs 2, 2004, 4. Anita Onkele.

Vasaras puķu dārzs, 2003, 5. Anita Onkele.

Rudens puķu avīze, 2001, 8. Ilma Nereta, Marga Lūsiņa, Dzintra Preisa, Arnis Seisums.

Pavasara puķu avīze, 2001, 3. Jānis Rukšāns.

Ziemciešu avīze, 1999, 4. Andris Orehovs.

Foto: Ilmārs Birulis, Marga Lūsiņa, Anita Onkele, Andris Orehovs, Jānis Rukšāns, Valdis Semjonovs, Gints Tenbergs, SIA "Onava" arhīvs u. c.

400 PUĶES LATVIJĀ no pavasara līdz rudenim

Sastādītājs Ilmārs Birulis

Korektore Mudīte Arāja

Baibas Lūsītes-Teikmanes datorgrafiskais noformējums

Parakstīta iespiešanai 10.5.2007.

«Lauku Avīzes» izdevniecība Dzirnauvu ielā 21, Rīgā LV-1010.

Iespiesta SIA «Latgales druka» tipogrāfijā

Baznīcas ielā 28, Rēzeknē LV-4600.